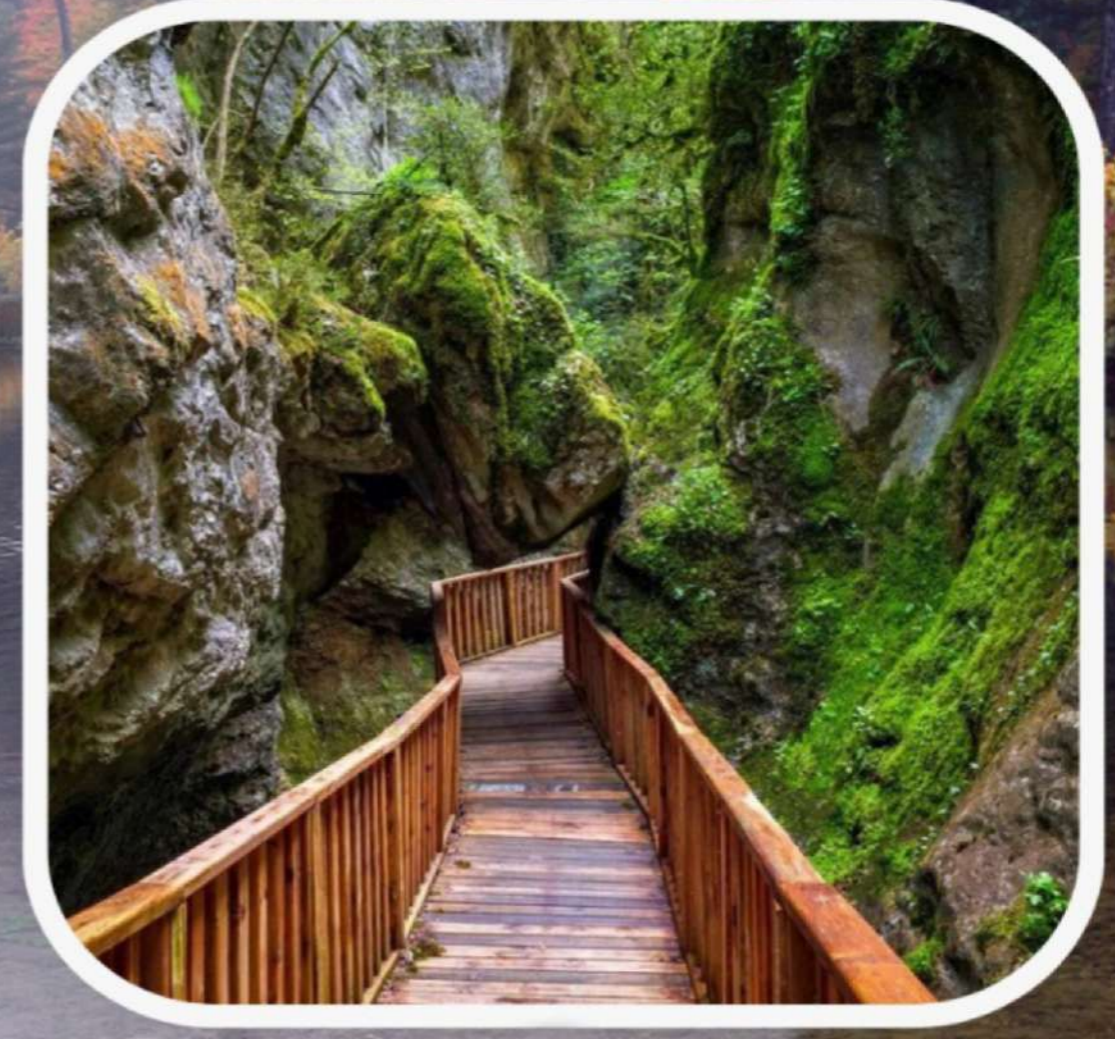

Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı Raporu

Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi
15-17 Eylül 2023 KASTAMONU

Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı alıştayı Raporu

Kastamonu Üniversitesi

Turizm Fakültesi

15-17 Eylül 2023

Kastamonu

Kastamonu Üniversitesi Yayınları :

1. Baskı : Aralık 2023

ISBN : 978-605-4697-34-2

Yayınevi : Kastamonu Üniversitesi

Yayın Yeri : Kastamonu

Baskı : Kastamonu Üniversitesi

©Copyright Kastamonu Üniversitesi Yayınları

Kütüphane Bilgi Kartı

Aydoğdu Aydoğan, Aksoy Necmi, Türker Nuray, Tırıl Alpay (Editörler)

Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı alıştayı Raporu

1. Baskı, viii + 181 sayfa

Kaynaklar var, Dizin yok.

ISBN 978-605-4697-34-2

DÜZENLEME KURULU

Alptekin Sökmen, Prof. Dr., Çalıştay Başkanı, Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı

Aydoğan Aydoğdu, Doç. Dr., Çalıştay Koordinatörü, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi

Hikmet Haberal, Öğr. Gör., Çalıştay Destekçisi, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi

Ahmet Tuğrul Karamustafa, WEB Tasarım, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü Araştırma Görevlisi

Gürkan Çalışkan, Grafik Tasarım, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü Araştırma Görevlisi

Yakup Erdoğan Grafik Tasarım, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm Rehberliği Bölümü Araştırma Görevlisi

Demet Güner, Katılımcı Eşgüdümü ve Raportör, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü Araştırma Görevlisi

Özge Çaylak Dönmez, Katılımcı Eşgüdümü ve Raportör, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölümü Araştırma Görevlisi

Selda Yordam Dağistan, Katılımcı Eşgüdümü ve Raportör, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi, Turizm İşletmeciliği Bölümü Araştırma Görevlisi

ÇALIŞTAY PAYDAŞLARI

Kültür ve Turizm Bakanlığı

Kültür ve Turizm Bakanlığı Türkiye Tanıtım Genel Müdürlüğü

Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı

Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü

Kastamonu Üniversitesi, Ormanlık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörlüğü

Kastamonu Üniversitesi, Tabiat Turizmi Araştırma ve Uygulama Merkezi

Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı

Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü

Doğa Koruma Milli Parklar Bolu Bölge Müdürlüğü

Doğa Koruma Milli Parklar Bolu İl Müdürlüğü

Doğa Koruma Milli Parklar Düzce Bölge Müdürlüğü

Doğa Koruma Milli Parklar Kastamonu İl Müdürlüğü

Doğa Koruma Milli Parklar Sinop Bölge Müdürlüğü

Doğu Marmara Kalkınma Ajansı

Düzce Belediyesi

Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi

Ilgaz Dağı Milli Park Müdürlüğü

Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi

Kastamonu Belediyesi

Kastamonu Ticaret Borsası

Kastamonu Turizm Endüstrisi İşletmecileri Birliği (TUREB) Derneği

Kastamonu Üniversitesi, Daday MYO

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı

Küre Dağları Milli Park Müdürlüğü

Milli Parklar 10. Bölge Müdürlüğü

Orman ve Tarım Bakanlığı

Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu

Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü

Türkiye Seyahat Acentaları Birliği Kastamonu Bölge Temsil Kurulu

Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Turizm Fakültesi

Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü

İÇİNDEKİLER

ÇALIŞTAYIN AMACI	1
ÇALIŞTAYIN YÖNTEMİ	1
1.1. Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı Katılımcıları	4
ÇALIŞTAY PROGRAMI.....	7
BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI ÇALIŞTAYI'NIN GENEL SUNUŞU.....	11
1.2. Açılış Konuşmaları	11
1.2.1. Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Alptekin Sökmen'in Konuşması	11
1.2.2. Türkiye Tanıtma Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Onur Gözet'in Konuşması.....	12
1.2.3. Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı Pazarlama Direktörü Ceylan Şensoy'un Konuşması.....	14
1.2.4. Kastamonu Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Ormancılık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörü Prof. Dr. Ömer Küçük'ün Konuşması	16
1.2.5. Kastamonu Belediye Başkan Yardımcısı Mehmet Yurt'un Konuşması	17
1.3. Çağrılı Konuşmacılar ve Sunumları	18
1.3.1. Çağrılı Konuşmacı İsmail Şahinbaş'ın Konuşması.....	18
1.3.2. Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necmi Aksoy'un Konuşması.....	26
1.3.3. Orman Genel Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP), 10. Bölge Müdürü Sayın Orhan Alaçam'ın Sunumu.	41
1.3.4. Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Aydoğan Aydoğdu'nun konuşması	51
ÇALIŞMA GRUPLARI DURUM TESPİT BULGULARI VE SUNUMLARI.....	59
1.4. Batı Karadeniz İlleri (BAKKA) Çalışma Grubu Durum Tespiti Bulguları	60
1.4.1. Bir Bakışta BAKKA İlleri Durum Tespiti Bulguları	65
1.5. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı İlleri (MARKA) Çalışma Grubu Durum Tespiti Bulguları Sunumu	66
1.5.1. Bir Bakışta MARKA İlleri Mevcut Durum Tespiti.....	77
1.6. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı İlleri (KUZKA) Çalışma Grubu Durum Tespiti Bulguları.....	83
1.6.1. Bir Bakışta KUZKA İlleri Durum Tespiti.....	88
Çalışma Grupları GZTF Analizi Bulguları	91
1.7. BAKKA Çalışma Grubunun GZTF Analizi Bulguları	91

1.7.1. Bir Bakışta BAKKA İlleri GZTF Analizi	98
1.8. KUZKA Çalışma Grubunun GZTF Analizi Bulguları	100
1.8.1. Bir Bakışta KUZKA İlleri GZTF Analizleri	112
1.9. Doğu Marmara Çalışma Grubu (MARKA) GZTF Analizi Bulguları	120
1.9.1. Bir bakışta MARKA İlleri GZTF Analizi	132
BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI YOL HARİTASI	137
BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI SONUÇ BİLDİRGESİ	149
ÇALIŞTAY EKLERİ	155
1.10. Çalıştay Fotoğraflarından Bir Seçki	155
1.11. Bitki Biyolojik Çeşitliliğinin Korunması ve Sürdürülebilir Botanik Turizmi Bağlamında Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi'nin Rolü.	157

ÇALIŞTAYIN AMACI

On beş ila 17 Eylül 2023 tarihleri arasında Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi'nce düzenlenen Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı birden çok amacı başarmak için yaşama geçirilmiştir.

Çalıştayı öncelikli amacı Batı Karadeniz tanımına giren Bartın, Bolu, Düzce, Kastamonu, Karabük, Sinop ve Zonguldak illerinin “*Tabiat Temelli Arz Yönlü Verileri*”nin, anılan illerin tabiat turizm etkinliklerini etkin ve efektif talebe dönüştürecek bir yol haritasının ortaya konmasıdır. Hedeflenen yol haritasında “*Güncel Tabiat Turizmi Eğilimleri*”ni önceleyen Bolu’dan Sinop’a bir “**Yeşil Rota**” oluşturmak çalıştayı alt amaçlarından biridir. Elde edilecek bulgular ışığında Batı Karadeniz illerinin Tabiat Temelli Arz Verileri işlenecek ve kullanıcı dostu sayısal bir uygulama üzerinden tabiat tutkunu bireylerin yararına sunulacaktır. Tüm çabaların koruma ve kullanma dengelerini gözeterek, sürdürülebilir ve bütüncül bir “*Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı*” altında ilgili paydaşlara sunulması, çalıştayı nihai amacı ve somut çıktısı olarak kabul edilmektedir.

ÇALIŞTAYIN YÖNTEMİ

Çalıştayı bir dizi bütüncül çabanın bir sonucu olarak gerçekleştirilmiştir. Bu çabalar Kastamonu Üniversitesi, Rektör Yardımcısı ve Ormancılık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörü Prof. Dr. Ömer Küçük’ün, Üniversite 2020-2024 Stratejik Raporu’nun oluşturulması çabalarında yer alan Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Aydoğdu Aydoğdu’ya “*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı*” yok. “*Ormancılık ve Tabiat Turizmi Alanı’nda Bölgesel Kalkınma ve Misyon Odaklı İhtisas Üniversitesi*” olarak biz bu eksikliği gidermek zorundayız demesi üzerine başlamıştır.

Durumdan görev çıkaran Dr. Aydoğdu Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı etkinliğine evrilen bir dizi çalışmayı başlatmıştır. Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı bir “*Arama Çalıştayı*”dır. Çalıştayı, amaç başlığı altında vurgulanan sorulara geçerli ve güvenilir yanıtlar bulabilmek amacıyla konu uzmanı onlarca bireyi bir araya getirmiştir. Ancak öncesinde Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi Öğretim Elemanları

Dr. Aydoğan Aydoğdu ve Öğretim Görevlisi Hikmet Haberal Bartın, Bolu, Düzce, Karabük, Kastamonu, Sinop ve Zonguldak illerinde toplantılar düzenlemişlerdir. Sayılan illerin üniversiteleri bünyesindeki turizm fakülteleri, bu yok ise turizm ve otelcilik yüksekokulları, bu da yoksa turizm bölümleri eşğdümünde il kültür ve turizm müdürlüğü, orman bölge müdürlüğü ve ilgili birimleri, doğa koruma ve milli parklar müdürlüğü (DKMPM), milli park müdürlüğü (MPM), bölge kalkınma ajansı, belediye kültür ve turizm müdürlüğü, orman fakülteleri, mühendislik ve mimarlık fakülteleri'nin bilgisayar mühendisliğı, peyzaj mimarlığı, çevre ve şehircilik bölümleri ve ilgili diğer paydaşların katılımlarının sağlandığı toplantılar yapılmıştır. Anılan toplantılar temel olarak “*beyin fırtınası*” ve “*eleştirisiz grup tartışması*” tekniklerinin uygulandığı bir yaklaşımla gerçekeştirilmiştir. Dr. Aydoğdu yedi ilde yapılan toplantılarda elde edilen bilgi, bulgu ve deneyimlerle okumakta olduğunuz çalıştay raporunun hazırlanmasına temel olan “*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı*” etkinliğinin programını oluşturmuştur.

Önceki paragrafta sayılan paydaşlar ve katılımın yararlı olduğuna inanılan kişi ve kurumlar çalıştaya davet edilmiştir. Program çerçevesinde yapılan etkinlikler geleneksel “*Arama Konferansı*” bakış açısıyla kurgulanmıştır.

Arama konferanslarında yanıtı aranan soru(n) ve soru(n)lara geçerli ve güvenilir yanıtlar bulabilmek amacıyla konu uzmanı olduğuna inanılan bireyler bir araya getirilir. Arama konferansı çalışmalarında öncelikli olarak bir “*durum tespiti*” yapılmaktadır. Sonrasında ise “*güçlü yönler-zayıf yönler, tehditler-fırsatlar (GZTF) analizi*” yapılması standart bir uygulama olarak kabul edilmektedir. Sonrasında ise durum tespiti ve GZTF analizleri ışığında yanıtı aranan soru(n) ya da soru(n)lara olası yanıtlar/çözümler önerilmekte ve bir rapor ile son biçimi verilmektedir.

Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı için katılımı zorunlu/yararlı görülen paydaşlar davet edilmiştir. Davetiye ekine “*çalıştay programı*” iliştirilerek katılımcıların hazırlıklı gelmeleri sağlanmaya çalışılmıştır.

Çalıştayın ilk günü, sabah oturumunda açış konuşmaları ve çağrılı konuşmacı sunumları gerçekeştirilmiştir. Öğleden sonraki oturumda ise Dr. Aydoğdu “*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Programı Çabaları ve Paydaş*

Ziyaretleri” başlıklı sunumunu yapmıştır. Sunum sonrasında da “*çalıştay akış öngörüsü*”nü paylaşmıştır.

Çalıştay programı gereğince 15 Eylül 2023 Öğleden Sonra Oturumu Etkinlikleri’nin hakkaniyetle yerine getirilebilmesi amacıyla ortaya konan çabalar katılımcıların temsil ettikleri kurum ve türdeş dağılım bakış açılarıyla yönlendirilmiştir. Her bir il için çalışma gruplarının oluşturulması hem katılımcıların türdeş dağılımları, hem de tüm katılanların durum tespiti ve GZTF analizleri hakkında bilgilendirilmeleri gereği yapılacak sunumların çok zaman alma olasılığı nedeniyle kalkınma ajansları temelinde bir gruplama öncelenmiştir. Bu hesapça Bartın, Karabük ve Zonguldak illeri temsilcilerinin Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA) Çalışma Grubu, Kastamonu ve Sinop illeri temsilcilerinin Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) Çalışma Grubu, Bolu ve Düzce illeri temsilcilerinin ise Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA) Çalışma Grubu tanımlaması altında katkı sağlamaları benimsenmiştir.

Gruplarının rahat çalışma yapabilmeleri için Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi bünyesinde yer alan dışsalıklardan yalıtılmış Şerife Bacı Toplantı Salonu, Ilgaz Yüksek Lisans Çalışma Odası ve restoran simülatörü odaları tahsis edilmiştir. Katılımcılara temsil etmiş oldukları kurumun çalışma gruplarına katılmaları; şayet temsil edilen kurum her üç çalışma gurubunu da içeriyor ise, en çok katkıyı sağlayabileceklerine inandıkları gruba katılmaları önerilmiştir. Çalışma gruplarının öngörülen yerde toplanmalarının ardından kendi aralarında bir “*moderatör*” bir de “*sözcü*” seçmeleri önerilmiştir. Her bir grup için Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi öğretim elemanlarından bir öğretim üyesi, araştırma görevlilerinden bir “*raportör*” desteği sağlanmıştır. Çalışma gruplarının durum tespiti ve GZTF raporlarının, çalıştayın açılış oturumunun da yapıldığı İstiklal Yolu Konferans Salonu’nda sunulması öngörülmüştür. Böylelikle tüm katılımcıların Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı çalışmalarından bilgi sahibi olmalarına olanak tanınmıştır.

Durum tespiti ve GZTF analiz raporlarının sunumunun ardından çalıştayın ikinci günü öğleden sonra İstiklal Yolu Konferans Salonu’nda tüm katılımcıların katkılarıyla

“Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı Yol Haritası”nın ortaya konması hedeflenmiştir.

Şu an okumakta olduğun çalıştay raporu nitel araştırma yöntemlerinden “betimsel analiz” tekniğiyle hazırlanmıştır. Analizler, katılımcıların yapmış oldukları sunumların video çözümlenmeleri, çalışma grupları raporları ve çalıştay sekreteryasına ulaştırılan sunum metinleri/tam metinler temelinde yapılmıştır.

1.1. Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı

Katılımcıları

Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı’na ilgili olduğuna inanılan tüm paydaşlar davet edilmiştir. Davetiye gönderilen paydaşların katılım durumları yapılan telefon görüşmeleri ve sosyal medya yazışmaları ile teyit edilmiştir. Çalıştaya katılanların isim ve kurum bilgileri Tablo 1.’de verilmiştir.

Tablo 1: Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Katılımcıları ve Temsil Ettikleri Kurum Bilgileri

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Abidin Kansız	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)	BTK Kastamonu İl Temsilcisi	Çalışma Grubu Üyesi
2	Ahmet Nazım Akkaya	Orman Genel Müdürlüğü	Orman Mühendisi	Katılımcı
3	Alev Sökmen	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölüm Başkanı	Katılımcı
4	Alpay Tırlı	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Dr. Öğretim Üyesi	Çalışma Grubu Moderatörü
5	Alptekin Sökmen	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Prof. Dr. Dekan	Çalıştay Başkanı
6	Aydın Yumuş	Orman Genel Müdürlüğü	Orman Mühendisi	Katılımcı
7	Aydoğan Aydoğdu	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Doç. Dr.	Çalıştay Koordinatörü
8	Aygün Köse Çıtlak	Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü	Orman Y. Müh. Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
9	Begüm Hazal Kurt	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
10	Burhan Sevim	Kastamonu Üniversitesi, Daday MYO	Doç. Dr. MYO Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi

11	Ceylan Şensoy	Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA)	Ürün Geliştirme Direktörü	Çalışma Grubu Üyesi
12	Demet Güner	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
13	Emrah Yaşarsoy	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Dr. Öğretim Üyesi	Katılımcı
14	Engin Sü	Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Uzman	Katılımcı
15	Ercan Karaçar	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Doç. Dr., Yüksekokul Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
16	Ergün Kahvecioğlu	Kastamonu Orman Bölge Müdürlüğü	Ekosistem Şube Müdürü	Katılımcı
17	Erkan Yaltraklı	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Cide Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
18	Erman Çokluk	Milli Parklar 10. Bölge Müdürlüğü	Sinop Şube Müdürü	Katılımcı
19	Fahrettin Şenoğlu	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
20	Fahrettin Şenoğlu	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
21	Hakkı Çılgınoğlu	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Fakülte Dış İlişkiler Koordinatörü	Katılımcı
22	Hasan Evrim Arıcı	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Dr. Öğretim Üyesi, Dekan Yardımcısı	Çalışma Grubu Üyesi
23	İbrahim Furkan Bektaş	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
24	İbrahim Şahin	Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
25	İlkim Çavuş Kara	İlgaz Dağı Milli, Park Müdürlüğü	Uzman	Katılımcı
26	İlknur Aynan	Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdüresi	Çalışma Grubu Üyesi
27	İsmail Şahinbaş	Sırt Çantam	Kırsal Kalkınma Uzmanı	Çağrılı Konuşmacı
28	Kamil Şen	Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Şube Müdürü	Katılımcı
29	Kasım Yenigün	Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü	Prof. Dr., Rektör Yardımcısı	KÜ; Teknokent A. Ş. Genel Müdürü
30	Kutay Oktay	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Prof. Dr., Turizm İşletmeciliği Bölüm Başkanı	Katılımcı
31	Lale Çakır	Düzce Belediyesi	Turizm Koordinatörü	Katılımcı

32	Lütfi Altınsu	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	Dr., Genel Sekreter	Katılımcı
33	Mehmet Çetinkaya	BAKKA	Strateji Geliştirme Programlama Birim Başkanı	Katılımcı
34	Mehmet Pekkaya	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Turizm Fakültesi	Prof. Dr. Dekan	Çalışma Grubu Üyesi
35	Mehmet Uğur Serin	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
36	Mehmet Yurt	Kastamonu Belediyesi	Başkan Yardımcısı	Katılımcı
37	Nagihan Yüce	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Turist Rehberi	Çalışma Grubu Üyesi
38	Necmi Aksoy	Düzece Üniversitesi, Orman Fakültesi	Prof. Dr., Öğretim Üyesi	Çağrılı Konuşmacı, Çalışma Grubu Moderatörü
39	Nedim Emre Gürgen	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
40	Nuray Türker	Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi	Prof. Dr. Rekreasyon Bölüm Başkanı	Çalışma Grubu Moderatörü
41	Nurcan Hasanoğlu	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Fakülte Sekreteri	Turizm Fakültesi Sekreteri, Destek Hizmetleri Yöneticisi
42	Nurcan Yiğit	Kastamonu Üniversitesi, Orman Fakültesi	Doç. Dr.	Katılımcı
43	Nurten Çiçek	Düzce DKMP	Orman Y. Müh., Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
44	Onur Gözet	Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü	Genel Müdür Yardımcısı	Çağrılı Konuşmacı
45	Orhan Çatalçam	Sinop DKMP Müdürlüğü	Orman Y. Mühendisi, Bölge Müdürü	Çağrılı Konuşmacı
46	Oygun Kırpık	Sinop İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Mütercim	Katılımcı
47	Ömer Küçük	Kastamonu Üniversitesi Rektörlüğü	Prof. Dr., Rektör Yardımcısı	KÜ, Ormanlık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörü
48	Özge Çaylak Dönmez	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü

49	Özlem Koçak	Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
50	Seda Çakar Bulut	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Kastamonu Şube Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
51	Selda Yordam Dağıstan	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
52	Serdar İzbeli	Kastamonu Ticaret Borsası	Başkan	
53	Serkan Doğru	KUZKA	Şehir Markalaşma Birimi Başkanı	Katılımcı
54	Serkan Genç	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	Dr., Genel Sekreter	Katılımcı
55	Serpil Uysal	DKMP Bolu İl Müdürlüğü	Orman Mühendisi, Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
56	Sevgi Öztürk	Kastamonu Üniversitesi, Mühendislik ve Mimarlık Fakültesi	Prof. Dr.	Katılımcı
57	Seyfettin Kınış	Bolu Orman Bölge Müdürlüğü	Dr., Şube Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
58	Süleyman Yücel	Kastamonu Turizm Endüstrisi İşletmecileri Birliği (TUREB) Derneği	Mütevelli Heyeti Başkanı	Katılımcı
59	Şükrü Güvenç	Kastamonu Turizm Endüstrisi İşletmecileri Birliği (TUREB) Derneği	Dernek Üyesi	Katılımcı
60	Taner Dursun	Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
61	Yalçın Uyanık	Doğa Koruma Milli Parklar Müdürlüğü	Kastamonu İl Şube Müdürü	Katılımcı
Notlar: Katılımcı listesi katılan bireylerin soyadlarının alfabetik sıralamasına göre oluşturulmuştur.				

ÇALIŞTAY PROGRAMI

Çalıştay davetiyesinde potansiyel katılımcılara ulaştırılan programa sadık kalınmış olup sunum sırasındaki yer değişmelerinin dışında herhangi bir değişiklik yapılmamıştır. Çalıştay aşağıda verilen programda öngörüldüğü biçimde tamamlanmıştır.

**BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA
EYLEM PLANI ÇALIŞTAY PROGRAMI**
15.09.2023

SABAĞ OTURUMU

08:30-09:15 KAYIT

09:37 AÇILIŞ

SAYGI DURUŞU VE İSTİKLAL MARŞI

AÇILIŞ KONUŞMALARİ

PROF. DR. ALPTEKİN SÖKMEK, TURİZM FAKÜLTESİ DEKANI

PROF. DR. AHMET HAMDİ TOPAL, KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ REKTÖRÜ

OP. DR. R. GALİP VİDİNLİOĞLU, KASTAMONU BELEDİYE BAŞKANI

MEFTUN DALLI, KASTAMONU VALİSİ

HADİR ALPASLAN, KÜLTÜR VE TURİZM BAKAN YARDINCISI

11:00 ÇAĞRILI KONUŞMACI İSMAIL ŞAHİNBAŞ, KIRSAL KALKINMA UZMANI

TURİZM VE TABİAT DEĞİŞİMİ İÇERİSİNDE BATI KARADENİZ BÖLGESİNİN YERİ VE ÖNEMİ

11:20 ÇAĞRILI KONUŞMACI PROF. DR. NEZMİ ANSOY, DÜZCE ÜNİVERSİTESİ ORMAN FAKÜLTESİ ÖĞRETİM ÜYESİ

BİTKİ BİYOLOJİK ÇEŞİTLİLİĞİNİN KORUMASI VE SÖRÖMİLEBİLİR BOTANİK TURİZMİ BAĞLAMINDA

DÜZCE ÜNİVERSİTESİ SÜS VE TIBBİ BİTKİLER BOTANİK BAĞÇESİ'NİN ROLÜ

11:45 AYDOĞAN AYDOĞDU, "BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI ÇABALARI VE PAYDAŞ ZİYARETLERİ"

12:37-13:45 ÖĞLE YEMEĞİ

ÖĞLE OTURUMU

14:00-14:40 İYİ UYGULAMA ÖRNEKLERİ

ÖRNEKLERLE TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANLARI

DOĞA KORUMA VE MİLLİ PARKLAR GENEL MÜDÜRLÜĞÜ

14:45-16:00 ÇALIŞTAY GRUPLARI ÇALIŞMALARİ (BÖLGE İLLERİ PAYDAŞ GRUPLARİ)

MEVCUAT DURUM TESPİTİ

- İKİ BİN ON ÜÇ YILI BATI KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİ TABİAT TURİZMİ MASTER PLANLARI
- BÖLGE İLLERİ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANLARI
- EKOTABANLAR
- TÜRKİYE TURİZM TANITIM VE GELİŞTİRME AJANSI (TGA) ÇABALARI
- İLGİLİ KURUM, AKADEMİK ARAŞTIRMA RAPORLARI VE YAZIN
- ÖZNEL DOĞRUDAN VE KATILIMCI GÖZLEM DENEYİM VE NOTLARI

16:15-17:37 ÇALIŞTAY GRUPLARI TESPİT RAPOR SUNUMLARI

**BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA
EYLEM PLANI ÇALIŞTAY PROGRAMI**
16.09.2023

SABAH OTURUMU

09:37-11:30 ÇALIŞTAY GRUPLARI ÇALIŞMALARİ (BÖLGE İLLERİ PAYDAŞ GRUPLARI)
BATI KARADENİZ BÖLGESİ İLLERİ TABİAT TURİZMİ GÜÇLÜ YÖNLER-ZAYIF YÖNLER,
FIRSATLAR VE TEHDİTLER (GZTF) TESPİT ÇALIŞMASI

11:37-12:37 ÇALIŞTAY GRUPLARI ÇALIŞMALARİ GZTF SUNUMLARI

12:45-13:45 ÖĞLE YEMEĞİ

ÖĞLE OTURUMU

14:00-16:37 BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI YOL HARİTASİ

YÖNETİŞİM

- * EYLEM PLANI TANIMI
- * UYGUN PAYDAŞLAR
- * YÖNETSEL YAPI VE EŞGÜDÜM
- * YETKİ VE SORUMLULUKLAR
- * YÖNETSEL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
- * BENZER PROJELERLE BÜTÜNLEŞME VE SİNERJİ

SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK

- * EKOLOJİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
- * EKONOMİK SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
  - * ALAN YÖNETİM MALİYETLERİNİN KARŞILANMASI
  - * TABİAT TURİZMİ SEÇENEKLERİNİN ÖNCELİKLENDİRİLMESİ
  - * ALAN EKONOMİK ÇEŞİTLİLİĞİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ
  - * ZİYARETÇİ YÖNETİMİ VE SÜRDÜRÜLEBİLİRLİĞİ
- * KÜLTÜREL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
- * SOSYAL SÜRDÜRÜLEBİLİRLİK
- * PROJE SOMUT ÇIKTILARI VE STRATEJİK PLAN

16:45-17:15 SONUÇ BİLDİRGESİ VE KAPANIŞ

LOGOS:
- TÜRKİYE TABİAT TURİZMİ VE KÜLTÜR BAKANLIĞI
- KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
- KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
- KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
- ORMANCILIK TABİAT TURİZMİ
- TABİAT TURİZMİ

**BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA
EYLEM PLANI ÇALIŞTAY PROGRAMI**
17.09.2023

SOSYAL PROGRAM

09:00	KASTAMONU'DAN HAREKET
10:37	AZDAVAY ATLI TURİZM MERKEZİ
11:45	ÇATAK KANYONU SEYİR TERASI
13:15	PINARBAŞI ÖĞLE YEMEĞİ
14:30	HORMA KANYONU
16:37	ILICA ŞEHALESİ
17:00	ILICA KÖYÜ VE DÖNÜŞ

LOGOS:
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
KASTAMONU ÜNİVERSİTESİ
ORMANCILIK TABİAT TURİZMİ
T.C. ÇEVRE, ŞEHİRCİLİK VE KLİMA BAKANLIĞI

BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI ÇALIŞTAYI'NIN GENEL SUNUŞU

1.2. Açılış Konuşmaları

Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı Kültür ve Turizm Bakan Yardımcımız Sayın Nadir Alpaslan'ın himayelerinde, Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Alptekin Sökmen'in Başkanlığında ve Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi Dr. Aydoğan Aydoğdu'nun eşgüdümünde, fakülte Öğretim Görevlisi Hikmet Haberal'ın desteğiyle düzenlenmiştir. Kültür ve Turizm Bakan Yardımcımızın katılımı beklenirken son anda ortaya çıkan bir gelişme Sayın Nadir Alpaslan'ın İstanbul'da yabancı konuklarla bir toplantı yapmak zorunda kalması sonucunu doğurmuş ve çalıştaya katılamamıştır.

Çalıştaya yöntem alt başlığında sayılan paydaşlar ve konu uzmanı iki konuşmacı davet edilmiştir. Bununla birlikte Sayın Nadir Alpaslan, yokluğunu hissettirmemeleri amacıyla Türkiye Tanıtma Genel Müdür Yardımcısı Onur Gözet Beyefendi ile Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) Pazarlama Direktörü Ceylan Şensoy Hanımefendiyi görevlendirmiştir. Hem Genel Müdür Yardımcımız, hem de Pazarlama Direktörümüz birer konuşma yapmışlar, konuşmaları “*açılış konuşmaları*” alt başlığı altında özetlenmiştir.

Açılış konuşmaları izleyen alt başlıkta özetlenerek verilmiş olup Prof. Dr. Necmi Aksoy ve arkadaşları tarafından hazırlanan “Bitki Biyolojik Çeşitliliğinin Korunması ve Sürdürülebilir Botanik Turizmi Bağlamında Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi'nin Rolü” adlı çalışma çalıştay ekleri ve <https://bktuep.kastamonu.edu.tr/> web sayfasında verilmiştir.

1.2.1. Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Alptekin Sökmen'in Konuşması

İlk olarak Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Alptekin Sökmen açılış konuşmasını yaptı. Dr. Sökmen tüm konukları selamladı ve ardından çalıştayı yapılışını sağlayan süreçleri anlattı. Bu kapsamda gerek Kastamonu Üniversitesi Rektörü Prof. Dr. Ahmet Hamdi Topal'ın, gerekse de Kültür ve Turizm Bakan Yardımcısı Nadir Alpaslan'ın Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem

Planı'na vermiş oldukları desteği dile getiren Sökmen, çalıştayın önemine de vurgu yaptı.

Resim 1: Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Dekanı Prof. Dr. Alptekin Sökmen'in Açılış Konuşması

1.2.2. Türkiye Tanıtma Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Onur Gözet'in Konuşması

Prof. Dr. Alptekin Sökmen'in ardından Kültür ve Turizm Bakanlığı Tanıtma Genel Müdürlüğü Genel Müdür Yardımcısı Onur Gözet kürsüye geldi. Gözet konuşmasına salondakileri selamlayarak başladı; Kültür ve Turizm Bakanı Mehmet Nuri Ersoy ve Bakan Yardımcısı Nadir Alpaslan'ın sevgi ve selamlarını ilettiler. Gözet, Sayın Nadir Alpaslan'ın çalıştaya katılmayı çok arzuladığını, ancak son anda İstanbul'da katılmasının kaçınılmaz olduğu bir toplantı nedeniyle gelemediğini vurguladı. Bakan Yardımcımızın kendisini ve TGA Pazarlama Direktörü Ceylan Şensoy'u görevlendirdiğini ifa eden Gözet, Pandemi Dönemi'nde olağanüstü koşullarda zoru başardıklarını; bu başarımda “Güvenli Turizm” stratejilerinin anahtar rol oynadığına vurgu yaptı. *Pandemi Sonrası Dönem*'in ise “Sürdürülebilir Turizm” anlayışına bir geçiş yaptıklarının altını çizen Gözet, 2022 yılından günümüze Dünya'da

sürdürülebilir turizm konusunda en önemli kuruluş olan “*Küresel Sürdürülebilir Turizm Konseyi (Global Sustainable Tourism Council [GSTC])*” ile çalışmalarını sürdürdüklerini belirtti. Gözet ayrıca bakanlık olarak 2030 yılında ülkesel ölçekte tüm konaklama, yeme içme tesislerinin ve tur operatörlerinin, özlüce turizme hizmet veren tüm işletmelerin sürdürülebilir turizm belgesine (standardına) erişmesini hedeflediklerini ifade etti. Dahası bakanlığın hedefinin turizmi öncelikle tüm yurda ve 12 aya yaymak olduğunu vurgulayan Gözet bu çerçevede turizm çeşitliliğinin ve pazar çeşitliliğinin çok önemli olduğunu söyledi. Gözet bu öneme koşut turizmde ürün çeşitliliği sağlamak amacıyla 2021 yılında TGA Ajansı ve Tanıtma Genel Müdürlüğü arasında oluşturdukları işbirliği çerçevesinde “*İl Tanıtım Geliştirme Programı*”na başladıklarını söyledi. Gözet ayrıca Kültür ve Turizm Bakanlığı’nın “*Go Türkiye*” web sitesi sosyal medya mecrasında takipçi sayısı bakımından tüm dünyada üçüncü sırada olduğuna vurgu yaparak konuşmasını tamamladı.

Resim 2: Türkiye Tanıtma Genel Müdür Yardımcısı Onur Gözet’in Açılış Konuşması

1.2.3. Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı Pazarlama Direktörü Ceylan Şensoy'un Konuşması

Uğur Gözet'in ardından kürsüye gelen TGA Pazarlama Direktörü Ceylan Şensoy katılımcıları selamlayarak sözlerine başladı. "TGA nedir? Ne yapıyoruz? Sadece tabiat turizmi değil, tüm diğer turizm türlerinde de nasıl bir rol üstleniyoruz?"

Sorularını; "TGA aslında Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA) adıyla Türkiye'de kuruldu. Buna karşın Dünya ölçeğindeki benzerleri "Tourism Board (Turizm Kurulu)" diye bilinmekte ve örneğin İtalya'daki turizm kurulu 100. yılını kutlamaktadır. İspanya'da ise bağlı olduğu bakanlıkların dışında ayrı bir kurum olarak 75 yıldır varlığını sürdürmektedir. Biz de özel bir yasayla 2019 yılında kurulduk. Bir Ocak 2020 tarihinden günümüze son hızla "Go Türkiye" markası altında Türkiye'nin turizm değerlerini, ürünlerini ve destinasyonlarını ve bütün Türkiye genelindeki turizm deneyimlerini dünyada anlatıyoruz. Öncelikli işimiz Türkiye'yi Dünya'da anlatmak. Bunu yaparken farklı iletişim kanalları kullanıyoruz. Destinasyonlarımızı, destinasyonların ürünleriyle birlikte markalaştırmak üzere yaptığımız çalışmaların hepsini topladığımız platform ve markanın adı "Go Türkiye". Bu bir dijital platform olup web sayfası değildir. Çünkü arkasındaki teknik özelliklerden dolayı Dünya'nın farklı yerlerinde farklı hizmet sunucularla (serverlerle), yapay zekâ üzerinde çalışan bir platformdur. Seksen bir ilimizi, yedi bölgeyi, marka destinasyonlarıyla ve farklı deneyimlerle tanıtıyoruz. Çünkü Dünya'da turizm artık deneyimler üzerinde gelişiyor. On farklı dilde şu anda 3.600 ayrı başlıkta Türkiye'yi ve destinasyonlarımızı tanıtıyoruz. Dijitalde ve Instagram hesabımızda 2.9 milyon kullanıcıyla şu anda Dünya'nın en büyük sosyal medya dijital destinasyon tanıtım hesaplarından bir tanesiyiz" olarak yanıtlayan Şensoy, ayrıca illerde tanıtım platformları olduğunu kayda geçirdi. Şensoy "All in Türkiye Specialist" adlı bir Türkiye uzmanlık programlarının olduğunu; "Go Türkiye" portalına paralel olarak Türkiye'nin Turizm değerlerini ve destinasyonlarını profesyonel anlamda işten işe (Business to Business [BTB]) anlatan bir platform olduğuna vurgu yaptı. Şensoy il turizm geliştirme programlarının her ilde valiliklerin koordinasyonunda il kültür turizm müdürlüklerinin yönetiminde devam ettiğini anlattı. Aslında olması gerekenin ilin bu kurumlar aracılığıyla ürünlerini, deneyimlerini, destinasyonlarını ve projelerini TGA'ya

aktarmaları olduğunu ifade eden Şensoy TGA'nın projeleri üreten değil, bunları uluslararası platformlarda anlatan kurum olduğunu altını çizdi. Şensoy ayrıca bu kurulların "Go" ve "Gezsen" hesapların olduğunu; yurt dışında kullanılan "Go Turkey" hesabına paralel bir "Go Kastamonu" hesabının var olduğunu, yurt içinde ise "Gezsen Kastamonu" hesabının ülkemiz insanına hizmet ettiğini söyledi. Seksen bir ilde "Go" ve "Gezsen" hesaplarının olduğunu sözlerine ekleyen Şensoy, doğa turizmi, bir başka ifadeyle tabiat temelli çekiciliklere yönelik yaptıkları "Natural Türkiye" ve "Kastamonu" filminin 2022 ve 2023'de (şu ana dek) toplamda 30 ülkede yayımlandığını anlattı. Özetle TGA ve bakanlık olarak Dünya'da var olan ve güncel tüm turizm trendlerini takip ettiklerini; çok sayıda dijital, online-offline kanalları kullanarak iletişimini yaptıklarını söyleyen Şensoy, ürünün geliştirilmesi hususunun hepimizin görevi olduğunu vurguladı ve çok teşekkür ederek konuşmasını tamamladı.

Resim 3: Türkiye Turizm Tanıtma ve Geliştirme Ajansı Pazarlama Direktörü Ceylan Şensoy'un Açılış Konuşması

1.2.4. Kastamonu Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Ormanlık ve Tabiat Turizmi İhtisaslaşma Koordinatörü Prof. Dr. Ömer Küçük'ün Konuşması

Prof. Dr. Ömer Küçük Katılımcıları selamladı ve hoş geldiniz diyerek konuşmasına başladı. Kastamonu Üniversitesi'nin 2018 yılı itibariyle Yükseköğretim Kurulu tarafından Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması Projesi kapsamında Ormanlık ve Tabiat Turizmi Alanı'nda ihtisas üniversitesi olarak ilan edildiğini vurgulayan Dr. Küçük Kastamonu coğrafyasının sahip olduğu önemli iki değerinden bir tanesinin ormanlık, diğerinin ise turizm olduğunu ifade etti. Kastamonu Üniversitesi'nin tüm birimleriyle tabiat turizmi başta olmak üzere turizm çeşitlerine yönelik araştırma, proje, çalıştay, sempozyum ve kongreler yaptığını ifade eden Dr. Küçük Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı fikrinin doğuş hikayesini de paylaştı. “O dönemler Milli Parklar Genel Müdürü'müzü Sayın Rektörümüzle ziyaret etmiş idik. Dönemin Milli Park Genel Müdürü o ziyarette bize *“elbette çeşitli turizm eylem planları var. Ama özellikle Batı Karadeniz'e Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı noktasında büyük bir ihtiyaç görüyoruz. Ve bunu sizin öncülüğünüzde lütfen başlatalım dedi”*. Bu talep üzerinde Rektörümüz talimatını bize ilettiler. Ayrıca Sayın Rektörümüze bu çalışmalara vermiş olduğu büyük destekten ötürü de çok teşekkür ederim diyen Dr. Küçük diğer katılımcılara da teşekkür ederek konuşmasını tamamladı.

Resim 4: Kastamonu Üniversitesi Rektör Yardımcısı Prof. Dr. Ömer Küçük'ün Açılış Konuşması

1.2.5. Kastamonu Belediye Başkan Yardımcısı Mehmet Yurt'un Konuşması

Katılımcıları saygı ve sevgiyle selamlayarak konuşmasına başlayan Yurt, “Eski çağdan günümüze kesintisiz kronolojiyle ulaşan bir medeniyet şehri, 900 yılı aşkın Türk Otağı, İstiklal Yolu'nun sahibi, yeşilin başkenti, evliya ve şehirler diyarı Kastamonu'da gerçekleştirilen Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı'nın hayırlara vesile olmasını Yüce Allah'tan diledi. Yurt; kaynaklarıyla, yaylalarıyla, koylarıyla yeşil ve mavinin eşsiz uyumuyla, Kastamonu'nun tabiat turizminin en önemli noktalarından birisi olduğuna vurgu yaparak bu değerli ürünü ekonomik çıktılara dönüştürmek amacıyla belediye olarak her türlü desteği verdiklerini, bundan böyle de vermeye devam edeceklerini ifade ederek konuşmasını tamamladı.

Resim 5: Kastamonu Belediye Başkan Yardımcısı Mehmet Yurt'un Açılış Konuşması

1.3. Çağrılı Konuşmacılar ve Sunumları

Çalıştaya alan uzmanı iki konuk davet edilmiştir. Bunlardan ilki Kırsal Kalkınma Uzmanı, Sırt Çantam Dergisi Yayıncısı ve Belgesel Yapımcısı İsmail Şahinbaş. Diğeri ise Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necmi Aksoy'dur. İzleyen alt başlıklarda Şahinbaş ve Dr. Aksoy'un sunum konuşmaları tam olarak verilmiştir.

1.3.1. Çağrılı Konuşmacı İsmail Şahinbaş'ın Konuşması

Saygıdeğer Konuklar Merhabalar, üç bölümlük bir konuşma hazırladım sizlere. Akademik kariyerim yok. Vatan sevdalısı bir birey olarak sizlere sesleniyorum. Doğayı da çok seven ve çalışan biri olarak konuya da hâkim olduğumu söyleyebilirim. Hikâyenin en güzel yeri sonu. En önemli konuyu en sona sakladım.

Bu çerçevede size beş hikâye anlatacağım. Birinci hikâyede antik çağda bir kadın bebeğiyle bir filozofa gidiyor. Kadın filozofa bebeğinin terbiyeli, faziletli bir birey olmasını istediğini vurguluyor ve olur mu? Diye de soruyor. Filozof kadına yanıt

olarak “olmaz” diyor. Kadın da nasıl olmaz; bu daha üç aylık bir bebek diye çıkışıyor. Filozof da; siz bana onun anneannesini getirin diyor! Buradan neyi anlıyoruz? Biz bir yerde bir iş yapacağız, bir kaide oluşturacağız ve bir hat çekeceğiz. Önce iyi bir evlat, iyi bir anne ve iyi bir anneanne yetiştireceğiz ki gelecek kuşaklara iyi bir şey olsun. Benim şimdi burada anlatmakta olduğum beş hikâyenin de ana fikri bu.

İkinci hikâyede Antik Çağ’dan Ortaçağ’a geçiyorum. Hikâye Bağdat’ta Leyla ile Mecnun’un ve diğer 1001 gece masallarının geçtiği, Harun Reşit’in hükümdar olduğu dönemden. Mecnun Bağdat’ta gezerken bir köpek görüyor. Ama köpek çok uyuz. Mecnun bu uyuz köpeğe sarılıyor; arkadaşları ise sen s...k mısın? Burada bu kadar güzel köpekler durur iken gidip bu uyuz köpeğe sarıldın? Diye soruyorlar. O da bu köpek Leyla’nın mahallesinin köpeği diyor. Demek ki tutkuyla bağlanacağız, seveceğiz. Mış gibi yapmayacağız.

Üçüncü hikâye Albert Einstein ile ilgili. Einstein Görelelik (izafiyet) Teorisi’ni ortaya koyduğu dönemde 20 YY.’ın başlarında basın ilgisinde çok sıkılıyor ve Alp Dağları’na gidiyor. Alpler’de bir çobana rastlıyor. Onunla sohbet ederken anlattıklarının Görelelik Teorisi ile ilgili olduğunu görüyor ve çobana sen kimsin? Tüm bunları nereden biliyorsun? Diye soruyor ve ben Einstein’ım. Sen benim söylediğim şeyleri söylüyorsun! Çoban Einstein’a dönüyor ve aramızda bir fark var Sayın Einstein; biri size inandı, bana ise kimse inanmıyor diyor. Demek ki birine inanacağız.

Dördüncü konu mavi kalemle ilgilidir. Bu olay 1977 ya da 1978 yıllarında yaşanmış idi. Bir arkadaşım Gebze’ye, ya kaymakamlık, ya da belediye gitmiş. Malum Kıbrıs Barış Harekâtı sonrası ambargo ve petrol fiyatlarının tarihin en yüksek düzeye çıktığı dönemler. Kıtık, karaborsa ve kuyruk dönemleri. Her neyse, arkadaşım bir dilekçe yazarak kurumdan margarin ve benzeri şeyler talep ediyor. O anda bir başkası da elinde dilekçeyle geliyor ve yandaki kapıdan depo görevlisine uzatıyor. Depo görevlisi şahsın elindeki dilekçeye bakarak bu ürünler yok diyor. Arkadaşım da elindeki listenin aynısı olan ürünler yok düşüncesi ile ayağa kalkıyor ve gitmek üzere kapıya doğru yöneliyor. Dilekçeleri kontrol eden görevli sen dur gitme diyor. Hemen hemen aynı şeyleri talep eden şahıs uzaklaştıktan sonra gidip arkadaşımın talep ettiği malzemeleri getiriyor ve kendisine uzatıyor. Arkadaşım, bunlar yok demiştiniz! Ne oldu da bana

var? Diye soruyor. Görevli onun dilekçesi siyah mürekkepli kalem ile imzalanmış idi; senin ki ise mavi mürekkepli kalemle imzalanmış diyor. Kıssadan hisse, projelerimizi siyah mürekkepli kalem ile değil, mavi mürekkepli kalem ile imzalayacağız.

Son konuda kendimle ilgilidir. Ben uzun yıllar Akdeniz Üniversitesi Eskişehir Dilleri Bölümü'nde çalıştım. Sezgin Hoca Allah Rahmet Eylesin (Yurt dışına çıkmış hayırlı bir Türk evladı idi) TÜBİTAK projelerinde bana yer verdi. Yıllarca dil bilimci olarak kazılarda iş gördüm. Benim akademik kariyerim yok ama, çeşitli illerde üç tane üniversiteye gittim. Birisi turizm ile ilgili. Yine o dönemlerde çeşitli projelerde fotoğraf çektim. Daha sonra 1989 yılında İzmit'te muhabir olarak gazeteciliğe başlamış idim. Aynı yıllarda Kocaeli Büyükşehir Belediye Başkanlığı'na aday olan ve seçilen İbrahim Karaosmanoğlu beni işe aldı. Bilirsiniz ya, işe alırken bizden olsun, bizi bilsin, ama bizden olmasın kabilinden yaklaşımlar vardır. Gazetedeği patronumu çağırarak biz İsmail işe aldık; bundan böyle kimse bize şikâyete gelmesin dedi. Konu turizm. Şimdi gidip bakın Kocaeli bir sanayi şehri mi? Yoksa turizm şehri mi? Yeter ki isteyin. Mavi kalemle imzalanmış projeler olsun. Oluyor. Şimdi artık çalıştayı falan geçelim ve artık bir "sempozyum" yapalım. Zira Kastamonu turizmi nereye varacak onun kararını vermemiz lazım.

Şimdi ben buraya öylesine gelmedim. Gelirken de kafamı gerçekten kurcalayan bazı şeyler vardı. Bunları şimdi size izah edeceğim. Birincisi şu; bu toplantıyı bir Avrupa ülkesinde, özellikle Bulgaristan'da yapsa idik. Bizi sopayla kovalarlar idi. Şaşırtıcı bir durum, nasıl böyle bir yargıya vardınız diyeceksiniz. Şimdi 1941 yılında Birinci Coğrafya Kongresi toplandığında bölgeler tespit edildi. Türkiye'nin Batı Karadeniz Bölgesi'nde toprağı yok. Batı Karadeniz Bölgesi dediğiniz yer Bulgaristan. Lütfen buna dikkat ediniz. Coğrafi isimler sıradağlar, çöller, ovalar, nehirler, büyük su kütleleri, denizler ve benzeri oluşumlar üzerinden alınır. Karadeniz Türkiye'ye 1.500 km sahili olan bir su kütlesi. Biz gelmişiz tam ortasına Batı Karadeniz demişiz. Avrupa'dan bir tur yaptığımızı düşünün. Almanya'dan bir tüketici ne düşünür? Size bakacak ve Türkiye acaba Bulgaristan'da mı diye soracaktır. Lütfen bu konuyu yeniden düşünün. Burada çok güzel bir çalıştay yapabilirsiniz. Ama Batı Karadeniz denince benim aklıma Bulgaristan geliyor. Şayet sizin aklınıza bu bölge geliyor ise burada büyük bir yanlış var. Bu yanlışlığı düzeltmek gerekir. Çünkü bulunduğumuz bölge Karadeniz'in güneyidir. Türkiye'nin konumuna göre Karadeniz'in kuzeyi burası

değildir. Ayrıca Türkiye'nin en kuzeyindeki yerleşke de Sinop değil; Kırklareli'nin Velevit köyüdür. Bugün Kapadokya'nın anlamına da Beyaz Atlar Ülkesi denmesi de doğru değildir. Bunları da değiştirelim bakanlığın sayın yetkilileri. Lütfen rica ediyorum. Şimdi sorun Kapadokya nedir diye? İsmi ne olduğu belli değildir. Diyar, yer anlamına gelir. Kapadokya Beyaz Atlar Ülkesi değildir. Lütfen bunu da değiştirelim. Çok ilginç şeyler oluyor ülkemizde. Bunun dışında GAP Turizmi de yanlış kullanılan bir tanımlamadır. GAP bir projenin ismidir. "Güney Anadolu Projesi" Güney Anadolu topraklarının sulanması için geliştirilmiş bir projedir. Buranın gerçek ismi Kuzey Mezopotamya'dır. İsimler de bir kültür mirasıdır. Örneğin Anadolu neresidir? Aslında Anadolu bir coğrafi kavram mıdır? Yoksa kültürel bir kavram mıdır? Anadolu dediğimiz coğrafya yalnızca bir toprak alanı olmayıp aynı zamanda kültürel bir kavramdır? Örneğin Trakya dediğimiz zaman akla Anadolu gelmez. Trakya Türkiye'nin kuzey batısında Balkanlar'dadır. Bugün Artvin, Ardahan ve Kars dediğiniz bölge Güney Kafkasya'dır. Marmara Adası başka bir coğrafyadır. Adıyaman, Diyarbakır, Urfa ve Mardin'in bulunduğu bölge Kuzey Mezopotamya'dır. Bütün tarih kitaplarında Kuzey Mezopotamya diye yazar. Bizim kimseden korkumuz, ya da çekincemiz olamaz. Türkiye Cumhuriyeti'ne kimse kafa tutamaz. Ancak biz kendimiz bir şey yaparsak yaparız. Niye çekiniyoruz? Kuzey Mezopotamya demekten niye çekiniyoruz. Lütfen rica ediyorum sizden. Bu kavramları oturtalım. Bu kavramları oturtuktan sonra çok daha iyi bir yere geleceğiz. Şimdi hiç sizin kafanızı kurcalamadı mı? Karadeniz'in tam orta yerine Batı Karadeniz denmesi? Gördüğümüz üründen hiç mi rahatsızlık duymuyoruz? Size tuhaf gelmiyor mu? Yalnızca bana mı tuhaf geliyor? Yani Güney Kafkasya'da toprağı olan bir ülke, Balkan coğrafyasında toprağı olan bir ülke, Mezopotamya'da toprağı olan bir ülke, Van Gölü Havzası gibi Orta Asya gibi ilginç bir yerde toprağı olan bir ülke, Ege'de, Akdeniz de toprağı olan bir ülke artık bir kıta ülkesidir. Kültürel anlamda bir kıtadır. Yani Anadolu dediğimiz yer yalnızca Türkiye'nin idari sınırları içerisinde bir yer değildir. Buraya kadar anlattıklarım konuşmamın birinci bölümü idi. Şimdi gelelim ikinci bölüme.

Mavi kalem demiş, beş hikâye anlatmış idim. Şimdi Kastamonu turizmi için iki şey önereceğim. Birincisi "*Batı Karadeniz demeyelim de Paflagonya diyelim*". Bu bölge aslında Düzce'yi ayırır iseniz, sizin Batı Karadeniz dediğiniz bölge içerisinde yer alır ama Paflagonya Kültürü içinde yer almaz. Likya Kültürü dendiğinde bölge bilinir. Bir

oraya gidirsiniz, bir İyonya'ya gidirsiniz, bir Karya'ya gidirsiniz. Bu isimleri kullanıyorsunuz da Paflagonya'yı niye kullanmıyorsunuz? Paflagonya yazın. Burada çekinecek bir durum yok. Zonguldak'tan başlıyor. Bolu, Bartın, Karabük, Sinop ve Kastamonu'nun içinde olduğu bölge Paflagonya'dır. Deliler, savaşlar ve çocuklar size/bize doğruyu söylüyor. Bir de benim gibi kayıt dışı kişiler. Benim size önerim şudur; *“Paflagonya Turizm ve Tanıtma Birliği”*ni kurun. *Bütüncül bir tanıtım olsun. Toplumcu bir tanıtım olsun. Sürdürülebilir bir tanıtım olsun. Ve dengeli bir tanıtım olsun. “Paflagonya Turizm Birliği”ne gereksinimimiz var. Çünkü ayrı ayrı tanıtım yapmanın hiçbir yararı yok. Bu birliği yapın. Az önce Ceylan Şensoy Hanım anlattı. Buraya da bir şey üretmiş oluruz. Bütünlük çok önemlidir. Çatı örgüt olan bakanlık da Dünya'ya bir şey üretsın. Bizim yerel de çok güçlü olmamız gerekiyor.*

Bu birlik dışında önereceğim ikinci bir konu var. O da bir yol, bir model projesi. Kızılderililerin *“Üç Kız Kardeş”* diye bir modeli vardır. Bu tarımda kullandıkları bir modeldir. Mısır, fasulye ve kabağın birlikte ekildiği, simboyotik bir ilişkiye dayanan bir modeldir. Bu bitkilerin birbirlerine yararları olur. Kimisi biyolojik olarak toprağı besler, kimisi boyuyla fasulyeyi sarar. Kastamonu için önereceğim model üç kız kardeş modelidir. Yani tarım, hayvancılık ve turizmin bir arada harman olduğu bir model. Kırsal kalkınma modeli. Kalkınma ekonomisi diye bir kuram var. İktisadi bir kuramdır. Okuduğum bölümlerden birisi iktisattır. Lütfen yanlış anlaşılmasın TOGG'u ayırarak söylüyorum. Otomotiv sektörü ve tekstil sektörü kalkınma ekonomisi içerisinde yer almaz. Tarım kalkınma ekonomisinde yer alıyor, hayvancılık kalkınma ekonomisinde yer alıyor. Turizm kalkınma ekonomisinde yer alıyor. Tekstil sektöründe bakıyorsunuz yüksek kur, düşük ücret, yalnızca insanların maaşı ödeniyor. Zaten firmalar da bizim değil. Evet bizim de tekstil firmalarımız var ama; kalkınma ekonomisi başka bir şey. Düşünsenize toprağımızı ekiyorsunuz, seneye tohumunu alıyorsunuz bir daha ekiyorsunuz muazzam bir süreklilik ve çaba var. Bütün köylülerin içinde olduğu, bütün ilçelerin içinde olduğu, bütün ilin hemfikir olduğu bir proje. Üç Kız Kardeş projesi. Bunu nasıl yapacağız? Ben İz TV ve Digitürk'te program yapımcısı olarak çalışırken çok program yapan çok net biri idim. Hâlâ da öyleyim. O zamanlar Birleşmiş Milletler Ankara Ofisi, Boğaziçi ve Erzurum Atatürk Üniversitesi ile bir anlaşma yapmış idi. Bir bölgeye ne gerekiyorsa hocaları davet ettiler. Burada bir üniversite var. Siz bir kuş bilimci, çiçek bilimci, doğa bilimci, halk bilim

araştırmacısı, bir sosyolog, bir folklorcu, bir ziraat mühendisi, bir kırsal kalkınma uzmanı, bir arkeolog, bir tarihçi ile iki yıl potansiyel araştırması yaparak, Kastamonu'nun zenginliğini, Kastamonu'nun sesini, Kastamonu'nun sloganını buluşturup; köylerdeki potansiyelini ortaya çıkartıp tarım ve hayvancılığın da içinde olduğu bir turizm modeli oluşturabilirsiniz. Tabii bunun yapılmasında yarar var. Bu saydığımız altı ilde, bir başka ifadeyle Paflagonya Turizm Birliği'nde, saymış olduğumuz iller içinde bu işin yapılacağı tek yer burası. Kastamonu'nun toprağı var, suyu var ve insan kaynağı çok büyük. Bu açıdan size tavsiyem Üç Kız Kardeş modelini uygulamaya koyun. Rektör Bey, Vali Bey, Belediye Başkanı, Ticaret Odası Başkanı bir araya geldikten sonra yüreği büyük arkadaşları, kariyer peşinde olanları, işbirliği içinde çalışanları seçin. Üniversiteye de arz edin. İki yıl burada çalışsınlar. Kuş göçleri ne zaman oluyor? Belki endemik bir çiçek türü çıkar, belki ilginç bir ürün çıkabilir. Bunların arkasından gelecek kalkınma ekonomisi modelinde kooperatifleşme ve tüm Türkiye'ye yayılmasıdır. Ha sarımsağın, pancarın ve pirincin olduğu yerde gastronomi turizminin patlaması gerekir. Bunun henüz olmamış olmasına çok üzülüyorum. Bizim Kastamonu'da toplumcu, bütüncül, dengeli ve sürdürülebilir bir politikaya gereksinimiz var. Şimdi şöyle bir şey var. Turizm yatırımı yapıyoruz diyoruz. Tarım ve hayvancılık yatırımı yapıyoruz diyoruz. Bir iş insanının 10.000 başlık bir hayvancılık tesisi kurmasının kırsal kalkınmaya hiçbir katkısı olmaz. Para bir kişinin. Kırsal kalkınma olacaksa o tesise 100 kişinin ortak olması lazım. Ha keza 1.000 kişilik otel yaptınız. Para yine bir kişinin. Oysa 100'er 100'er dağıtılmış 10 iş insanı bunu yapmış olsa idi; daha çok kişi yararlanır idi. Kastamonu'ya önerdiğim model çalışanın patron olduğu bir model. Köylerimizde muhtarlarımıza soracağız. Her birin köyün potansiyelini örneğin nerede yatırım var? Nerede mağara var? Nerede neyi var? Halk kültürü uzmanı nerede ilginç bir etkinlik var bunları tespit edecek.

Yıllar önce Kaymakamın daveti üzerine Maçka'da Livera köyünde çekim yapmış idik. O etkinlik daha sonra 2015 yılında Kalandar Etkinliği olarak Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın etkinlik takvimine girdi. Böylece 13 Ocağı 14 Ocağa bağlayan gece büyük insan topluluklarının katıldığı sürekliliği olan bir şenliğe dönüştü. Bu çerçevede binlerce turist çekmeye başladı. Yine Ordu'nun merkez ilçesine bağlı Saray köyünde yüzyıllardır yapılan bir Nevruz etkinliği var. Nevruz Türklerin en büyük bayramıdır. Dahası takvimimiz Nevruz'a göredir. Ancak hiç kimse bunun farkında değil.

Köylünün, daha da önemlisi Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın haberi var mı? Bu gerçekten de etkinlik takvimine girecek bir olaydır. Düşünsenize Nevruz tepesinde 20'yi 21 Marta bağlayan gece ateş yakılıyor ve aşağıda özgün biçimde şenlikler yapılıyor. Ben orada Nevruz dosyasını çalışırken fotoğraflamış ve çekim yapmış idim. O zamanlar Dünya Mirası (World Heritage) ve Sırt Çantam dergisinin yayın yönetmeni idim. Aynı zamanda Digitürk, İz TV'de ve Habitat TV'de program kuşağım var (idi). Hem programlar yapıyor, hem de sunuyorum. Belgeselciyim. Nevruz görsellerini Ankara'ya ben verdim. Sonuçta çok güzel bir miras ortaya çıktı. İşte bu programları yaparken bunları düşünüyorum. Tarihe not düşüyorum.

Ayrıca Bolu Belediyesi'nde dört yıl çalıştım. Karabük'te 1994'ten beri çalışıyorum. Kanımca bu bölgede en iyi çalışmayı Karabük yapıyor. Karabük Valiliği, İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü ve Safranbolu Kaymakamlığı bir kulvarda, diğer taraftan Safranbolu Belediyesi ve Safranbolu Turizm İşletmeciler Derneği başka bir kulvarda muazzam işler yapıyorlar. Benim gördüğüm, şahit olduğum bu. Zonguldak'a gittim. Zonguldak'ta çok aykırı bir şeyler gördüm. Yanılıyorsam affedin beni. Ama Zonguldak'ta sanki biri bir şeyler yapar iken diğeri engel oluyor gibi geldi bana. Bu nedenle bir şey yapmanın çok zor olduğu bir il gibi geldi bana. Bartın ise küçük bir yer. Bir tarafta İnkum, diğer tarafta Amasra. Amasra bayramlarda gidilmemesi gereken yerler içinde bir numara gibi geldi bana. Böyle bir turizm anlayışı olmaz.

Safranbolu ise turizmi 12 aya yayan başarılı bir varış noktası oldu. Kendi mesleğim açısından baktığımda çok güzel şeyler görüyorum. Dünya Kültür Mirası listesine girecek çok fazla aday var. İşte ortak miras olarak Semen'deki Nevruz. Mudurnu Ahi Kenti ile aday listesinde; Zonguldak Jeositleri aday listesinde. Amasra ve Sinop'taki Ceneviz Kaleleri aday listesinde bekliyor, bekliyor, bekliyor. Miras listesi adayı yerlerle ilgili bir girişimde bulunayım istedim. Hepsi ile görüştüm. Hiçbiri adım atmadı. Yapacak hiçbir şey yok. Kastamonu Belediye Başkanımız hazırım dedi. Geldim. Görüşecek kimse bulamadım. Bu önceki dönem olabilir.

Şimdi notlarıma bakıyorum. Unuttuğum bir şey var mı diye? Kalkınma ekonomisi ile ilgili son bir şey daha söylemeliyim. Doğal Kaynaklar Dairesi diye bir otorite var. Almanya, Japonya doğal kaynaklarla kalkınmadı. Almanya otomotiv, Japonya ise dişli sektörü ile kalkındı. Suudi Arabistan'da, Katar'da çok mu demokrasi var? İnsanlar çok

mu mutlular? Doğal kaynaklardan elde ettikleri çok paraları var. Onun için mutlu görünüyorlar. Bizim doğal kaynağımız tarımımız, hayvancılığımız ve buna bağlı gelişen turizmimiz. Aşama aşama gidilmeli. Şayet bir Paflagonya Turizm ve Tanıtım Birliği kurulmayacak ise Kastamonu için hayal gücüne, kolektif hayal gücüne gereksinim var. Hayal gücü her şeyin başıdır. Hayal yoksa başarı da yoktur. Bunun dışında ekibe gereksinim var. Gerçekten mesleğinde cengaver olacak. Mış gibi yapmayacak profesyonellere ihtiyaç var. Ve nihayet sona sakladığım yol haritasına gelince; *Kastamonu için göz alıcı bir renge, kulağa hoş gelecek bir müziğe, güçlü bir stratejiye, en az üç yıllık bir harmoniye gereksinim var.*

Şimdi bir kişiye çok teşekkür etmek istiyorum. Ben Kastamonu'ya ilk gelişimde kimsenin davetlisi olarak gelmedim. Daha sonra Aydoğan Hocam ile tanıştım. Ama Mustafa Çağır diye bir kardeşim var. Küre Ersizlerdere'den. Pek tabii bir dergi yayıncısı, kırsal kalkınma uzmanı ve birçok görev almış bir birey olarak Mustafa'daki potansiyeli gördüm. Ve bir yerlerde çalıştay yaptığımızda Mustafa'yı da davet eder, Küre'yi ve Kastamonu'yu anlatmasını istedim. *“Yüce Yaratan Kâinat için Muhammed Mustafa'yla, Türkiye için Mustafa Kemal'i ve Kastamonu için de Mustafa Çağır'ı yaratmış”*. Huzurlarınızda Mustafa'ya çok teşekkür ediyorum. Sunumumun sonuna geldiğim şu anlarda var ise sorularınızı yanıtlayayım. Ayrıca notlarıma da son bir kez bakayım. Bir şeyi atlamışım. Ben Antalya'da çok uzun süre çalıştım ve Olimpos'la ilgili araştırmalar yaptım. Çok ilginçtir Bartın'daki (İl Kültür ve Turizm Müdürümüz burada idi galiba dışarıya çıktılar) Olimpos, bizdedir. Yani Paflagonya sınırları içerisinde. Paflagonya mirası içerisinde yer alan Arıt Dağı, gerçekten de öne çıkarılması gereken bir doğal mirasımızdır. Bilinmemesinden ötürü gerçekten çok büyük bir üzüntü duyuyorum. Son olarak bakanlığımıza hitaben bir şey söylemek istiyorum. İçinde olduğum bir proje ürünü bilimsel çalışmayı bir kongrede sunduk. Araştırmamızda Kutsal Olimpos Dağı'nın yerini kesinleştirdiğimizi Viyana'daki arkeoloji konferansında bildirdik. Olimpos'un da Kutsal Olimpos'un hemen altındaki Korikos olduğunu kesinleştirdik. Bunların hepsi doğrulanmış bilgidir. Bakanlık hala aşağıya Olimpos Korikos, yukarıya da Kutsal Olimpos yazmadı. Söyleyeceğim bu. Son olarak bir bilgenin, ünlü Matematikçi ve Filozof Aristoteles'in *“Sayılar önemli değildir, önemli olan ağırlıktır”*. Sözümlü paylaşmak istedim. Çok büyük projeler yapmak önemli değil. Bir sağlam proje yapalım. Onun üzerinden yürüyelim.

Kastamonu'ya önerim “Üç Kız Kardeş modeli; tarım, hayvancılık ve turizm” dir. Tüm köylü yurttaşlarımızı işin içine, üretime katar isek belki çok büyük paralar değil, ancak büyük başarılar elde ederiz. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Resim 6: Çağrılı Konuşmacı İsmail Şahinbaş'ın Sunumu

1.3.2. Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necmi Aksoy'un Konuşması

Değerli Hazirun hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Rektör Yardımcımız Prof. Dr. Ömer Küçük Hocamın bahsettiği ihtisaslaşma projesini biz Düzce Üniversitesi olarak “Sağlık ve Çevre” alanında gerçekleştirdik. Ben Düzce'yi “Batı Karadeniz'in Gizli Bitki Cenneti” olarak tanımlıyorum. Çok küçük bir ilimiz, doğudan batıya 50 km., güneyden kuzeye 50km., toplamda 2500 km². Kilis'ten sonra Türkiye'mizin en küçük ikinci ili. Buna karşın Düzce çok zengin bir ekosistem çeşitliliğine sahip. Dolayısıyla buraya bir botanik bahçesi yapalım dedik. Adını da ihtisaslaşma konumuza uygun “Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi” olarak belirledik. Böylelikle üniversitemizin Bölgesel Kalkınma Odaklı İhtisaslaşma konusu olan “Sağlık ve Çevre” alanına da bir katkımız olsun istedik. Yeri gelmiş iken Türkiye'mizin “Çevre ve Sağlık” konularında çok eksikliği olduğunu da üzülerek paylaşmak isterim. Yansı da proje ekibimizi gördünüz. Projedeki amacımız aslında bizim o küçücük Düzce'mizde ev sahipliği yaptığımız bitkileri yaşatmak ve duyurmak. Burada Kastamonu'da da aynı

şekilde topoğrafik yapı kalker ana kayasından oluştuğu için ön kısımda makilik; Güneydoğu'ya gidildikçe step bölgesi bitkileri bulunmakta. Dolayısıyla zengin bir bitki örtüsü sunuluyor. Bizlerde bu zenginliğe Düzce özelinde de sahibiz. Yaklaşık 1.300 tür bitkimiz var. Ve bu bitkileri topluca sunabileceğimiz bir yerimiz olsun istedik. Dünya'da yaklaşık 1.850 kadar botanik bahçesi var. Her yıl bu bahçeleri 300 milyon kişi ziyaret ediyor. Bu değer bizi 2005 yılında doktoramı henüz bitirmiş iken dönemin Peyzaj Mimarlığı Bölüm Başkanı hocamızla beraber bir lisans öğrencimize bir botanik bahçesi tez projesi başlatma fikrine yöneltti. Çok farklı kurumlarla görüşüldü, sonunda projeyi yapmak ve tamamlamak üniversiteye kaldı. Biz buraya botanik vadisi projesi diyoruz. Çünkü altından BOTAŞ boru hatları geçiyor. Biz de bu nedenle bu araziye bu şekilde değerlendirelim istedik. Yansıda görmüş olduğunuz isimler bizim yönetim takımımız. Botanik bahçesini yönetme amacıyla bir merkez oluşturduk. Araştırma merkezimizin adı "*Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Üretim Uygulama ve Araştırma Merkezi*". Botanik bahçemiz de bu merkezin uygulama alanı. Burada merkezin eğitim ve üretim tüm işlerini gerçekleştiriyoruz. Burada değişik birimler var. Botanik bahçesinin altı hektarlık alanı dışında Orman Fakültemizin altyapısını yapan bir herbaryumumuz (Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Herbaryumu [DUOFH]) var. Yine Orman Fakültemizde Üretim ve Uygulama Seralarımız var. Silvi Kültür Anabilimdalı'mızda ise tohum bankası oluşturacak laboratuvarımız var. Böylelikle ortak (kollektif) bir yapı oluşturduk. Peki neden bu önemli. Yüz yıllar öncesinden miras kalan 59 endemik, 24 adet nadir taksonumuz var. Bu düşünüldüğünde, Batı Karadeniz Bölgesi için çok zengin bir endemik bölge. Zaten Kastamonu'yu ayrı tutmamız gerekir. Zira Kastamonu çok istisnai bir durum. Oraya birazdan geleceğiz. Dolayısıyla bunu ortak bir yapıyla yapılandırmalıyız. İsmail Şahibaş Bey müthiş bir öneri getirdi; ortak yapı. Gerçekten de, tek tek değil de olay ve olgulara ortak bir bakış açısı getirmeliyiz. Şayet bunu becerebilir isek, bunun hepimize sıra dışı bir faydası olacak inancını taşıyorum. Dolayısıyla şu görmüş olduğunuz üniversite yerleşke alanımızda biz bu projeyi başlatmış olduk. Aynı zamanda misyonumuzda olduğu gibi yeşil yerleşke alanımıza çok fazla sayıda bir artı değer kazandırıyor. Ayrıca bir fikrimiz var. Şayet bir biyolojik yapıya bağlı kültürel çeşitliliği, özellikle geçişlerin oluşturmuş olduğu türsel çeşitliliğin sergilenmesini, korunmasını sağlar isek.....yani diyoruz ki örneğin buranın

ekmeğini sabah kahvaltısında sunduğumuzda; oh be tam köylü işi ekşi maya ekmeği, buraya bağlı ekmeğin” dedirtebiliyor isek, sözünü ettiğim biyolojik çeşitliliğe bağlı türsel çeşitliliği yerelde gerçekleştirmiş oluruz. Kastamonu ile ilgili bir anekdota da yer vermek isterim. İstanbul’da asistan iken zamanın Çekül Başkanı Metin Sözen Hoca bizi buraya göndermiş idi. Yıl 1999 idi. Belören köyüne gitmiş idik. Belören köyünde o zamanlar bir adet traktör var idi. Düşünün, siyez buğdayı buradan çıktı. Ve şu an Türkiye’de bir marka oluştu. Dolayısıyla hâlâ yerele dayalı müthiş bir kültürel zenginliğimiz var.

Botanik bahçelerinin işte bu biyolojik çeşitliliğe bağlı kültürel zenginliği iki türlü koruma işlevi vardır. Bir tanesi yerinde korumadır. Buna biz “*In-situ*” diyoruz. Milliparklar, botanik gen rezervleridir. Bir de bunların dışında gurbette (*Ex situ*) koruruz. Bunlar Botanik bahçeleridir. Bu yüzden botanik bahçeleri çok önemlidir. Gen rezervleri yok olduğu zaman, onlarla ilgili çalışma yapabilmek (sürekliliğini sağlayıp yaşatabilmek). Evet yansıda görmüş olduğunuz botanik bahçemizin alt yapısını üniversitemiz oluşturdu. Burada (yansıda da görüldüğü gibi) bir Türk bahçesi oluşturmak istedik. Çünkü inanır mısınız Amerika Birleşik Devletleri (ABD)’nin Missouri eyaletine gidiyorsunuz ve oradaki botanik bahçesinde Türk bahçesi görüyorsunuz. Az önce İsmail Şahinbaş Bey bahsetti. Kanuni Dönemi’nde 1576’da, Sultanahmet Meydanı, Eski Hipodrom önünde Nevruz kutlamaları yapılıyor. Çiçek Meclisi, her Sultanın ve bahçıvanının yapmış olduğu bir çiçeği götürür, burada sergiler idi. Çiçek Meclisi sergilenen bu çiçeğin kaç akçe ettiğini belirler idi. Neden bunu burada verdim? Çünkü Prag’a giderseniz İmparatorluk (Başkanlık) Sarayı’nın karşısında bir Botanik bahçesi vardır. Orada lale bitkisinin altında (ilk giriş tarihine atfen) 1576 yazar. Çünkü Osmanlı İmparatorluğu genişlediği zaman Maximilian’ın yeğeni, II. Rudolf çok ünlü botanikçi Carolus Clusius’u oraya çağırır. Onun gezgin bir arkadaşı vardır. Busbecq. Busbecq “bu Türkler bir ağaç ya da bitkiye çok müthiş şiirler yazıyor, methiyeler düzüyor. Bir de garip bir ağaç var. Şöyle çiçekleri beyaz şamdan görünümlü. Yaprakları beş parçalı bileşik. Bu da at kestanesi. İkisinin tohumunu gönderiyor”. Şayet bir gün oradaki botanik bahçesine gider iseniz, anılan bitkilerin Çekya’ya girişinin 1576 olduğunu görürsünüz. Lâle Viyana’ya ve Leiden’e gitmeden önce Prag ve Paris’te sergilenir. Daha sonrasında lâlenin hikâyesini; Hollanda’nın nasıl lâle merkezi haline geldiğini biliyorsunuz. Şöyle söyleyeyim.

Hollanda tarımsal alanda iyidir. Süs bitkilerinden elde etmiş olduğu tarımsal girdi, Türkiye'nin tarım ürünlerinden yıllık elde etmiş olduğu girdiden daha büyüktür. Yalnızca süs bitkilerinden. Yansıda görmüş olduğunuz Botanik Bahçemizin tasarımını, alt yapı tasarımını Peyzaj Mimarlığı Bölümü'müzdeki öğretim üyesi arkadaşlarımızla birlikte yaptık. Burada yansıda da görüldüğü gibi bir amfi tiyatromuz var. Düzce'deki "*Batı Karadeniz'in Efes'i*" olarak bilinen Prusias ad Hypium Antik Kenti'nin tarihi tiyatrosu. Ayrıca yansıda gördüğünüz gibi bir akıntılı düzlük içinde şelaleler. Aşağıdaki düzlüğün gölleri. Ve burada 12 farklı ana bahçe tipi ve söz konusu bahçeler içerisinde toplanmış bitki sergi alanları oluşturulmuş oldu. Biz burada Türkiye'nin çeşitli fidanlıklarından hibe ve satın alma yoluyla yaklaşık 452 taksona ait 13.852 adet bitki diktik. Aralarında çok sayıda endemik tür olan bitkilerden 4444 adedini Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (NGBB), Eskişehir ve Bolu Orman Bölge Müdürlüğü'nden hibe yoluyla sağladık. Diğer 9.408 adedi ise satın aldık. Ayrıca gerek Afyonkarahisar Tıbbi ve İtri Bitkiler Merkezi, gerekse de Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi'nden gelen tohumları da çimlendirdik. Şimdi sıra bahçemizin uygun yerlerine dikmeye geldi. Peki hangi alanlar var bahçemizde? Özellikle arboretum parselimiz var. Çünkü biz ormancılar için arboretum çok önemli. Benim öğrenciliğim ve asistanlığım süresince Atatürk Arboretumu'nda derslerimizi yapardık. Arboretum, canlı ağaç müzesi demektir. Topluluk demektir ve özellikle ormancılık açısından çok önemlidir. Burada ayrıca yansıda da görebileceğiniz gibi Kayaç Bahçeleri var. Kayaçlar özellikle vejetasyon açısından çok önemlidir. Çünkü Kayaçlar çok sayıda endemik ve nadir bitkiyi bünyelerinde barındırırlar. Bunun dışında yansıda görmüş olduğunuz bölümde Akdeniz kökenli bitkiler var. Özellikle Düzce'nin ön kısmında, yine İnebolu ve Kastamonu'nun sahil kısmında yalancı bir Akdeniz kuşağı vardır. Söz konusu kuşağı temsilen bir yapı oluşturduk. *Ex-situ* türler, bunlar da ağırlıklı olarak süs bitkisi. Ülkemizin ve Dünya'nın önde gelen endemik ve nadir bitki türlerini burada yetiştiriyoruz. Yine aynı şekilde *In-situ*; bu bizim İç Anadolu, Akdeniz orman alanlarımızda olan örneğin Anadolu Sığılası gibi, Çılbırtı Çalısı gibi endemik bitkilerin (ağaç ve çalıların) korunması için de oraya yerleştirmiş olduk. Yansı da gördüğünüz gölet ilimizin hikâyesi olan, Prenses Eftelya efsanesinden esinlenerek yapıldı. Orada da çok özel sucul dört ayrı bitki türümüz var (Latince adlarını ekli tam metinde görebilirsiniz). Bu türlere atfen burada nilüfer çiçeğimizi de yerleştirerek sucul bir

botanik sergi alanı yaratmış olduk. Yine Düzce'deki Nemlidere Vejetasyonu'nu temsilen tasarımlarımız bulunmakta. Bir diğeri ise tıbbi ve aromatik bitkiler. Şu an bizim ülkemizde tıbbi ve aromatik bitkilere yönelik inanılmaz bir popülerite var. Ama bir çoğu popülizme kurban ediliyor. Örneğin Düzce'de lavanta olmaz. Lavanta yerinde olur. İki tür lavanta var. Yağı çıkarılan (lavandula angustifoila) ile Fransa'nın Provence kentindeki süs lavantasını ayırt etmeniz gerekiyor. Oradaki görseldir. İşte Burdur'da yaşanan. Ama biz onu, görseli olan türü yağ olarak kullanmaya getirdik. Bu tür üretimlerde de bir standardizasyonun olmadığını, ancak standardizasyona gereksinim olduğunu gönül rahatlığı ile söyleyebilirim. Diğer yandan tıbbi ve aromatik bitki üretiminde Afyonkarahisar'ın çok başarılı olduğunu ifade edebilirim. Bu konuda marka olduklarını söylesem abartmış olmam. Bununla birlikte Anadolu'da tıbbi ve aromatik bitki kullanımı gerek çiçek, gerekse de baharat olarak (çeşni olarak) oldukça yaygındır. Özellikle tedavi amaçlı kullanılır. Ancak bu kullanımlarda da bir standardizasyon maalesef yoktur. Yeniden sunum yansımıza döner isek, görmüş olduğunuz yerde bir doğa ve botanik müzemiz olacak. Çok amaçlı tasarladığımız bu yerde bir giriş ve tanıtım ofisimiz olacak. Sonrasında ise bir keşif ofisimiz yer alacak. Bahçemizde çok değişik biçimli yürüyüş yolları planladık. Botanik bahçemizin yansıda gördüğünüz bölümünde ise Türk Bahçesi yer alacak. Türk Bahçesi'nin hemen önünde Kastkatlı ve Teraslı Bahçelerimiz yer alacak. İstanbul Boğazı çevresindeki örnekleri görmüşsünüzdür! Burada da benzer biçimde endemik ve nadir bitkileri yetiştirerek ziyaretçilere görsel izlenim amaçlı sunmuş olacağız. Botanik Bahçemizin yansıda görülen kısmında ise bir çatı bahçesi ve tozlaşmayı desteklemek için Arı Oteli'ne yer verdik. Anılan her iki donanımın da yapımları tamamlanmış durumda. Bu alan bir yönüyle tozlaştırmayı kolaylaştırır iken diğer yönüyle de çocukların özellikle de böceklerin işlevleri hakkında okul dışı bir eğitim merkezi görevini de görecektir. Sunumumuzun şu an perdeye yansıyan görüntüsünde bir doğa ve botanik müzemiz var. Burada bir "Keşif ve Dünyayı Tanı" seçeneğimiz var. Oradan da canlı keşif noktalarına çıkışımız var. Burada çok ilginç şeyler yaptık. Bunlardan biri "Anadolu Ağaçları Keşif Yolu". Gelen kişilere diyeceğiz ki; "Siz şuradan gidin; akçaağaçları keşfedin". Çeşitli seviyelere göre burada eğitimler vereceğiz. Bunlardan bir tanesi de Ginkgo Keşif Yolu. Ginkgo'yu Keşfedin gibi keşif noktalarını da botanik bahçemizde çıkarmış olduk.

Sunumuzun bu bölümünde ise yansıda görülen In-situ korumaları var. Bunlardan bazıları Kastamonu, bazıları ise Düzce ile ilgili olanlardır. Az önceki sunumunda İsmail Şahinbaş Anadolu'ya Küçük Asya (*Asia minoris*) derler dedi. Çalıştayımızın sosyal programında Horma Kanyonu Gezisi var. Bizim birinci TÜBİTAK projemiz, aynı zamanda doktora öğrencimizin tez çalışması olan Küre Dağları Milli Parkı Bartın Kısmı Flora Vejetasyonu adlı bir çalışma. Burada yeni bir geven türü keşfettik. Adını da Bartın Geveni (*Astragalus bartinense*) koyduk. Daha sonra doktora öğrencim Ulus Meslek Yüksek Okulu Öğretim Üyelerinden Doç. Dr. Bilge Tunçkol ile Küre kısmını çalıştık ve çok ilginç türler bulduk. Bunlardan birisi de tam metinde latince karşılığını bulabileceğiniz Anadolu Eğrelti Otu'nu (*Polystichum asia-minoris*) bulduk. Bu tür yalnızca Horma Kanyonu içinde yaşar. Bunun en yakın akrabası Çin'de bulunuyor. İşte bu dağ sistemi o kadar özel ki. Orta Asya'dan gelen kireçtaşı kayıtlarının Kuzey Anadolu'daki uzantısını aldığı bir nokta bu. Çok özel bir kayıt bu. Yine çok ilginç bir bitki türü. Yansıda görmüş olduğunuz *Kitaibelia vitifolia*. *Kitaibelia*'nin Dünya'da bir cinse ait iki türü var. Bunlardan bir tanesi Toroslar'da, bir diğeri ise Macaristan'ın dağlık kısımlarında, kısmen de Sırbistan'da bulunuyor. Bu türü bizden önce meslektaşlarımız Amanoslar'da buldular. Biz de bunu bulunca uyandık. Bize denir ki Türkiye'deki dağlar buzul çağında Doğu Karadeniz'deki nemli Kolşik Bölgesi'nde, bizim orta oksin dediğimiz ortak kuşaktaki bitkiler Amanoslar'dan göç etmişlerdir. Amanoslara gittiğinizde kayınları görürsünüz. İşte bu kayınlar da buradan göç edilmiştir. İşte burada gördüğünüz bitki türü Avrupa Botanik Bahçeleri'nin bir numaralı bitkilerinden birisidir. Şimdi biz de bu bitkilerin, süs bitkisi potansiyelleri üzerine çalışmalar yapıyoruz. Yine yansıda görmüş olduğunuz Batı Karadeniz Horozu. Gideceğimiz Valla Kanyonu'nda da var. Bizim Düzce'nin en batısındadır burası. Batı Karadeniz Bölgesi'ne has bir bitki türü. Düzce Peliemir Otu (*Cephalaria duzceensis*) ve yeni bulunan, öğrencimin adını verdiği Yedi Göller Milli Parkı küçük kayalık alanında yaşayan bir *obriezya* türü (*Aubrieta necmi-aksoyi*). Peki hocam bütün bunları niye anlatıyor sunuz? Ne önemi var? Hep diyoruz değil mi? Türkiye'nin çok zengin bir bitki varlığı (florası) var. Biz de söylüyoruz; 10.000 tür. 12.000 taksonla, Avrupa'nın 13.000 tür, Dünya'nın önemli bitki merkezimiziz... Tamam var. Eeee, var da ne oluyor? Evet yabancılar da götürmüş buradan. Eee, biz ne yapıyoruz? Asıl soru bu! Biz ne yapıyoruz. İşte Safranbolu'dan, Nuray Türker Hocam ve İsmail Şahinbaş Bey

de burada; Nuray Hocamın çok güzel bir kitap projesi var idi. Bölgenin bütün ekoturizm envanteri çıkarılmış idi. Safranbolu'da bir tane Safran Üreticisi kalmadı. Ama İran bir numaradır. İran ve Türkiye'den giden Safranların katkısıyla Fransa ve İspanya bu işi ele geçirmişler. Peki biz Safranbolu'da ne yaptık. Biz Safranbolu'da niçin Safran bahçeleri kurmuyoruz? Neden kurmuyoruz? Tamam Metin Sözen Hoca gayret etti ve bir tür miras haline getirdi. Biz bunu neden yapmıyoruz? Neden anlatmıyoruz? Hikâyeler, Safran ile ilgili projeler. Safranlı lokum diyoruz. Dolayısıyla, biz bu misyonu yerine getiriyoruz. Botanik bahçemizde lavanta, çöven, tıbbi adaçayı, bozot, ekinezya, frenk soğanı, bilyeli kekik, dulavrat otu ve benzeri birçok tıbbi, aromatik ve süs bitkisi'ni yetiştirdik. Bunun yanı sıra birçok bitki de bize satın alma ya da hibe yoluyla ulaştı. Ulaşmaya da devam ediyor. Bir başka ilginç olay da yansıda görmüş olduğunuz Henry Ihlamur (*Tilia henryana*) türü ile ilgili. Bu Ihlamur türünün yaprakları parçalı bir biçimdedir. Proje alanımızda her parselin yansıda da gördüğünüz gibi bir etiketleme sistemi olacak. Böylelikle o parselin başına gittiğinizde tümünden gelerek o parselin hangi türleri içerdiğini görebileceksiniz. Bu etiketleme sistemi uluslararası standartlarda yeri olan bir etiketleme sistemidir. Bunun tasarımı ve programlamasını yaptık. Buraya gittiğiniz zaman bitkinin adını ve bitki ile ilgili tüm detayları öğrenebileceksiniz. Bunların dışında iki etiketleme modeli geliştirdik. Kırmızı olan endemik türler için. Kırmızı etiket gördüğünüz bitkinin Türkiye'ye özgü ve önemli bir bitki olduğu hemen akla gelecek. Ağaç ile ilgili genel özellikleri anlatan bir etiket. Pek tabii tüm bu bilgileri alabileceğimiz bir veri tabanımız var. Bu Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi (NGBB)'nden erişilen Dünya'nın en iyi Botanik ve herbaryum veri taban sistemlerinden birisi. Sisteme verilen ad OTOBUR, biz bunu aldık ve bahçemizdeki tüm bitkilerin kayıtlarını yaptık. Ne zaman dikildi? Bakımını kim ne zaman yaptı? Budaması ne zaman yapıldı? Söküldü mü? Tohumu saklandı mı? Sorularının yanıtlarının da yer aldığı bir bilgi bankası da oluşturmuş olduk. Şu ana dek 10.703 adet bitki ve herbaryum materyali bilgisini kayıt altına aldık. Sırası gelmiş iken herbaryumumuzun sayısal (dijital) olduğunu memnuniyetle paylaşmak isterim. Dileyen sanal olarak gidip ziyaret edebilir. Biz bu planlama sırasında son ana geldik ve botanik bahçemizi açıyoruz. Peki bu bahçeyi yapmamızdaki amaç neydi? Amaç yaşamın, biyoçeşitliliğin sürekliliğini sağlamak. Hem de doğal alanda eğitimleri yapmak. Evet üç kuşak önce demiş idim. Ben

Denizlili'liyim. Çayırlarda gezerken babaannem bana yenilebilir bitkileri anlatır idi. Ben de sınıf arkadaşlarıma anlatırdım. Sonra da kooperatifçi oldum. Altı yedi yaşlarında iken kooperatifte yemek sunardım. Bu kültür ile ilgili. Anadolu'da bizim bunun gibi binlerce hikâyemiz var. Ve biz bu hikâyeleri anlatmakla sorumluyuz. Peki Dünya'da 1.850 adet Botanik bahçesi var dedik. Ya Türkiye'de kaç tane var? Bakınız Türkiye'de "*Botanic Gardens Conservation International*" örgütüne üye yalnızca dört botanik bahçemiz var. Bu ne demek biliyor musunuz? Bizim yalnızca dört adet botanik bahçemiz var ve maalesef botanik bahçesi standardizasyonumuz da yok! Botanik parkı farklı bir şeydir. Botanik bahçesi (arboretum) ise farklı bir şeydir. Her park botanik ile alakalı değildir. Bunun için bir sistemler bütünü olması gerekir. Örneğin; öncelikle bir eğitimi olması gerekir, herbaryumu olması gerekir, botanik için botanikçinin olması gerekir. Eğitimcinin bahçıvanından ziraat mühendisine her disiplinden sistematik bir biçimde çalışanın olması gerekir. Dahası turizmcinin olması gerekir. Şimdi bakınız yansıda kırmızı yazı ile gördüğünüz İstanbul Üniversitesi Botanik Bahçesi kapatıldı. Ankara Üniversitesi Botanik Bahçesi şu an yerleşkede çalışmıyor. Süleyman Demirel Üniversitesi Botanik Bahçesi'nin yeri gidecek. O zaman ne kaldı geriye. Hani, övünüyoruz ya 10.000 tür bitki, 12.000 tür takson. Peki botanik bahçelerimiz nerede? Şöyle söyleyeyim size. Bunlar doğal müze. Botanik müzeleri, doğa tarih müzeleridir. Biyoçeşitliliğin ve biyoçeşitlilik eğitimlerinde çok önemli bir rolleri vardır. Bir Botanik Bahçeleri Çalıştayı yaptık. Bu çalıştayda yapmış olduğumuz sunumda DUOF herbaryumumuzu açık olduğu 10 yıllık süreçte 300.000 kişi ziyaret etmiş. Yansıda gördüğünüz de Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ziyaretleri ile ilgili istatistiklerin yer aldığı tablo. Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi Türkiye'nin uluslararası standartlardaki en iyi Botanik Bahçesi'dir. Bu bahçeyi ise bir yılda 300.000 kişi ziyaret etmiş. Bu değere araştırmacı, okul ve kurum ziyaretleri dâhil değildir. Peki bu ziyaretçiler neden çok önemli? Çünkü biz burada çocuklara özellikle Ormancılık Haftası etkinliklerinde her gelen okulu kabul ederiz. Ormancılık Haftası Etkinliği bizim açık kabul uygulaması yaptığımız çok özel bir haftadır. Hem okulumuz içindeki alanımızda, hem de herbaryumdaki çok sayıda bitki çeşidini, hem de onların nasıl korunduklarını anlatırız. Aynı zamanda benim de bilimsel altyapısını planlamış olduğum, Thyce Düzce Otları Bereket Festivali'miz var. Bu festival de aslında bir hikâyeden ortaya çıktı. Anadolu Medeniyetleri Müzesi'ndeki Thyce ve Bereket

Tanrıca Heykeli Düzce’de bulunmuştur. Bu heykel bir bereket çelengi tutar. Bu berektir. Festival bu mitolojik hikâyeye atfen yapılmaktadır. Ama iş maalesef kermesten öteye geçmiyor. Yani açılıyor; en son şöyle bir şey vardı. Dönerin arasında sebze koymuş bir katılımcı ot festivalinde döner yapıyor idi. Ne yapıyorsun diye sorduk. Bakın aralarında sebze var dedi. Oysa bizim amacımız Düzce otlarıyla ilgili, onların geleneksel kullanımlarıyla ilgili, örneğin Kazayağı Turşusu’ndan, Kardirik’teki çeşitli otlara, Düzce Kabağı’na kadar bir marka sisteminin oluşturulması idi. Ama bu çabalar çok amatörce kalıyor. Bu etkinlik belirli bir dönem pik yapıyor, bir dönem yerlerde sürünüyor. Sürdürülebilir değil. İnanır mısınız? Bu festivali ilk yaptığımızda Bahçeşehir Üniversitesi’nin aşçılık öğrencileri gelmiş idi. Amacımız Üç Michelin Yıldızlı bir aşçının o mutfakta bir yemek yapması. Düzce’imiz çok değişik çok kültürlü bir yer. Türkiye’nin mozaigi. Kafkas Kültürü var. Çok zengin bir Kafkas Mutfağı var. Bunun Know-How’ını ve destinasyonunu maalesef oluşturamıyoruz. Biz üniversite olarak bu konuda da eğitim veriyoruz. Bakınız. Yansındaki haberi belki de gözden kaçırmışsınızdır? “*Bir kır çiçeği için altı bin avro verdiler*” haberi 2010 yılında Bolu’da yerel bir gazetede çıkmış, ulusal yayın yapan Radikal’de alıntılanmış idi. Altı bin Avro verdiler. Enayiler! Efendim belki haberi okudunuz. Efendim bir kır çiçeği için Abant’a gelinir mi? Altı bin Avro verilir mi? Gelinir mi? Geldiler. Japon turistler. Aydoğan Hocam destinasyon programlarını bilir. İstanbul’da... Kendisi sektörden geliyor. Biri buna Botanik Turizmi diyor. Yunanistan’dan başladılar. Japonlar, Japonlar’da, Hristiyan kültüründe şöyledir. Yılbaşı yemeğine Çoban İsa davetlidir. Ancak götüreceği hiçbir şeyi yoktur. Karlar arasından çıkan, bizim çöplere dediğimiz Noel gülünü koparıp yemek mekânına götürür. Kutsallık. Şimdilerde Avrupa’da bütün bahçelerde bu “*Helleborus orientalis*” kullanılır. Bu bitki bizde Batı Karadeniz’de vardır. Ama İsmail Bey bilir; Abant yolu geliştirilirken botanik bahçesinde Japon bir rehber ile karşılaşmıştım. Bana dedi ki; bizim oralarda haberler çıkıyor. Siz Abant yolunu açar iken Helleborus çiçekleri öldü mü? Başka neresi var diye bana sormuş idi. Bakın şu an burası (Kastamonu) Helleborus dolu. Düzce Helleborus dolu. Diğer yandan Helleborusa gelmeden nice çiçekler var. İsmail Şahinbaş söz alarak buna şahit olduğunu ifade eder. Evet, kişi başı altı bin Avro. Bakınız, gelen paraya bakınız. Kastamonu havaalanına indi. Altı bin Avro Kastamonu ile başladı. Destinasyona siz çıkın. Kişi başı. Bakınız, şu an yansıda gördünüz, benim de çalışmış olduğum

Edinburg Kraliyet Botanik Bahçesi (RBGE). Yansıda gördüğünüz çiçek Titan Arum. Dünya'nın en büyük çiçeği. İnanır mısınız 12 Mayıs'ta açmış bu Titan Arum ve Haziran ortasına dek geçen bir aylık sürede 19 bin kişi bu çiçeği görmeye gelmiş. Ben orada çalışır iken gece ziyareti ekstra idi. Botanikte yatıyorsunuz. Elli pound ödüyorsunuz. Titan Arum çiçeğinin sabahın ilk ışıklarında saldığı o pis kokuyu koklamak için özel turlar düzenlenir. Buda benim çok etkilendiğim bir yerdi.

Bir başka konuya daha değineceğim. İki bin beş yılında Hırvatistan'a gitmiş idim. Hep hayal etmişimdir. O zamanlar biz ve Hırvatistan Avrupa Birliği Üyeliği için müracaat etmiş idik. Hırvatistan'ın müracaatı kabul edildi. Ancak aradan geçen yaklaşık 20 yıllık sürece rağmen Türkiye hala kabul edilmedi. Dahası bu arada Makedonya ile bile 2022 Temmuzunda tam üyelik müzakereleri başlatılmıştır. Biz hala aday ülkeyiz. Her neyse; Benim doktora tezim Düzce'nin Elmacık dağlarıdır. Bunu neden mi söylüyorum. Yansıda görmüş olduğunuz botanik bahçesi Velebit Botanik Bahçesi'dir ve deniz seviyesinden 1.480 metre yüksekliktedir. Hırvatistan'ın deniz seviyesinden neredeyse 1.500 metre yükseklikte bir dağın tepesine kurmuş olduğu bu botanik bahçesi, her yıl birçok ziyaretçi çekiyor. Kastamonulular. Bakın, iki büyük dağın ortasındasınız. Yunanistan Olimpos Dağı silsilesinden gelir, Uludağ'ı saymaz isek; bölgenin en yüksek dağı burası. Ilgaz dağı. İkinci yüksek dağ Küre Dağları. Nasıl bir kireçtaşı oluşumu? Ilgaz ve Küre gibi iki olağanüstü dağa sahip isek bu bize ilham vermelidir. Ilgaz bölgenin neredeyse en yüksek dağıdır. Küre dağları ha keza olağanüstüdür. Küre dağlarını ilk gördüğümde "nasıl bir yer burası" diye sormuş idim. Yani tanrı bir tokat vurmuş Torosları Batı Karadeniz'e itmiş. Ilgarini'yi, Ilgarini'ye çıkarken bize eşlik eden şimşirleri (maalesef şimdi hepsi kurudu)... Demek istediğim, Velebit Botanik bahçesi, yalnızca 300 bitkisiyle deniz düzeyinden 1.480 metre yukarıda kurulu. Biz her şeye sahibiz. Neden Ilgaz'da, Küre'de, Kaçkarlarda, Uludağ'da bir Botanik bahçemiz yok? Yetişmiş insanımız var. Paramız var, kısaca her şeyimiz var. Ancak bir Botanik Bahçemiz yok. Bakınız yansıda görmüş olduğunuz bu canlı bir sülük türü. Oraya özgü. Nerede yaşıyor biliyor musunuz? Elevation dağına gittiğiniz zaman Dolin Çukurlar vardır ki ben her zaman Ilgarini mağarasına girdiğim zaman keşke buranın mantarlarını ve böceklerini çalışabilsem derim. Ama yetmiyor, insan ömrü yetmiyor. Ilgarini bir derya deniz. Bu sülük Velebit'de dikine giden yüz metre arada yaşayan bir tür ve oranın Kahramanı. Bakın bizim her dağımıza özgü bir

çiçek, her dağımıza özgü Kahraman olabilecek bir hayvan mutlaka var. Ve bunlar üzerine üretebileceğimiz sonsuz sayıda hikâyemiz var. Bu nedenle kıssadan hisse çıkarmak için Velevit Dağı Botanik Bahçesi'ni sizlere sunmak istedim. Şu an yansıda gördüğünüz, bizim Küre Dağları'nın Kastamonu bölümünde yaptığımız yayınıımızdan alıntılanmıştır. Küre dağlarının Kastamonu kısmında 40 adet endemik bitki var. Nadirlerle birlikte gitsek, süper bir botanik bahçesi oluştururuz. Bunun olmaması için hiçbir neden yok. Buda Ilgaz'da bulunan Kastamonu Karanfili. Bununla bitiriyorum. Türkiye inanılmaz ve müthiş bir bitki çeşitliliğine sahip bir yer. Özellikle Kastamonu'yu hep beraber ortak bir biçimde planlayıp turizm destinasyonları içerisinde yer almasından yanayım. Unutmadan ben beni buraya davet eden başta Aydoğan Aydoğdu Hocama, Alptekin Sökmen Hocama ve siz değerli konuklara beni dinlediğiniz için çok teşekkür ediyorum. Sorunuz var ise alabilirim.

İsmail Şahinbaş (İŞ): Hocam aslında bir proje var. Bir üniversite projesi. Abdullah Gül Beyefendinin Cumhurbaşkanı olduğu dönemden uzun bir proje benim de hala çalıştığım bir proje.

Necmi Aksoy (NA): Evet proje devam ediyor. Bir Botanik Bahçesi Projesi. Yavaş gidiyor. Yavaş gitmesinin nedeni kamu değil. Bahçe yavaş gidiyor. Aslında şöyle bir sistem kurulmalı. Milli botanik bahçemiz var. Ama açılmadı. Milli botanik bahçemizin yanında, bölgesel botanik bahçeleri, kent botanik bahçeleri ve üniversitelerle beraber bir yapı oluşturulabilir isek çok iyi olur. Hikayemiz çok. Örneğin Truva atının yapıldığı ağaç. Aeneas Destanı'ndan Gılgamış Destanı'na çok hikayemiz var. Gılgamış Destanı konularından biri Lübnan'daki Sedir Ağaçları (dört yüz adet kaldı) ve diğer en geniş yayılımı ise Toroslar. İŞ: Kalmadı, 400 adet kaldı. Hepsi birer hikâye. Bir İngiliz restoratör Mısır Kralı II. Neko'nun gemisini yapıyor. Kral Akdeniz'e açılacak. Ve diyor ki; Bana sedir ağacından bulabilir misin? Orta gövde sedir ağacından olacak. Son söz İskender Mısır'a ve Kudüs'e çıkacağı zaman Cebel Ahdar Dağları'ndan şu kadar sedir ağacını ganimet aldım diye yazar. Anadolu'daki adak ağaçları. Hitit Rüzgar Tanrısı'na adak bağlanır. Hikâyemiz çok. Bunu nasıl işleyeceğiz? Ve bunun çıktısıyla nasıl bir ortak yapı kuracağız? Kuramaz isek; bakınız 1999'daki Ilgaz Dağı'ndaki ilk gözlemlediğimiz Güneş tutulmasındaki yaban alanını; Kastamonu'da henüz turizm tam popüler olmadan önceki restore edilmiş evlerini, Safranbolu'nun sokakların hayal edemiyorum. Gerek Kastamonu, gerek Karabük

henüz turizm ile buluşmamış iken, Safranbolu Cinci Hana gittim ve bir Safranbolu simidi isteyerek çayla kahvaltı yapmak istedim. Artık bu noktadayız.

İŞ: Hocam konuyu bağlamak açısından. Sayın Abdullah Gül'ün Cumhurbaşkanlığı sürecinde ve himayelerinde, şu an içişleri bakanlığı özel kalem müdürlüğü yapan Mehmet Fatih Çiçekli'nin Aralık kaymakamlığı, Amir Çiçek Beyefendinin Iğdır valisi olduğu zamanda ve Iğdır Üniversitesi Denetiminde Ağrı'da çalışır iken; Küçük Ağrı'nın Serdar Bulak Yaylası'nda Yusuf Zeyranof Ağrı Dağı Kazan Kulpu Çiçeği'ni bulmuştuk. O zaman şunu keşfetmiş idim. Komutan çoktu; Asker yoktu, herkes komutandı. Orada tek asker de bendim. Her ne kadar üst kademedede çok yetkin botanikçiler olsa da sahada çalışan, çiçek toplayacak kimse yoktu. Bir konu daha ben Akdeniz Üniversitesi işbirliğiyle Toros Sediri Belgeseli yaptım. Sedir ilk Lübnan'da keşfedildiği için adına da Libani Sediri deniyor, yaklaşık 400 adet olan bu ağaç Lübnan Bayrağı'nın da odağında yer alır. O zamanlar sedir, günümüzün petrolü değerinde imiş. Dolayısıyla sedir ağacı savaş nedeni imiş. İşte bu değerleri anlatmalıyız. **NA:** Tabii, tabii. Gordion'da Kral Midas'ın mezar odasına girdiğinizde sedirlerle kaplı olduğunu göreceksiniz. Bu demektir ki Kral Midas sedirin çok kıymetli olduğunu mutlaka biliyor idi. Ve bu nedenle mezar odasını sedir ağaçlarıyla kaplatmıştı. **CŞ:** Ben aslında nasıl sorusunu somutlaştıralım istiyorum. Herkes çalıştay yapıyoruz da ne oluyor? Bunu soruyor. Hem turizm geçmişim, hem ülkesel kokartlı rehber geçmişim, hem de şu an TGA'da, Kültür ve Turizm Bakanlığı'ndaki pozisyonum nedeniyle; burada en nihayetinde anladığım en büyük sorun iletişim. Çünkü ben 2002 ila 2009 yıllarında profesyonel kokartlı rehber olarak çalıştığım süreçlerde bu Japon Güllü için hatırladığım kadarıyla ABD'den botanik turuna yaklaşık bir beş yüz kişi getirdim. Ve Anadolu'da biz dönemsel olarak işte Kaz Dağları'nda, ve Çinkara Sedir Ormanları'nda birçok yerde bu turları yaptık. California'da Akdeniz Bitkileri Enstitüsü var. Oradan geldiler ve ben onları gezdirdim. O zamanlar Akdeniz Üniversitesi'nde Gökhan Hocamız araştırma görevlisi idi. Bu turları onunla birlikte yapıyor idik. O zamanlarda olduğu gibi günümüzde de bu tür turları yapan acentalar ve rehberler var. Başka bir rehber arkadaşım benzer turları Doğu Karadeniz'de yapıyor. Demek istediğim şu; bunlar var ve bunlar mass (kitle) turizmi olamaz. Çünkü bunlar küçük (sayıda) gruplar. Ama bunları akademik dünyayla sizlerle, bu işi yapan yereldeki kişilerle bir araya gelmesini sağlayacak olan İl Kültür ve Turizm Platformları

(İKTP)'mız. Bu ne demek? Adı belki biraz uzun ama; bunlar DMO. Yani Destination Management Organization (Destinasyon Yönetim Örgütleri/Otoriteleri). Türkiye'deki kurumlarınız henüz iki yıllık; yani çok yeni. Ama bu kurumların varlığı şu; İKTP her bölgenin kendine özgü ürünlerini temsil eden kişiler var. O kurum ve il müdürlerimizle birlikte çalışır işeniz; onlar bu ürünleri turizm ürününe çevirecek; seyahat acentalarını ve rehberleri tanıyorlar ve onları buraya davet ederek bir takım bilgilendirme toplantılar düzenleyebilirler. Böylelikle üzerinde tartıştığımız doğa temelli çekicilikleri birer turizm ürününe dönüştürerek Japonları, Amerikalıları bölgenize getirecek kişi ya da kurumlarla sizin bir araya gelmenizi sağlayacak ortamı hazırlarlar. Anılan kişi ve kurumları doğru kullanır iseniz; biz zaten bu bilgilerden yararlanarak editoryal yazıyoruz, ağırlama yapıyoruz. Bunların bir turistik ürüne, yani para getirecek bir ürüne dönüştürülebilmesi için o platformları kullanmamız lazım. NA: Tamam çok haklısınız. Ancak kaçırdığınız bir nokta var. Evet, çok gelen var, giden var. Hâlâ turlar devam ediyor. Kosta Rika Dünya'nın en güçlü biyoçeşitlilik ve kuş zengini ülkesidir. Siz Kosta Rika'ya gittiğinizde yerel bir rehber almak zorundasınız. Bizde bunu uygulayan tek bir milli park vardır. İsmail Şahinbaş Bey söz etti. Şayet Kaz Dağları'na çıkar iseniz oradaki endemik bitkiler için yerel rehber almanız gerekir. Benim derdim bu değil. Benim derdim bir tur şirketinin kişi başı 6.000 Avro gelir elde etmesi de değil. Benim derdim oradaki yerelliğin ve özgünlüğün korunmasıyla ilgili. NT: Ben şunu demek istiyorum. Satan kişiyle, üreten kişi arasındaki bağı kurmak zorundayız. Bu potansiyeli bir ürüne dönüştürmek zorundayız. Ve bunun için de bir platform var. Demek istediğim bu. NA: Pek tabii bunu ben de biliyorum. Royal Forestry Society ile Maçael'de, daha Maçael, Maçael olmamış iken, Nihat (Gökyiğit) ve Hayrettin (Karaca) Bey'in misafirleri olarak gelmişlerdi. Rahim Hocam geziyi planlamış ve araziye çıkmak bana nasip olmuş idi. Burada istemiş oldukları tek bir şey var idi. Nuray Hocam. Havai hatlarla üretimi görmek. Kimsenin sözü olmaz. Efendim binlerce destinasyon çıkar. Ama bu ortak (kollektif) bilinçle, ortak yapı ile olur. Ben yereldeki doğallığı korumaz isem; bu sunumu ve denetleme sistemini yapmaz isem; bakınız ben Malezya'daki Çay Ormanları'nı, Tayvan sınırındaki o alanı gezdim. Siz yerelden turu aldığını zaman her şeyin denetim sistemi vardır. Burada bizdeki gibi kişilerle değil. Her şey standardize edilmiştir. Ama sizin her şeyden önce bir yuva, yüzeye ihtiyacınız var. Siz şimdi Çığlıkara'ya gidiyorsunuz. Çığlıkara'da bir Botanik

Bahçesi olsa; Akdeniz Üniversitesi'nin bir Botanik Bahçesi olsa idi. Sistemi orada kurmuş olsa idi. Önce Akdeniz Üniversitesi'ndeki Botanik Bahçesi'ni ziyaret eder, sistemi orada tanırdınız. Sonra Çığlıkara'ya giderdiniz. Yurt dışında bu iş böyle yapılır. California'ya gittiğinizde binlerce botanik bahçesi var. Önce sistemi anlamalısınız. Sistemi anlamadan doğrudan araziye gitmek çok da akılcı değildir. Bakın Alman Porsuk (Ağacı) Sevenler Topluluğu Derneği dediler ki 22. Porsuk Çalıştayı'nı Düzce'de yapalım. Neden, anıtsal porsuk ağaçları Yenice'de var, Zonguldak'ta var, bir kısmı da Düzce'de var. Sırf bunu (porsuk ağaçlarını) görmek için geldiler. Şunu anlatmaya çalışıyorum. Düzce'de bilimsel bir çalışma yaptık. Araziyi gezdik. Bunun gibi binlerce topluluk var. Bakınız İngiltere'deki Cyclamen (Siklamen) Society'si geliyor, Demirköy'den, Maçael'e kadar Cyclamen coum couscous (Kafkas Siklamen)'inin üzerindeki yaprak rengini ölçen bir keşif gezisi. On günlük bir destinasyon. Ama bunun sistemini bizim oturtmamız lazım. Yıllardır aynı hikâye, alan kılavuzu, rehberi alıyor-almıyor, uzman alıyor-almıyor, kokartlı oluyor-olmuyor. Tur şirketi alıyor yanına bir araba haydi git ne olacak, ben zaten kısa dönemde paramı kazanıyorum. Bu kadar. Sürdürülebilir değil. Bizim burada asıl oynamamız gereken rol; yerelden örgütlenme sisteminin kurulmasını sağlamak olmalıdır. Botanik bahçelerinden doğa müzelerine kadar, yereldeki paydaşlara kadar; yerel örgütlenmeye yerel rehberleri de almak zorundayız. Siz yerel rehberi almadan ne kadar sıkı bir sporcu olsanız dahi haydi Ilgarini'ye gidin bakalım, Valla Kanyonu'na gidip bakalım. Gidemezsiniz. Bu nedenle biz burada bu sistemin kurulmasını önerdik. Özlüce otelden, inceleme yapılacak alana dek biz bu sistemi kurmalıyız. Herkes (All): Biz farklı bir şey söylemiyoruz. Bunun yeri kurullar. **NA**: Tamam işte. Düzce'de bir modelimiz var. Sıra dışı bir yüzeyi; Botanik bahçemizi yapalım. Buradan keşifle şelalelerimiz, rotalarımız oluşturulsun. Ama böylesi bir oluşum için kentinde hem mülki, hem idari hem akademik hem de kültürel belleği ile alakalı bir şey. Dönemin valisini hatırlamadım ama (**NT**: Enis Yeter Vali) Metin Sözen Hoca vali beyle görüşmemiz için bizi Kastamonu'ya göndermiş idi. Sayın vali Kastamonu'daki ilk konak restorasyonunu yaptırmış idi. Evet, evet şimdi bakın Kastamonu ne hale geldi. Bu bellekle alakalı bir şey. Biz maalesef bürokrasi değiştikçe, sistem değiştikçe belleği de unutuyoruz. Her şeyi yeniymiş gibi yapıyoruz. **UG**: Bürokrasi değişir de sistem kalsın diye bir vurgu var burada. Ama onu yürütecek olan yereldir. Yani Ankara'dan

ya da İstanbul'dan değildir. **NA:** Ama efendim ben bir endemik bitkinin korunması için Ankara'ya soruyorum. **All:** Doğru. **NA:** !!!!Şu an Samandra Şelalelesi Türkiye'nin 01 numaralı ilk tabiat anıtıdır. Şu an şelaleyi besleyen ırmak üzerinde üç adet HES var. On yıl önce olumsuz rapor verdiğimiz HES'ler sonradan yapılmış. Bir buzdolabını sağlıklı çalıştıracak elektrik üretmekten aciz HES yapımının kime ne faydası var? Şimşirler öldü. Turizm kötü değil. Ben kendim gitmiyorum. Off-road aracım var. Ama gitmiyorum. Moralim bozuluyor. Siz yerele gidiyorsunuz ama. Yerelde bir şey yok. Bu kollektif bir sistemdir. Yerel de içinde olmalıdır. Ben bir endemik bitkinin korunmasını niye Ankara'ya sormak zorunda kalıyorum. Bütün arkadaşlarımız burada. Hepsi endemik bitkinin ne olduğunu biliyorlar. Ama siz düşünsenize; Ankara'daki diyor ki hayır bu bitki yok. Her şeyi kaybettik biz. Bütün yatırımlar boşa. Turizm, kalmadı bitti. Üç günde bir endemik bitkinin kaybolacağı yalnızca Japonya'da yankı buldu. Bir Japon rehber bana Abant'a yol yapılmış. Bu çöpleme (*Helleborus orientalis*) duruyor mu? Diye bana soruyor. Başka her yere gitmiş. İşte biz burada kaybettik. Sizin yaptığınız bütün yatırımlar, bütün reklam her şey bitti. Teşekkür ederim....

Resim 7: Çağrılı Konuşmacı Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necmi Aksoy'un Sunumu

1.3.3. Orman Genel Müdürlüğü Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü (DKMP), 10. Bölge Müdürü Sayın Orhan Alaçam'ın Sunumu.

Sayın Genel Müdür Yardımcım, Değerli Hazirun sizi Genel Müdürlüğüm ve şahsım adına saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Size “*Korunan Alanların Etkin Yönetimi ve Sürdürülebilir Turizm*” başlıklı bir sunum yapacağım. Sunumum 56 yansından oluşmaktadır. Genel konumuz “*Örnek Çalışmalar*” fakat Genel Müdürlüğümüzün adı “*doğa koruma*”. Açıkçası koruma kullanım dengesini gözetten bir çalışma içerisindeyiz. Dolayısıyla sunum içerisinde korumayı da dikkate alınan çalışmalar öncelikle bir sunum yapacağım. Sunumu iki başlık altında sürdüreceğim. Birincisi “*Korunan Alanların Yönetimi*” ile ilgili. Genel Müdürlüğümüzün korunan alanlarla ilgili iki temel politikası var. Birincisi; “koruma alanı ilan etmeksizin yerinde veya uygun ortamlarda önleyici tedbirler ile korunması”, diğeri ise “korunan alan ilan ederek alan korunması”. Pek tabii bu hususlarla ilgili genel mevzuat dayanaklarımız var. Ulusal Mevzuat çerçevesinde Orman Kanunu, Milli Parklar Kanunu, Çevre Kanunu, Kültür ve Tabiat Varlıkları Koruma Kanunu, Kara ve Su Avcılığı Kanunu ve Çevre gibi kanunlar ve yasal mevzuat dayanaklarımıza göre hareket ediyoruz. Bunun

yanında uluslararası taraf olunan sözleşmelerden Bern Sözleşmesi, Ramsar Sözleşmesi ve UNESCO Sözleşmesi gibi araçlarla korunan alanlarla ilgili işleyişimizi yerine getiriyoruz.

İlk olarak az önce Necmi Aksoy Hocamızın da belirttiği gibi korunan alanlarda önleyici tedbirler ile yerinde yani In-sitü veya uygun ortamlarda (Ex-titü) koruma mantığını yürütmeye çalışıyoruz. Genel müdürlük olarak 2013-2019 yılları arasında yaklaşık altı dönemlik bir süreçte Türkiye genelinde 81 ilde “*Ulusal Biyolojik Çeşitlilik Envanter ve İzleme Projesi*” geliştirdik. Bu verileri Nuh’un Ambarı veri tabanına işledik. Aklımda kaldığı kadarıyla 1.200 tür hayvan varlığı (fauna), 12.000 civarında da bitki varlığı (flora) ile ilişkili yaklaşık iki milyon veri girişi yaptık. İzleme yapılan tüm illerde tehlike altında olan 100 tür için “Tür Koruma Eylem Planları” geliştirdik. Bunlardan biri yansıda da görmüş olduğunuz Sinop Bölge Müdürlüğü’ müz tarafından yürütülen “Sinop Çiğdemi Eylem Planı”dır.

Koruma alanı ilan ederek korumada bizim Milli Parklar Kanunu’na göre milli park ilanında Milli Parklar, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtları, Tabiatı Koruma Alanı veya Sulak Alan Koruma Yönetmeliği’ne göre de “*Mahalli Öneme Haiz Sulak Alanlar*” ve “*Ulusal Öneme Haiz Sulak Alanlar*” Genel Müdürlüğümüzce koruma altına aldığımız alanlar içerisinde yer alırlar. Sözünü ettiğim milli park, tabiat parkı, tabiat anıtı, tabiatı koruma alanı, yaban hayatı koruma sahası, yaban hayatı geliştirme sahası, sulak alan koruma sahası, biyosfer rezerv alanı ve muhafaza alanları Orman Genel Müdürlüğü ve bakanlığımıza bağlı olarak Doğa Koruma Milli Parklar Genel Müdürlüğü sorumluluk ve yönetim yetkisi altındadır. Az önce de sözünü ettiğim gibi Orman Bakanlığı’na bağlı iki genel müdürlüğümüz Orman Genel Müdürlüğü ve Doğa Koruma ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü, yansıda görmüş olduğunuz yedi adet daire başkanlığı ile bu görevi sürdürmekteyiz.

Türkiye genelinde idari yapılanmamıza geçeceğim. Yansıda da görüldüğü gibi Türkiye genelinde 15 Bölge Müdürlüğü örgütlenmemiz var. Bölge Müdürlükleri altında serpiştirilmiş 81 Doğa Koruma Milli Parklar İl Şube Müdürlüğümüz, 10 adet Milli Park Müdürlüğümüz ve Türkiye geneline yayılmış 289 adet te Doğa Koruma ve Milli Parkla Şube Şefliği’imiz var.

Bugün itibarıyla 48 milli park, 266 tabiat parkı, 110 adet tabiat anıtı, 31 tabiat koruma alanı, 85 yaban hayatı geliştirme sahası, 14 Ramsar alanı, 59 ulusal öneme haiz sulak alan, 32 adette mahalli öneme haiz sulak alan olmak üzere 645 adet korunan alanımız mevcut. Sayılan alanlar yaklaşık 3,4 milyon hektar bir coğrafi büyüklüğe karşılık gelmektedir.

Genel müdürlüğümüzün yetki alanındaki bu değer Türkiye yüzölçümünün yaklaşık % 4,3'ünü oluşturmaktadır. Bölge müdürlüğümüzden de söz edecek olur isek; Sinop, Kastamonu, Bartın, Zonguldak ve Karabük'ü içine alan beş yıllık bir örgütlenme söz konusudur. Anılan illere de yansıda görmüş olduğunuz Kastamonu'da üçü milli park olmak üzere 45 koruma alanı vardır. Sunumumuza birkaç görsel de koymak istedik. Görsellerin önemli bir kısmı Kastamonu'dandır. Pek tabii diğer illerden de görsellerimiz var: Yansıda gördüğünüz Kayak pisti Ilgaz Dağı Milli Parkı (IDMP)'den alınmıştır. Yanındaki ise Küre Dağları Milli Parkı (KDMP)'den. İzleyen yansının solunda gördüğünüz Sinop Akgöl Tabiat Parkı'ndan bir manzara. Sağdaki ise Bolu Milli Parkı'ndan Gölcük Tabiat Parkı manzarasıdır. Bir diğer yansıda ise Sinop Tabiat Parkı Bazalt Kayalıkları'nı görüyorsunuz. Diğer ise Konya Meke Gölü Tabiat Anıtı. İzleyen yansıda Sarıkum Tabiatı Koruma alanından bir manzara görüyorsunuz. Burası bizim için özel bir önem taşıyor. Gerçekten de uluslararası projelerde burası için katkı almaya çalışıyoruz. “Artvin Camili Gorgit Tabiatı Koruma Alanı'na verebileceğimiz bir başka örnek.

Yaban hayatı geliştirme sahalarımız var. Antalya Düzlerçamı Yaban Hayatı Geliştirme Sahası bunlardan bir tanesi. Bir diğeri ise Niğde Demirkazık Yaban Hayatı Geliştirme Sahası'dır. Mersin'de Göksu Deltası Ramsar Alanı'mız var. Yine yakında bir ilimiz Samsun Kızılırmak Ramsar Alanı'mızı yansıda görüyorsunuz. Artvin Camili'de ayrıca bir Biyosfer Rezerv Alanı'mız var.

Sözlerimin başında bahsettiğim gibi *koruma kullanma dengesini* sağlayarak milli parkları, korunan alanları ve diğer geliştirme ve koruma sahalarımızı yönetmeye çalışıyoruz ki; burada asıl anlatmaya çalıştığımız husus; bazı kamu kurumlarımızdan da müracaatlar geliyor. Bizim tabiatı koruma ve yaban hayatı koruma sahalarımızı mutlak koruma sahalarıdır. Birazdan da geleceğim tabiat parklarında, Tabiat anıtlarında ve yaban hayatı geliştirme sahalarını *koruma kullanma bölgelerine* ayırıyoruz. Bu

bölgelemelere göre biz izinlerimizi veriyor veya çalışmalarımızı yapıyoruz ki; her bir alan, özellikle milli parklar için “*Uzun Devreli Gelişme Planları*”mız söz konusu. Tabiat parklarımız için ise *gelişme planlarımız* söz konusu. Diğer tabiat anıtı, tabiatı koruma, yaban hayatını koruma, yaban hayatı geliştirme ve sulak alanlar ise geliştirmiş olduğumuz yönetim planına göre iş ve işlemlerimizi yürütüyoruz.

Mutlak koruma ve bölgelemeden söz ettim. Her bir yönetim planı ve gelişme planı yaptıktan sonra bizim korunan alanlarımızda bölgelemeler söz konusu. En temel bölgelememiz *mutlak koruma bölgesidir*. Birazdan bu konuda ayrıntılı söz edeceğim. İkincisi *hassas koruma*, sürdürülebilir koruma bölgesi, kontrollü koruma bölgesi ve tampon bölge olarak bölgeleme sınıflamamız devam etmektedir.

“**Mutlak Koruma**” dediğimiz insan müdahalesinin görülmediği, doğallığını koruyabilmiş alanlar ile, gerek ulusal gerekse uluslararası ölçekte korunması gereken bitki ve hayvan türlerin habitatlarını içeren doğal süreçlerin ve kaynak değerlerinin mevcut haliyle mutlak korunduğu ve sadece bilimsel araştırmaların yapılabildiği alanları kapsamaktadır.

“**Hassas Koruma Bölgesi**” tanımımız bir alt düzey koruma çabası olarak kabul edilebilir. Burada da amaç yine *mutlak korumaya* erişmektir. Müdahale görmüş olmakla birlikte; doğal süreçlerin ve kaynak değerlerinin korunarak hedef türlerin, habitatların ve ekosistem karakterinin bozulmadan gelecek nesillere aktarılması sağlayacak şekilde, mutlak koruma bölgesine dönüştürülmesi hedeflenen mevcut kullanımların kısıtlandığı alanları kapsamaktadır.

“**Sürdürülebilir Koruma Bölgesi**” doğayı korumak amacıyla belirlenen kurallar çerçevesinde; geleneksel kullanımların devam ettiği, bilim, eğitim ve düşük etkili rekreasyonel etkinliklerin yapıldığı, zorunlu teknik altyapı uygulamalarına izin verilebilen tarım ve mera alanlarını da içerebilen alanları kapsamaktadır.

“**Kontrollü Koruma Bölgesi**” ise yönetim ve koruma amaçlı, ziyaretçilerin rekreasyon, yeme, içme ve konaklama gibi ihtiyaçlarına yönelik yapı ve tesisler ile doğa koruma maksatlı eğitim, tanıtım ve bilgilendirme yapılarının yer aldığı, nispeten yoğun kullanımın gerçekleştiği teknik altyapı uygulamaları ile iskan ve yapılaşmaya konu yerleşim alanlarını da ihtiva edebilen alanları kapsamaktadır.

“**Tampon Bölge**” sulak alanlarda koruma alanının sınırlarında koruma alanındaki ekosistem ile ilişkili ve ekosistemi etkileyen ve/veya destekleyen ekosistem ve habitatlar ile birlikte içerisinde yerleşim yerleri ile yapılaşmaya açık alanları kapsamaktadır. Fakat şunu ifade etmek isterim. Bu yaklaşım milli parklarda kullanılmamakla birlikte, tampon bölge uygulaması ilk kez KDMP’ımızda yaşama geçirilmiştir.

Sunumumun ikinci bölümü ise *sürdürülebilir turizm uygulamalarına* yönelik. Pek tabii bizim koruma ilkelerimizin yanında bir de turizm için genel kapsamlı temel ilkelerimiz var. Bunu “*Korunan Alanlarımızda Sürdürülebilir Turizm İçin Planlama Yaklaşımı*” olarak da ifade edebiliriz. Bu ilkeler;

“**Biyolojik çeşitliliği korumak**” sonuçta ne olursa olsun doğal alanların, habitatların ve vahşi yaşamın korunmasını desteklemek, onlara verilen zararı en aza indirmek temel ilkelerimizden biri.

“**Çevresel Kaliteyi Korumak**” turizm işletmelerinden ve ziyaretçilerden kaynaklanan hava, su ve toprak kirliliğini, atık üretimini en aza indirmek.

“**Kaynak Kullanımında Sürdürülebilirliği Sağlamak**” turizm tesisleri ile hizmetlerinin geliştirilmesinde ve işletilmesinde kısıtlı, yenilenemeyen kaynakların kullanımını en aza indirmek.

“**Arazi Bozulmasını Önlemek**” kırsal alanların peyzaj kalitesini korumak, zenginleştirmek; çevrenin fiziksel ve görsel bozulmasını önlemek.

“**Kültürel Zenginliği Korumak**” ev sahibi toplulukların tarihi miraslarına, otantik kültürlerine, geleneklerine ve çeşitliliklerine saygı duymak ve onları zenginleştirmek).

“**Faydalanmada Sosyal Eşitliği Sağlamak**” turizmden elde edilen ekonomik ve sosyal faydaların topluma yaygın ve adil bir şekilde dağıtılmasını sağlamak, ekonomik ve sosyal olarak dezavantajlı kesime sağlanan fırsatları, gelir ve hizmetleri iyileştirmek.

“**Toplumsal Refah Düzeyini Yükseltmek**” sosyal bozulma ve istismarı önleme koşuluyla yerel toplulukların sosyal yapı ve kaynaklara, fırsatlara

ve yaşam destek sistemlerine erişimlerini sağlayarak yaşam kalitelerini sürdürmek ve artırmak.

“Ziyaretçi Memnuniyetini Sağlamak” cinsiyet, ırk, engellilik veya farklı bir ayırım gözetmeden tüm ziyaretçilere güvenli ve tatmin edici bir deneyim sağlamak. Bunun için de korunan alanlarımızda ziyaretçi memnuniyet anketlerimizi yapıyoruz. Elde ettiğimiz verilerden ziyaretçi profili ve yaşanan aksaklıklara bir dizi bulgular elde ediyoruz. Sonuçları üçer aylık erimlerde genel müdürlüğümüze ulaştırıyoruz.

Az önce de vurgulamıştım; korunan alanlar ile ilgili özellikle kamu kurumlarımız aracılığıyla bize bazı müracaatlar ulaşıyor. Nerede ne izni verebiliriz? Veya hangi çalışmaya izin veremeyiz? Bununla ilgili bir başlık açtık. Şöyle ifade edeyim:

- Milli parklarımızda, tabiat parklarımızda ve tabiat anıtlarında hassas koruma bölgesi, mutlak koruma bölgesi ile tabiatı koruma alanlarında turizm faaliyetlerine izin verilmemektedir.
- Milli park, tabiat parkı ve tabiat anıtlarında sürdürülebilir turizm faaliyetlerine gelişme ve yönetim planı yapıldıktan sonra izin verilmektedir.

Sürdürülebilir bölgelemeden söz etmiş idim. Bununla ilgili:

- Milli park, tabiat parkı ve tabiat anıtlarında “sürdürülebilir koruma bölgesi” içerisinde düşük yoğunluk ziyaretçi kullanımı kapsamında “*tur güzergahı, mola noktası ve gözlem noktaları*” gibi faaliyetlere izin verilebilmektedir.
- Sürdürülebilir turizm için gerekli alt ve üst yapı ile yoğun faaliyetlere milli parkı, tabiat parkı ve tabiat anıtında gelişme ve yönetim planında belirlenen “*kontrollü kullanım bölgesi*” içerisinde izin verilmektedir.

İki bin on beş ve 2016 yılları süresince zamanın Tarım, Orman ve Su İşleri Bakanı talimatıyla 81 ilde “*Tabiat Turizmi Master Planı*” hazırlandı. Ve her bir il için keza “*Turizm Eylem Planları*” hazırlandı. Ve bu eylem planlarını sürekli kullanıyoruz. Bu planlar güncelleniyor. Yine genel müdürlüğümüzce korunan alan temelinde 2020-

2023 yıllarını kapsayacak sürdürülebilir “Doğa Turizmi Stratejisi Eylem Planı” hazırlanmıştır.

Bunun yanı sıra sahalarımızla ilgili alt planlar da öngörmekte hazırlamaktayız. Yine Kastamonu özelinden örnekler vermek isterim. Yansıda görmüş olduğunuz gibi:

- “Ilgaz Dağı Milli Parkı Ziyaretçi Yönetim Planı” hazırlanmıştır.
- “Ilgaz Dağı Milli Parkı ve Yakın Çevresinin Tematik Turizm Rotalarının Belirlenmesi Projesi” Hazırlanmıştır.

Burada esas olan ziyaretçi taşıma kapasitesi dengesini sağlamaktır. Özlüce korunan alanların doğal, kültürel ve sosyo-ekonomik kaynak değerlerine zarar vermeden belirlenen alanları kullanabilecek maksimum ziyaretçi taşıma kapasitesi belirlenmektedir.

Pek tabii bu *sürdürülebilir turizm anlayışı* içerisinde:

- ✓ Fiziksel taşıma kapasitesi
- ✓ Ekolojik taşıma kapasitesi
- ✓ Sosyal taşıma kapasitesi
- ✓ Ekonomik taşıma kapasitesi

Sürdürülebilir bir turizm için gözettiğimiz taşıma kapasiteleridir. Anılan taşıma kapasiteleri çok özlü bir biçimde vermek gerekir ise söylenebilecek tek tümcelik açıklama aşağıdaki gibi formüle edilebilir inancını taşıyorum.

- **Ekolojik Taşıma Kapasitesi;** ziyaretçi sayısında ya da aktivitelerinde herhangi bir değişiklik olmadan ekosistemin dayanabileceği stres,
- **Sosyal Taşıma Kapasitesi;** ziyaretçi deneyiminin kalitesinde kabul edilemez bir düşüş ve toplum üzerinde olumsuz bir etki olmadan bölge halkı tarafından kabul edilebilir maksimum kullanım düzeyi,
- **Fiziksel Taşıma Kapasitesi;** fiziksel ortamda kabul edilemez bir değişiklik olmadan ve ziyaretçilerce kazanılan rekreasyonel deneyimin niteliğinde kabul edilmez bir azalma olmadan bir çekim yerini kullanan insanların maksimum sayısı,

- **Ekonomik Taşıma Kapasitesi;** Geliştirilmesi arzu edilen yerel etkinlikleri kısımaksızın turizmin ziyaretçilerin ihtiyaçlarını karşılama yeteneğini işaret etmektedir.

Sunumumuzu çok boğmadan *korunan alanlarla* ilgili yapmış olduğumuz çalışmalardan bazı örnekler sunmaya çalıştım.

Yine “*Korunan Alanlarımızda Sürdürülebilir Turizm İçin Planlama*” yaklaşımımız içerisinde yer bir başka çaba olan “*örnek alt ve üst yapılar*” çerçevesinde yaşama geçirdiğimiz *giriş kontrol ünitesinden* söz etmek isterim.

Yansıda gördüğünüz *Bartın Amasra Ahatlar Tabiat Parkı*'dir. Amasra'ya çok hâkim bir noktadadır. Burayla ilgili planlarımızda yenileme çabalarımızda inşallah son aşamaya geldik. Yansının diğer yarısında gördüğünüz çalıştay afişinde yer alan görsel *Horma Kanyonu* girişini yansıtmaktadır. Horma Kanyonu Yürüyüş Parkuru'nun Kastamonu ile özdeşleşen bir yer haline geldiğini gönül rahatlığı ile söyleyebilirim.

“*Korunan Alanlarımızda Sürdürülebilir Turizm İçin Planlama*” yaklaşımımız içerisinde olan “*örnek alt ve üst yapılar*” çerçevesinde yaşama geçirdiğimiz bir başka uygulama ise *ziyaretçi merkezleridir*.

Yansıda görmüş olduğunuz Bartın “*Ağaköy Ziyaretçi Merkezi*”dir. Özellikle öğrencilerin doğa eğitimi almalarına yönelik sıklıkla ziyaret ettikleri bir merkezdir.

Yine “*Korunan Alanlarımızda Sürdürülebilir Turizm İçin Planlama*” yaklaşımımız içerisinde yer alan “*örnek alt ve üst yapılar*” çerçevesinde yaşama geçirdiğimiz bir başka uygulama ise KDMP'ında ve İstanbul Polonezköy örneklerinde görüldüğü gibi “*tur güzergâh girişleri*” yapımıdır.

Bu çerçevede ayrıca yürüyüş yolları da yapıyoruz. Pek tabii bu yapıyı koruma kullanma dengesini son derece sağlayacak biçimde yapıyoruz. Sol tarafta gördüğünüz Horma Kanyonu ahşap yürüme parkurudur. Parkur girişten sonra yaklaşık üç kilometrelik bir güzergâhta uzanarak Ilica Şelalesi'ne ulaşıyor. Hemen sağ taraf Sinop Gerze Sorkun Şelaleleri'ni görüyorsunuz. Herkesin bildiğini sanmıyorum. Erişimi çünkü çok zor bir tabiat köşesidir. Kaymakamlığımızla da görüştük. Belirli bir noktadan sonra oluşturduğumuz yürüyüş yolu ile erişim daha da kolaylaşacak ve burayı da turizme kazandıracacağız.

Bunların dışında korunan alanlara yönelik “*çadırli kamp alanı*” geliştiriyoruz. Ayrıca korunan alanlar içerisinde çeşitli “*konaklama*” olanağı sunan tesisler oluşturuyoruz. Yine Kastamonu’ndan bir örnek vermek istedim. Yansının solunda gördüğünüz Şenpazar ilçemiz sınırlarında bulunan Kızılcasu Kamp Alanı’mız. Sağ da gördüğümüz ise Tosya Dipsiz Göl’deki kamp alanımız. Tosya Dipsiz Göl bir firmaya verildi ve burada çok güzel bir tesis yatırımı yapıldı. Çok yakın zamanda hizmete vermeye başlayacak olan tesisin bölge turizmine katkı sağlayacağına inanıyoruz.

Bunların dışında “*lokanta ve kafeterya satış üniteleri*” geliştiriyoruz. Yine yansının solunda gördüğünüz yapı Kızılcasu’dan. Sağ taraftaki yapı ise Azdavay Cam Teras’ta yapımını henüz bitirdiğimiz kır kahvesidir.

Korunan alanlarda yapmış olduğumuz “*alt ve üst yapılar*” içerisinde verebileceğimiz bir diğer örnek ise “*manzara ve seyir noktaları*”. Artık farklı bir konsept içerisinde geliyor. Burası Valla Kanyonu içerisinde yer alan *Burgulu Teras*’tır. Buda farklı bir deneyim sağlayan üst yapı donatısıdır. Hwaei firması burada reklam filmi çekmiş ve çok ilgi görmüş idi. Yansının sağda görmüş olduğunu görsel ise Azdavay, Çatak Kanyonu Cam Seyir Terası’dır.

Bunların dışında gününbirlik kontrollü kullanım alanı dediğimiz “*rekreasyon alanı*” yatırımlarımız, üst yapı donatıları arasında sayabileceğimiz bir diğer çabamız.

“*Macera Parkurları*” bize gelen bir diğer üst donatı talebidir. Pek tabii bu konuda koruma kullanma dengesini sağlamak çok kolay değil. Genel müdürlüğümüzün ve bizim en zorlandığı husus. Yapılan çalışmadan sonra küçük şeyler evet olmalı, güzel. Ama o dengeyi de sağlamaya çalışıyoruz. Biraz değişik bir anlayış oldu. Bu Kastamonu’muzun Pınarbaşı ilçesi Kerte Seyir Terası’nın bulunduğu yerde Valla Kanyonu’na doğru uçurum kenarında dev bir salıncak. Adrenalin tutkunlarına yapılmış bir üst yapı donatısı. Sağda gördüğünüz ise Bartın’ın Ulus ilçesindeki Alpi Mevkii Aşağıköy’de yapılmış bir zipline.

Bunların dışında korunan alanlarımızda gerek öğrencilere yönelik, gerekse de doğaseverlere yönelik turizm doğa yürüyüşlerine olanak tanıyoruz. Ayrıca mağaralar korunan alanlarımız içinde ziyaret edilmekte. Kuş gözlemele etkinliklerimiz içerisinde öne çıkan birkaç çabadan yalnızca biridir.

Yine bizim bu sahalarla ilgili, konuşmacılardan birinin de değindiği Alan Kılavuzluğu Eğitimi önem verdiğimiz bir diğer husustur. Yöre halkından bireylere vermiş olduğumuz eğitimlerin amacı gelen ziyaretçilerin yer hakkında bilgilendirilmesi, gereksinimlerinin karşılanması ve ziyaretçi yönetiminin sağlanması biçiminde sıralanabilir. Bu çerçevede günümüze dek 15 milli parkımızda ve iki tabiat parkımızda alan kılavuzluğu eğitimleri verdik. Bu eğitimler sonucunda 530 belgeli alan kılavuzuna sahibiz.

Yine konuşmamın başlarında sözünü etmiş idim. Bizler genel müdürlüğümüze sunulmak üzere ziyaretçi memnuniyet anketleri yapıyoruz. Yapmış olduğumuz çözümlerle korunan alanlar ziyaretçi memnuniyetinin %89,05 oranında olduğunu görüyoruz. İnşallah bu daha da yukarıya çıkar. Son iki saydamım kaldı. Korunan alanlardaki ziyaretçi sayısı ile ilgili bir bilgi vermek istiyorum. Genel müdürlüğümüzün sorumluluk alanında yer alan korunan alanlara 2022 yılında 52 milyon ziyaretçi kabul etmişiz. İçinde bulunduğumuz 2023 yılı için hedefimizi ise 53 milyon ziyaretçi olarak belirlemiştir.

Sunumum burada sona erdi. Beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

Resim 8: Sinop Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürü Orhan Alaçam'a Plaket Sunumu

1.3.4. Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi Doç. Dr. Aydoğdu Aydoğdu'nun konuşması

Sayın Genel Müdür Yardımcım, Sayın Bölge Müdürüm, Rektör Yardımcım, Sayın Dekanım, Çok Kıymetli Konuklar Hanımefendiler, Beyefendiler Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum.

Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi tarafından düzenlenen Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı'na hoşgeldiniz, safalar getirdiniz.

Daha önce Sayın Rektör Yardımcım ve Dekanımın söylemiş olduğu Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı çabalarının başlatılmasında anahtar rol oynayan bireylerden biriyim.

Her şey Prof. Dr. Ahmet Hamdi Topal Hocamızın Kastamonu Üniversitesine Rektör olarak atanmasıyla başladı denebilir. Görevlendirilmiş olduğum üniversite stratejik

plan çalışmaları sürecinde Rektör Yardımcımız Prof. Dr. Ömer Küçük'ün "*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı*" yok. Ormancılık ve Tabiat Turizmi Alanı'nda Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Üniversitesi olan bir kurum olarak bu eksiği gidermeliyiz demesi üzerine bir özgörev doğdu. O zamanlar Kastamonu'da yedinci yılımın ortalarında idim. Eski bir sektör profesyoneli olarak paydaşlara yaptığım ziyaretlerin yanı sıra çeşitli toplantılarda yerli/yabancı turistlerin Kastamonu'da birkaç saat kaldıkları, ardından konaklamadan diğer illere, özellikle de Doğu Karadeniz tanımına giren coğrafyaya yöneldikleri, oralarda birkaç gece konaklayarak daha çok para harcadıkları dile getiriliyor idi. Rektör yardımcımız Prof. Dr. Ömer Küçük'ün "*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı* eksik" vurgusu, Kastamonu Üniversitesi ve Turizm Fakültesi 2020-2024 Stratejik Planı'na "*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı*"nın konması fikrini de beraberinde getirdi. Benzer yakınmaları Karabük ve Sinop'lu paydaşların da yaptıklarını zamanla fark ettim. Bu olgu özelde doğa, genelde ise kültür turistini Kastamonu ve diğer komşu illerde daha uzun süre tutacak, en az birkaç gece konaklama yapmasını sağlayacak bir çözüm üzerinde kafa yormama yol açmış idi. Kastamonu Üniversitesi'nin Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve İhtisaslaşma Programı çerçevesinde "*Ormancılık ve Tabiat Turizmi*" alanında ihtisas üniversitesi olması "*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı*" adlı bir projenin de uygulanması fırsatı doğurabilir idi. Bu fikir Kastamonulu paydaşlarımızın çok yakındıkları gününbirlik ziyaretçi sorununa köklü bir çözüm getirecek bir açılımı sağlayabilir inancı doğdu. Hazırlayacağımız bir "*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı*" projesi ile Batı Karadeniz tanımına giren illerin tabiat turizmi arz yönlü verilerini bütüncül bir bakış açısıyla değerlendirilebilir idi. Proje ile Bolu'dan, Sinop'a, Batı Karadeniz illerinde var olan tabiat çekicilikleri, güncel turizm talebine uygun bir biçimde ele alınarak bir yeşil koridor oluşturulabilir; koruma kullanma dengeleri gözetilerek turistlerin en az dört ya da beş geceleme yaptıkları bir destinasyona çevrilebilir idi. Böylesi bir çaba Kastamonu ve diğer Batı Karadeniz Bölgesi illerinin tabiat turizmi arz yönlü verilerinin öne çıkarılacağı, bölge illerine yönelik potansiyel turistik talebi, efektif talebe dönüştürecek bir mekanizmayı da yaşama geçirebilir idi. Dahası bir sayısal harita üzerinde Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Arz Verileri bütüncül bir biçimde verilebilir idi. Ortada bir Batı Karadeniz

Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Projesi fikri var idi. Ancak bu fikrin somut bir çığlığa dönüşmesi, daha da önemlisi amaçlanan “Yeşil Rota” ya da “Yeşil Koridor” un Batı Karadeniz illerine arzu edilen sayıda ve nitelikte turist getirmesi nasıl sağlanacak idi? Bu soruların yanıtlarını bulmak için yollara düşmek gerekiyor idi. Bu amaçla Kastamonu dışında kalan altı Batı Karadeniz iline, söz konusu illerin turizm okulları eşgüdümünde ziyaretler planlandı. Ziyaretlere orman, milli parklar, il kültür ve turizm müdürlükleri, kalkınma ajansları temsilcileri başta olmak üzere ilgili tüm paydaşların katılımı sağlanmalıydı. Ziyaretlerde Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı nasıl geliştirilmeli? Bileşenleri neler olmalı sorularının yanıtları aranmalıydı. İşte sıralanan bu sorulara yanıtlar bulabilmek amacıyla Kastamonu dışında kalan Batı Karadeniz Bölgesi’nin altı iline ziyaretler yapılarak arama toplantıları gerçekleştirildi.

Sinop Toplantısı; ilk ziyaret 14 Temmuz 2021 tarihinde Sinop Üniversitesi’ne yapıldı. Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksek Okulu Öğretim Üyesi Dr. Alpay Tırıl’ın eşgüdümüyle Sinop Üniversitesi Rektör Yardımcısı, Turizm ve Otelcilik Yüksek Okulu Müdürü Prof. Dr. Cem Cüneyt Ersanlı Başkanlığında toplandı. Toplantıya Yüksekokul Müdür Yardımcısı Dr. Olca Sezen Doğançili, Gastronomi ve Mutfak Sanatları Bölüm Başkanı Dr. Handan Özçelik Bozkurt, Araştırma Görevlisi Dr. Kübra Aşani, Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü’nden Ayhan Dursun ve Emre Baş katıldılar. Toplantıda somut olarak *ortak ve paydaşların belirlenmesi*, projenin *sürdürülebilirliği* için alınacak önlemler ve sürdürülebilir bir tabiat turizmi için koruma kullanma dengelerinin gözetileceği kullanma kapasitelerinin belirlenmesi hususları ön plana çıktı. Sinop’tan sonra Karabük’e gidildi.

Karabük Toplantısı; Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Projesi ikinci hazırlık toplantısı 17 Eylül 2021 tarihinde Karabük’e yapıldı. Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi Dekan Yardımcısı, Prof. Dr. Nuray Türker’in eşgüdümüyle fakülte dekanlık çalışma odasında yapılan toplantıya Turizm İşletmeciliği Bölüm Başkanı Doç. Dr. Nurettin Ayaz, Turizm Rehberliği Bölümü Öğretim Üyesi Dr. Yurdanur Yumuk, Safranbolu Şefik Yılmaz Dizdar Meslek Yüksek Okulu, Turizm ve Otel İşletmeciliği Bölümü Öğretim Görevlisi Adnan Çetinkaya, Karabük Doğa Koruma ve Milli Parklar Şube Müdürlüğü’nden Mühendis Tolga Kavilcioğlu katıldı. Kastamonu Turizm Fakültesi Öğretim Görevlisi Hikmet

Haberal’da toplantıya katılanlar arasındaydı. Toplantıda somut olarak projenin hedeflenenleri gerçekleştirebilmesi için işbirliğine gereksinim duyulması olası ortak ve paydaşların belirlenmesi üzerinde duruldu. İl Kültür ve Turizm Müdürlükleri, Turist Rehberleri Birliği’nin ilgili Bölge Tanıtım Kurulları, Kalkınma Ajansları, Üniversitelerin Teknoloji Transfer Ofisleri, Bilgisayar Mühendisliği Bölümleri, Kültür Varlıkları Koruma Kurumu’nun ilgili birimleri olası paydaşlar arasında sayıldı. Toplantıda ayrıca Google Maps ve barkod uygulamalarından yararlanabileceği dile getirildi. Kırsaldaki konaklama seçeneklerinin oluşturulması ve sürdürülebilirliğinin yanı sıra kırsal gastronominin de proje kapsamında ele alınmasının yararlı olacağı ifade edildi.

Düzce, Akçakoca ve Bolu Toplantısı; Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı arama toplantılarından üçüncüsü Düzce Orman Fakültesi’nde Prof. Dr. Necmi Aksoy Hocamızın eşgüdümünde 12 Ekim 2021 tarihinde gerçekleştirildi. Orman Fakültesi dekanımızın da aralarında olduğu geniş katılımlı toplantıda odak noktası sürdürülebilirlik idi. Düzce toplantımızda Necmi Aksoy Hocamız sağ olsun beni çok terletti. Toplantıda bana gelen sürdürülebilirlik ile ilgili sıkıştırmalara yanıt ararken az boncuk ter dökmedim. Ama şunu da itiraf etmeliyim. Hocamızın bu yaklaşımı aslında doğanın korunması için bir bilim insanının, bundan da öte sosyal bir varlığın takınması gereken tutumun ne olması gerektiğini bana canlı bir biçimde öğretmiş oldu. Bu çok değerli katkılarından dolayı Necmi Aksoy Hocama huzurlarınızda bir kez daha çok teşekkür ederim. Burada sonuç olarak:

- Talebin belirlenmesi,
- İllerin güçlü yönlerinin belirlenerek birbirlerine eklenmesi,
- GZTF analizlerinin yapılması,
- Paydaşların iyi tanınması gereği,
- Düzce’nin arz yönlü verilerinin turizm amaçlı kullanılmasında olası risk ve tehlikeler,
- Yerel çalıştayların ve yüzey planlamasının yapılması,
- Hybrid turist deneyimi konuları öne çıktı.

Akçakoca Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu ve Bolu Turizm Fakültesi Ziyaretleri; Akçakoca Turizm ve Otelcilik Yüksekokulu Müdürü Prof. Dr. Muammer

Mesci ve Öğr. Gör. Dr. Emrah Öztürk'ün katılımlarıyla toplanıldı. Düzce Turizm İşletmeciliği Yüksekokulu Toplantısı, bu süreçteki en zayıf toplantımızdı denebilir. Çünkü toplantıda her iki hocamız ve benim dışımda kimse yok idi. Pek tabii bu da öğretici idi. En azından Düzce'nin Tabiat Turizmi'ne bakışını görmüş olduk. Toplantıda yöresel pazarlar konusu ele alındı.

Daha sonra Bolu İzzet Baysal Üniversitesi, Turizm Fakültesi'nde Prof. Dr. Asım Saldamlı ve İl Kültür Turizm Müdürü Hakan Doğanay'ın yanı sıra Dr. Öğr. Üyesi İsa Bayhan ile bir araya gelindi. Dr. Saldamlı Hocamız Yeşil Rota'nın iyi bir fikir olduğunu ifade etti. Ancak yalnızca tabiat turizminde mi kalacağız? Yoksa diğerlerini de işin içine katacak mıyız? Sorgusunu yaptı. İl KTM Doğanay ise Bolu'da tabiat turizmi için her şeyin var olduğunu, hatta fauna ve mantar uzmanlarının dahi var olduğundan söz etti. Ayrıca tüm rotaların hazır olduğu, koordinatlarının belirlendiğini, kamp ve karavan turizmine ağırlık verilmesi gerektiğini ifade etti.

Bartın ve Zonguldak Toplantıları; Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı çerçevesinde dördüncü ve beşinci toplantılar 17 Şubat 2022 tarihinde Bartın ve Zonguldak'ta yapıldı. Bartın Üniversitesi İİBF Toplantı Salonu'ndaki buluşma Dr. Öğretim Üyesi Hande Uyar Oğuz'un eşgüdümü ile sağlandı. Bu toplantının gerçekleştirilmesindeki olağanüstü çabası ve katkıları için Hocamız Dr. Öğretim Üyesi Hande Uyar Oğuz'a huzurlarınızda çok teşekkür ederim. Çünkü Hande Hocamız olağanüstü bir eşgüdümle Zonguldak'tan önce en yüksek sayıda paydaşı bir araya getirmiş idi. Yine Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)'dan Mehmet Çetinkaya aramızda. Sayın Çetinkaya'ya da Bartın ve Zonguldak Toplantılarındaki çaba ve katkıları için çok teşekkür ediyorum. Hande Hanım ve Mehmet Bey dışında isimlerini izleyen tümcede görebileceğiniz birçok paydaş Bartın toplantımızda yer aldılar. Batı Karadeniz Bölgesi Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı'nın ne olması gerektiği konusunda gerçekten de birçok görüş ortaya kondu.

Bartın Doğa Koruma ve Milli Parklar Bölge Müdürlüğü (DKMPBM)'nden İhsan Ateşoğlu, Doğa Koruma MPM'nden Hande Nur Varol, Öğr. Gör. Çağrı Sürücü, Öğr. Gör. Gökhan Emir, BAKKA'dan Mehmet Çetinkaya, Elif Acar ve Şahin Baş katıldılar. Toplantıda Hande Nur Varol Hocamız DKMPM olarak geniş olanaklara ve bu olanakların değerlendirilmesi ile ilgili gelişim planlarına sahip olduklarını

vurguladı. Ancak bir açmazları olduğunu; Bartın'a gelen turistlerin doğrudan Amasra'ya gittikleri, burada bir balık yiyip Safranbolu'ya yöneldiklerini vurguladı. Diğer yandan Bartın'daki sivil mimari örneği yapıların dağılık olmasının bir dezavantaj olduğunu, olağanüstü tabiat parklarına rağmen konaklama da başarılı olamadıklarını anlattı. Hande Hocamızın bu saptamaları aslında bizim de Kastamonu'da, Karabük'te ya da Sinop'ta serzenişte bulunduğumuz durumu anlattı. Herşeyimiz var; ancak insanlar geliyor, Amasra'da bir balık yiyor. Daha sonra Safranbolu'ya geçiyor. Konuğu (Bartın'da) tutamıyoruz demiş idi. Ben de aynı dert bizde de var. Çünkü bizde aynı şeyleri düşünüyoruz. “Kastamonu'ya gelen tur gruplarının çok hızlı (iki-üç saat) şehir merkezini gezdikten sonra ya Amasra'ya yada Safranbolu'ya gittiklerini; Kastamonu'da konaklamadıklarını düşünüyoruz” dediğim zaman; Bartın'ın da aynı serzenişlerde ya da şikayette bulunduğu göz önüne alındığında gerçekten de insanları Batı Karadeniz tanımına giren illerde uzun süre tutmanın çok da gerekli olduğu bir kez daha onaylanmış oldu.

Bartın toplantısı geniş katılımlı toplantılardan bir tanesi olması nedeniyle birçok konu görüşüldü. Efendim burada yansıda belki görüyorsunuz. Bu nedenle hepsini tek tek okumak istemiyorum. Özlüce ortaya çıkan konular:

- ✓ İl master planlarının var olduğu, ancak etki alanımız dışında kaldığı,
- ✓ Yasal mevzuatın uygulanması gereği,
- ✓ Serbest malların işlenmesi,
- ✓ Deniz turizminin öne çıktığı ilde otopark ve konaklama seçeneklerinin az olduğu,
- ✓ Taşıma kapasitesinin aşılması sorunu,
- ✓ Göç sorunu ve köylerde üretken genç nüfusun kalmamış olması,
- ✓ Yayla turizmi,
- ✓ Temel Kavramların tanımlanması,
- ✓ Turizm sonuç odaklı programın var olması ancak uygulama planlarının yaptırımdan uzak olması,
- ✓ Batı Karadeniz Ekokoridor bütçesinin oluşturulması,
- ✓ Tabiat turizminde teknoloji kullanımı,
- ✓ Tren projesi vb. (Tren projesini BAKKA gerçekten Karabük ve Bartın arasında nostaljik bir tren yolu projesi olduğu ifade edilmiş idi),

- ✓ Alanyazın taraması ve envanter tespiti,
- ✓ Öncelikli tabiat turizmi türlerinin belirlenmesi,
- ✓ Coğrafi alan (zoning) çalışması,
- ✓ Paydaşların belirlenmesi,
- ✓ Hedef ziyaretçi profilinin belirlenmesi,
- ✓ Markalaşma, ortak alan belirleme,
- ✓ Eylem planı,
- ✓ Sürdürülebilirlik,
- ✓ Sosyal fayda vb. konular kayda geçti.

Bartın toplantısının ardından Zonguldak'a geçildi. Sağolsun BAKKA Genel Sekreteri Dr. Lütfi Altınsu Büyüğümüz, benim Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı arama ve eşgüdüm çabaları sürecinde yedi ilde yapmış olduğu toplantılar içinde en geniş katılımı sağladı. Zira Zonguldak'ta yerleşik hemen hemen tüm paydaşlar bu toplantıda yer almış idi. Ancak bu sevinç Zonguldak Valilik makamınca düzenlenen bir başka toplantı nedeniyle hayal kırıklığına dönüştü. Zira toplantımız bir saatten bile az sürdü. Ben bu kadar geniş bir kalabalığı bir daha bir araya getirebileceğimizi tahmin etmiyorum. Ama yine de önemli bazı bilgiler edindik. Örneğin BAKKA sözcüsü kaynağın büyük kısmının turizme ayırıldığını söyledi. Prof. Dr. Kutoğlu Hocamız çok güzel şeylerden söz etti. Dr. Kutoğlu kimse turizmden söz etmez iken, öğrencileriyle birlikte turizm haritalarını hazırladıklarını vurguladı. Bu yönüyle Zonguldak toplantımız İsmail Şahinbaş Üstadımızın "Zonguldaklılar bir araya gelip ortak bir iş yapamazlar" kabilinden sözleriyle çelişen bir yapı ortaya koymuş oldu. Zira Kutoğlu Hocamız eşgüdüm için gerekli olan altyapıyı uzun süredir hazırladıklarını; sadece biraz çaba gösterilerek sonuç alınması gerektiğini anlatmış idi. Dr. Kutoğlu ayrıca her kurumun stratejik planları kendi bakış açılarıyla değerlendirdiklerini, çabaların birbirinden kopuk ve çelişkili olduğunu; tüm paydaşların bir masa etrafında toplanmasının zorunlu olduğunu, ortak amaçlar için çaba sarf etmeleri gerektiğini, deneysel turizmin öncelenmesi ve bu hususta nelerin yapılması gerektiğinin ortaya konması vb. şeyler de söyleyerek belki bir ölçüde Şahinbaş'ı da doğrulamış oldu.

Kastamonu Toplantısı; Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı çabaları Kastamonu'daki paydaşlarla 7 Temmuz 2022 tarihinde yapılan toplantıyla son bulmuştur.

Dekanımız Prof. Dr. Alptekin Sökmen'in başkanlığında yapılan toplantıya İl Kültür ve Turizm Müdürü Fahrettin Şenoğlu, Doğa Koruma ve Milli Parklar Kastamonu Müdürü Yalçın Uyanık, Ilgaz Dağı Milli Park Müdürü İrem Sağlam Fide, Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) Planlama, Programlama ve Stratejik Araştırmalar Birim Başkanı Serkan Doğru katıldı. Projenin bileşenlerinin ne olması gerektiği konusunun derinlemesine irdelendiği toplantıda katılımcılar fikirlerini paylaştı.

Sonuç olarak Batı Karadeniz tanımına giren yedi ilde 70 kadar paydaşla eşgüdüm ve arama toplantıları yapıldı. Bu toplantılardan özelde ben, genelde ise turizm fakültesi olarak yapacağımız Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı'nın içeriğinin nasıl doldurulması gerektiği konusunda birtakım ödevler aldık, birtakım sonuçlar çıkardık. Ve sonuçta bugün burada gerçekleştirmekte olduğumuz Çalıştayı içeriği de oluştu. Birazdan yansıya da yansıtacağım. Bu Çalıştayı maddeleri, genel işleyişi, aslında bu yedi bölgede, daha doğru bir ifadeyle yedi ilde yaptığımız toplantılardan almış olduğumuz notlar ve edinmiş olduğumu izlenimler sonucu ortaya çıktı. Belki daha iyi bir program yapılabilirdi. Ama gerçekten de hem iki günde bu kadar çok konuyu ele almak, hem de bu kadar çok seçkin insanı bir arada tutmak çok kolay değil. Bunu bir ölçüde başardık. Diğer taraftan bu Çalıştayı devamında büyük olasılıkla bir sempozyum gereksiniminin de ortaya çıkacağını ve söz konusu sempozyumda konuların daha derinlemesine ve daha detaylı bir biçimde ortaya konması olasılığını göz ardı etmedik. Şimdi benim sizlerden istirhamım tüm yönleriyle Batı Karadeniz Tabiat Turizmi adına yeni ufuklar açacak, yeni soluklar getireceğine inandığınız bir belgeyi oluşturmada olanaklı olan en iyi katkıyı sunmanızdır. Buraya kadar beni sabırlı dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Var ise sorularınız alacağım. Bilgi dağarım yettiğince, dilim döndüğünce yanıtlayacağım. Yok ise çalıştayı bundan sonraki işleyişi ile ilgili bilgiler vereceğim. Çok mu güzel konuştum? Sorusu ya da katkısı olan yok gibi! **İŞ:** Burası Batı Karadeniz Bölgesi değil. Buraya Paflagonya Turizm Tanıtım Birliği'ni kurmanızı öneririm.

Benim sunumum burada bitti. Batı Karadeniz Bölgesi Hanehalkı, kurumum ve şahsım adına hepinize tüm çaba ve katkılarınız için çok teşekkür ediyor, içten saygı, sevgi ve selamlarımı sunuyorum.

Resim 9: Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi Üyesi Doç. Dr. Aydoğan Aydoğdu'nun Sunumu

ÇALIŞMA GRUPLARI DURUM TESPİT BULGULARI VE SUNUMLARI

Çalıştayda öncelikle *Arama Toplantısı* ilkeleri gereği yanıtları aranan soruların “o andaki durumu” tespit edilmiştir. Batı Karadeniz Bölgesi’nde etkinlik gösteren kalkınma ajanslarının örgütlü olduğu iller temelinde üç çalışma grubu oluşturulmuştur. Bu ilke çerçevesinde Bartın, Karabük ve Zonguldak illeri, bünyesinde yer aldıkları Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA) Çalışma Grubu’nda; Kastamonu ve Sinop illeri Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA) Çalışma Grubu’nda; Bolu ve Düzce illeri ise Doğu Marmara Kalkınma Ajansı (MARKA) Çalışma Grubu’nda yer almışlardır. Çalışma Grupları Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesinde üç ayrı salonda eş anlı olarak toplanarak temsil ettikleri illerin *tabiat turizmi* temelli arz verilerini ve tabiat turizmi için koşulları tespit etmişlerdir. Çalışma Grupları’nın tespitlerinin katılımcı olarak öznel ve kurumsal kanallardan kendilerine ulaştırılan davetiye eklerinde yer alan program içerisinde vurgulanan:

- İki bin on üç yılı Batı Karadeniz Bölgesi İlleri Tabiat Turizmi Master Planları,
- Bölge illeri Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planları,
- Ekotabanlar,
- Türkiye Gelişim ve Tanıtım Ajansı (TGA) Çabaları,
- İlgili Kurum, Akademik Araştırma Raporları ve Yazın,
- Öznel doğrudan ve katılımcı gözlem deneyim ve notlarının temel alındığı bir yaklaşımla yapılması öngörülmüştür.

Çalışma Grupları'nın çalışmaları süresince kendi aralarından bir *moderatör*, bir de *sözcü* seçmeleri önerilmiş; öngörülen sürenin sonunda yapmış oldukları tespitleri Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı'nın genel oturumlarının yapıldığı İstiklal Yolu Konferans Salonu'nda sunarak tüm katılımcıların bilgi sahibi olması sağlanmıştır.

1.4. Batı Karadeniz İlleri (BAKKA) Çalışma Grubu Durum Tespiti Bulguları

Çalışma Grupları Durum Tespit Sunumları'na BAKKA Çalışma Grubu ile başlanmış olup, grup moderatörü Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nuray Türker tarafından sunulmuştur. Bulguların sunumu sırasında salonda bulunan diğer katılımcıların yapmış oldukları katkı ve açılan tartışmalar Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı'nın yapılış amacı açısından önemli olduğu inancıyla çözümlenerek yansıtılmıştır.

Durum Tespiti çalışmalarına katkı sağlayan katılımcılar, kurum aidiyetleri, unvan, görev ve çalıştayda üstlendikleri roller bir tabloda gösterilmiştir.

Tablo 2: BAKKA Çalışma Grubu Durum Tespit Oturumu Katılımcı Listesi

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Ayşin Şener	Zonguldak DKMP Müdürlüğü	Elektronik Müh. Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
2	Barış Çelik	Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Turizm Araştırmacısı	Çalışma Grubu Üyesi
3	Demet Güner	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
4	Hasan Yaşayacak	Sinop DKMP Müdürlüğü, Küre DMP Müdürlüğü	Mühendis Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
5	İbrahim Furkan Bektaş	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi

6	İbrahim Şahin	Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
7	Kamil Şen	Karabük İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Şube Müdürü	Çalışma Gurubu Üyesi
8	Mehmet Pekkaya	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Turizm Fakültesi	Prof. Dr. Dekan	Çalışma Grubu Üyesi
9	Nuray Türker	Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi	Prof. Dr. Rekreasyon Bölüm Başkanı	Çalışma Grubu Moderatörü
10	Özlem Koçak	Bartın İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
11	Saime Demirtaş	Karabük Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü (DKMP)	Y. Orman Müh. Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
12	Taner Dursun	Zonguldak İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
Notlar: Her çalışma grubu bir Moderatör, bir de Sözcü belirlemiş; ancak sunum Moderatör tarafından yapılmıştır.				

BAKKA Çalışma Grubu Adına Prof. Dr. Nuray Türker'in Sunumu; Merhabalar. Öncelikle kendimi tanıyayım. Ben Nuray Türker. Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi'yim. Aydoğan Hocamın çalışmalarını uzun süredir takip ediyorum. Bize de Turizm Bilimi adına çok katkıları oldu. Sağ olsun. Bizi buraya davet etti. Ben de bilgimi, görgümü paylaşmak adına gelmeyi istedim. Böylesi büyük bir organizasyonu gerçekleştirdiği ve Batı Karadeniz Turizm Hareketleri'ne katkı sağladığı için Hocamıza çok teşekkür ediyorum. Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA) olarak Bartın, Karabük ve Zonguldak illeri kapsamında bir çalışma/değerlendirme yaptık. Herhalde mevcut durumu ortaya koymamızı istiyor sunuz? Tabii biz burada bize verilen sunum planındaki her bir başlık üzerinde gitmedik. Herkes kabaca kendi fikrini ortaya koymaya çalıştı. Mevcut durumu söyleyebilirim; BAKKA illeri kapsamında tabiat turizm türlerine bakıldığında “*mağara turizmi*”nin öne çıktığını gördük. Biliyorsunuz Zonguldak mağara turizmi açısından çok zengin. Ancak diğer illerin de mağara turizmi açısından zengin olduğunu söyleyebiliriz. “*Botanik turizmi*” bölge illerinin (birçok yerinde/yerleşkesinde) güçlü olduğu bir diğer tabiat turizmi alanı. Karabük Keltepe'nin özellikle bu alanda çok öne çıktığı söylendi. Bölge mantar açısından çok zengin ve “*mikoturizm*” öne çıkabilecek bir potansiyele sahip. Tabiat turizminin çeşitlendirilmesi açısından böyle özgün, tematik konularda da aslında turizm etkinlikleri yapılabilir. Mevcut durumu tabiat turizmi açısından ortaya koyma çabalarında en öne çıkan seçenek “*kamp ve karavan*

turizmi” oldu. Kamp ve karavan turizminin çok büyük bir potansiyeli olduğunu zaten hepimiz gözlemliyoruz. Özellikle COVID-19 salgınından sonra kamp ve karavan turizminin özellikle orta gelir düzeyindeki bireylerin katılımı açısından çok geliştiğini görüyoruz. BAKKA illeri kamp ve karavan turizmi açısından büyük bir potansiyele sahip. Glamping (Glamorous Camping sözcüklerinden türetilmiş İngilizce bir isim). Son zamanlarda öne çıkan bir başka kamp ve karavan turizmi seçeneği. Dilimizdeki karşılığı “*lüks çadır turizmi*” olan bu türe katılan bireylerin sahip olmuş oldukları sosyo-ekonomik düzeye koşut çok daha yüksek bir harcama potansiyeline sahip olduklarını biliyoruz. Bu nedenle “*glamping*”i katma değeri yüksek bir niş turizm türü olarak değerlendirebiliriz. BAKKA illerinin de kamp ve karavan ve bu tür içerisinde değerlendirmiş olduğumuz glamping açısından gelişme potansiyelinin ve uygun alanlar açısından uygun bir bölge olduğu ifade edildi. Zonguldak’ın kamp ve karavan turizmi açısından çok fazla seçeneğe sahip olmadığını ifade edildi. Karabük için konuşmak gerekir ise bir kış turizmi potansiyeli olduğu söylendi. Bartın için ise “*kruvaziyer turizmi*”nin olduğu ifade edildi. Şimdi kruvaziyerle tabiat turizmini nasıl bağdaştırdığımızı sorgulayabilirsiniz. Ancak kruvaziyer ile gelen Rus turistleri Bartın ve çevresindeki ziplinelara, dolayısıyla bir adrenalini sağlayan tabiat temelli turizm ürünlerine çok rağbet ettikleri söylendi. Trekking her yerde olan bir tabiat turizmi seçeneği. (Trekking) Rotalar var. “*Jeoturizm*” çok öne çıkan unsurlardan bir tanesi. Tabiat turizmi destekli unsurlardan bir tanesi de gastronomi! Maalesef Bartın, Karabük ve Zonguldak’ta gastronomi ile ilişkilendirilebilecek turizm etkinliklerine katılanlara hitap edecek, onları bölge illerine çekecek yeme içme tesislerin azlığı ve yetersizliğine vurgu yapıldı. Safranbolu biraz daha öne çıkan bir seçenek olarak “*gastronomi turizmi*” açısından bölgenin kurtarıcısı oldu. Nitekim Safranbolu’ya gelenler yöresel yemeklere ulaşabiliyor. Mevcut durumda en büyük sorun “*yetki kargaşası ve kurumların birbirleriyle eşgüdüm içerisinde çalışamamaları*” bir başka tanımlama ile “*yönetişim*” olgusundan uzak olunduğu ifade edildi. Çünkü tabiat turizminin genelde korunan ya da ormanlık alanlarda yapılıyor olması; bildiğiniz gibi kanunların maalesef buralarda yapılaşmaya izin vermemesi; konaklama tesislerinin olmaması demek. Her ne kadar şehirlerde, büyükşehirlerde beş yıldızlı oteller var olsa da; tabiat turizmi tutkunlarının kalması için uygun bir seçenek oluşturmuyor. Zira “*tabiat turisti*” adı üzerinde çok katlı otellerde konaklama yerine doğa ile iç içe olmayı tercih ediyor.

Dolayısıyla konaklama bir sorun. Bu sorunun ortadan kaldırılabilmesi için yasal mevzuatın bir şekilde esnetilmesi gerekiyor. Bu da hep tartışılan bir konu. Makro bir sorun ve bizim bir dahlimizin olabileceği, yani değiştirebileceğimiz bir konu değil. Ama (tabiat alanlarının) turizm bölgesi ilan edilmesi konusunu da konuştuk. Bu da yasal anlamda çok uzun süreli ve çok boyutlu bir olay olduğu için burada sorunlar var. Bazı alanların doğal alanlar olduğu için ulaşılabilir olmadığı; temel sorunlardan biri olduğu; ve bu durumun özellikle Zonguldak ve Bartın için geçerli olduğu söylendi. Az önce söylemişim; yönetim çok büyük bir eksik (sorun). Çünkü bir kamu kurumu bir şey yaparken diğeri destek olmadığı gibi yapılacak olan etkinliklere engel de olabiliyor. Kırsal yatak kapasitesini söylemiş idim. Çünkü çok yetersiz. O nedenle kırsal alanlarda söz konusu sorunun ortadan kaldırılması için adımların atılması gerekiyor. Bu bağlamda ben Kadın Girişimciliği'ni de çok önemsiyorum. Bizler birçok yerde ev pansiyonculuğu kursları açarak örneğin Safranbolu'da yatak (kapasitesi) sorununu ilk etapta bir süreliğine kısmen de olsa çözmüş idik. Yani kırsal alanlarda bu tip kooperatifleşme, dernekleşme örnekleri Ulus'ta da var ama. Maalesef bu başı çeken örnek önder insanlar hayatını kaybettikçe, kaldı. Sürdürülebilirliği olmadı ve sorun daha da büyüdü. Ama sürdürülebilir iyi örneklerde var. Örneğin Bursa'daki Saitabat köyünden söz edildi. Burada kadınlar bir dernek çatısı altında bir araya gelerek kocaman bir restorana ulaşabilecek kadar ortak çabayla, turizmi, yöresel yemeklerini, kültürünü, gastronomisini yaşatmak, geliştirmek adına çok güzel örneklerimiz var. Bu bağlamda bunları tartıştık ve kayda geçirdik. Safranbolu ve Yenice'deki doğal alanların milli park olabileceğinden bahsettik. Zonguldak ve Bartın'da özellikle Yenice'de yerel halkın bilinçlendirilmesi, farkındalık yaratılmasının önemli olduğuna vurgu yapıldı. Bu alanlarda yerel halkın turizm algı düzeyinin düşük olduğuna inanıyorlar. Bazı yerlerde yöre halkının turizme karşı bir direnci olduğu, turizm olayına sıcak bakmamaları, ilgi göstermemeleri bir sorun. Safranbolu özelinde safran üretimi, safran hasadının bir turizm festivali haline getirilmiş olması ve çok fazla turist çekmesi olumlu bir olgu olarak öne çıktı. Çalışmamızda hem olumlu, hem de olumsuz olay ve olguları işledik. Pek tabii bunlar daha da geliştirilebilir. Kaba hatlarıyla almış olduğum notlardan benim sizlere söyleyebileceklerim bu kadar. Zira raporlamayı henüz bitiremedik. Nurten Çiçek (NÇ): Ben size bir katkı yapmak istedim. Horma Kanyonu gezimiz sürecinde bizi

küçük bir yöresel restorana götürdüler. Burada Kara Çorba ve yöresel mantı yedik. Her iki yemek de çok güzeldi. Ama benim en çok aklımda kalan Horma Kanyonu gezisi de dâhil olmak üzere, o restoranda yöresel giysiler giydirilmiş bir kadın mankenin varlığı idi. Bu benim çok dikkatimi çekti. Çünkü ben Mudurnulu'yum. Bizde de işte Üç Etek var, Bindallı var. Ama ben durdum ve eni-konu bu mankenin üzerindeki giysileri inceledim. Ben bu kıyafetleri görmek için bir folklorik müzeye gitmem. Ama o değeri bana orada göstermesi güzel idi. Bu gelecek vaat eden, vizyon sahibi bir işletmeci. Ne yapmış? Bana orada pide-lahmacun getirmemiş. Yöresel yemeğini sunmuş. O da yetmemiş önüme bir folklorik değerini koymuş. Haliyle ben bu anlamda yöre halkının potansiyelinin olduğuna kesinlikle inanıyorum. Necmi Aksoy (NA): Ben de bir katkı yapabilir miyim? Nuray Türker (NT): Pek tabii burun Sayın Hocam. NA: Şimdi söylediğiniz öneriler çok yerinde botanik turizmini önceliyorsunuz. Şimdi Orman Bakanlığı'nın ilan ettiği iki tane doğada arboretum var. Ben sabah sunumumda neden Botanik Bahçeleri geliştirmiyoruz? Demiş idim. Bunlardan biri Yenice'deki Kabaklı Arboretumu'dur. Doğal yaşlı ormanlar; ve başta porsuk ve Türk Fındığı'nın olduğu doğal yaşlı kalıntı ormanlardır. Türk Florası derslerinde öğrencilerin çalıştığı çok zengin bir yerdir. Karşıda da Keltepe vardır. Orası çok büyük bir araştırma ormanı idi. Maalesef bu araştırma ormanı üretime açıldı. Araştırma ormanı demek, insan etkisinin olmadığı ormanlar demektir. Ve ormancılık eğitiminde doğal yaşlı ormanlar kutsal alanlardandır. Maalesef oralar kesime açıldı. Somut olarak söylemek istediğim şey bu destinasyon planlamasında Karabük ve Yenice'ye özel bir önem atfedilmesidir. Çünkü orada kurulu bir arboretum var. Ve arboretumlar botanik bahçelerine çok yakındır. Ama maalesef, maalesef diyorum; çünkü bu olağanüstü kaynak orada öylece duruyor. Oysaki bir arboretum olarak kolaylıkla işletilebilir. NT: Teşekkür ederim. Şayet bitirdi iseniz ben bir ilave daha yapmak istiyorum. BAKKA çatısı altındaki bu üç ile Kastamonu'yu da ekler isek; NA: Daha önce tek bir il değil miydi buraları? İsmail Şahinbaş (İŞ): Evet Kastamonu. NA: Birbirlerine uç uca birer saatlik mesafedeki bu dört il açısından bütünleşik bir tabiat turizm ürünü olarak bütünleşik pazarlanması olanaklıdır. Bu olanak çok önemli bir avantaj sağlar diyeyim ve sözlerimi burada sonlandırayım. NT: Başka katkı sağlamak isteyen var ise buyursun lütfen. İŞ: Biz buraya Zonguldak'tan gelen arkadaş ile bir arboretum olarak düzenleriz ve ziyarete açılır. Ben yaklaşık 2015'den günümüze

başkanın danışmanlığı yapıyorum ve bölgeye çok kez gittim. Sözü ettiğiniz yer Kuzdağı köyünde ve düzenlenmesinde bir sorun yok. Gidip kolaylıkla gezebilirsiniz. NA: Üstadım gezmede bir sorun yok. Orada sizin bir tane şefliğiniz olacak. Orada eğitimleriniz olacak, gözlemleriniz olacak. Yani uluslararası standartlara göre bir arboretum nasıl işletiliyor ise; orası da öyle işletilecek. Yani offroad aracınızla ya da herhangi bir araca binip; yaşlı ormana gittim. Orada bilmem nereye dolandım. İşte bu değil. AA: Hocalarım burada bir nokta koyalım. Bu arada Mustafa Çağır geldi. Hoş geldin Mustafa. Evet şimdi KUZKA'da mı sıra? Yok MARKA adına Necmi Hocam sunum yapacak.

1.4.1. Bir Bakışta BAKKA İlleri Durum Tespiti Bulguları

- ✓ Mevzuattaki sınırlamalar ve orman bölge müdürlüğünün çeşitli girişimciler için olumsuz görüş bildirmeleri,
- ✓ Zonguldak'ın %70'i orman olmasına karşın ne mesire ne de kamping alanı çalışmaları sonuç vermedi,
- ✓ Kamp-karavan turizmi üzerine gerçekleştirilmiş bir çalışma yok,
- ✓ Yapılan sondaj çalışmaları için bile ilgili yerlerden izin almak bir hayli güç bir durum,
- ✓ Daha önce Batı Karadeniz Bölgesi için yapılan master planları maalesef masa başı çalışması olarak kaldı. Uygulamaya dönüştürülemedi,
- ✓ Bölgenin doğal ve kültürel güzelliklerinin turizm ürünü olarak birlikte düşünülmesi güç olabilir. Ayrıştırarak çalışmalar yapılması daha verimli sonuçlar verebilir,
- ✓ Zonguldak, Karabük, Kastamonu ve Bartın için bütünleşik bir program yaratabilir. Bu iller ardışık ve hepsinin dâhil edildiği turlar düzenlemek mümkündür,
- ✓ Bölgede coğrafi açıdan arazi problemi yaşanmakta olup bilinçli yatırımcı bulmak gerekli,
- ✓ Gelen insanlar standart bir kalite istiyor, ancak bulamıyor. Bu nedenle sürdürülebilir bir durum yok,
- ✓ Profesyonel yatırımcı eksikliği var,

- ✓ Glampingler şu sıralar revaçta. Gelir seviyesi çok üst seviyede. Ancak bürokratik engeller nedeni ile özellikle yatırım yapmak isteyen herkes bir adım geride kalıyor,
- ✓ Keltepe'nin milli park olabileceği konusunda bir rapor hazırlandı. Orada bir milli park olmasının Karabük için bir avantaj oluşturulacağı düşünülmektedir,
- ✓ Keltepe destinasyonu kış turizmi merkezlerinden biri konumunda ancak özellikle uygulamaya konulduğunda dört mevsim fayda alınabilecek bir yer olarak tasarlanmasına rağmen maalesef istenilen olmadı,
- ✓ Amasra'da yaz döneminde inanılmaz bir talep var. Kurvaziyer gemilerle 20.000'in üzerinde turist ağırlıyoruz. Bu bölgede zipline alanı var ancak altyapı güçlendirilmesine ihtiyaç var. Gelen turistlerde adrenalin beklentisi var. Paket turların içinde turistler seçebildikleri yerleri ziyaret ediyorlar,
- ✓ Aşağı Çerçi köyü için ciddi bir turizm potansiyeli söz konusu. Seyahat acentası eksikliği nedeniyle tanıtım faaliyetleri sekteye uğruyor. Seyahat acentalarını bu bölgeye davet edip gezdirmemize rağmen istediğimiz sonucu alamadık,
- ✓ Daha önce eğitim ocağı olarak kullanılan ocak Maden Müzesi'ne dönüştürülerek müzeyle bütünleştirildi. Bayramda 10.000 kişi rekor seviye ile bu müzeyi ziyaret etti,
- ✓ Altyapı eksikliği, mağaraların erişimindeki problemler. Şelale yolu ve rotalarının güçlendirilmesi gereksinimi var,
- ✓ Tanıtım eksikliklerimiz var,
- ✓ Halkın turizm algısı ve eğitimi zayıf.

1.5. Doğu Marmara Kalkınma Ajansı İlleri (MARKA) Çalışma Grubu Durum Tespiti Bulguları Sunumu

Doğu Marmara Çalışma Grubu'nun Durum Tespiti çalışmasına 11 kişi katılmıştır. Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Necmi Aksoy'un moderatörü olduğu grubun sunumları yine Dr. Aksoy tarafından yapılmıştır. MARKA Çalışma grubunu oluşturan katılımcıların isim, kurum ve unvan bilgileri Tablo. 3'te sunulmuştur.

Tablo 3: MARKA Çalışma Grubu Durum Tespit Oturumu Katılımcı Listesi

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Aygün Köse Çıtlak	Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü	Orman Y. Müh. Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
2	Canan Tanrısever	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Doç. Dr., Kalite Koordinatörü	Çalışma Grubu Üyesi
3	Fazıl Karaduman	Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdür Yardımcısı	Çalışma Gurubu Üyesi
4	İlknur Aynan	Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdüresi	Çalışma Grubu Üyesi
5	İsa Bayhan	İzzet Baysal Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Dr. Öğr. Üyesi, Turizm Rehberliği Bölüm Başkanı	Çalışma Grubu Üyesi
6	Necmi Aksoy	Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi	Prof. Dr., Öğretim Üyesi	Çağrılı Konuşmacı, Çalışma Grubu Moderatörü
7	Nida Bayhan	İzzet Baysal Üniversitesi, SBE.	Doktroa Öğrencisi, Araştırmacı	Çalışma Grubu Üyesi
8	Nurten Çiçek	Düzce DKMP	Orman Y. Müh., Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
9	Selda Yordam Dağıstan	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
10	Serpil Uysal	DKMP Bolu İl Müdürlüğü	Orman Mühendisi, Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
11	Seyfettin Kınış	Bolu Orman Bölge Müdürlüğü	Dr., Şube Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
Notlar: Her çalışma grubu bir Moderatör, bir de Sözcü belirlemiştir; ancak sunum Moderatör tarafından yapılmıştır.				

MARKA Çalışma Grubu Adına Prof. Dr. Necmi Aksoy'un Sunumu; Ben her şeyden önce MARKA Grubu üyelerine ve değerli katkılarına çok teşekkür ediyorum. Gerçekten çok çetin bir münazara oldu. Ve herkes herkesin fikirlerine çok saygılıydı. Ayrıca bana sunum görevi de verdiler. Bunun için de ayrıca çok teşekkür ederim.

Şimdi burada birkaç ana başlık altında herkesin görüşünü anlatmayı istiyorum. MARKA Kocaeli'yi de içine alır. Bolu ve Düzce'nin yerel yönetim biçimi belediye iken; Kocaeli'nin ki ise büyükşehirdir. Bu belediyelerin kırsala ve doğal alanlara bakış açıları çok farklı. Bunun bölgesel yerellik anlamında yasal açıdan bir standardizasyonunun olması ve belirlenmesi gerektiği kanısındayım. Bu benim düşüncem idi. Burada Bolu ve Düzce'den katılımcılar var. Kocaeli'nden yok. Her

ikisinin de birbirlerinde göre hem artıları hem de dezavantajları var. Örneğin Bolu'nun birçok markası var iken, Düzce'de Bolu gibi bir marka olmaya çalıştı. Ama kaybettiği alanlar var. Dolayısıyla bu iki ilden katılımcıların her bir ile değin değerleri bir diğerini tamamlayan bir bakış açısıyla ortaya koyması fikri benimsendi. Bunları ben adlandıracağım. Burada ben isimleri söyleyeyim. Nurten Çelik Hanım çok güzel katkılar sağladı. Kurullar arasında bir entegrasyon ve işbirliği olması gerekiyor. Buradaki en büyük sıkıntı; Turizm Bakanlığı, Tarım Bakanlığı ve Çevre Bakanlığı arasındaki uyumsuzluklar ve üniversitelerin bu yapıda katılımcı değil izole, kendi alanlarında kalması; Dolayısıyla etkileşimli (interaktif) ortak (kollektif) bir yapı oluşturulması gerekiyor. Bu sağlanırsa illerde kurumsal hafızanın gelene aktarılması olanaklı olacaktır. Zira her gelen bir şelaleye ya da bir mağaraya bir şey yapmaya çalışıyor. Oysa bunlar yapıldı, envanteri var. Roma zaten keşfedildi. Nurten Çiçek Hanımın çok önemli katkıları oldu. Bunlardan bir tanesi de korunan alanların işletilmesi. Bir özel, bir kamu ve bir de belediye işletmeciliği var. Bu noktada uygulamada büyük bir sorunlar yaşıyoruz. Oysa bunların çok akıllı bir biçimde ele alınması gerekiyor. Özellikle korunan alanlarda ekoturizm adı altında kontrolsüz ve bilinçsiz etkinliklerin olması bunlardan bir diğeri. Korunan alanlarda nasıl davranılması gerektiğine dair, ne işletmede, ne ziyaretçide, nede orada vermek istediğimizin ne olduğu hususunda bir fikir birliği ve uyum var. Bizim için nedir? İşte gidersen, mangalını yakarsın. Hal böyle olunca bu alanlar çok basit alanlara dönüşüyor. Örneğin; Sivil Toplum Kuruluşları, bazı dernekler kamuyla bazı işbirlikleri yapar. Düzce'de bir çay alanı var. Osmancık Tepesi. Bir STK burayı kullanıyor. Dediler ki ağaçlara bir bakar mısınız? Gidip baktım Meşeler 100-150 yaşında. Tepe Tümülsüz biçimli. Baktım aralarında birkaç mezar çıktı. Sordum burada ne yaparsınız diye? Dediler ki biz bayramlarda buraya çıkarız. Bazı buluşmalar için buraya geliriz. Adak keseriz, evlilik teklifleri burada yapılır. Ama burası bir kültürel miras alanı. Sonra bir Arkeolog arkadaşımız geldi ve orada bir eski yerleşim buldu. Ama şu anda Muhtarlık orada bir çay ocağı açtı mı? Bilmiyorum. Çok emin değilim. Yani böyle ilginç alanlarla karşılaşıyoruz. Dolayısıyla anlatmaya çalıştığım şey STK'ların da bu noktada bir denetim sisteminin, mekanizmasının olması, özellikle de doğal alanlarda denetimler için bir standardizasyonun olması gerekiyor. Örneğin herhangi bir kişi ya da grup bir Milli Park sınırları içerisinde yürüyüşe geçtiği zaman doğal olarak ilgili

yasa gereği oradaki Milli Park Görevlileri'nden, Jandarma'dan yürüyüş faaliyeti için izin alınması gerekiyor. Bu güvenlik açısından da gereklidir. Bunu lütfen yanlış anlamayın, dağcılıkta şöyledir; araç ile gidemediğiniz noktadan ötesine gideceğiniz yerlerin bilgilerini aracınızın ön camına yazıp bırakınız. Başınıza bir iş geldiğinde aranmanızda ve bulunmanızda kolaylık sağlar. Bolu İl Kültür ve Turizm Müdür Yardımcımız Fazıl Karaduman Beyin katkısı. Şöyle bir tanımlama yaptı. Ben doktora tezimde Düzce'nin Elmacık Dağı'nın Vejetasyonu'nu çalışmış ve burayı milli park yapmayı hayal etmiş idim. Çünkü Düzce'de milli park yok. Ayrıca Endemik bitki oranımız %9. Buna karşın Bolu ve Abant Milli Parkı'ndaki endemik bitki oranı ise %12'dir. Ama maalesef Elmacık Dağı'nı milli park yapamadık. Korumaya da aldıramadık. Buna karşın Bolu'da iki adet Milli Park var. Çok sayıda korunan alanı var. İlin ormanlık alan oranı %60. Bu oran Düzce'de maalesef %50'nin altına düştü. Zira şu anda Organize Sanayi Bölgesi ile büyük bir uyumsuzluk yaşıyoruz. Özlüce Bolu çok daha avantajlı bir durumda. Diğer yandan konaklama süreleri ile ilgili her iki ilde de sıkıntı olduğunu tespit etti Sayın Müdürümüz. Müdürümüzün verdiği bilgilere göre Bolu'da ortalama konaklanan gün sayısı 1,7 iken Düzce'de 1,5. Bu veriler gelen turistlerin ne Düzce'de, ne de Bolu'da yeterince konaklama yapmadığı anlamına geliyor. Bir gün konaklayıp, ertesi gün gidiyorlar. Bu da bize şunu gösteriyor. Bizim destinasyonlarımız öyle uzun süreli konaklanılan destinasyonlar değil. Bunun değiştirilmesi için adım adım, havza havza, bölgesel olarak pazarlama stratejilerinin gözden geçirilmesi gerekiyor. Buna karşın hafta sonları ziyaretçi sayısının artması, hafta içi azalması. İstanbul ve Ankara gibi metropollerin yakınında olması bir avantaj olarak da değerlendirilmektedir. Eskiden Yedi Göller ziyaretleri zahmetli idi. Özellikle kış mevsiminde saat 15:00, 15:30'da hava kararmadan çıkmaz iseniz, saat 20:00'de Bolu'da, Sabaha karşı 01:00'de de İstanbul ya da Ankara'da olur idiniz. Ancak şimdi büyük otobüslerle gidiliyor. Bunun doğal sonucu büyük kalabalıklar oluşuyor ve insanlar sıkılıyor. Keşif yapmak bir yana hemen oradan ayrılmak istiyorlar. Bu da bizim burada “yavaş” değil de “hızlı” bir turizm yaptığımız sonucunu veriyor. **İŞ:** Kıymetli Hocam, “Trabzon için Uzungöl ne ise; Bolu için de Yedi Göller o” diyebilir miyiz? **NA:** Evet. Maalesef Yedi Göller elden gidiyor. **İŞ:** Korkunç ötesi. Özellikle Sonbahar'da. **NA:** Biz Serdivan'da bir çalışma yaptık. Yedi Göller Bölgesindeki bitki türleriyle ilgili. Göller Bölgesinde Bitki Sosyolojisi çalışmalarında Kabalak,

Isırganotu gibi lüderal (yenilebilir) bitki türlerinin geldiğini gördük. Bunun anlamı insan etkinliklerinin fazla olduğudur. Burada İsa Bayhan Hocamızın çok büyük katkıları oldu. Bolu'nun aşçılarıyla meşhur olduğunu hep söylüyoruz. Ancak ne yaman çelişkidir ki Bolu'nun mutfağı yok. Aslında burada az önce sizlerin de sözünü ettiğiniz gibi Doğa Turizmi ile Gastronomi Turizmi'nin entegre edilmesi, bütünleştirilmesi gerekiyor. Böyle bir sistem kurulması gerekiyor. Oradan güzel bir katkı geldi. Bolu'lu aşçılar her türlü yemeği yapıyorlar. Aslında bu çok önemli bir şey. Ama bunların farklı bir şekilde sunulması ve eğitilmesi gerekiyor. Mengen'deki aşçılık lisesi dışında böylesi bir yapı yok. Bunun belki bir Meslek kursları ya da benzer yapılarla geliştirilmesi gerekiyor. Bu noktada Düzce çok avantajlı. Çünkü Düzce çok kültürlü (multicultural) bir yer. Manavların desteklediği, Abhaz Mutfağı, Çerkez Mutfağı, Arnavutların oluşturduğu, Balkanların, Boşnakların oluşturduğu, mutfaklar Düzce'yi şanslı kılıyor. Ancak bu çeşitlilik yerelde kaldı. Düzce mutfağının turizm destinasyonu (gastronomi turizmi) anlamında bir sunumu yok. Bunun yeniden ele alınması gerekiyor. kıymetli il kültür ve turizm müdürlerim çok güzel bir öneri çalışmışlar. Aslında bu sizin sabah söylediğinizle ilgili bir çalışma. Bu öneri Bitinya Rotası önerisi. Şimdi bulunduğumuz coğrafya (Kastamonu) Paflagonya; Şayet Paflagonya ile ilgili bir rota yapılacak ise; burada da (MARKA Bölgesi illerini içine alan) İzmit'ten başlayıp, Gerede'ye kadar bir Bitinya Rotası'nın yapılarak öne çıkarılmasıdır. **İŞ:** Ben Gerede'de çalışır iken Pazarköye giderken bir orkide fotoğrafı çekmiş idim. Burası her ne kadar Paflagonya Bölgesi'nde kalsa da bitkiye Bitinya Orkide'si adı verilmiş.

NA: Devam edelim. Kurumlar arası çatışmalar bütüncül bir yaklaşım ile çözülür. İzmit'ten başlayıp, Sinop sınırına uzanan bir yol var. Birden çok da yol hikâyesi var. Eski ipek yolu. Mudurnu Akyazı'dan gelip Ankara'dan devam eden bir yol. Diğer adı Sultanlar yolu. Balkanlarda olan kısmı da Sultanlar Yolu. **İŞ:** İstanbul Edirne arasındaki bölümü. **NA:** Sultanların sefere giderken kullandıkları yol. **İŞ:** Tamamı aslında Roma Yolu. **NA:** Pek tabii önce Roma, sonra Bizans, Osmanlı derken günümüze kadar geldi. İşin özü burada hikâye çok. Bin dokuz yüz doksan yılında ÇEKÜL ile Ilgarini için proje yapar iken, çok sayıda patikalar (Ceneviz patikaları) gördük. **İŞ:** Hocam, Kocaeli ve Sakarya'da bir metre kare arsanın fiyatı çok yüksek. Ve çok ilginç bir şey ormanlar dâhil her yer tapulu. Yol geçireceğiniz hiçbir alan kalmadı. **NA:** Antik yollardan bahsediyorum. **İŞ:** Antik yollar da buna dâhil Sayın

Hocam. Oluyor. Ama olmaması gerekir. Yeni destinasyonlarla beraber yol hikâyelerini; örneğin Sultanlar Yolu ve benzerlerini geliştirebilir isek, Batı Karadeniz Tabiat Turizmi'ni güçlendirmiş oluruz inancımı paylaşmalıyım. **İŞ:** “*İpek Yolunda Üç Durak*” adlı bir kitap yazmış idim. Göynük, Mudurnu ve Taraklı. Göynük Belediye Başkanı bunu İpek Yolu Belediyeler Birliği adı altında birliğe çevirmiş. **NA:** Çin, İpek Yolu Botanik Bahçesi yapmış. Bir tur şirketi astronomik rakamlarla pazarlıyor. Kıssadan hisse, Bitinya adının markalaşması gerekiyor. Bunu da ortak bir yapıyla; tek yönüyle değil. Gastronomisinden kültürüne tüm yönleri kucaklayan bir bakış açısıyla geliştirilmesi gerekir. Bu konuda da İpek Yolu örneğinde olduğu gibi Göynük, Mudurnu, Akyazı ve Nallıhan, Ayaş, Gündül hattından çıkan güzergâhın Beypazarı'na kadar sıra dışı bir hat olduğuna inanıyor ve işlenmesini öneriyorum. İsa Bayhan Hocamızın çok büyük katkıları oldu. Hocamız tabiat turizmiyle, tarih ve kültürel turizmin bütünleştirilmesini (entegre edilmesini) önerdi. Biz bunu steril hale getiriyoruz. Örneğin Mudurnu'da Güzeldere Şelalesi vardır. Ve bu şelalenin altında güzel bir antik kent var. Orada her kesim yaptığımda bana sorarlar; kazı var mı? Gömü çıkar mı? Benim demeye çalıştığım şey şu. Orası Hamamderesi Mevkii, eski Bizans Roma Hamamı kalıntıları var. Biz maalesef bunları bellek olarak unutuyoruz. Ama bütüncül olarak anlatmalı, farklı bir bakış açısıyla bunlardan yararlanmalı ve aynı zamanda korumalıyız. Bazı yöresel lezzetleri, tarihi mekânlarda kültürü (hikâyeleri) ile sunmalıyız. Evet, İsa Hocam çok haklı. Çünkü bir restoran yok. Bolu'yu bir Gözlemeci temsil ediyor. Yöresel yemeklerin ve lezzetlerin mevsimlere göre standardizasyonu yok. Örneğin şimdi Kaz zamanı. Değil mi? Gerede'de Kaz zamanı şimdi. Gerede'de Kaz Pazarı var. Ve maalesef bunu herkes bilmiyor. Zira Kaz deyince akla Kars geliyor. Bu da ilginç. Böylesi değerlerin ortaya çıkartılıp Bitinya Destinasyonu'na aktarılır ise; güzel şeyler ortaya çıkacak. Sefer'deki Frig Mezarları da bu yönüyle unutulmaması gereken kültürel miraslarımızdan. Bu konuyla ilgili Dr. Seyfettin Kınış Hocamız da ciddi katkılar sağladı ve ilk fırsatta açıklayacak. Yine bölgenin önemli olguları Sultan Yolu, Akşemsettin ve benzerleri bölgenin tabiat turizmine entegre edilmelidir. Ayrıca kaplıca ve termal turizmin birlikte ele alınması gerektiği göz ardı edilmemelidir. İnanç turizminin yeniden ele alınması gerekiyor. Ayrıca bölgelerin özgünlüğünün korunması çok önemli Örneğin Merhum Nihat Gökyiğit ile Maçael'de çalışırken bize “Aman bozmayın!” derdi. Ama maalesef

Maçael şimdi bozulma tehlikesiyle karşı karşıya. Burada vurgulamak istediğim şey önemli tabiat alanlarımızı dirençli bir yapıya kavuşturulması gerektiğidir. **İŞ:** İnanç Turizmi adına bölgenin varlığı nedir? **İB:** Akşemsettin, Abdalgazi Türbesi iyi örnekler. Ankara ve İstanbul'un yanı sıra diğer yerleşkelerden gelenler var. Ama maalesef günübürlük. Oysaki buralara örgütlü bir biçimde paket tur ziyaretçisi olarak gelinse; yerel kültürel öğelerin ve diğer tabiat unsuru çekiciliklerin de eklenmesiyle en az iki ya da üç gece konaklama olasılığı artar. Zira Düzce ve çevresinde 15 kültürel miras varlığımız var. **NA:** Düzce'de çivisiz camilerimiz var. Ama restorasyon bölümümüz yok. Düzce ve çevresinin inanç turizmi potansiyeli bu Sivil Mimari Örneği ahşap camilerle desteklenmelidir. Diğer yandan bölgedeki off-road etkinliklerinin, her zemin araçları (All terrain vehicle [ATV]) tipi araçların kullanımın doğayı olumsuz etkilediği; özellikle bir ATV çılgınlığı olduğu, kasksız, uygun giysisiz tur ve ATV kullanımının hem doğa da hem de şehir içlerinde yaygınlaştığını görüyoruz. Söz konusu kullanımların azaltılması, hatta tamamen durdurulması gerektiğine inanıyoruz. Kaldı ki Sapanca örneğinde olduğu gibi bu tür araç kiralama yapan firmalar dışarıdan geliyorlar. Temel amaçları para kazanmak. Ama onlar para kazanırken biz doğayı yitiriyoruz. Bolu'da Yamaç Paraşütü etkinliklerini önleyici tedbirlerin alınması gerektiğine inanıyoruz. Ayrıca Bolu'da doğa sporlarının çok az yapıldığını da ifade edebiliriz. MARKA Bölgesi için durum tespiti çabalarımız çerçevesinde dikkate değer bir diğer konu ise atık yönetimi. Doğa ile iç içe olmak için gelen ziyaretçiler maalesef atıklarını bırakıp gidiyorlar. Ama sonrasında doğada yaşayan hayvanlar bu atıklardan çok olumsuz etkileniyorlar. Doğa da tahrip oluyor. Bir diğer çok ilginç çekicilik unsuru ise Adapazarı Kabağı'nın markalaştırılmasıdır. Tuna Tan isimli bir girişimci KOSGEB destekleriyle, çorbadan, lokuma Adapazarı Kabağı'nı markalaştırdı. Slovenya kabak yağını çok iyi kullanıyor. Zira kabak yağının güçlü bir antioksidan (tıbbi) gücü var. Biz de bunun (kabağın ve diğer potansiyel yöresel ürünlerin) üzerine çok çalışma yapmalıyız. Ama biz altın yumurtlayan tavuğu hemen kesip, tüm altınları alarak zengin olmak istiyoruz. Doğa turizmi de böyle bir şey. Uzun süreli bir bakım ve bakışla bunu gerçekleştirmeliyiz. Sayın Müdürümün katkıları çok değerli. Şöyle bir şey öderdi. İkisi bütüncül olsun. Bolu ve Düzce artı ve eksileriyle birbirini destekleyecek biçimde planlansın ve hareket edilsin. Bölge durum tespiti çabaları çerçevesinde saptadığımız bir diğer durum ise Bitinya Bölgesi

Düzce'deki antik Roma Kenti ile bütünleştiriliyor. Ayrıca Kemer Kasrı'ndaki su kemerleri yıkılmak üzere. Buna bir el atılması gerekli. Ayrıca burada yıkılmış olsa da bir antik tiyatro var. Ona da el atılması gerekiyor. Bunlar yapıldıktan sonra Roma ve Osmanlı Dönemi Kültürel Miras varlığımızın özel bir kent sistemine dönüştürülerek birlikte turistik çekicilik olarak kullanılması düşünülmelidir. Diğer yandan her iki İl Kültür ve Turizm Müdürü'nde bahsetti; doğa turistleri hiç müze ziyareti yapmıyorlar. Özlüce Bolu'da ne bulunmuş, Düzce'de üzerinde bereketin timsali meyvelerle bezeli Bereket Tanrıça heykeli bulunmuş, bunlar doğa turistinin pek umurunda değil. **NT:** Çünkü motivasyonları farklı. **NA:** Evet bitiriyorum. Konaklama süresi 1,5 gün. Bu sürenin uzatılması için ortak projelerin hayata geçirileceği bütünleşik çalışmalar yapılması gerekiyor. Özellikle sağlık turizminde kaplıca ve mağaralar gibi doğal miras unsurların araştırılarak çekim unsuru olarak kullanılması gerekiyor. Özellikle mağara varlığı açısından çok zengin olan ülkemizde mağaralar yeterince araştırılmıyor, bunlardan turizm amaçlı yararlanılmıyor. **İŞ:** Siz mağara turizmine taraf mısınız? Bunlar sucul alanlar. **NA:** Evet. Zira Slovenya'ya baktığımızda bir Deniz Ejderi Efsanesi'nden kazanmış olduğu paranın haddi hesabı yok. Peki bizim bu tür canlımız, ya da canlı hikayemiz var mı mağaralarda? Ilgarini mağarasına gider iseniz, girişte büyük doğal bacanın alt kısmında şapel ve mezar kalıntılarını görürsünüz. Her ne kadar yağmalanıp tahrip edilmiş olsalar da, günümüze ulaşan kalıntılar hâlâ var. Bu sıra dışı bir bulgu ve işlenerek (anlatılarak) turistik bir çekim gücüne dönüştürülmesi; bunu yapar iken de korunması gerektiği inancını taşıyorum. Yine Düzce'de bir hava sporları potansiyeli var. Bu potansiyelin küçük ve büyük, hatta Go Türkiye gibi sayısal platformlara aktarılması gerekiyor. Bunların dışında ahşap oymacılığı, bıçak yapımı gibi el sanatlarının geliştirilmesi, somut olmayan kültürel mirasımıza sahip çıkılarak eş anlamlı olarak ekonomik çıktılara dönüştürülmesi gerekiyor. Bunlara folklorik nitelik taşıyan saz (çalgi) yapımı gibi bir takım sanatlarda eklenebilir. Bir başka ifadeyle somut olmayan kültürel miras ögesi varlıklarımızın tabiat turizmi unsurlarıyla birleştirilerek sinerji yaratılması gerekiyor. Örneğin İstanbul'a herhangi bir amaç için gittiğimde Çerkezlerin herhangi bir evine gidip, müzik dinlediğimi, yöresel yemekleri tüketip, geliş amacım her ne ise ona yöneldiğim çok olur. Ancak bu sürekliliği olan bir şey olmaktan çok öznel bir şeydir. İşte ben gidiyorum, bir aile geliyor... Hâlâ bana gelen yöresel ürünler var. Oysa yörede daha birçok ürün var. Örneğin Çilimli Siyah

Pirinci, Konuralp Üsküpu Pilavı, Kıbrısçık Çeltikdere Pirinci, Kıza Bulguru, Seben Domatesi ve Elması, Bolu Fındığı ki Ayı Fındığı olarak da anılır ve Kastamonu'da da çok miktarda bulunur. Ayı Fındığı'nın çok önemli bir de hikâyesi vardır. Osmanlı'nın Viyana kuşatmasında Koçbaşı kullanılır. Ve yıllar sonra yapılan kazıda bulunan Koçbaşı örneklerinin hala sapsağlam olduğu ve Bolu ya da diğer adıyla Ayı Fındığı'ndan yapıldığı ortaya çıkar. Ayı Fındığı Yenice Ormanları'nda da bol miktarda bulunur. Özlüce hikâyeler sınırsız sayıda. Daha da çıkıyor. Önemli olan nasıl bakılacağını, nereye bakılacağını bilmek. Durum analizi oturumumuzda Dr. Seyfettin Kınış Beyefendinin teknik anlamda çok önemli katkıları oldu. Bir defa 6831 Sayılı Orman Kanunu'nun Türkiye'deki tüm ormanların işletmesinin yalnızca Orman Genel Müdürlüğü (OGM) tarafından yapılabileceğini hükme bağlamasıdır. Bunun anlamı ormanlarda OGM'nin izni olmadan hiçbir şeyin yapılamayacağı gerçeğidir. Bunun anlamı OGM'nin endüstriyel üretim adı altında sonsuz sınırsız bir üretim yaptığıdır. Zira son yıllarda yapılan üretim miktarı çok artmıştır. Bu artış, ormanlardaki yaban hayatını olumsuz etkilemektedir. Yeterli yiyecek bulamayan hayvanların insan yaşama alanlarına yönelmesi ve sonuçta hayvan-insan karşılaşması/çatışması ortaya çıkmaktadır. Ve bu karşılaşma doğa turizminde hemen herkesin her yere gitmesiyle ile de devam edecektir. Bunun göz ardı edilmemesi, turizmle ilgili mevzuatında güncellenmesi gereklidir. Dahası yabani meyve ağaçları kesiliyor, bu ağaçların kesilmesi yabani hayvanların yaşam alanlarını tehdit ediyor. Dolayısıyla yabani ormanlardaki yabani meyve ağaçlarının kesimi ile ilgili mevzuatın da değiştirilmesi gerekiyor. Dahası Bolu, Düzce yörelerinde köylerde mantar ekmeği yapılır ve gelen ziyaretçilere satılır. Ama son yıllarda OGM mantar toplamadan da para almaya başladı. Türüf Mantarı olgusunu da unutmayalım. Bunun mantığını anlamak çok zor. Ben orman köy çocuğuyum. Mantarla büyüdüm. Şimdi ormandaki mantara da para ödemeyi kendime kabul ettiremiyorum. Ayrıca orman köyü kavramı da kalmadı. Orman köyleri “mahalle” olarak adlandırılmaya başlandı. Bu durum köy-kent ilişkisinin, kırsal ilişkisinin değişmesine yol açtı. Özellikle büyük kentler, büyükşehirlerde orman köyü kavramının yok olması sonucunu doğurdu. Dolayısıyla bu da parçalı olan yerel yönetim yapılarının mikro ya da makro anlamda yeniden yapılandırılması gereksinimi ortaya koyuyor. Durum tespiti oturumumuzda çarpık kentleşme ve çarpık doğa turizmi olgusu da kayda geçirildi. Çünkü her gelen bir şey

yapıyor. İşte Bolu'da birisi oryantiring, birisi safari, birisi ata biniyor/bindiriyor! Bizim hedefimiz ne? Sonuçta ne olacak biliyor musunuz? Kartepe Mayısukiye saçmalığına dönüşecek. Biz her alanımızda böyle yapıyoruz. Düşününüz Bolu Karacasu'dan, Seber'e kadar olan alan, turizm alanı ilan edildi. Aynı zamanda Türkiye'nin en iyi ormancılığı orada yapılır. Nasıl bir şeydir bu? Artı Kartalkaya var. Burada ciddi bir kaos var ve giderilmesi gerekiyor. Turizm arzı doğal alanlardaki çeşitliliğe göre planlanmalı. Ve bu çeşitliliğin sağladığı kültüre göre de yeniden güncellenmesi gerekiyor. Folklorik, mistik hikâyeleri de güncellememiz gerekli. Burada bir sosyolog, bir halk bilimci, bir etnolog olmalı ve bütüncül bir bakış açısıyla yöresel kültür ele alınmalı. **İŞ:** Bir şey söyleyeyim. Ben Abant Gölü'nde petrol var desem. Arama (kazma) hakkım var. **NA:** Maden Kanunu'nun değişmesi gerekiyor. Ancak benim burada vurgulamak istediğim biz folklorik, mistik kültürel mirasımızı da bilmiyoruz. İşte bunun tam karşılığı bir hikâye var. Seben'de eski adı Mürted olan Ankara Kızılcahamam bölgesinde Çelebi Mehmet kaçıyor ve o yörede bir mağarada sığındığı söyleniyor. Ve o bölge Osmanlı birliğinin toplandığı bir bölge olarak anlatılıyor. Bu çok heyecan verici bir şey. Bunun zamanı ve mekânı nasıl oldu? Çelebi demek eğitilmiş demek. Kendisi Merzifon'a çekiliyor. Sonrasında da devşirme sistemini geliştiriyor. Yapmış olduğumuz tespitlerden bir diğeri ise mesire alanları ve orman parkları ile kavramlarının gelmiş olması. Burada "Orman Banyosu" kavramı çok önemli. Özellikle Bolu, Yedi Göller, Düzce'deki Balıklı. Buradaki renklenme tam bir *Orman Banyosu* alanı. MARKA Çalışma Grubu Üyesi Aygün Köse Çıtlak Hanımefendiden av turizmiyle ilgili çok büyük bir katkı aldık. Av turizminde av turizmi algısının çok iyi belirlenmesi gerektiği; kamuoyu tartışmalarının bölgede çok farklı (olumsuz) algılandığı ifade edildi. Bu algının düzeltilmesi için av turizmi ile ilgili bir anlatı sisteminin olması gerektiği ifade edildi. Örneğin av turizmi planlamasının Orman Bakanlığı tarafından yapıldığı. Av turizmi ile ilgili temel amacın yaban hayatının sürekliliğini kolaylaştıracak ve geliştirecek bir bakış açısının hâkim olduğunun anlatılması gerekir. Aygün Hanım bize çok önemli bir şey daha söyledi. Korunan alanlarda bir tür doğal afet, yangın ve benzeri konularda hiçbir önlemimiz yok. Hatta bir ambulansımız bile yok. Bakınız hafta sonu Yedi Göller Bölgesi'ne gittiğinizde resmi görevliler olmaz. Yalnızca orman muhafaza memurları ve jandarma olur. Hafta sonu ziyaretlerinde sağlık konularında oluşacak olası olumsuzluklara

müdahale edecek bir merci kalmıyor. Biz bir de aşırıya kaçıyoruz. Taşıma kapasitelerinin çok üstünde bir ziyaretçi kabulü yapıyoruz. Bu durum doğam bir afet ya da yangın vukuu bulduğunda ya da çok basit emniyet ve güvenlik açısından ihmal edilmiş bir konuda hepimizi çaresiz bırakabiliyor. Biz benzer sorunları Horma Kanyonu geçişlerinde de yaşayacağız. Bu açıdan bakıldığında Horma Kanyonu geçişinde yapılmış olan demir kaide ve tabana döşenmiş olan ahşabın empreyelenmesi biçimini ihale şartnamesine koymamamızın gerekli olduğuna inanıyoruz. Artvin'in Karagöl Mevkii'nde çok ilginç bir şey görmüş idik. İngiltere Ormancılar Birliği'nden gelen konuklarla burayı gezerken yürüme yollarının demiryollarından alınan ilaçlı traverslerle yapıldığını gördük. Bu ziyaretçi sağlığı açısından en kötü seçim. Zira kreozot işlemi görmüş traves ahşabı su ve hava kirliliğine yol açarak, insan ve çevre sağlığı açısından büyük bir risk oluşturmaktadır. Yangın riskine karşı hassas olunması, bir uyarı sistemi bulunması, acil müdahale ekibi, sağlık odası, ambulans ve itfaiye olması gibi hususlar Aygün Hanımın sunmuş olduğu önemli katkılar arasında yer aldı. Ayrıca kaybolma vukuu bulduğunda nasıl bulunacaksınız? Siz yolunuzu nasıl bulacaksınız? Tüm bu soruların yanıt bulması gerekiyor. İşte bunları sağlayacak yön bulma, toplanma yeri için bir sistem olması gerekiyor. Bir de rota bilgisi gerekiyor. Yedi Göller'den örnek vereyim. Ziyaretçi geliyor. Aşağıya gidiyor. Aşağıdan da yukarıya yürümeye çalışıyor. Sonra tekrar aşağıya iniyor. İnanır mısınız? O kaosta yönünü nasıl bulacak. İşte bunu sorun olmaktan çıkarmamız gerekiyor. Bunu çözecek en etkili çözümün Alan Kılavuzluğu olduğunu; ancak böylesi bir örgütlenmenin ve hizmet sunumunun olmadığını söyleyebiliriz. Doğa müzelerinde, milli park ya da tabiat parkı alanlarında benzer hizmetler sunulmalı. Ayrıca çok para harcanarak yapılan bu alanların bilimsellikten uzak olduğunu söyleyebiliriz. Bir Doğa Müzesi ve buna bütünleşik yapılacak bir Botanik Bahçesi, Milli Park, Tabiat Parkı, Tabiat Anıtı, adı her ne olursa onu çok daha çekici kılacak ve Doğa Turizmi adına daha çok katkı sağlayacaktır. Bizim gurubumuzun katkıları bunlarla sınırlı değil. Zira çok çalıştık. Nida Bayhan Hanım'da katkı sağladı. Nida Hanım'ın katkıları ise şöyle; Bir Tabiat Turizmi alanına gelen her bir ziyaretçinin oraya bırakacağı Ekolojik Ayak İzi'nin hesaplanması gereği. Örneğin Yedi Göller'i ziyaret eden bir ziyaretçi beş saat orada kaldı. Bir ağaç dibinde bir şapkalı mantar gördü. Şayet ağacı birazcık da olsa iterseniz mantar bitti. Görsellik ortadan kalktı. Çünkü o kadar geniş bir alana basıyor ki bitki

kökleri hava alamaz hale geliyor. Ve zamanla yok oluyor. Ayrıca ağaçlardaki dal kırıklıklarının da aşırı kullanımdan kaynaklandığını düşünüyoruz. Önerilen hesaplama da ekip halinde çalışılması gerekli. Paleolitik bir yapı kurulmalı. Biz tabiat turizminin, ya da orman üretiminin, botanik müzesi ya da Bahçesinin tek bir kişiye ait olmadığını, interaktif bir biçimde kollektif olarak korumamız gerekiyor. Bence bu meslek şövenizminde de herkesin kurtulup, bilgi vermekte, bir diğerini bilgilendirmekte bütüncül bir yapıya inanması ve gereğini yapması gerekiyor. BAKKA Grubu'muzun bir diğer tespiti özellikle yaban hayvanları için rehabilitasyon merkezleri oluşturulması gereğidir. Örneğin bir Karaca yavrusu buldunuz, onu kucağınıza aldınız. Tamam. Bitti. O yavru bir daha yaban hayatına dönemez. Benzer bir şey ayı için de geçerli. Alıp beslediğiniz bir ayı bitti demektir. Bu etki çok önemli ve bilinmesi gerekiyor. Bu ve benzer konularda Bakanlıkla birlikte çalışılması gerekiyor. Yine Yaban Hayatı İnsan Çatışması çok önemseydiğimiz bir diğer konu. Biz onların evine gidiyoruz. Bir an için olaya tanık olduğumuz gerçeğini kabul etmemiz gerekli. Bu konunun da Orman Bakanlığı ile çalışılması gerekli inancındayız. Bize bir misafir geldiğinde ne kadar çok sevinsek de, konduğu ne kadar çok sevsek de misafirliğin belirli bir süresi vardır. Yine komşular biraz gürültü yapsa. Lütfen biraz sessiz olur musunuz? Diye sorarız. Yurt dışında ormana çıktığınızda koşmazsınız bile. Zira koşmanız oradaki yaban hayatını rahatsız eder. Dahası bazı insanlar dalda öten kuşu dinlemeye gelmiştir. Elimizde sıradışı bir kaynak var. Bu kaynağı nasıl Tabiat Turizmi adına nasıl değerlendireceğiz? Daha işin başındayız. Son olarak bir arkadaşım aradı. Bir fotoğraf gönderdi. Bu bitkiyi arkadaşımın kardeşi yemiş. Güzel Avrat Otu. Adı Roma Dönemi'nde al yanaklı kadınlar bu bitkiyi gözleri büyüsün diye kullanırlarmış. Çok zehirli bir bitki. Teşhis etmek lazım. Düzce'de endemik bitkinin yetiştiği bir yerde bir su var. Valilik kapatmış. Su zehirli. Sakaryadan geldim diyor vatandaş. Ama zehirli diyorum. Olur mu hiç. Çaydanlık kireç bile tutmuyor diye inat ediyor vatandaş... Hepinize beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ederim.

1.5.1. Bir Bakışta MARKA İlleri Mevcut Durum Tespiti

- Büyükşehir Belediyesi'ne bağlı olunmadığı için sınır ve yönetmelikler farklı. Buradaki mevzuat yapısının (Korunan alanların) farklılıkların ortaya çıkarılması.

- Eko Turizm ve Doğa Turizmi düşünüldüğünde Bolu ve Düzce arasında uçurum var. İkisinin de artı özelliklerinin ön plana çıkarılması gerekmektedir.
- Kurumlar arasında birlik olması gerekiyor.
- Korunan alanları genelde belediyeler işletmekte. Korunan alanlarının yönetimlerinde belediyelerle sorunlar yaşanmaktadır.
- Ziyaretçilerin korunan alanlar ya da eko turizm alanlarında kontrolsüz ve bilinçsiz faaliyetleri (farkındalıklarının olmaması) doğal yaşamın sürdürülebilirliğini tehdit etmektedir.
- Dernekler, Milli Park Alanları'nda keyfi ve izinsiz hareket ediyor. Normalde söz konusu alanlara giriş yasak. Ormanda yasak olanlar korunan alanlarda da yasak. Halk tarafından çok bilinmiyor.
- Acil durumlar (sağlık ve acil müdahale gerektiren durumlar: arı sokması, yılan sokması) için önlemler alınması gerekiyor.
- Bolu ilimiz iki milli park ve üç tabiat parkı ile ortalamanın üzerinde milli park ve korunan alana sahip.
- Bolu'da ortalama konaklama süresi 1,7 gün. Eskiye nazaran bir düşüş söz konusu. Türkiye otellerinde ortalama konaklama süresi 2,5 gün. Ekonomik koşullar düşüşe neden olmuş olabilir mi? Konaklama potansiyeli hafta için az hafta sonu daha fazla.
- Bolu Mutfağı'nın ünlü olan kısmı aşçılarıdır. Bolu sürekli aşçılarıyla anılıyor. Bu gerçeklik ışığında aşçıların eğitimi çok önemli. Bolu Mutfağı olması şart değil. Biz aşçımız ile ünlüyüz.
- İznik'ten, Düzce, Bolu, Karabük ve Sinop illerini içine alan Bitinya bölgesi TGA tarafından kabul gördü. Markalaşma için antik dönemdeki Bitinya ismi verilmiştir ve Bitinya Kültür Rotası fikri oluşturulmuştur. Bitinya Kültür Rotası'nın tanıtılması uluslararası platformda Bitinya olarak adlandırılması ve markalaştırılması gerekiyor.
- Yakın Karadeniz çalışması: Yakın Karadeniz adı altında yeni bir tur destinasyonun ve tur paketinin oluşturulması
- Abant ve Gölcük'de konaklama yapılıyor. Buna karşın Bolu merkeze daha az gidiliyor. Merkezde tarihi alanlar var. Camiler ve külliye var. Tabiat Turizmi bile birlikte Tarih ve Kültür Turizmi'nin entegrasyonu yapılmalıdır.

- Bazı özel yemeklerin tarihi mekânlarda verilmesi, ziyaretçi sayısını arttırmıştır.
- Destinasyonların çağdaş (modern), teknolojik yöntem ve uygulamalarla turizme kazandırılmalıdır.
- Bolu'da geleneksel mutfağını temsil edecek restoran yoktur.
- Sunulan yöresel ürünlerde farklı mevsimlerin gereği hizmet standardizasyonu yoktur.
- Yöresel ya da bölgesel gastronomi ve geleneksel ürünlerin standardize edilmesi Yakın Batı Karadeniz ve Bitinya güzergahları kapsamında rotalara işlenmesi önerilmektedir.
- Roma ve Frig mezarlarının bütüncül tarih anlayışıyla verilmesi, anılan kültürel varlıkların çekim gücünü ve etkisini arttıracaktır.
- Tarihsel yollarla özdeşleştirilebilecek kültür rotalarının, örneğin; Roma İmparatorlar Rotası, Roma Kültür Rotası ve benzeri oluşturulması.
- Destinasyon yerel, kültürel ve doğaya dair dışsal etkilerden uzak dirençli olmalı ve kültürel yapıya sahip olmalı.
- Yerellik daha önemli.
- Devamlılık önemli.
- Dışsal etkiye karşı direnç göstermek gerekir.
- Makro planlarla kısa vadeli planların uyuşması gerekir.
- Kaplıca ve Termal Turizmi geleneksel olarak tarihsel süreci ile birlikte hikâyeleştirilerek sembolize edilmesi gereği.
- Elmalar çiçek açarken kaplıca suyunun daha şifalı olduğu, cildi güzelleştirici etkisi olduğuna inanılıyor. Bu efsaneden yararlanılmalı ve turistik çekim merkezlerine efsaneler eklenmelidir.
- Trekking, Off-road gibi unsurlar var. Ama bunların doğal hayatın korunduğu bir özenle yapılması gerekiyor.
- Yaban hayvanların üreme mevsimlerinin gözetilmesi. İnsanın daha bilinçli olmaları ve hiç girmemeleri gereken yerler var. Yaban hayatı bozuluyor.
- Bolu'da yamaç paraşütü önleyici tedbirler alınmalı.
- Doğa'da oluşabilecek olumsuzluklarla ilgili senaryoların geliştirilmesi; uyarı sistemlerinin ve yönlendirme levhalarının kullanılması zorunlu.
- ATV'nin kullanımında bir standardizasyonun olması gerekiyor.

- Doğa sporları belirli parkurlarda yapılabilir.
- Doğaya yakın ve köy alanlarındaki atık sistemlerinin kontrol edilmesi gerekmektedir
- Tavuk çiftliklerinin diğer ekolojik sisteme zararın engellenmesi ve Sürdürülebilir Turizm ilkelerini kullanılarak yerel halka ekonomik olarak katkı sağlanması.
- Marka olabilecek ürünlerin kültürel analizleri yapılmalı; onların ruhuna uygun festivaller düzenlenmeli. Sakarya Kabağı çarpıcı bir örnek olarak sunuldu. Kabakla ilgili KOSGEB destekli ürün çeşitliliği yapılıyor. Bolu'nun patatesi meşhur. Ama patatesle ilgili yemeği yok. Çalışmalar yapılabilir.
- Düzce'de ayakta kalan antik bir tiyatro var. Bitinya Destinasyonu'yla Düzce Bölgesi'nde Antik Roma Kent Kalıntıları'na yönelik bir Kültür Rotası'nın oluşturulması. Benzer rotaların birbirini tamamlayacak şekilde tasarlanarak yaşama geçirilmesi.
- Destinasyonların kültür, doğal ve tarihsel süreçlerle bütünleştirilerek bütüncül bir biçimde devam etmesi önem arz ediyor.
- Düzce'de ortalama konaklama süresi 1,5 gün. Bu sürenin arttırılması için çekim merkezlerinin bireyleri seyahate yönelten arz yönlü verileri temelinde konaklama kapasitesinin artırılması gereği vardır. Sonrasında ise etkin bir tanıtımla ortalama konaklama süreleri arttırılmalıdır.
- İş insanları için ayrı bir destinasyon ve program oluşturulmalıdır. Bolu ve Düzce'de konaklama işletmelerin destinasyon programlarının iş insanları ya da gelen kişilere göre kitleye göre destinasyonların hazırlanması, projelerin geliştirilmesi bölgeye yönelik turizm talebini arttıracaktır.
- Doğa turizmiyle beraber sağlık turizmini destekleyici alternatif planlar yapılmalı (kaplıcalar, mağaralar). Alternatif olarak su sporları yapılabilir.
- Destinasyonların ekolojik yapısı ve kapasitesinin durumu göz önünde bulundurulmalı. Bazı eko sistemlerin hassas alanlarının belirlenerek kullanıma açılmaması gerekiyor.
- Doğal alanlarda taşıma kapasitesinin yapılması, uyarı ve tanımlama sisteminin yapılması

- Bolu’da at çiftlikleri var. Bolu ve Düzce’de Hipoterapi yapılabilir. Bolu’da yıllık (yabanlanmış) Düzce’ de (Kabar Çerkez Atları) ve Yılca Apiretapi merkezleri yapılabilir.
- Gölyaka’daki hava sporlarının destinasyona kaydedilmesi, “Go Türkiye” gibi dijital platformlarda tanıtımların yapılması
- Somut olmayan kültürel miras açısından zengin bir potansiyelimiz var. Düzce’nin 39 kişiden oluşan saygın bir sanatçı varlığı var. Onların da doğa ve kültür turizmine entegre edilmesi gereğine inanıyorum.
- Bıçakçılık (Düzce) tahta oymacılığı (Bolu) gibi değerlerin devam ettirilmesi, somut olmayan kültürel miras açısından bir diğer zenginliğimiz.
- Doğa turizmine destekleyici olan Kamp ve karavan alanlarının belirlenmesi standardizasyonunun belirlenerek mevzuatının çıkarılması.
- Düzce’deki etnik ve kültürel çeşitliliğine bağlı Gastronomi Destinasyonu’nun oluşturulması gereklidir.
- Yöresel ürünlerden yapılan gıdaların ve doğadan geleneksel olarak üretilen yemeklerin örneğin Çilimli Siyah Pirinci, Konuralp Üsküpu Pilavı, Kıbrısçık Pirinci, Kıza Bulguru, Seben Domatesi ve Elması gibi ürün ve yemeklerin envanterinin çıkartılarak standardizasyonun gerçekleştirilmesi.
- 6831 sayılı kanun ormanın işletilmesi, geliştirilmesi. Turizmle ilgili mevzuatın güncellenmesi gerekiyor.
- Kırsal (yayla, orman köyü) kent ilişkisinin, Doğa Turizmi seçilecek olan güzergahlarda kırsalı geliştirecek şekilde desteklenmesi.
- Ulusal politikaların orman köylüsünü destekleyecek nitelikte olması gereği.
- Doğal alanların yönetimi ile turizm öncelikli alanların, hukuksal çatışması ve parçalı olarak yapılan turizm ve Doğa Turizmi aktivitelerinin standarttan uzak ve çok çarpık olması.
- Çarpık kentleşme ve çarpık doğa turizmi tehdidinin dikkate alınması.
- Doğal alanlarda odun üretimi ve diğer üretimler artması biyolojik çeşitliliği olumsuz etkilemesi
- Yönetmeliklerde orman endüstriyel öncelikli orman ağaçları dışındaki ormandaki yabani meyve ve yemiş ağaçlarının kesiminin izne tabii olmamasının getirdiği olumsuzlukların ortadan kaldırılması gereği.

- Doğa turizmi planlanmasının doğal alanlarında mevcut biyoçeşitlilik yapısının korunarak mevzuatların düzenlenmesi.
- Seben, doğa turizminin yanında yöresel ve günümüzde tarihsel olarak tanımlanmamış kültürel folklorik ve mistik olayların belirlenerek (Seben Nevruz Kutlaması, Çelebi Mehmet'in Fetret Dönemi) bunların doğa ve kültürel destinasyonlarında ekolojik turizm çalışmalarının planlanması.
- Doğa turizminde Turizm Bakanlığı ve Orman Bakanlığının mevzuatlarının çatışmalarının giderilmesi,
- Terapi ormanları /orman banyosu (filloterapi) özellikle orman banyosu için sonbahar ve ilkbahar mevsim döngüleri Batı Karadeniz için çok uygundur. Yedigöller bu noktada marka.
- Doğa turizmi içerisinde Avcılık dengesinin ve yönetiminin iyi yapılması.
- Milli Parklar ziyaretçi tanıtım merkezlerinin doğa müzesi haline dönüştürülerek Avcılık yanında Foto Safari, Kuş Gözlemciliği gibi etkinliklerin yeniden planlanması.
- Doğa Turizmi'nin planladığı alanlarda dışsal etkinin azaltılarak, doğal alanların dirençli hale getirilmesi.
- Dışsal etkilerle ziyaret edilen yere bir model çizilmemesi; Yerellik unsurunun ön planda olması ve korunması gereği.
- Ziyaretçiler geldiğinde orman yangınlarına karşı hassas olunmalı ve acil bir müdahale ekibi olmalı ve sağlık görevlisinin orada olması gerekiyor.
- Sağlık odası, ambulans ve itfaiye gibi destek ünitelerinin kurulması.
- Çocuklar için doğadaki ziyaretçi alanlarındaki yaban hayatında yaşama dair bilgilerin verilmesi; Oryantring gibi yön bulma eğitimlerinin verilmesi.
- Doğal alanlarındaki Ekolojik Ayak İzi'nin en düşük seviyede tutulması.
- Ekolojik Ayak İzi'ne dair bilgilendirmelerin yapılması ve hesaplamaların anlatılması gerekiyor. Örneğin, doğada bulunduğumuz şu faaliyet için bu karbon salınımı meydana geliyor benzeri örneklerle eğitimin güçlendirilmesi.
- Yaralı yaban hayvanları için rehabilite merkezlerinin iletişim bilgileri hakkında bilgilendirilmelerin olması.
- Yaban hayatı ve insan çatışmasının en aza indirilmesi.

- Yaban hayatındaki bir yavru bulunduğu zaman nereye ulaştırılacağına dair bilgilendirmenin yapılması.
- Doğadaki zehirli mantarlar ve bitkiler üzerine bilgilendirmelerin yapılması.

1.6. Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı İlleri (KUZKA) Çalışma Grubu Durum Tespiti Bulguları

Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı İlleri Durum Tespit Çalışmasına grup üyesi 16 birey katılmıştır. KUZKA Çalışma Grubunun bulguları, katılanların isim ve kurum bilgileri aşağıda verilmiştir.

KUZKA Çalışma Grubu Adına Dr. Öğretim Üyesi Alpay Tırıl'ın Durum Tespiti Sunumu:

Aydoğan Aydoğdu (AA): Değerli Hazirun, KUZKA Bölgesi Durum Tespiti bulgularını Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğretim Üyesi Dr. Alpay Tırıl sunacak. Buyursunlar efendim. Söz sizin. Lütfen çok hızlı toparlayalım. Alpay Tırıl (AT): Hiç merak etmeyin Kıymetli Hocam. Çok hızlı toparlıyorum. İnşallah kahvaltıya yetişeceğiz. Çok fazla sabrınızı zorlamadan özet geçeceğim. O yüzden unuttuklarım, atladıklarım olabilir. Rapor daha geniş kapsamlı. Hoş, hızlı bir çalışma oldu. İfadeler çok düzgün kayda geçirilemedi. TR 82 Düzey II Bölgesi Kastamonu, Sinop ve Çankırı olmak üzere üç ilden oluşuyor. Çankırı Batı Karadeniz Bölgesi tanımında yer alan illerden biri olmadığı için bizler Kastamonu ve Sinop'un Tabiat Turizmi tanımına giren yönlerinin bir tespitini yaptık. Tespitlerimizi Kastamonu ve Sinop illerinden gelen katılımcılarla ortaya koyduk. Grup çalışmasından elde edilen genel bir tespit olarak öncelikle şunu aktarmak istiyorum; Tabiat Turizmi sanki Kastamonu'nun uhdesinde kalıyor da, Sinop deyince akla doğrudan deniz geliyor. İlk önemli çıkarım bu. Sinop'la Kastamonu'yu bir araya getirip ortaya Tabiat Turizmi'ni attığımızda Sinop'un pek şansı yok gibi görünüyor. Çünkü Sinop deyince akla deniz geliyor. Ama işin içyüzünün hiç de öyle olmadığını, Sinop'un da önemli doğal alanları olduğunu görüyorsunuz. Tabii doğal alanlara yönelik ilgi son yıllarda Kastamonu'da da Sinop'ta da arttı. Ben KUZKA Çalışma Grubu Moderatörü olarak grup arkadaşlarıma neden geliyorlar? Öncelikli olarak doğal alanlara mı geliyorlar? sorusunu yönelttim. Bunun Kastamonu için büyük ölçüde böyle olduğunu söyleyebiliyorum. Fakat Sinop'a geliş amacının öncelikle doğa için değil, deniz, güneş ve kum üçlüsünün odakta olduğu yaz turizmi için geldiği ortaya kondu.

Bu amacın gerçekleştirildiği süreçte de doğal çekicilikler de ziyaret ediliyor. Peki nereler var? Kimler geliyor? Kabaca bunları öğrenmeye çalıştık. Özellikle bölgede 10 yıldır hizmet veren arkadaşlarımız, söz konusu on yıllık süreçte doğal alanlara gelen konuk profilinde ufak da olsa bazı değişikliklerin olduğunu ifade ettiler. Ayrıca DKMP Müdürlüğü yetkilisi arkadaşlarımız bölgeye gelen ziyaretçilerle ilgili anket çalışmalarını yürütüyorlar. Ve gelen konuk profili ile ilgili elimizde bilgi var.

Tablo 4: KUZKA Çalışma Grubu Durum Tespiti Çalışma Grubu Katılımcı Bilgileri

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Abidin Kansız	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)	BTK Kastamonu İl Temsilcisi	Çalışma Grubu Üyesi
2	Alpay Tırl	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Dr. Öğretim Üyesi	Çalışma Grubu Moderatörü
3	Aydoğan AYdoğdu	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Doç. Dr.	Çalıştay Koordinatörü
4	Begüm Hazal Kurt	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
5	Ceylan Şensoy	Türkiye Turizm Tanıtım ve Geliştirme Ajansı (TGA)	Ürün Geliştirme Direktörü	Çalışma Grubu Üyesi
6	Ercan Karaçar	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Doç. Dr., Yüksekokul Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
7	Erkan Yaltraklı	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Cide Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
8	Fahrettin Şenoğlu	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
9	İlkin Çavuş Kara	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	İlgaz MP Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
10	Mehmet Uğur Serin	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
11	Muharrem Avcı	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Dr. Öğretim Üyesi	Çalışma Grubu Üyesi
12	Nedim Emre Gürgen	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
13	Nagihan Yüce	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Turist Rehberi	Çalışma Grubu Üyesi
14	Özge Çaylak Dönmez	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
15	Seda Çakar Bulut	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Kastamonu Şube Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
16	Yasemin Demircan	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Şube Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
Notlar				

Hemen şuraya göz atayım. Detaya girmeden ana başlıklara değineyim. Kastamonu'da ve Sinop'ta nereler var? Katkı sağlayan arkadaşlarımızın isimlerini saymayacağım. Zira kimin ne katkı sağladığı raporda belli. Raporlar basılacak. Böylece hepimizin okuma ve kimin ne katkı sağladığını öğrenme olanağı var. Genel olarak gider isek. Örneğin Sinop Tabiat çekicilikleriyle ilgili yanıtlarda kent merkezine yakın doğal alanlar öne çıkmış. Sinop kent merkezinden uzaktaki doğal alanların çok bilinmediği, ve öne çıkmadığı görülüyor. Dolayısıyla destinasyon planlamasında merkezden uzaktaki doğal alanlarında bir şekilde işlenmesi, öne çıkarılması gerektiği sonucu buradan çıkarabiliriz. Yine Necmi Aksoy Hocamızın da söylediği gibi Mağaralar açısından da Sinop zengin. Örneğin Sinop Sırtlan İni Mağarası'nı örnekleyebiliriz. Sinop'ta Milli Park yok. Buna karşın Tabiat Parkları var. Bir adet de Tabiatı Koruma Alanı var. Başka kesimlerde doğal alanlarda var. Hemen şöyle bir bakıyorum. Gelen eleştirilerden birisi ki haklı bir eleştiri; ben de bu eleştiriye katılıyorum. Doğal alanların "Doğal Ruhunu" yitirecek yönde planlama ve tasarım çalışmalarının yapıldığı ifade edildi. Örneğin Cam Terasların buraların doğallık ruhuna aykırı olduğunu söyledi. Cam teras iyi midir? Kötü müdür? Tartışılır ama, genel itibarıyla doğal alanların turizme açılmalarında doğal özellikleriyle bağdaşmayacak bir takım uygulamaların az ya da çok yapıldığını hepimiz biliyoruz. Bir diğer genel tespit ise doğal alanlarda bazı temel insani gereksinimleri gidermeye yönelik tesislerin, sosyal donatıların olmadığı yönünde. Yine bu doğal alanlarla ilgili kültürel değerleri de deşmeye çalıştık. İlk olarak akla gelen Gastronomi oldu. Sinop ve Kastamonu'nun doğal alanlarıyla özdeşleşmiş bazı gastronomik unsurlar üzerine konuşuldu. Ispıt, Kara Çorba ve Mantar. Mantar sözcüğü çok geçti. Son zamanlarda Mikoloji adı altında Mantar Toplamaya yönelik niş bir turizm pazarı doğdu. Bunun doğal bir sonucu olarak gastronomik bir öge olarak Mantar hızla yükseliyor. Hem Sinop, hem de Kastamonu bu açıdan çok zengin. Bu olgu altı çizilen önemli hususlardan biri olarak öne çıktı. Ancak bu alanların çok fazla ziyaretçi ilgisine mazhar olduğu ve en azından bir kısmının aşırı bir yoğunluk yaşandığı, ekolojik açıdan sürdürülebilirliğin tehlike altında olduğu vurgulandı. Doğal bazı alanlarla ilgili ortaya konan bir diğer olumsuzluk ise taş düşme riskinin olduğu; Necmi Aksoy Hocamızın verdiği örnekte Horma Kanyonu geçişinde ahşap zemin üzerinde kayarak düşme ve yaralanma/incinme benzeri riskler olduğu söylendi. Ben öğrencilerimizi doğal alanlara

götürdüğümde iğne yapraklı ağaçların yoğun olduğu bölgelerde kayma riskine karşı onları uyarıyorum. Özellikle doğa yürüyüşü deneyimi olmayan öğrencilerimiz bunu bilmez ve en çok da onlar bu durumdan olumsuz etkilenirler. Bu nedenle onlara çam iğne yaprağının bir insanı düşürebileceği, yamaçtan kaya düşebileceği söylenir. Ama konumuza uygun olan söz konusu tehlikelere karşın ziyaretçilerin uyarılmasını sağlayacak bir mekanizmanın ya da sistemin, uyarıların oluşturulması, önlemler alınması gereğidir. Yine bu alanlarda yönlendirme ile ilgili bazı eksiklerin olduğu dile getirildi. Her ne kadar günümüz çağdaş yaşamında GPRS ve Navigasyon olanaklarının olması akla gelebilir. Ancak anılan araçların çalışması için kapsama sorunları, batarya (pil) vb. desteklerin her zaman olmayabileceği de göz önünde bulundurularak asgari ölçülerde yönlendirme levhalarının sağlanması kayda geçirilen hususlardan birisi idi. Yaklaşık on yıl önce yapılan Tabiat Turizmi Master Planları'na baktığımızda bu planların daha çok envanteri ortaya koymaya çalışılan planlar olduğu görülüyor. Her ne kadar aradan geçen on yıl içerisinde söz konusu kurumların anılan planları güncelledikleri bilirse de bu çabaların çok sistematik olmadığı bir gerçek. Ama yine de altlık olarak elimizde bu materyal var. Yine yurt dışından doğa turizmi odaklı birçok örnekler var. Onları da geçiyorum. Hem Sinop, hem de Kastamonu'ya yurt dışından çok fazla sayıda ziyaretçi gelmediğini biliyoruz. Diğer illerde durum nedir bilmiyorum ama hem Kastamonu hem de Sinop turizmi için en büyük handikaplardan birisi yabancı turist talebin olmayışı, ya da çok az olması. Bu Sinop'un Deniz, Güneş ve Kum (Sea, Sun and Sand [3 S]) turizmi için de geçerli. Özlüce şu ana dek her iki ilin de tüm çabalarını iç turizme yönelik yaptıkları söz konusu. **NA:** İzniniz var mı Hocam? **AT:**Burun Kıymetli Hocam. **NA:** Deniz Turizmi dediniz de. Şimdi Hamsilos'taki ve Bartın'daki Bazalt Kayalıkları birleştirseniz! **AT:** Boyabat'taki. **NA:** Pekala Bartın ve Boyabat Bazalt Kayalıklar diyelim. Biliyor musunuz? İskoçya'daki Bazalt Kayalıklarına ziyaret için ödenen paralar (beş altı bin pound) bir servet değerinde. Hamsilos'un yanında başlıyor. Ayrıca Hamsilos'da bir fiyort var. **AT:** Türkiye'de fiyort yok. **NA:** Her neyse deniz feneriyle başlatalım. Burası sıradışı bir jeolojik oluşuma sahip. Bu nedenle Bazalt Kayalıklar çok güçlü bir Tabiat Turizmi çekiciliği. **AT:** Şimdi o kayalıklar denizden takip ederseniz bir görsel çekicilik unsuru. Ancak karadan bunları görmüyoruz. Buralarda yetmişlerin sonlarına kadar da buralarda fokların görüldüğü söyleniyor. KUZKA Çalışma Grubunda yer alan

arkadaşlarımıza geçtiğimiz on yıllık süreçte biyolojik çeşitlilikte (bitki ve hayvan varlığı açısından) bir gerileme var mı? Diye sordum. On yıl diyorum. Çünkü grup arkadaşlarımızın bu bölgede çalışma süreleri yaklaşık 10 yıl. (Üzerine) Basmaya, yer açma amacıyla orman altı örtüyü temizlemeye, ya da altında mangal yapmaya dayalı etkiler nedeniyle biyolojik çeşitlilik unsurlarında bir gerileme olabilir. Ancak kısmen var olduğu ifade edildi. Ben çok daha kötü olacağını düşünüyordum. Örneğin Milli Parklardaki arkadaşımız yırtıcı kuş ve memelilerde artış olduğu söyledi. Hangi etkinlikte biyolojik yaşam nasıl zarar görür? Bunların araştırılması gerekir. Pek tabii hep doğa olarak konuşuyoruz ama. Buralarda yüzyıllardır yaşayan insanlar da var. O doğanın şekillendirildiği, kültürü birbirimize taşıyan, geleceğe taşırlar mı? Bilemiyorum. Oralarda bir halk var. Ve aslında bizim bir takım projelerle geldiğimiz alanlarda onlar çok uzun süredir yaşıyorlar. O yerel halk bu olayların neresinde diye sordum. Ve genelde Kastamonu'da yöre halkının Korunan Alanlar arasında önemli bir çatışmanın olmadığı yanıtını aldım. Sinop'ta hiç yok diyemem. Ancak çok az var. Her ilin üniversitelerinde çalışanlar çalıştığımızı ilgilendiren konularda birçok araştırmalar yapıyorlar. Ve gördüğüm kadarıyla daha eski ve kökleşmiş olması nedeniyle Kastamonu Üniversitesi çalışanlarının daha önde oldukları söylenebilir. Buna karşın Sinop Üniversitesi'nin de doğal alanlar ve turizm potansiyeli ile ilgili araştırma ve yayınları var. Evet detay konular var. Sinop ve Kastamonu, yüzölçümlerinin büyük oranı ormanlık olan iller. Bu tip doğaya yönelik müzeler kırsal alanlarda yaygınlaştırılabilir. Bir takım yürüyüş güzergahları var. Bunları tek tek saymayacağım. Ama insan akli sistematik bir yaklaşımla olay ve olguları bölümlendiriyor, sistematize ediyor ve parça parça analiz ediyor. Hoş bu yaklaşım bilimin de bir gereğidir. Ama çok fazla parçalama, bütünden çok da fazla ayırma doğru değil. Ben bunun turizm için de böyle olduğunu düşünüyorum. A, B, C ve D turizmi deyip, türleri ayırıyoruz ama. Bunların büyük bir bölümü aslında birbirinde kopuk değil. Bunlar bir şekilde iç içe ve birleriyle dirsek temasında. Az önce de örneklendi. Örneğin Necmi Aksoy Hocam Ilgarini Mağarası içindeki Bizans kalıntılarından söz etti. İsmail Şahinbaş Üstadımız içinde bulunduğumuz yörenin İsa'dan Önce İkinci Yüzyıl'da Romalılar tarafından kurulmuş Paflagonya Uygarlığı olduğunu söyledi. Ve Kastamonu'dan Sinop'a uzanan Gökırmak aksında Kaya Mezarları vardır. Örneğin bunları birbirine bağlayan yürüyüş güzergahları yaparsanız bu bir kültür rotası gibi

görülebilir. Ancak iki mezar arasında doğal alanlar vardır. Böylelikle başta doğa turisti, kültür turisti olmak üzere tüm turist türlerini kucaklayan seçenekleri oluşturmuş oluruz.

Evet, Kıymetli Hanımefendiler ve Beyefendiler, daha söylenecek çok şey var. Ancak saat 19:00 oldu. Bu nedenle sunumumu burada sonlandırmak zorundayım. Beni sabırla dinlediğiniz. Ben katılımınız, sabrınız ve katkılarınız için çok teşekkür ederek sözlerimi sonlandırıyor, hepinize saygı ve selamlarımı sunuyorum.

1.6.1. Bir Bakışta KUZKA İlleri Durum Tespiti

TA: Sinop ve Kastamonu denildiğinde tabiat turizminde aklınıza ilk ne gelmektedir?

Kastamonu: Valla kanyonu, küre dağları milli parkı, istiklal yolu, Horma kanyonu, Gideros koyu, kanyonlar ve şelaleler, yaban hayatı, ılıca şelalesi, Ilgaz dağı, Mantar mağarası,

Sinop: Sahil, Hamsilos, Akgöl göleti, deniz, Aydos seyir terası, yaz turizmi, Erfelek şelalesi, Gerze citta slow,

- i. Söylediğimiz doğal alanları çekici kılan nedir, söylediğinize göre buraları ziyaret etmişsinizdir. Buralarda beğenmediğiniz ürün nedir, yörenin gastronomik ürünü nedir?

Beğenilen yön: Kendi halinde olması, Alanların hikâyeleri ve Milli Parklar önemli. Yaban Hayatı'na müdahale edilmemesi, Sinop Denizi'nde duygu olduğu düşünülüyor, Küre dağlarında yapılabilecek faaliyet çok fazla, Hamsilos Yürüyüş Yolları çok güzeldi, kendinizi tanıdığınız bir deneyim sunuyor. Horma Kanyonu'nda yürümenin bir amacı var o cezbedici. Trekking ve fotoğraf severler için keyifli. Gideros Koyu'nda doğa ile iç içesiniz, yemek fırsatı da sunuyor yaban hayatını da. Boyabat'ta Bazalt Kayaları çok etkileyici.

Beğenilmeyen yön: Fiziki Altyapı olanaksızlıklarının hala var olması. Cam Teraslar yapılmamalı. Zira doğallığı bozuyorlar. Turist için olanaklar yok. Aşırı turizm var, Hamsilos'a motorlu araçlarla giriliyor. Hamsilos motorlu araç trafiğine kapatılmalı, Horma belli dönemlerde çok kalabalık. Aşırı kullanım sürdürülebilirlik açısından tehdit olabilir. Giden kişilerin doğa bilgisi olması lazım. Yaz yağmuru sonrasında kaya düşmeleri oluyor bu açıklar giderilmeli. Kanyonlarda acil sağlık yardımcıları

bulundurulmalı. Kitle turizmi için olumsuz. Güvenlik açısından riskli. Yollar sıkıntılı terasa çıkılmıyor. Yeterli yönlendirme işareti bulunmuyor. Sinop'un doğallığı bozulacak diye korku yaşanıyor. Günübürlük ihtiyaçları karşılayacak alanlar bulunmuyor. Ilgaz'da en büyük problem otopark sorunu. Ayrıca dağ sadece kış turizmi ile biliniyor. Ilgaz'ın konaklama kapasitesi yeterli değil. Olan tesisler de nitelikli değil. Sinop'ta nükleer enerji yapılması büyük tehlike.

Kastamonu gastronomik ürün: Kara Çorba, mantar, Kanlıca Mantarı, ısıt, Dağ Çileği,

Sinop gastronomik ürün: Sinop Mantısı, nokul, gözleme, Sinop Pidesi, balık, Don Pekmezi, katlama,

Kastamonu ve Sinop İleri 2013 Yılı Tabiat Turizmi Master Planı

- i. Tabiat Turizmi Master Planları hazırlanırken görevde miydiniz? O zaman durum ne idi şimdi ne?
  - ✓ zaman hızlandırılmış bir plan yapıldı, durum ortaya konuldu. Güncelleme çalışmaları devam etmektedir.
  - ✓ Kurumsal süreçler planların gerçekleştirilmesini geciktirmektedir. Doğaya farklı bakanlıklar bakmaktadır. İşlev süreçleri birbirini etkilemektedir.
- ii. Master planları ile ilgili eklenmesi gereken şeyler var mı?
  - ✓ Doğa koruma alanları için yazılımlar geliştirildi. Girdiğimiz bilgiler sistemde tamamen görünebiliyor. Ancak tanıtımları yapılmalı.
- iii. Kastamonu'daki doğal alanlara yurt içi ve yurt dışı kimler geliyor? Doğal alanları görmek için mi geliyorlar?
  - ✓ İl dışından geliyorlar. Gelenlerin çoğu Türk vatandaşı.
  - ✓ Orman yoksunu yerlerden gelenler çoğunluğu oluşturmaktadır.
  - ✓ İnanç turizmi için gelenler daha yoğunlukta idi ancak zamanla doğa turizmi için gelenlerin sayısında artış görülmektedir.
  - ✓ Şehir içi bir gün, ilçe bir gün şeklinde konaklama ve gezi planlaması yapılıyor.
  - ✓ Gelen kişiler için koruma alanlarında anket yapılmaktadır.
  - ✓ Anket sonucunda Ankara ve İstanbul'dan ziyaretçi geldiği, maddi durumu yüksek kişilerin tercih ettiği görülüyor.
  - ✓ Turist profilinin değiştiği görülmektedir.

- iv. Ekolojik açıdan gerileme var mı?
- ✓ Ziyaretçi sayısının artması ile ağaçlarda kuruma ile kendini gösteren tahripler görülmektedir. Şuan daha korumacı ve yasal işlemler yapılmaktadır.
- v. 10 yılda faunada gerileme gözlemlediniz mi?
- ✓ Fauna da gerileme görülmemiştir. Her şeyin envanteri yapıldı. Şimdi izleme yapılıyor.
- vi. Korunan alanlar ile yerel halkın ilişkisi nedir? Neden burayı koruma alanı ilan ettiler? Halkın bu duruma bakış açısı nasıl?
- ✓ Olumsuz bir durumla karşılaşılmadığı tespit edilmiştir.
  - ✓ Alanlara yakın köyler bulunduğu, parkın içindeki görevlendirmelere köylüden tercih yapıldığı görülmüştür.
  - ✓ Ancak diğer bir koruma çalışanı (farklı bakanlığa bağlı) olumsuz durumla karşılaştığı, köylünün bu duruma karşı çıktığı, hayvanlarını bu alanlarda otlatmak istediğini belirtmiştir.
- vii. Turizm bağlamında dönüşler nasıldır? Doğa turizmi ile ilgili üniversitenin akademik çalışmaları nelerdir? Sayısında artış var mıdır?
- ✓ Fakülte hocalarımız tabiat turizmi hakkında projeler ve bitirme çalışması, yüksek lisans tezleri, doktora tezleri yazmaktadır. Öğrenci yönlendirmeleri bu şekilde olmaktadır.
  - ✓ Bu konu hakkında sempozyumlar da yapılmıştır.
  - ✓ Turizm dönüşü olarak fizibilite çalışmaları yapılmıştır.
  - ✓ Kanyonların teknik detayları ve zorluk dereceleri alınmıştır (profesyonel sporcular için).
  - ✓ Karavan alanları belirlenmiştir.
  - ✓ Memnuniyet anketleri yapılmıştır.
  - ✓ Önerilen alt kırılmalar sonucu yönümüz değişti ve bisiklet, kamp karavan gibi çalışmalar yapıldı.
  - ✓ Kendi çapımızda faaliyetler listesi belirlenmiş oldu.
- viii. Değinilmesi gereken şeyler var mı?
- ✓ Tabiat turizmi yaparken eksikliklerin ne olduğu belirlenmeli, yol haritası çizilmesi gerekli.
  - ✓ Anıt ağaçlar korunmalı ve turizme kazandırılmalı.

- ✓ Doğa ile özdeşmiş kişilerin olduğu yöreler bisiklet turu ile gezilebilir.
- ✓ Lüks çadır turizmi, dijital detoks, orman banyosu gibi kavramlar göz ardı edilmemeli.
- ✓ CEO gibi yüksek gelirli kişilerin katılacağı niş turizm alanları belirlenebilir.
- ✓ Health diamond gibi yeni kavramlar geliştirilebilir.

Çalışma Grupları GZTF Analizi Bulguları

Tüm çalışma grupları Çalıştay programı gereğince 16 Eylül Salı Günü, sabah saat 09:37'den itibaren Güçlü Yönler-Zayıf Yönler, Tehditler-Fırsatlar (GZTF) Analizleri için öngörülen salonlarda toplanmışlardır. Her üç çalışma grubunun katılımcıları ve GZTF Çözümlemeleri izleyen alt başlıklarda sunulmuştur.

1.7. BAKKA Çalışma Grubunun GZTF Analizi Bulguları

BAKKA Çalışma Gurubu Karabük Üniversitesi, Safranbolu Turizm Fakültesi Öğretim Üyesi Prof. Dr. Nuray Türker Moderatörlüğü'nde toplanmış olup GZTF Analizi çabalarına katılanların isim ve temsil ettikleri kurumlar aşağıdaki gibidir.

Tablo 5: BAKKA Çalışma Grubu GZTF Analizi Katılımcı Bilgileri

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Aygün Köse Çıtlak	Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü	Orman Y. Müh. Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
2	Burhan Sevim	Kastamonu Üniversitesi, Daday MYO	Doç. Dr. MYO Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
3	Fazıl Karaduman	Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdür Yardımcısı	Çalışma Gurubu Üyesi
4	İsa Bayhan	İzzet Baysal Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Dr. Öğr. Üyesi, Turizm Rehberliği Bölüm Başkanı	Çalışma Grubu Üyesi
5	Necmi Aksoy	Düzece Üniversitesi, Orman Fakültesi	Prof. Dr., Öğretim Üyesi	Çağrılı Konuşmacı, Çalışma Grubu Moderatörü
6	Nida Bayhan	İzzet Baysal Üniversitesi, SBE.	Doktroa Öğrencisi, Araştırmacı	Çalışma Grubu Üyesi
7	Nurten Çiçek	Düzce DKMP	Orman Y. Müh., Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
8	Selda Yordam Dağıstan	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü

9	Serpil Uysal	DKMP Bolu İl Müdürlüğü	Orman Mühendisi, Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
10	Seyfettin Kınış	Bolu Orman Bölge Müdürlüğü	Dr., Şube Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
Notlar				

Merhabalar. Biz BAKKA Çalışma Grubu olarak kalanlarla, ev ödevimizi Aydoğan Hoca'yı tatmin edecek bir çalışma yapmaya çalıştık. **AA:** Estağfurullah. **NT:** Ben böyle başlıklarla güçlü zayıf yönleri, tehdit ve fırsat olarak değerlendirdiğimiz hususları burada uzatmadan hızlıca ifade etmeye çalışacağım. Yavaş yavaş konuşacağım. Zira dün çok hızlı konuştum. Sonrasında Necmi Aksoy Hocamız aldı sazı eline...bu yüzden tane tane anlatacağım

Güçlü Yönler; Bartın, Karabük ve Zonguldak açısından benzer şeylerin ortaya konma olasılığı yüksek idi ve nitekim bu olasılık gerçekleşti. Örneğin zengin bir orman varlığının bulunması ve doğa turizmi açısından potansiyelin yüksek olması; potansiyeli yüksek alternatif turizm türlerinin geliştirilebilecek olması sözü edilen ortak değerler olup güçlü yön olarak değerlendirildi. Bölgeyi sosyal sermaye açısından da güçlü bir bölge olarak değerlendiriyoruz. Çünkü Karabük ve Zonguldak'ın var olan sanayi alt yapısı, ekonomik açıdan zengin ve geniş bir beşeri sermaye sağlıyor olması; bu tespite koşut insan yapısının aydın bir niteliğe sahip olduğunu düşünüyoruz. Gastronomik zenginliğin olması, Safranbolu ve Amasra gibi gelişmiş çok önemli iki turistik varış noktasına sahip olunması da çok önemli bir avantaj ve güçlü yön. Zira anılan iki varış noktası bölgeyi hem ulusal, hem de uluslararası anlamda popüler (gözde) hale getiriyor. Böylesi bir güç, tabiat turizmi başta olmak üzere diğer turizm türlerinin gelişimine de olanak sağlıyor. Küre Dağları ve aynı adla anılan milli parkın bir kısmının bu bölgede yer alması önemli bir avantaj ve güçlü yön. Kruvaziyer gemilerinin Amasra'ya gelmesi ve turların hız kazanması çok güçlü bir diğer yönümüz. Zira söz konusu seferlerin uğrak günlerinde doğaya yönelik turizm türleri için düzenlenen günübirlik turlar Amasra Tabiat Turizmi'ne yönelik birçok fırsatı da beraberinde getiriyor. Alanda turizm eğitimine yönelik eğitim veren kurumların örneğin üniversitelerin olması bilgi üretimi adına büyük bir avantaj ve güçlü yön. Yine söz konusu kurumların üretmiş oldukları bölge turizm arz yönlü verilerine yönelik üretmiş oldukları araştırmalar ve ortaya konan bilgi ve benzeri raporlar bir diğer güçlü

yön. Bunların dışında her üç ilin coğrafi konumları da güçlü bir diğer yön olarak kabul edilebilir. Öncelikle turist gönderen mega kentlere yakın olma; deniz taşımacılığının varlığı ve gelişme potansiyelinin yanı sıra demiryolu ulaşımının olanaklı olması güçlü bir diğer yönümüz. Ulaşım anlamında sayılan olanaklara Bartın-Zonguldak Havalimanı'nın var olması da eklenebilir. Ancak havalimanının bu avantajı ve sağlamış olduğu güçlü yön; yalnızca bir kentten ve seyrek sefer planlaması göz önünde bulundurulduğunda zayıf bir yöne de dönüşecektir inancımızı da sırası gelmiş iken vurgulamakta yarar görüyoruz.

Zayıf Yönler; Mevzuatla ilgili sorunlar ilk sırada dile getirildi. Bu kapsamda (çarpık/sağlıksız) yapılaşma, konaklama kapasitesinin yeterli olmaması, bölge doğal alanlarında tabiat turizminin gelişimini engelliyor. Finansal yetersizlikler gereksinim duyulan tabiat turizmi başta olmak üzere tüm turizm çeşitlerinde alt ve üst yapı yatırımlarının yapılamaması sonucunu doğuruyor. Az önce de vurgulanmıştı; konaklama tesis sayısı ve yatak kapasitesi kırsal alanlarda gerçekten çok önemli bir sorun ve zayıf yön. Bu durum kent merkezlerinde yaşanmıyor olabilir ama, söz konusu doğa turizmi olunca kırsalda konaklama arzı olmaz ise turizmi de olmuyor. Bunun dışında yöre halkının turizm bilinci bir diğer zayıf yön. Zira yerel halkın turizme yönelik tutumu yer yer olumsuz olabiliyor. Pek tabii bunun temelinde turizm olgusuna olan yabancıklık ve bilinç eksikliğinin önemli bir rolü olduğunu düşünüyoruz. Yöresel yiyecek içecek sunan tesislerin nicelik ve nitelik olarak yeterli olmaması. Örneğin yeme-içme hizmeti sunan tesis ya da tesisler olsa bile standart bir yemek sunmaması/sunmamaları. Her birinin yemeği farklı bir biçimde yapıp sunması. Turistik çekim merkezlerine toplu taşıma olanağının olmaması. Yalnızca özel araçlarla ulaşma zorunluluğu. Bölgeye havayolu ile ulaşımın yetersiz olması. Önce de vurgulanmış idi. Tek bir havalimanı var; Bartın-Zonguldak Havalimanı. Pek tabii talebin de yetersiz olması nedeniyle yalnızca İstanbul'dan ve seyrek seferlerin yapılıyor olması bir zayıf yön. Bölgedeki seyahat acentası sayısının yetersiz olması. Evet, belli bir seyahat acentası sayısı var ama; bunlar bölgenin doğal çekiciliklerine yönelik bazı paket programlar sunmak yerine, bölgeden dışarıya hizmet ediyorlar. Bunların bir çoğu hac organizasyonu yapıyor. Böylece bölgeye bir girdi sağlamak yerine daha çok bölgedeki para dışarıya aktarılmış oluyor. Bölgedeki rehber sayısı da çok az. Örneğin Safranbolu'da yalnızca beş kokartlı rehber var. Ve inanılmaz bir

yoğunlukta çalışıyorlar. Tabiri caiz ise kapanın elinde kalıyorlar. Ve bu rehberlerimiz Doğu Karadeniz Turları'na çok gidiyorlar. Buradan havalimanında yolcu aldıkları gibi Samsun Havalimanından alıp, yine oradan uğurlayabiliyorlar. Pek tabii değişik noktalarda turist kabilelerini karşılayıp, yine değişik noktalardan uğurlayabiliyorlar. Evet bunları zayıf yönler olarak değerlendirdik. Tanıtım büyük sorunlardan bir tanesi. Pek tabii Kültür Turizmi adına tanıtım oldukça güçlü. Ancak konumuz olan Tabiat Turizmine yönelik tanıtım yeteri kadar güçlü değil. Bunun da ötesinde Tabiat Turizmi alanlarında güvenlik sorunlarında da söz etmek gerekli. Bu zayıf yönlerimizden bir diğeri. Güvenlik derken bunu asayiş anlamında yorumlamamak gerekir. Buradaki güvenlik kastımız “turist sağlığı, bir başka yabancı yazında “safety” olarak geçen, bizdeki karşılığı emniyet olan sağlıkla ilgili güvenlik”. Örneğin kanyon geçişi üzerinden konuşur isek; geçiş sürecinde yamaçlardan kaya parçalarının düşme olasılığı, katılımcıların kayarak düşmeleri, incinme, burkulma ve hatta kırıkların oluşması gibi turist sağlığıyla ilişkilendirilebilecek emniyet sorunları ciddi birer zayıf yön ve tehdit. Pek tabii sayılan olumsuzlukların oluşmaması için gerekli önlemlerin alınarak yola çıkılması, katılımcıların bilgilendirilmeleri ve etkinlik süresince rehberler tarafından uyarılmaları gereğini de vurgulamakta yarar görüyoruz. **İŞ:** Tanıtım çok önemli. Belki şunu diyebilir miyiz? Tanıtım yapılıyor. Bir tanıtım filmi çekiliyor ve yoğun bir biçimde veriliyor. Sonrasında bir şey yapılmıyor.

Belki sürdürülebilir bir tanıtım yapılamaz mı? Sonbaharda sonbahar fotoğrafları, kış ve baharda mevsime uygun görseller. Tüm mevsimlere yayılmış azar azar, ufak ufak, ama sürekli bir tanıtım daha hoş ve sürekli olmaz mı? Doğru söylüyorsunuz. Dediğiniz gibi fuarlara gitmek moda oluyor. Fuarlara gidiliyor. Ancak sonrasında bir şey yok. Tanıtım tanıtım olmuyor. Aslında etkinlikler yolu ile kendimizi daha iyi tanıtabiliriz. Örneğin yerelde bir festival yapıldığında ulusal ve uluslararası basında çok yer alır. Ve festivaller ve benzeri etkinlikler nicelik ve nitelik olarak arttırılır ise; varış noktası başta olmak üzere, bölge ve ülke tanıtımı daha sürekli ve sonuç alacak bir biçimde yapılmış olur. **İŞ:** Çok haklısınız. Örneğin Kastamonu'da özellikle İstiklal Yolu'nun ilk lansmanı sonrasında ciddi bir süre çok gündemde oldu. Ancak sonrasında kesildi. Oysaki bunun sürekliliği sağlansa her şey çok daha başka olur idi. **NT:** Pek tabii. Kırsal alanların tanıtımı için özel bir önem atfedilmesi gerektiğini de kayda geçirmekte yarar var. Ayrıca kırsal alanlardaki alt yapı eksiklikleri de ciddi bir sorun. Evet buralara

turist gidecek ama; Tuvalet en büyük problem. Ya da kamp yapanlar için alt yapı olanakları birçok yerde hemen hemen hiç yok. Turistik etkinlik eksiklikleri çok fazla. Günübürlük turlar, rekreatif etkinlikler yok. Turist kendi başına bir yere gidiyor, bir gece kalıyor. Ama yerel acentalar tarafından sunulan bir takım etkinlikler olsa kalış süresi de uzar. Örneğin araştırmalarımıza göre Safranbolu'da eğlence büyük bir sorun. Özlüce turist bir günlüğüne geldim, trekking yaptım, gittim dememeli. Bunu istemiyor. Bunun yanında işte arkadaşlarla şöyle eğlendim, yerel folklorik öğelerle bezenmiş böyle yeni deneyimler yaşadım demek istiyor. **İŞ:** Kocaeli ve Sakarya'dan bir örnek vermek istiyorum. Eskiden buralara gelirler ve kahvaltı yapıp dönerler idi. Şimdi Ormanya diye bir yer var. Rehabilitasyon merkezi. Ormanya oraya gelenlerin kalış sürelerini yarım gün daha uzattı. **NT:** Benzer bir durum Safranbolu için de geçerli. Örneğin cam teras yapılmadan önce günübürlükçilerin kalış süreleri daha kısa idi. Ayrıca zipline da yapıldı. Şimdi cam teras hem kalış sürelerini, hem de harcama miktarlarını arttırmış oldu. Devam ediyorum. **AA:** Abidin Kansız Bey söz istiyor: **NT:** Buyursunlar efendim. **AK:** Efendim ben bir seyahat acentası sahibiyim. Aynı zamanda TÜRSAB Kastamonu BTK Temsilcisi'yim. Biz burada konuya el attık. Kastamonu'da bir şeyler yapmaya çalıştık. Ancak gerekli desteği alamadık. Belediye başkanımızla görüştük. Dedi ki elinizi taşın altına koyun. Gelen misafirlerimizi mağdur etmeyelim. Biz de reklam yaptık. **NT:** Talep olmadı mı? **AK:** Talep oldu. Ama üç kişi, beş kişi. Takdir edersiniz ki bu kadar bir talep bir tur çıkarmak için yeterli bir talep değil. Çok zarar ederiz ve bırakın turizmin sürekliliğini sağlamaya katkıyı; acentamızı kapatmak zorunda kalırız. Bunun için destek talebinde bulunduk. Ama maalesef karşılıksız kaldı. **NT:** Buna katılıyorum. Ama bu tür işler zaman alıyor. Hemen olmuyor, biraz sabretmek gerekli. Üç dört yıllık bir süreçte oturacağına inanıyorum. **AK:** Biz ölene destekleyeceğiz de. Hatta haftanın her günü dedi başkanımız. Haftanın her günü yapma olanağımız sıfır. Hafta sonları yapalım dedik. Ama maalesef yapamadık. Yeterli talep oluşmadı. **NT:** Aynı sorunları biz de Safranbolu'da yaşadık. Acenta açıldı, yeterli iş olmayınca kapattı. Ama en iyi işi taksiciler yapıyor. Kent için çekim merkezlerine toplu taşı olanağı olmadığı için her yere taksi ile gidiliyor. Ama söz konusu seyahat acentası olunca ve yeterli talep oluşmayınca tur yola çıkamıyor. Teşekkürler. Kırsal alanlarla ilgili yerel halkın bilgi eksikliği var. Bu bir zayıf yön

olarak değerlendirildi. Girişimcilik eğiliminin olmamasını bir zayıf yön olarak değerlendiriyoruz.

Evet şimdi sıra **fırsat ve tehditlerde**; iklim değişikliğini bir fırsat olarak görüyoruz. Zira küresel iklim değişikliğine bağlı olarak ısınan bölgelerden görece daha serin olan bölgemize bir akım oluşuyor. Değişen turizm beklentileri önemli bir fırsat. Çünkü artık klasik 3 S turizm talebinden, alternatif turizm türlerine ya da diğer turizm çeşitlerine bir kayma söz konusu. Bu kaymanın %50-%50 bir Pazar payı dağılımı oluşturduğunu söyleyebilirim. Bölgesel turizmin gelişmesi yine bir fırsat. Ve turistik seyahat sıklığının artması da bir diğer fırsat. Zira insanlar yılda bir kez uzun tatile gitmek yerine artık küçük küçük birden çok kez seyahate gidiyorlar. Bu da bir fırsat. Örneğin biz Safranbolu'da sıkılınca Kastamonu'ya da Sinop'a gidiyoruz. Bayram günleri dışında Amasra'ya da gidiyoruz. Dijital turizm ve teknoloji değişikliğini de bir fırsat olarak görüyoruz. Bilişim teknolojileri sayesinde birçok bilgiye artık çok kolay ulaşılabilir. Bunlar fırsat olarak değerlendirdiklerimiz.

Tehdit olarak değerlendirdiklerimiz ise; her ne kadar zayıf bir yön olsa da mevzuatı bir tehdit olarak görüyoruz. Nükleer santralleri, HES'leri ve taş ocaklarını yaratmış oldukları çevre kirliliği ve diğer nedenlerden dolayı Tabiat Turizminin gelişiminde birer tehdit olarak görüyoruz. Yine sanayinin gelişigüzel alanlara yerleştirilmesi de bir tehdit olarak değerlendiriliyor. Ki bu basında da tarımsal alanlara yapılan sanayi tesisleri haberleriyle fazlasıyla yer alıyor. Ayrıca diğer taraftan sel baskınları, heyelan kaymaları da birer tehdit olarak değerlendiriyoruz. Zira bu seller ve heyelanlar tabiat turizminin yoğun olduğu bölgelerde yoğunlaşıyor. Örneğin Cide ve Kurucaşile arasında yaşanan heyelanlar çok sayıda tekrarlandı. Hoş. Bu olan biten iklim değişikliğinin bir sonucu. Belki de yol yapılan yer seçimi yanlış. Ama her hal ve karda erişilebilirliği olumsuz etkiliyor. Diğer yandan nüfus hareketleri ve göçler de bir tehdit. Zira genç ve devingen nüfus kırsal dışındaki yerleri tercih ediyor. Kalan yaşlı nüfusun gerek sağlık, gerekse de diğer nedenlerle Tabiat Turizmi etkinliklerini yürütmesi pek olanaklı olmuyor. Son yıllarda deneyimlediğimiz özellikle yabancı göç alma da bir sorun. Yapmış olduğumuz bilimsel çalışmalarda yabancıların yerleşmelerinin büyük bir sorun ve tehdit olarak algılandığını bulguladık. Karayolları inşaatları nedeniyle ortaya çıkan çevre sorunları ciddi bir tehdit. Zira yol yapımları çok ciddi çevre tahribatına yol açıyor. Bunu hocalarımızla da paylaştık. Tünel yapımı, açık yol

yapımına tercih edilebilir. Zira tünel yapımında ağaç katliamı gerekmiyor. Ayrıca bu karbon salınımını, ya da doğaya doğrudan karışması yerine filtrelenerek karışması, olası çevre tahribatını da hafifletir düşüncesindeyiz. Pek tabii maliyetleri açısından zorlayıcı olabilir ama. Sürekli değişen (sürekliliği olmayan) (yerel) turizm politikaları da bir tehdit olarak değerlendiriliyor. İllerde valiler iki yılda bir değişiyor. Her yeni gelen vali farklı bir ekonomik etkinlik alanını öncelikli hedef olarak belirliyor. Şunu yapalım diyor. Karabük Valimiz henüz değişti. İli ve çevreyi tanıyınca dek iki yıl geçecek. Bir önceki valinin var ise Tabiat Turizmi önceliği, belki yeni vali tarafından benimsenmeyecek ve rafa kalkacak. Bütüncül olarak hareket edilmemesi de bir tehdit olarak değerlendiriliyor. Bu coğrafyada hiçbir ilimizin kitleler halinde turist çekecek kaynağı yok. Dolayısıyla biz birlikte çalışır isek eğer, iller ilçeler. O zaman bir sonuç alabiliriz. Nitekim aynı ilin ilçeleri arasında bile turizm açısından bir fikir ve eylem birliği yok. Bu nedenle bütüncül bir bakış açısından bakmamamız gerekiyor. Ancak bu eksik ve bir sorun olarak değerlendiriyoruz. Çünkü herkes ben yaptım oldu havasında. Oysaki birlikte hareket eder isek sinerji yaratırız. Son olarak da aşırı (over) turizmi bir tehdit olarak değerlendiriyoruz. Bu özellikle Safranbolu ve Amasra için çok geçerli. Her iki ilçemizde olağanüstü sayıda turist çekiyor. Ayrıca mevsimsel talep dalgalanmaları tehdidin boyutunu daha da büyütüyor. Hafta kış ayları ve hafta için nispeten sakin olan ilçelerimiz yaz aylarında ve hafta sonlarında çok sayıda konuğu aynı anda ağırlıyor. Bunu özellikle sürdürülebilirlik açısından söylüyorum. Planlama yapılırken bu özellik dikkate alınmalı. Safranbolu yılda 2,1 milyon turist çekiyor. Nüfusu 50.000. Tüm turizm hareketlilikleri 1.8 km kare alanda yaşanıyor. Bu eski kent çarşıda. Buradaki yerleşik nüfus 2.500 kişi. Dolayısıyla kişi başına 40 ya da 50 turist düşüyor. Bu da çok yüksek bir değer. Bozcaada'nın turizm master planlarını yapmış idik. Bozcaada'da 3.000 nüfus var. Altı yüz bin nüfusa göre bir planlama yaptık. Ada'da yalnızca dört zabıta memuru var. Çöp ayrı sorun. Varın siz 600.000 insanın adada yol açacağı ikilemeleri hayal edin. Su 10.000 kişiye yetecek kapasitede. Altı yüz bin kişinin gereksinimini nasıl karşılayacak. Aşırı turizm sayılan nedenlerle birçok sorun yaratıyor. Evet bir yerleşkeyi turizme açalım. Ama bunu yaparken de Önümüzü görebileceğimiz, sürdürülebilir. Bir bakış açısını da ortaya koyalım. Plan ve hareketlerimizi buna göre yapalım. Aşırı turizm belki şu an bölgemizin büyük çoğunluğu için sorun teşkil etmiyor. Ama zamanla her şeyin değişebileceği gerçeğini

göz ardı etmemeliyiz. Evet benim söyleyeceklerim bu kadar. Beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. İsmail Bey bir şey diyecek misin? İŞ: Necmi Hocamı bekliyorum. Şayet başka bir katkı ya da soru yok ise ben yerime döneyim. Bir buçuk saat sürecek bir sunuma yerimi bırakayım. AA: Bir alkış isteyelim. NA: Bizim sunumumuz da çok kısa. Tane tane.

1.7.1. Bir Bakışta BAKKA İlleri GZTF Analizi

Güçlü Yönler:

- ✓ Küre dağlarının oluşturduğu doğal güzellikler.
- ✓ Orman ve Deniz, El Değmemiş Ormanlar, alternatif turizm türlerine olan yatkınlığı, trekking, zipline, bakir ve yeşil alanların güçlü olması.
- ✓ Yetişmiş eleman bakımından eğitim olanaklarının ve düzeyinin çok iyi olması.
- ✓ Doğa ve yeşilin çok ön planda olması.
- ✓ Kültürel ve coğrafi zenginlikler.
- ✓ Doğa turizmi potansiyelinin olması.
- ✓ Sosyal sermayenin güçlü olması.
- ✓ Gastronomik zenginlikler.
- ✓ Safranbolu ve Amasra'nın gözde varış noktası olmaları.
- ✓ Küre Dağları'nın bu bölgede olması.
- ✓ Alanda turizm eğitimi veren kurumların sayıca ve seçenek açısından çok olması.
- ✓ Turist gönderen metropol kentlere yakın olunması.
- ✓ Bölge illerinin Deniz Taşımacılığı'na uygun olmaları.

Zayıf Yönler:

- ✓ Mevzuattaki sorunlar.
- ✓ Girişimcilik ruhunun özellikle Zonguldak'ta zayıf olması.
- ✓ Konaklama tesislerinin nicelik ve nitelik olarak yetersiz olmaları.
- ✓ Yöresel nitelikli ve standart yeme-içme olanağı sunan işletmelerinin nicelik ve nitelik olarak yetersiz olmaları.
- ✓ Rekreasyonel ve eğlence alanı eksikliği.
- ✓ Yerel halkın turist yoğunluğundan bıkmaması.
- ✓ Karayolları inşaatı nedeniyle yeşil katliamının yapılması.

- ✓ Çevre sorunlarının çokça olması.
- ✓ Bölge halkının turizm algısının olumsuz olması ve turizm olayının henüz benimsenmemiş olması.
- ✓ Yerel Halkın Jeosit alanlarının öneminin ayırında olmaması ve turistik çekicilik olarak kullanılabileceğini benimsememiş olmaları.
- ✓ Turistik çekiciliklere toplu taşıma olanaklarının olmaması.
- ✓ Hava alanı yetersizliği.
- ✓ Amasra'nın taşıma kapasitesinin çok üzerinde konuk etmesi nedeniyle yöre halkının mutsuz olması.
- ✓ Alanın coğrafi şartları.
- ✓ Yol yapım çalışmalarının yanlış konumlandırılması.
- ✓ Karbon salınımına neden olan yol çalışmaları.
- ✓ Mevzuattaki sorunla.
- ✓ Toplumun mesire alanlarını doğru kullanmaması.
- ✓ Kültürel ve coğrafi zenginliklere erişimin zor olması.
- ✓ Tanıtım ve imaj çalışmalarının eksikliği.
- ✓ Yöre halkına Tabiat turizminin ne olduğu ile ilgili örgün ve yaygın eğitimin verilmemesi.
- ✓ Kokartlı rehber eksikliği.
- ✓ Turistik alanlardaki güvenlik, altyapı eksikliği.
- ✓ Turistik aktivite eksikliği.

Fırsatlar:

- ✓ İklim değişikliği.
- ✓ Değişen turist talep ve beklentileri.
- ✓ Kurvaziyer turistlerin potansiyel turizm hareketliliğine katkıları.
- ✓ Değişen turist beklentileri.
- ✓ Yerli turistlerin alternatif arayışlarının BAKKA Bölgesi illeri için taşıdığı olduğu büyük potansiyel.
- ✓ Dijitalleşmenin yaygınlaşması.

Tehditler:

- ✓ Mevzuat.

- ✓ Nükleer ve Termik santraller.
- ✓ Su aktivitelerini engelleyen HES'ler.
- ✓ Taş ocakları.
- ✓ Düzensiz plansız sanayileşme.
- ✓ Nüfus artışı/baskısı, bölge illerinin göç verip göç alması.
- ✓ Erozyonlar, toprak kaymaları.
- ✓ Bütüncül bakış açısıyla yaklaşılmaması Paflagonya rotası oluşturulamaması
- ✓ Paflagonya bölgesi adı altında bütünleşik turizm çalışması lazım.
Yapıl(a)mamış olması.
- ✓ Valilikler aracılığı ile Kalkınma Ajanslarının projelere katkı sağlamalarının yeniden sağlanması.
- ✓ Sürekli değişen yerel turizm politikaları.

1.8. KUZKA Çalışma Grubunun GZTF Analizi Bulguları

Kastamonu ve Sinop il temsilcilerinin oluşturmuş olduğu KUZKA Çalışma Grubu Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu Öğretim Üyesi Dr. Alpay Tırıl Moderatörlüğü'nde toplanmıştır. On kişinin katıldığı GZTF Oturumunda izleyen tespitleri yapılmıştır.

Tablo 6: KUZKA Çalışma Grubu GZTF Analizi Katılanlar Bilgisi

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Abidin Kansız	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)	BTK Kastamonu İl Temsilcisi	Çalışma Grubu Üyesi
2	Alpay Tırıl	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Dr. Öğretim Üyesi	Çalışma Grubu Moderatörü
3	Begüm Hazal Kurt	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
4	Ercan Karaçar	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Doç. Dr., Yüksekokul Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
5	Erkan Yaltıraklı	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Cide Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
6	Mehmet Uğur Serin	Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı (KUZKA)	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
7	Nedim Emre Gürgen	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
8	Özge Çaylak Dönmez	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
9	Seda Çakar Bulut	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Kastamonu Şube Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
10	Yasemin Demircan	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Şube Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi

Notlar

AT: Kastamonu-Sinop Sunumuyla bir kez daha karşımızdayım. Konuşulanlar ışığında Sinop'un şanslı olduğunu söyleyebilirim. Zira Sinop başta sanayi olmak üzere Tabiat Turizmi'ni tehlikeye atacak olumsuzluklarla şu ana dek çok karşılaşmamış olduğunu görüyoruz. Ama diğer taraftan bütün bunlardan daha büyük bir tehdit unsuru olan Nükleer Santral yapımının söz konusu olması. Şimdi biz GZTF Analizini Kastamonu ve Sinop için ayrı ayrı yaptık. Notlar bu şekilde olduğu için ben de öyle aktaracağım. Ama şunu gördük; genelde Kastamonu ve Sinop'taki durumlar birbirine paralel. Kastamonu için jeolojik yapı ve biyoçeşitlilik açısından çok zengin bir varlığın olduğunu, doğasının bozulmamış olduğunu görüyoruz. Aynı durum Sinop için de geçerli. Yani Tabiat Turizmi açısından farklı niteliklerde ve bakir diye söylenebilecek peyzajlar her iki ilimizde de var. Yine arkadaşımızın da değindiği gibi doğanın yüzyıllar boyunca, yine o doğa ile etkileşimde olan insan üzerinden ürettiği kültür çok önemli. Bu kültürün Doğa Turizmi açısından yabana atılmaması gerektiği kayda geçirildi. Bu bölgenin vurgulanan kültür açısından da çok zengin olduğunu gördük. Antik Çağ öncesi eserlerin ve İnanç Turizmi'ne kaynaklık edebilecek kültür varlıklarının fazlalığı kayda değer bulundu. Özellikle Kastamonu Halkı'nın geleneklerine bağlılığı; geleneksel üretim çabalarının evlerde halen devam ettirilerek bozulmadan korunması bir avantaj olarak değerlendirildi. Her iki ilde de havalimanı bulunması ve dolayısıyla da havayolu ile ulaşımın olanaklı olması bir diğer güçlü ve avantajlı yön olarak görüldü. Buna karşın hava ulaşımın yalnızca İstanbul'dan ve yurt içi seferlerle olanaklı olması, uluslararası doğrudan uçuşun olmaması zayıf bir yön olarak kabul edildi. Ancak arz-talep koşullarının zamanla değişecek olması beklentisi, söz konusu zayıflığı güçlü bir yöne terk edebileceği de söylendi. Özellikle Kastamonu'nun Ankara'dan kolaylıkla ulaşılabilir bir konumda olduğu ifade edildi (Bu bir avantaj, aynı zamanda fırsat). Dolayısıyla il dışından ulaşım söz konusu olduğunda bu bir avantaj. Buna karşın il içinde özellikle de doğal alanlara ulaşım söz konusu olduğunda bunun böyle olmadığı; doğal alanlara (toplu) ulaşım sorunları olduğu ifade edildi. Doğaldır ki bu da bir dezavantaj ve zayıf bir yön. Dün burada kısaca değinmiş idim; Sinop'ta Hamsilos Koyu var. Bu koy Fiyord olarak da anılıyor. Bu yanlış bir nitelendirme. Türkiye'de ne Sinop'ta, ne de başka bir yerleşkede Fiyord

yok. Ancak böylesi yanlış bir bilginin pazarlama unsuru olarak kullanıldığını görüyoruz. Benzer bir yanlışlığın Valla Kanyonu'nda da bir pazarlama aracı olarak kullanıldığını görüyoruz. Nitekim Valla Kanyonu, Dünya'nın ikinci büyük kanyonu olarak anlatılıyor. Bunun gerçeği yansıtmadığını da raporumuza işlemiş olduk. Yine Av Turizmi açısından Kastamonu'nun çok zengin olduğu kayıtlara geçti. İlin turizm istatistiklerince de doğrulandığı gibi Kastamonu'ya yönelik dış aktif turizm talebi çok düşük. Ancak söz konusu Av Turizmi olduğunda sayıca az olmakla birlikte Kastamonu'ya av amaçlı yabancı turistlerin geldiği kayda geçirildi. Bu il için güçlü bir yön olarak kabul edildi. Bu yönün aynı zamanda fırsatları da bünyesinde barındırdığını söyleyebiliriz. Kastamonu için bir başka güçlü yönün ise il üniversitesinin *Ormancılık ve Tabiat Turizmi Alanı*'nda ihtisas üniversitesi olduğu gerçeği dile getirildi. Dahası Kastamonu Üniversitesi'nin Bölgesel Kalkınma Odaklı Misyon Farklılaşması ve ihtisaslaşma kapsamında Ormancılık ve Tabiat Turizmi Alanı'nda ihtisas üniversitesi olması nedeniyle bu toplantıyı Kastamonu'da yapıyoruz. Güçlü yönler belirleme çabaları sürecinde Kastamonu'nun 2018 yılında Türk Dünyası Kültür Başkenti unvanıyla Türk Dünyası Ülkeleri'yle çok yönlü etkinliklere ev sahipliği yapmış olmasının ilin tanıtımında ve Tabiat Turizmi açısından tanınırlığının artmasında oynadığı rol nedeniyle bir güçlü yön olarak kayda geçirildi. Bu güçlü yönün aynı zamanda bir fırsat olduğunun da altını çizmekte yarar görüyoruz. Ancak araya COVID-19 Salgını'nın girmesiyle söz konusu tanıtımın gücünü tamamen yitirmese bile şiddetinin azaldığı da dile getirildi. Bu konuyla ilgili söylenebilecek bir diğer şey ise nasıl *Türk Dünyası Kültür Başkenti* olmak, Kastamonu'yu diğer coğrafyalara açıyor ise; farklı konseptte açılımlarla tanıtım çabalarının denenebileceği ifade edilebilir. Yine Kastamonu'da 2017 yılında yapılan "*Bütünleşik Turizm Eylem Planı*" ve bu plan gereği oluşturulan alt komisyonlar, kentin turizm yol haritasının planlı bir biçimde belirlenmesi olanağı yaratmış. Bu da il için hem bir güçlü yön, hem de bünyesinde onlarca fırsatı barındıran bir belge niteliği taşımaktadır denebilir. Bu konuda vurgulanan farklı bir şeyi aktarmak istiyorum; Üst yönetimin Kastamonu'da turizme sahip çıktığı, yönlendirici ve güdüleyici olduğu hususunda da genel bir bilgi aldık. Pek tabii bu vurgu Kastamonu kökenli komisyon üyelerimizin düşünceleri idi. Elimizde Doğa Turizmi açısından yeterli malzeme var. Un, yağ ve şeker var. Ama helva yapabiliyor muyuz? Misali. Doğal alanlar var; Doğa Turizmi'nin

gelişmemesinin nedeni başka ne olabilir. Ya da bu potansiyelin önündeki engeller neler olabilir? Bu sorunun yanıtı hem Kastamonu, hem de Sinop için başta turizm olmak üzere hizmetler sektöründe bazı aksaklıklar olduğu yönünde. Yetişmiş elemanın olmaması, her iki ilde de lisans düzeyinde turizm eğitimi veren okul olmasına rağmen, anılan okul mezunlarının Kastamonu'da kalarak almış oldukları eğitimin onlara kazandırmış olduğu unvanların gereği işleri yapmak yerine, turizmin daha gözde olduğu Türkiye'nin farklı coğrafyalarındaki yerleşkelere gitmeleri; Kastamonu ya da Sinop'a göre daha cazip olduğu düşünülen farklı nedenlerle oralarda mesleklerini icra etmeleri Kastamonu ve Sinop açısından büyük olumsuzluk olduğu; ve GZTF analizi açısından zayıf bir yön oluşturduğu söylenebilir. Buy zayıf yönün, bir başka ifadeyle işgücü göçünün halen Kastamonu ve Sinop'ta çalışanları da cezbetme olasılığı ise bir tehdit olarak karşımızda duruyor demek çok da iddialı bir sav olarak görülmemelidir. Yine Çalışma Grubu Üyeleri'nin Kastamonu'nun Sosyal Donatı ve Yaşam açısından gerek turistleri, gerekse de öğrencileri/iş görenleri tutmak için yeterli olmadığı yönündeki ifadeleri çok önemli bir zayıf yön ve tehdit olarak değerlendirilebilir. Ayrıca öğrencilere verilen ücretlerin (düşüklüğünün) de bazı sorunlara yol açtığı söylenebilir. Pek tabii bu zayıf bir yön olarak görülmekte, hem de bir tehdit olarak değerlendirilmektedir. Bunların dışında yerel halkın turizm bilinciyle ilgili konular dile getirildi. Alt yapı eksiklikleri örneğin atık yönetimi hususuna değinildi. Özellikle korunan alanlarda yapılan etkinlikler sonrası oluşan atıkların geri dönüştürülmesi, bertarafı konusu konuşuldu. Etkili bir atık toplama sistemi ve söz konusu atıkların doğaya dağılmadan alınması, uzaklaştırılması gereği dile getirildi. Ancak bunun yeterince (etkin) yapılmadığı söylendi. Doğal alanlar ile ilgili bir diğer zayıf yön ise yönlendirme levhalarının eksikliği, ya da yetersizliği idi. Eksik ya da yetersiz olan bir başka şeyin ise etkinliklerle ilgili olduğu vurgulanarak bir diğer zayıf yön olarak kayda geçirildi. Benzer bir eksikliğin Bolu ve Düzce için de geçerli olduğu söylendi. Ama bireylerin özellikle doğal alan ziyaretlerinde sosyal ve rekreasyonel etkinliklerin hemen hemen hiç sunulmaması, bir sorun ve zayıf yön olarak değerlendirildi. Zayıf yön olarak değerlendirilen bir diğer yön ise kurumlar arası iletişim, işbirliği ve sinerjinin olmaması olarak ifade edildi. Rehberlik hizmetlerinin, toplu taşıma eksikliklerinin birer sorun olduğu ve zayıf olarak değerlendirilebileceği söylendi. Nitekim bu tür yerlere genellikle özel araçlarla erişildiği; toplu taşıma

hizmeti veren araçlarla erişimin neredeyse olanaksız olduğu söylendi. Mevzuatın doğal alanları koruyucu bir bakış açısıyla biçimlendirildiği söylenebilir. Ancak diğer taraftan da zarar verici değil ama, iş ve işlemleri yavaşlatıcı bir işlerliğe sahip olması zayıf bir yön olarak kabul edildi. Her iki ilde de yerel halkın yeterince Girişimci olmaması, yerel iş gücü eksikliği ve yaşlı nüfus; bir başka ifadeyle Doğa Turizmi'nde alıp götürecek, sürükleyecek genç bir nüfusun olmayışı bir zayıf yön olarak dile getirildi. Dahası bu zayıf yönün zamanla tehdiide dönüşme olasılığı da göz ardı edilmemelidir uyarısını da kayda geçirmede yarar görüyoruz. Bununla birlikte bir grup üyemiz özellikle Kastamonu'nun tersine bir iç göç almaya başladığını, dışarıdan gelenlerin daha geniş bir uzgörüğe, devingen ve girişimci bir yapıya sahip olmalarının beklenebileceğini dile getirdi. Bunun hem güçlü bir yön olarak değerlendirilebileceği, hem de oynaması olası güdüleyici rol nedeniyle bir fırsat penceresi açma olasılığı kayda geçirildi. Eğlence hizmeti sunan işletmelerin eksikliği, reklam ve tanıtım etkinliklerinin yetersizliği, özellikle Kastamonu'da Kış ve Kültür Turizm türlerinin hala ön planda olmaları Tabiat Turizmi'nin bu iki türün ardından gelmesi olumsuzluklar arasında sayıldı ve zayıf yön olarak kabul edildi.

Kastamonu ve Sinop açısından “**Fırsatlar ve Tehditler**” nelerdir? Dediğimizde TGA'nın örgütlü olması büyük bir fırsat olarak değerlendirildi. Daha önceleri Kültür ve Turizm Bakanlığı'nın yapmadığı demiyoruz, ama yetersiz kaldığı, çağdaş yöntemlerle yapmadığı bazı tanıtım ve pazarlama çalışmalarını TGA'nın daha hızlı ve daha çağdaş yöntemler kullanarak yaptığı dile getirildi. Bunun güçlü bir yön olmasının yanı sıra Tabiat (Ekoturizmi) Turizmi'ni güçlendirme ve benzeri birçok fırsatı da bünyesinde barındırdığı kayda geçirildi. Dahası Çin Pazarı'ndan küçük de olsa taleplerin gelmeye başladığı ve üniversitenin de genç nüfusuyla bir dinamizm yarattığı da olumlu bir bileşen olarak değerlendirildi. İhtisaslaşma konusuna daha önce değinmiş idik. Yeniden tekrarlamaya gerek yok. Ancak ihtisaslaşmayla birlikte üniversite bünyesindeki akademik birimlerde Doğa Turizmi'ne yönelik lisansüstü tezlerin ve diğer akademik çalışmaların yapılmaya başlandığı, bunun da birçok fırsatı örneğin Tabiat Turizmi'ne yönelik yayınların artmasının, doğaya yönelik ilgiyi de beraberinde getireceği beklentisi öne çıktı. Üniversitenin bu konuya ciddi bir kaynak ve zaman ayırması çok güçlü bir yön ve fırsat olarak da değerlendirildi. Kırsalın tabandan tavana kalkınmasında Yerel Eylem Grubu Dernekleri (YEG)'nin Fransa'da

başlayan çabalarının artık Türkiye’de de var olduğu; söz konusu YEG’lerin Tabiat Turizmi’nin Kastamonu’da güçlenmesi için birçok fırsatı da bünyesinde taşıdığı, ayrıca diğer STK’ların ve gönüllü kuruluşların çabalarıyla konunun ivmeleneyeceği ifade edildi. COVID-19 Salgını sonrası yalnızca Kastamonu ve Sinop özelinde değil doğaya ve Doğa Turizmi’ne yönelik efektif talep artışı önemli bir fırsat olarak değerlendirildi. Bu ilginin Doğa Turizmi’ni odağa taşımış olmasının çok önemseddiği vurgulandı. Örneğin “*Dört Mevsim Kastamonu*” Sloganı, Kastamonu’nun kullandığı sloganlardan bir tanesi bu anlamda her türlü turizmin dört mevsime yayılması açısından önemli bir slogan olarak değerlendirildi. Pek tabii tanıtımın önemli bir ayağı olan sosyal etki. Bu anlamda Kastamonu ve Sinop’u fotoğraflayanlar ve sosyal medya üzerinden yayanlar da önemli. Değindiğimiz konular var. Yine az önce de geçti. Necmi Hocam bahsetti. Küresel İklim Değişikliği hem bir fırsat, hem de bir tehdit olarak değerlendirilebilir. Örneğin kayak ve türevi kış sporları açısından bir tehdit. Zira hem yağın miktarı olarak azalması, hem de karın yerde kalış süresinin kısalması nedeniyle kayak sporunun (ve turizmin) yapılabileceği sezon bir anda kısaldı. Diğer yandan Ilgaz’ın Kastamonu yönünde yapılan bir baraj var (Kırık Barajı). Bu baraj hizmete girdiğinde oradaki nemin artmasına bağlı mikroklimada bir yumuşama olacak. Ve muhtemelen oraya daha az kar düşecek. Az önce Necmi Hocam değindi. İşte bu tür modellemelerin yapılması ve olası sonuçlarının tahminlenmesi önemli. Örneğin bu barajın oraya yapılma nedeni farklı kullanım alanlarında duyulan su gereksinimlerini gidermek amacına yönelik. Hoş güzel de baraj yapımı ile birlikte havanın nemine, kar ve yağmur yağışına etkisi ne olabilir? Olumsuz etkileri olabileceği gibi olumlu etkileri de olabilir. Örneğin sportif olta balıkçılığı gibi daha önce orada olmayan farklı çekiciliklerin sürükleyeceği farklı turizm türlerine gönül vermiş ziyaretçilerin oraya çekilmesi olanaklı olacaktır. Dolayısıyla bizim olayları çok yönlü analiz etmemiz gerekiyor inancını taşıyoruz. Koruma kullanma dengelerinin gözetilmemesi. Taşıma kapasitelerinin aşılması da önemli bir tehdit olarak görülebilir. Biz bir destinasyon ortaya çıkardığımızda; hani Türk gibi başlamak diye bir deyim vardır ya! Bunu yapınca bitmiyor. Bunu sürekliliğini, sürdürülebilirliğini sağlamalıyız. Bir yönetim planının olması gerekiyor. Söz konusu planlar belirli bir süre için yapılır. İşte bu süre dolmadan da güncel gereksinimlere göre, yeni gereksinimlerin gözetildiği bir bakış açısıyla yenilenmesi gerekir. Bu da vurgulandı. Doğal afetler! Hem

Kastamonu'da, hem de Sinop'ta çok ciddi birer tehdit olarak görülüyor. Nitekim yaşanan sel felaketleri bu kaygıyı doğruluyor. Ayrıca Tabiat Turizmi Alanları'nda yırtıcı nüfusunun artması da bir tehdit olarak algılanıyor. (Bu konuyla ilgili) Ayı üzerinden de konuşmuş idik. Genelde Ayı Kastamonu ile özdeşleştiriliyor. "Daş düşebülü, Ayı çıkabülü" Kastamonu'ya atfedilen ve olumsuz algılanan bir tekerleme. Oysaki Ayı Berlin Eyaleti'nin simgesidir. Berlin'le ilgili tüm hediyelik, anı ve hatıra eşyalarında Ayı simgesi vardır. Bu hesapça Berlinliler Ayı ile özdeşleşmekten sanıyorum rahatsız olmuyorlar. **AA:** Küçük bir katkı yapayım; Alman Kültürü'nde Ayı gücün simgesi iken, ülkemizde ise kabalığın ve görgüsüzlüğün timsali olarak algılanıyor. **AT:** Yine Sinop ile ilgili önemli bir konu şudur; Sinop'un Türkiye çapında turistik algısı çok güçlü. Son yıllarda Türkiye ölçeğinde önemli bir ilgi uyandırdı. Pek tabii burada ana süreleyici cezaevi. Yine Sinop kent merkezinde trafik sıkışıklığı olmaması da kentin olumlu imajını destekliyor. Nitekim kent Türkiye'nin en mutlu kenti olarak ünlendi. Pek tabii Sinop mutluluk ve huzur kenti olarak da birçok fırsatı bünyesinde barındırıyor. Sinop ayrıca çok iyi tanıtılan bir şehir olarak da kabul ediliyor. Batı Karadeniz'de en çok turistik değeri olan şehir olarak biliniyor. Nitekim Samsun'dan Doğu'ya uzanan sahil yolu üzerinde Sinop'a yönelik bir turistik ilginin var olduğunu biliyoruz. Bu da Sinop için birçok fırsat anlamına geliyor. Bunlarında ötesinde Çalışma Grubu Üyesi bir arkadaşımız Sinop insanının daha medeni olduğunu, bunun da turizm açısından bir fırsat yaratacağını söyledi. Ancak medeniyetin ölçüsünü bilemiyoruz. Sinop insanı gerçekten diğer illerin insanına göre daha medeni midir? Değil midir? Bilemeyiz. Ama böylesi bir söylem ve imge oluştu. Diğer yandan tarihi cezaevinin Sinop'un en önemli simgesi olduğu, Hamsilos Koyu başta olmak üzere doğal güzelliklerinin çok olduğu, Kurvaziyer Gemilerinin uğradığı doğal bir liman olması, halkın turizm bilincinin yüksek olması, hediyelik eşya açısından güçlü bir yapının varlığı güçlü yönler ve fırsatlar olarak değerlendirildi. Ancak tüm bu sayılanların yaz turizmine yönelik olduğu, kış için hiçbir şeyin olmadığı genel bir söylem olarak kayda geçti. Hoş mutlu şehir olduğumuz için kışın kimse gelmesin düşüncesi gerçekten var. Nitekim yaz aylarındaki aşırı turizm, kent insanının kış aylarında turist gelmesin söylemi var. Gerçekten de yaz aylarında gelen konukların yaratmış olduğu yoğunluk çok ileri safhada. İnanılmaz bir insan ve araç kalabalığı var. Otopark sorunu yaşıyoruz. Marketlerde su dahi bulamıyoruz. Paydaşlar arasında zayıf

bir iş birliğinin bulunması, doğal alanlar aleyhinde bir yapılaşmanın genişlemesi söz konusu. Yalnızca kentsel bir yapılaşma değil, köyler, mahalleler başına buyruk. Dağ başındaki köye bakıyorsunuz; apartman dikmişler. Neye göre, planı, projesi, ruhsatı var mı? Kafasına göre dağlarda apartmanlar oluştu. Denizin ana çekim unsuru olması, doğal alanların çok uzakta olması olumsuz olarak değerlendirildi. Doğal alanların hikayeleriyle canlandırılması gerekli. Bir Kuzeyfest'ten söz ettik. Kuzeyfest bu yıl ne yazık ki yapılmadı. Türkiye genelinde festivallerin yasaklanma eğilimi var. Birçok müzik ve eğlence festivali valilik kararlarıyla yapılamadı. Ama bu festivaller destinasyonların turizm pazarındaki yerlerini sağlamlaştırma açısından çok önemli. Biz bunu Sinop'ta da yaşadık. Etkinlik turizmi çok önemlidir. Bunun Doğa Turizmi ile doğrudan bir ilişkisi yok ama, dolaylı etkisi var. Birkaç örnek vermişiz. Ben bir tanesini özet anlatacağım. Birkaç yıl önce Sinop Belediyesi'nin açmış olduğu çok küçük, alçakgönüllü bir kültür merkezine bir piyano yerleştiriliyor. Bu merkezde kuyruklu piyano yok. Bu mekân önceden buzhane olarak kullanılan bir yer. Çok yıllar öncesinde henüz evlerde buzdolabı kullanımının yaygın olmadığı bir dönemde bu buzhane deniz suyunun tuzunu ayırarak buz kalıpları yapıyor. Hem hane halkının hem de balıkçıların buz gereksinimini karşılıyor. Yaklaşık 75 yıl hizmet ettikten sonra işlevini yitiriyor ve buzhane kapatılıyor. Denize sıfır konumdaki bu buzhane içindeki makinalar korunarak bir sanayi müzesi ve kültür merkezine dönüştürülüyor. Sonrasında ise bir viyolonsel yarışmasına ev sahipliği yapıyor. Türkiye'de viyolonselin ne olduğunu bilen bir avuç dolusu insana karşın buzhaneden kültür merkezine devşirilen yerde düzenlenecek olan yarışma basında yer alınca dikkatler buraya çevrilir. Özellikle Dünya çapında klasik müzik camiasının ilgisi bu kültür merkezine yönelir. Birçok ünlü, ünsüz klasik müzik grubu nerede olduğunu bilmeseler de Sinop diye bir yerin varlığından haberdar oldular. Bir anda Almanya'dan, Avusturya'dan ve diğer bazı Avrupa ülkelerinden oda orkestraları, quartet grupları bizde oraya gelelim, konser verelim. Yatacak yerimizi karşılayın, para-pul istemiyoruz derler. Ve bir anda hiç beklenmeyen, basit bir viyolonsel yarışmasının oluşturmuş olduğu haberin yansımalarıyla Sinop uluslararası klasik müzik camiasının odağına yerleşmiş oldu. Gelecek gruplar enstrümanlarını getirmeyi kabul etmişlerdir. Fakat kuyruklu piyanonun binlerce kilometrelik bir yoldan getirilmesi neredeyse olanaksızdır. Bunun üzerine Sinop Kültür ve Turizm Derneği bir bağış kampanyası

yaptı. Amaç kuyruklu piyano parasının en azından yarısını toplamak, diğer yarısını ise gönüllü firmalardan karşılamak idi. Kampanya ile piyano bedelinin tamamı karşılandı. Burada vurgulamak istediğim şey; gelecek gruplar sanat için gelecekler ama, geldiklerinde doğa turizmi tanımına giren yerleri de ziyaret edecekler. Orman Bölge'nin kereste üretimi için ağaç kesiminde sorunlar var. Aşırı bir üretim yapılıyor. Düzenli olarak orman alanlarını, doğal alanları ziyaret edenler ağaçların seyredildiğini göreceklerdir. Atlı Spor Kümelenmesi, Mağaracılık, Kuş Gözlemciliği yapılıyor. Ayrıca off-road etkinlikleri de yapılıyor. Bu etkinlik ne yazık ki doğa turizmine aykırı. Doğaya vermiş olduğu zararlardan dolayı kısıtlanması, hatta tamamen yasaklanması gerekli inancını taşıyoruz. Doğal alanlardaki mimari mirasın kaybolduğu düşünülüyor. Gerek somut, gerekse de somut olmayan Kültürel Mirasın yitirilmesinden söz ediliyor. Kadın Kooperatifleri ve Kooperatifçilikten de söz edildi. Pek tabii raporlar hızlı yazıldı ve dağınık haldeler. (Aydoğan) Hocada yanımda olunca **AA**: Stres faktörü. **AT**: Stres faktöründen de öte açlık düzeyi de çok arttı. Beni sabırla dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Söz almak, soru yöneltmek ya da katkı sunmak isteyen kimse var mı?

NA: Söz verdiğiniz için çok teşekkür ederim. Her üç çalışma grubunun da çok kesişimin (ortak) noktası olması çok güzel. Birbirimizi tamamlayıcı şeyler söylüyoruz. Özellikle sizin risk yönetimi ile ilgili sözünü ettiğiniz “*modelleme*” çok önemli. Aslında bu planlama ve sınırlamaların doğal kaynak yönetimi ile beraber ormancılık alanı ve diğer tehditlerle beraber ele alınması, turizm bağlamında her bölgede çıkarılması gerekir. Ilgaz'da yapılan barajdan haberdar değil idim. Bunun getireceği risklerin özellikle de Tabiat Turizmi'ne olası etkileri/zararları modelleme ile hesaplanmalı. Diğer yandan sanat ile Doğa Turizmi bağının kurulması çok önemli. Ben Sinop'taki olaydan çok etkilendim. Biz de Alman Porsuk Sevenler Derneği ile birlikte Porsuk Çalıştayı yaptık. Bu çalıştayı açılışını bir arp dinletisi ile yaptık. Herkes neden “*arp*” diye sorguladı? Yanıtı çok basit “*arp*” bir Kelt Kültürü çalgısıdır (enstrümanıdır). (İskoçya) Kelt Kültürü ürünüdür. Ve arp çalgısı Porsuk ağacından yapılır. Dolayısıyla açılışı bir arp sanatçısının konseri ile yaptık. Diğer yandan ayı-insan çatışması hususu. Burada arkadaşlara gelin şu ayı çalıştayı yapalım dedim. Zira ayı-insan çatışmasının her yönüyle ele alınacağı bir çalıştay olacak. Ayrıca Kastamonu'nun köylerine gidilerek Ayı ile ilgili anekdotlar, anlatılar derlenmeli, sonrasında ise hikâyeleştirilerek anlatılmalıdır. Masal turizmi de böylece başlatılmış

olur. Anadolu'nun kayıp masalları, Anadolu'nun kayıp şarkılarını bulmalıyız. Bunların bu gölgede envanterini çıkarıp hikâyeleştirilmesi gerekiyor. Ve ben çok eminim buralarda ayı ile ilgili birçok hikaye var. Şimdi bir de “Ayı çıkabülü, daş düşebülü” hikâyesinin temelinde de insanoğlunun yanlış tasarrufu var. Şayet siz onların yaşadıkları en üst habitatın (inlerinin) tam ortasından yol geçirir iseniz, olacağı budur. Onlara geçiş yolları “yeşil geçişler” yapmalıyız. Böylelikle yolun ortasından geçmek, ya da köye inmek zorunda kalmazlar. Eğer ayı ile ilgili geçmişte yapılan bir seyirlik oyun (ayı oynatma dışında) sahnelenir; bir ayı hikâyesi anlatılır ise halkın ayıya bakışı değişir. Hepinizin bildiğini düşündüğüm bir örnek vermek isterim. Kakava Şenlikleri. Kakava Şenlikleri Türk Dünyası'nın önemli günlerinden kabul edilen; Hızır ve İlyas Peygamberlerin bir Gül Ağacı dibinde buluştukları kabulüyle her yıl 5-6 Mayıs'ta düzenlenen Hıdrellez'in Roman Kültürü'ne yansımadır. Şenlikler çerçevesinde Balkanlardan gelen çocuklar beyaz önlükleriyle doğadan bir şeyler toplarlar. Kastamonu'da da böyle bir şey çıkar ise; oyuncak yapımından tutun hikâyeleştirmeye değin bir “*Somut Olmayan Kültür Mirası*” oluşturulabilir. Bu çabalar sonucu ortaya konacak hikâyeler yerel yönetimlerin katkılarıyla Tabiat Turizmi Unsurları ile bütünleştirilebilir. Nitekim İskoçya'da geleneksel hikâye anlatıcıları vardır. Kelt Hikâyeleri. **İŞ:** İran'da da var. **AT:** Yaşayan müze kavramında (konseptinde) bunlar yavaş yavaş yaşama geçirilmeye başlandı. Örneğin Beypazarı'ndaki yaşayan müze de var. Müzeye giriyorsunuz, orada size masal anlatılmaya başlanıyor. **NŞ:** Pekâla bu masal anlatım hikâyelerinde anlatılan masallar tabiat ve Tabiat Turizmi ile ilgili midir acaba? **All:** İlişkilendirilebilir.... **AA:** Ben de burada bir katkı yapayım. Bin dokuz seksenli yılların ikinci yarısında L'ours (Ayı) filmi vizyona girdi. Filmin ana teması insanoğlunun mezalimine karşı bir ayı ailesinin mücadelesi ve birbirilerine olan sevgi bağları idi. Şayet biz bu filmi Kastamonu'da anaokullarından liselere tüm okullarda gösterir isek, ayıya yönelik olumsuz algıyı değiştirebiliriz inancımı vurgulamak istedim. **İŞ:** Hocam bir sorum olacak. İçinizde devlet memuru olmayan var mı? **All:** Siz ve Abidin Bey var. Bunun dışındaki herkes devlet memuru. Hocalarım bakın ben hem doğa turizm dernek başkanıyım, hem de turizm acentam var. Tur yapıyorum. Ayrıca televizyon programcılığı yapıyorum. Şimdi sorum şu; İstanbul'da mevsimsel algı olarak outdoor sporları eğilimini kaç kişi biliyor? İstanbul'da yaşayan “*Doğa Sporları Kulübü*”, “*Fotoğraf Kulübü Üyeleri*” ne

diyor. Siz hep Kastamonu, Sinop, Zonguldak illeri ekseninden bakıyor ve konuya bu pencereden yaklaşıyorsunuz. Bense olaya İstanbul'dan bakıyorum. Bahar aylarında "Likya Yolu"na gidiyorum. Programlarını yapıyorum. Yaz aylarında Kaçkarlar, Aladağlar ve Ağrı Dağı'na gidiyorum. Sonbahar aylarında fotoğraf gruplarının beklentilerine göre program yapıyorum. Kışın da Çıkmagir Dağı, Ağrı, Erciyes, hiç fark etmez. Hiç buradan bakmadınız. Dedik ki şöyle olsun, böyle olsun. Bir de dışarıdaki algıya bakalım. Bir turist çantasını doldurup da buraya gelmez. Gelirse de yalnızca İstiklal Yolu için gelir. Çünkü Hollanda'dan gelecek bir turist bir hafta sürmeyecek bir etkinlik için bilet alıp yola çıkmaz. Lütfen bunları göz ardı etmeyiniz. Hep baktığınız taraftan bakmayınız. Belki hocam beni bunun için, dışarıdan bir göz, bir birey olarak çağırdı. Bir de buradan bakın meseleye. Siz Kaçkarların, Aladağların, Ağrı Dağının Tabiat Turizmi önderliğini kırabilir misiniz? Kıramazsınız! Çünkü saydığım bu yerlerin coğrafi açıdan bir üstünlüğü var. Likya Yolu Vadisi'nin üstünlüğünü kırabilecek misiniz? Kıramazsınız! Çünkü Bahar aylarında yürür iken denize girme olanağı var buranın. Her gördüğümüz değerinde bir konaklayabileceğiniz bir pansiyon var. Yürü yürü, her anı bir başka macera ve olanakla dolu. Gününbirlikte Kocaeli'ni kimse geçemez. Çünkü çok iyi çalıştılar. O kadar iyi çalıştılar ki; Bursa'yı, Sakarya'yı öldürdüler. Kocaeli çok yakın İstanbul'a. Lütfen tüm meselelere bir de bu taraftan bakın. İstanbul tüketicisi olarak bakın. Ankara tüketicisi buraya bir yarar sağlamaz. Günü birlik gelip-gider. Zira buraya gününbirlik ulaşabiliyor. Aynı şey İzmit'te oldu. Herkes köprü yapılısın uçacağız sandı. Ama adam köprüyü geçti, yemeğini yiyip döndü. Konaklama yok. Bu nedenle meseleye bir de Doğa Sporları Kulüpleri, Fotoğraf Kulüpleri, Turizm Acentaları bakışından bakınız. Kaç gündür düşünüyorum. Evet Hocam çok güzel kurguladı ve çok güzel anlattı. Ama tek taraflı baktı ve hep o taraftan bakarak anlattı. Ama bir gerçeklik var. **AA:** O halde somut olarak ne yapabiliriz? Onların bakış açılarıyla bu tarafa çekmek için ne yapabiliriz? **İŞ:** Şimdi şöyle bir şey yaşıyoruz. Yemek baskısıyla olayları geçiştiriyoruz. Ben buraya yemek yemeye gelmedim. Onları dinlemeye geldim. Ama yemek baskısı nedeniyle toplantıyı bitirmek istiyorsunuz. Ben ise çalışmak istiyorum. Ben bu toplantıyı çok bekledim. İki kez ötelendi. Ben yeğenimin düğününü toplantı takvimine uysun diye bir hafta ötelettim. Bakan Bey gelecek idi. Gelmedi. Çok üzüldüm. Bakan gelmeli idi. Vali Bey'de gelmedi, Rektör'de gelmedi. Belediye

Başkanı da gelmedi. Bakana, Valiye, Rektöre, Belediye Başkanına kızgın ve kırgınım. Böyle bir şey olamaz. Olacak ise her türlü taraftan bakacağız. Konuya sahip çıkması gereken insanlar gelecek. Lütfen bunları da kayda alın. Hep Kastamonu'dan, Safranbolu'dan, Sinop'tan bakıyoruz. Bir de tüketici açısından bakalım. Bakın burada turizmci bir arkadaşımız var. O ne diyor? Bir de İstanbul niye burayı tercih etsin? Mazot olmuş 40 TL; Otobüs turları pahalandı. Arabasına binse gelemiyor. Binmese gelemiyor. Otel fiyatları çok arttı. Hiç düşünmediniz bunları. Ya yemek! Kaç lira bir kap yemek? Bir de bunlara bakalım lütfen. Hep tek taraflı baktık. Devlet memuruyuz. Hepimizin maaş kartı cebinde. Allah daha da versin. Ben de emekliyim. Ama çalışıp da gelen insanlar var. Siz üretiyorsunuz, çok da güzel üretiyorsunuz ama. İstanbul'daki ne yapacak? Nasıl gelecek? Nereye gelecek? Günü birlik yürüyüş için kimse gelmez buraya. Bu konuyu şayet öğleden sonra çalışma olacak ise size detay verebilirim. Çünkü ay ay liste yapmışım. Hangi ay ne derede ne yapılır? İnsanla çalışıyorum. Kendim Doğa Sporları Derneği Başkanım, Fotoğraf Kulübü Başkanım. Trekking Tur adlı bir acentem var. Benim işim bu! Fotoğraf eğitimleri veriyorum. Dağcılık eğitimleri veriyorum. Bunu yapıyorum. Televizyon programı, kültür programı başka bir şey. Lütfen bir de İstanbul'daki neyi tercih ediyor? Diye bakın! Bizim Pazarımız İstanbul. Şayet otel satacak isek pazarımız İstanbul Pazarı. Ankara değil. Satacak isek bir Pazar daha var. Otel için Avrupa. Avrupa Pazarı. Özür dilerim. Bakan Beyin gelmemesine çok üzüldüm. Bakan Bey çok iyi bir insan. Gerçekten bürokraside devlette en sevilen insanlardan bir tanesi. Gelmesi gerekli idi. Ama acil bir işi çıktı. En büyük acil bu zaten. **NT:** Bu üçüncü planlama. Çalıştay daha önce iki kez ötelenmek zorunda kalmış idi. **AA:** İsmail Bey, ben sizin anlattıklarınızdan dört sonuca vardım. Birincisi pahalılaştan bir yaşam var. Mevcut talep hem buraya ulaşır iken, hem de burada ulaştırma, konaklama ve benzeri giderler açısından dezavantajlı bir durumda. İkincisi oradaki potansiyel tüketicinin biz istem ve beklentilerini ölçtük mü? **İŞ:** Ölçmedik. **AA:** Dolayısıyla dezavantajlı bir durum. O halde bunu bir fırsat olarak görelim ve oradaki insanların beklentilerini ölçelim. **NA:** Burada birkaç söyleyeceğim. Kusuruma bakmayın. İstanbul'da yaşamış ve buraya çok yürüyüşe gelmiş bir birey olarak çok şeye şahit oldum. Bir gün Levent'ten Sarıyer'e giderken İstanbul Büyükşehir Belediye Başkanı Melen Suyu Projesi'ni tamamlıyoruz dedi. O gün Melen Çayı'nın Düzce'de olduğu anlaşıldı. Burada aslında belediyeler çok önemli. Oradaki

dernekler ne yapıyor acaba? **AA**: STK'ların sürece katılımını öğleden sonra tartışacağız. **NA**: Gönül isterdi ki ilgili kurumlar bu süreçleri iyi yönetsin, iyi bir iletişim sistemi kurarak bilgilendirme görevlerini hakkaniyetle yerine getirsin. **AA**: İsa Hocama son bir söz verelim. **İB**: Kısa üç ilave. Hocam birincisi Necmi Beyin söylediği gerçekten önemli. Hırvatistan ziyaretinde yeni bir Botanik Bahçesi kurulmuş idi. Ziyaretçi sayısı neredeyse Ayasofya'yı geçecek. Yeni bir Ayasofya yapmak olanaklı değil, ama bir Botanik Park kolaylıkla yapılabilir. **AI**: Botanik Bahçesi...**İB**: İkincisi ayı; gerçekten Kastamonu'da ayı ile ilgili olumsuz bir algı olabilir ama; iyi bir başlangıç noktası olabilir. Örneğin biz "Gezsen Bolu" için "geyik sembolü" yaptık. "Gezsen Kastamonu, Go Kastamonu" sembolleri boş duruyor. Ayı simgesi bu mecralarda iyi bir başlangıç olabilir. Üçüncüsü de az önce sizin söylediğinizden de biraz feyz alarak örneğin sizin bir mantar araştırma merkeziniz mi var? **AA**: Var. Ben bunu burada öğrendim. Dün detaylarına girdik. Sizin bir doğa rehberliği uzmanlaşma programı çalışmanız var. Ve artık bundan yararlanmaya başlamış idik. Demeye çalıştığım şey aslında Batı Karadeniz'deki üniversitelerin işbirliğini arttırmamız gereğidir. Batı Karadeniz Üniversiteler Birliği var ama; ben turizm ile ilgili farklı bir yaklaşım ortaya konabilir. Bir platform oluşturulabilir. Örneğin Aydoğan Hocam inisiyatif ortaya koyarak sorumluluk üstlenebilir. İşbirliğini arttırma noktasında bir en azından sayısal bir platform da olsa bir girişimde bulunabilir. **AA**: Kıymetli Hocam, bu çalıştayın temel amacı Bolu'dan Sinop'a tabiat turizmi tanımına giren tüm arz yönlü verilerin bir araya getirilerek bütünleşik bir bakış açısı ile birbirine eklenmesidir. Bakın burada şu an çok az insan kaldık. Gereğini yapmaya çok çalışacağımdan emin olabilirsiniz. Yine İsmail Beye cevaben şunu söyleyeyim. Ben eski bir sektör profesyoneliyim. Hiç yemek yemeden, uyumadan 24 saat çok çalıştım. Yemek bizim önceliğimiz değil. Ama dışarıda bizi bekleyen bir otobüs var. Diğer taraftan restorana geliş saatimiz 12:30 olarak bildirilmiş, 13:00 olarak güncellenmiş idi. Restoranda da bizi bekleyen onlarca kişi var. Bu nedenle onları daha fazla bekletmemeliyiz. Hepinize çok teşekkür ederim.

1.8.1. Bir Bakışta KUZKA İlleri GZTF Analizleri Kastamonu Güçlü Yönler:

- ✓ Jeolojik yapısına bakıldığında orman zengini.

- ✓ Kırsal ve bakir bozulmamış doğası. Kirlenmemiş olması. Yapılaşmanın olmaması.
- ✓ Korunan alanın çok olması.
- ✓ Biyolojik çeşitliliğinin çok olması.
- ✓ Doğal yapının zenginliği ve çeşitliliği.
- ✓ Metropol şehirlere yakın olması.
- ✓ Yüzölçümünün %69'unun ormanlarla kaplı olması.

Bu doğal yapıyı destekleyecek kültürel yapıyı destekleyecek unsurlar.

- ✓ Kültür alanında çok çeşitli unsurun var olması.
- ✓ Tarih öncesine başlayan tarihsel ve kültürel miras.
- ✓ Paflagonya Uygarlığı'nın Kastamonu'da kurulmuş olması.
- ✓ Medeniyet öncesi dönem eserinin çok fazla olması.
- ✓ İnanç Turizmi'nde de güçlü olması.
- ✓ Kastamonu Halkı'nın geleneklerine bağlılığı ve sürdürüyor olması.
- ✓ Yemek kültürlerini de yaşatmaları.
- ✓ Yöresel yemek sunan restoranların var olması.
- ✓ Yöre halkının gelenek ve göreneklerine bağlılıkları.
- ✓ Türkiye'nin en derin ikinci kanyonu Valla'nın Kastamonu'da yer alması.
- ✓ Doğal kaynak zenginliği.
- ✓ Kültürel açıdan da zengin bir il olması.
- ✓ Av Turizmi açısından da çok zengin bir şehir olması.
- ✓ Doğal kaynağının çok olması
- ✓ Henüz keşfedilmemiş çok yerin olması.
- ✓ Kastamonu Üniversitesi'nin Ormancılık ve Tabiat Turizmi Alanı'nda İhtisas Üniversitesi olması.
- ✓ Yerel paydaşların Tabiat ve diğer turizm türlerine ilgisinin olması.
- ✓ Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı'nın yapılmış olması. Uygulayacak bir komisyonun oluşturulmuş olması.
- ✓ Valilik makamının konunun takipçisi olması.
- ✓ İki bin on sekiz yılında Türk Dünyası Kültür Başkenti olarak bir yıl etkinliklere ev sahipliği yapmış olması. Bu sayede Türk Dünyası Ülkeleri'nden turistlerin gelmiş olması.

- ✓ Öğrenci cephesinde ağırlama sektörü anlamında farklılıkların oluşmuş olması. Ağırlama işletmelerin açısından çeşitlenmenin gerçekleşmiş olması. Hem staj için, hem de hoş zaman geçirmek için farklı alanların ve seçeneklerin geliştirilmiş olması.

Kastamonu Zayıf Yönler:

- ✓ İlde Hizmetler Sektörü'nün çok zayıf olması.
- ✓ Sürdürülebilirliğin olmaması.
- ✓ Turizm Eğitimi alan öğrencilerin Kastamonu'da staj yapmaktan ve çalışmaktan kaçınmaları.
- ✓ İşveren açısından ahlak sorunu var olması. İş görenin hakkının verilmiyor olması.
- ✓ Güney ve Güneybatıdaki turizmin renkli dünyası ile Kastamonu arasında Kastamonu aleyhine farklılıkların var olması var. Kastamonu'da sosyal yaşam eksikliğinin bir ölçüde hala var olması.
- ✓ Dil öğrenemiyor. Ege ve Akdeniz illerindeki yabancı dil olanakları ve renkli gece hayatı turizm öğrencilerinin Kastamonu'dan kaçmaları sonucunu doğuruyor. Bu koşullarda stajyer ve iş gören tutulamıyor.
- ✓ Öğrenci veya çalışan sosyo-kültürel açıdan hoşça vakit geçirilebilecek seçenekler arıyor.
- ✓ Çalışma ve Sosyal Güvenlik Bakanlığı'nın ilgili birimleri ve işyerlerini gerektiği gibi denetlememeleri.
- ✓ Saat usulü çalışma benimsendi ise saat ücretleri en azından asgari ücrete karşılık gelecek bir düzeyde olmaması.
- ✓ Turizm bilinci açısından da eksiklerin var olması.
- ✓ Turistik alanlarda yeterli deneyim sunulamıyor olması. Yönlendirme gereksinimi olan konukların yönlendirilmesi hususunda da eksikliklerin var olması.
- ✓ Altyapı eksiklerinin var olması.
- ✓ Atık toplama ve geri dönüşüm konularında da eksikliklerin varlığı.
- ✓ Bu durum Korunan Alanlar için de geçerlidir. Korunan alanlarda geri dönüşümden öte, atık bertarafı konusunda da sorunların var olması.

- ✓ Korunan Alanlar ve özellikle İstiklal Yolu Milli Parkı'ndaki yönlendirme levhalarının olması gereken nicelik ve nitelikten uzak olması. Her ne kadar Karekod uygulaması başlatılmış olsa da henüz etkin olarak kullanılamaması.
- ✓ Bilgi zayıflığının varlığı.
- ✓ Kurumların birbiri ile etkileşimde olmaması.
- ✓ Rehberlik hizmetinde eksikliklerin var olması.
- ✓ Ulaşım olanaklarının eksikliği. Doğal alanlar için ise çok daha eksik olması.
- ✓ Tanıtım ve reklam eksikliği.
- ✓ Yasal yaptırımların turizmin gelişimini engelliyor olması.
- ✓ Birçok kurumun aynı konular için amir kurum konumunda olması (mevzuatın yavaşlatıcı etki yapıyor olması).
- ✓ Tabiat Turizmi'nde yerel halkın girişimci olmaması.
- ✓ Gelen Tabiat Turizmi Turistleri'nin beklentilerinin karşılanamaması.
- ✓ Eğlence mekânlarının olmaması.
- ✓ Yöre nüfusun yaşlı olması.
- ✓ Girişimcilik eğiliminin olmaması.
- ✓ Kastamonu'daki Tabiat Turizmi'nin, Kış ve Kültür Turizmi'nin arkasında kalmış olması.
- ✓ Tüm turizm çeşitlerinin bütüncül bir bakış açısıyla sentezlenememiş olması.
- ✓ Av turizmine yönelik halk tepkisinin olması.
- ✓ Eko Taban WEB sitesinin bilinmemesi.
- ✓ Kastamonu'da atlı terapi merkezinin varlığı.
- ✓ Kastamonu kadın girişimciler çok fazla var ve çok güçlü bir yön.
- ✓ Dünya Mirası Kastamonu İnsiyatifi'nin var olması; ekonomik, sosyal ve kültürel etkinlikler düzenlemesi.

Kastamonu Fırsatlar

- ✓ TGA Gezsen Kastamonu, Go Kastamonu portallarının olması çok büyük fırsat. TGA'nın çağdaş yöntemlerle yapıyor olması. Turizm talebinde eko turizm yönünde artışın var olması. Uluslararası turizm potansiyelinin varlığı. Çin pazarından küçük sayılarda da olsa turistlerin geliyor olması.
- ✓ Genç nüfusa olan ihtiyaca koşut üniversitenin çeşitli fırsatlar sunması.

- ✓ Üniversitenin Ormancılık ve Tabiat Turizmi Alanı'nda ihtisas üniversitesi olması.
- ✓ Doğa Turizmi ve Kırsal Turizm konularında lisansüstü tezlerde artışın var olması.
- ✓ Kastamonu'daki kırsal nüfusun azlığı ve sahip olunan değerlerin olduğu gibi korunup gelecek kuşaklara aktarılması.
- ✓ Tarım ve Kırsal Kalkınmayı Destekleme Kurumu (TKDK)'nin Kastamonu'da örgütlü olması.
- ✓ Yerel Eylem Grubu Dernekleri'nin sayısının artması.
- ✓ Sivil toplum örgütlerinin var olması ve farklı kurumların desteklerinden yararlanılması.
- ✓ Kastamonu'da Atlı Spor Kümelenmesi'nin var olması ve genişlemesinin söz konusu olması.
- ✓ İlçeler arasında atlı spor parkurlarının oluşturulması. Batı Karadeniz illerine de genişletilme potansiyelinin var olması.
- ✓ Fırsatlar içerisinde lavanta ve lavanta tarımına yönelik ilginin olması. Lavanta tercihli turistik talep yaratılacak olma potansiyeli.
- ✓ Kastamonu turizminde Doğa Turizmi'nin öne çıkması Sosyal Medya tanıtımlarıyla fırsata dönüştürülebilir potansiyel taşıması.
- ✓ Bakanlığın kırsal festivallere desteğinin artması.
- ✓ COVID-19 sonrası doğaya yönelik talebin artarak efektif talebe dönüşmesi.
- ✓ “*Kastamonu Tam Sana Göre*” sloganıyla güncel (trendy) bir reklam sloganının oluşturulmuş olması. Etkin ve yaygın tanıtımla her yere ulaştırılması.
- ✓ “Dört Mevsim Kastamonu” sloganının tanınırlığı. Kastamonu fotoğrafı çekerek kendi sosyal medya hesaplarında ve web sitelerinde paylaşan sanatçıların olması. Dört Mevsim Kastamonu Sitesi'nin milyonlarca ziyaretçisi olması.
- ✓ KUZKA'nın sekiz bileşenli Kastamonutavel portalı büyük bir fırsat (Anlaşılmadı. Daha etkin tanıtımın sağlanmasına gereksinim var).
- ✓ Üst yönetimde turizm bilincinin çok yüksek olması.

- ✓ Kuzey Anadolu Kalkınma Ajansı Merkezi'nin Kastamonu'da olması. Üst yönetimin vali ile paylaşılması ve bir çatı altında bir şeyler yapılmaya çalışılması.
- ✓ TGA çok büyük avantaj ama TGA'nın yapmaya çalıştığını KUZKA yapmış idi. Bundan sonra da turizm altyapı birliği oluştu. Bunlar Kastamonu Tabiat Turizmi için büyük fırsat.
- ✓ Ticari yönden bakıldığında Kastamonu'da 25.000 öğrencisi olan bir üniversitenin varlığı büyük fırsat.
- ✓ Küresel ilkim değişikliği nedeniyle günden güne ısınan Kastamonu'ya geriye bir göç sonucu bilinçli bir toplumun oluşacak olması.
- ✓ KUZKA ve TGA'nın etkinlikleri çok büyük bir fırsat.
- ✓ Kastamonu'nun ayı ile ilgili bir şeyi var. O Kastamonu'nun çok güzel tanıtımını yapabilecek bir hayvan. Tanıtımı yapılmalı. İnsan bilinçlendirilmeli. Bu çok büyük bir fırsat. Kastamonu halkı hakaret olarak görüyor kabul etmiyor.
- ✓ Dış yatırımcılarının Kastamonu'ya yönelmesi büyük bir fırsat.
- ✓ Kastamonu Slowfood Hareketi'nin kurulmuş olması.
- ✓ Dünya'nın 94., Türkiye'nin 4. Yeryüzü Pazarının Kastamonu'da kurulmuş olması.
- ✓ Daday'ın citta slow adayı olması.
- ✓ Kasaba Köyü Mahmutbey Camii'nin Dünya Kalıcı Miras Listesi'ne girmiş olması.
- ✓ Mağaracılık gibi ihtisas sporlarına yönelik uygun mekânların olması.

Kastamonu Tehditler:

- ✓ Küresel ısınma fırsat ama aynı zamanda bir tehdit.
- ✓ Taşıma kapasitesinin aşılması koruma-kullanma dengelerinin bozulması.
- ✓ Yaratılan turizm alanlarının sürekli bakımı, yenilenmesi ve daha iyi hale getirilmesi gereksinimine karşın eksik kalması. Bu eksikliği yaratılan turizm alanlarını tüketiyor olması.
- ✓ Yapılan Tabiat Turizmi üst yapı yatırımların sürdürülebilirliği için gereksinim duyulan yenileme ve bakım çalışmalarının yapılmaması.
- ✓ Doğal afetler.

- ✓ Tabiat Turizmi alanlarında yırtıcı nüfusunun aşırı artması.
- ✓ Küresel İklim Değişikliği.
- ✓ Kamp, karavanın ve kanyon turizminin aşırı yapılıyor olması.

Sinop Güçlü Yönler:

- ✓ Sinop'un ülke nezdinde turistik ölçeğinin güçlü olması.
- ✓ Tanıtımının yapılması.
- ✓ Trafik ışıklarının olmaması çok güçlü yön.
- ✓ Mavi ve yeşilin güzel uyumuyla buluşması ve tanıtımının iyi yapılması.
- ✓ Mutlu şehir çok duyuldu. Batı Karadeniz'de en çok işlenen yer olması.
- ✓ Yol yapımından sonra bütün Karadeniz'in odak noktası olması.
- ✓ Sinop insanların daha medeni olması.
- ✓ Tarihi ceza evi tek başına çekim unsuru.
- ✓ Doğal Hamsilos ve Akgöl gibi doğal güzelliklerin olması ve korunması. Doğal yaşamın asla bozulmayacak olması.
- ✓ Güzel bir denizi ve doğal limanının var olması.
- ✓ Bütün gemilerin kartpostallık olması.
- ✓ Kurvaziyer turizmde uğrak noktası olması.
- ✓ Havaalanının bulunması.
- ✓ Deniz ve karayolu ile de ulaşımın kolay olması.
- ✓ Küçük İzmir denmesi.
- ✓ Turizm bilincinin üst düzeyde olması.
- ✓ Doğal alanlarının çok çeşitli ve zengin olması.
- ✓ Rus turistlerin artması.
- ✓ Hediyelik eşya açısından çok güçlü bir örgütlenmenin olması.
- ✓ Rota çokluğu.
- ✓ Sinopale Uluslararası Müzik Etkinliklerinin gelenekselleştirilmiş olması. Klasik müzik meraklılarının Sinop'ta buluşuyor olması.
- ✓ Orman meyveleri Sinop açısından zengin. Orman altı florası yaban çileği orman gülü mantar varlığı.
- ✓ Gerze'nin citta slow olması.
- ✓ Özellikle Sinop'ta sulak alana bağlı olarak kuş gözlem alanlarının olması.

Sinop Zayıf Yönler:

- ✓ Dışardan yatırım gelmemesi.
- ✓ Turistik talepte mevsimselliğin çok belirgin olması (Yılda sadece dört ay çalışılıyor olması).
- ✓ Kış aylarında bir şey yapılamıyor olması.
- ✓ Kışın Erfelek şelaleleri gibi doğal alanların kullanılamıyor olması.
- ✓ Balık restoranlarının nicelik ve nitelik olarak yeterli olmaması.
- ✓ Kültür Turizmi'nin yeteri kadar geliş(e)memiş olmaması.
- ✓ Sinop'a ulaşan yolların tek şeritli olması; ulaşım olanaklarının çok iyi olmaması.
- ✓ Gezginlerin %50 sinin Sinop'u daha önce görmemiş olmaları. Biz Türkiye'yi gezdik ama Sinop'u görmedik demeleri.
- ✓ Hizmet sektörünün zayıflığı.
- ✓ Ekoturizm ve Kitle Turizmi'nin ayrıştırılmamış olması.
- ✓ Nükleer santral inşaatı.
- ✓ Sel felaketleri.
- ✓ Paydaşlar arasındaki işbirliğinin zayıf olması.
- ✓ Deniz turizmiyle özdeşleşme.
- ✓ Sinop'ta bir havaalanının var olmasına karşın uluslararası uçuşun olmaması.
- ✓ Kırsal alanda kooperatifleşmenin en eksik olması.
- ✓ Kurumlar arası iletişim koordinasyon eksikliğinin olması.

Sinop Tehditler:

- ✓ Kamp ve Karavan turistlerinin yoğun ilgisinin olması, aşırı turizm olgusunun varlığı.
- ✓ Orman işletmesinin hızlı kesim yapması.
- ✓ Yaz ayında taşıma kapasitesi aşıyor olması.
- ✓ Doğal alanlarda gelişen çarpık ve kontrolsüz yapılaşma.
- ✓ Çiftçilerin pestisit ve herbisit kullanıyor olması.
- ✓ Sinop'ta da off road yapılıyor olması.
- ✓ Kırsal mimarının, Somut ve Somut Olmayan Kültürel Mirasın yitirilmesi.
- ✓ Kurumlar arası iletişim koordinasyon eksikliğinin olması.

- ✓ Şehirdeki büyük otellerin doğaya taşınması.

Sinop Fırsatlar:

- ✓ Sinop'ta önemli bir Tarım Turizmi (agro turizm) için önemli alanların varlığı.
- ✓ Doğal alanların hikâyeleriyle canlandırılabilir bir potansiyel taşıması.
- ✓ Etkinlik Turizmi'nin çok fazla olması.
- ✓ Yabancıların gelmesi ve Sinop'un uluslararası tanınırlığı açısından birçok fırsatı bünyesinde barındırması.
- ✓ Yaşlı kesimin İstanbul'da çalışıp tekrar Sinop'a dönmesi.
- ✓ Uluslararası etkinliklerin Doğa Turizmi'ne sinerji sağlaması.
- ✓ Kuzeyfest Festivali'nin yerli veyabancı birçok turisti cezbetmesi.

1.9. Doğu Marmara Çalışma Grubu (MARKA) GZTF Analizi Bulguları
MARKA İlleri GZTF Analizi çalışmalarına 10 katılımcı katkı sağlamıştır. Katılımcıların isim ve kurum bilgilerinin yanı sıra çalışma grubunun bulguları, Grup Moderatörü Prof. Dr. Necmi Aksoy'un dilinden izleyen paragraflarda verilmiştir. MARKA Çalışma Grubu'nun GZTF Analizi ile ilgili özet bilgiler ise izleyen alt başlıkta görülebilir.

Tablo 7: Doğu Marmara Çalışma Grubu GZTF Analizi Katılımcı Bilgileri

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Aygün Köse Çıtlak	Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü	Orman Y. Müh. Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
2	Burhan Sevim	Kastamonu Üniversitesi, Daday MYO	Doç. Dr. MYO Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
3	Fazıl Karaduman	Bolu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdür Yardımcısı	Çalışma Grubu Üyesi
4	İsa Bayhan	İzzet Baysal Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Dr. Öğr. Üyesi, Turizm Rehberliği Bölüm Başkanı	Çalışma Grubu Üyesi
5	Necmi Aksoy	Düzece Üniversitesi, Orman Fakültesi	Prof. Dr., Öğretim Üyesi	Çağrılı Konuşmacı, Çalışma Grubu Moderatörü
6	Nida Bayhan	İzzet Baysal Üniversitesi, SBE.	Doktora Öğrencisi, Araştırmacı	Çalışma Grubu Üyesi
7	Nurten Çiçek	Düzce DKMP	Orman Y. Müh., Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
8	Selda Yordam Dağıstan	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü

9	Serpil Uysal	DKMP Bolu İl Müdürlüğü	Orman Mühendisi, Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
10	Seyfettin Kınış	Bolu Orman Bölge Müdürlüğü	Dr., Şube Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
Notlar				

Hepinizi saygı ve sevgiyle selamlıyorum. Grubumuzun ve diğer çalışma gruplarının olaya akademik bir bakış açısının olması, çok azalan bu grubun üretkenliğini simgeliyor. En azından yaptığımızın kayıt altına alınsın ki burada olması gereken ama olmayan etkili yetkili kişiler okurlar diye ümit ediyoruz. Hepimizin zamanı çok önemli. Hepimiz çok emek harcadık. Bu nedenle bu organizasyonu yapan, ve şu ana dek kalan tüm katılımcılara ben çok teşekkür ediyorum.

Güçlü yönlerimiz; Bir defa ulaşımın kolaylığı olması. Bolu ve Düzce'nin İki metropolün ortasında olması. Ankara ve İstanbul yaklaşık 250'şer km uzaklıkta olması çok büyük bir avantaj. Bu yakınlık aynı zamanda Sabiha Gökçen ve Esenboğa Havaalanlarına yakınlığı da beraberinde getiriyor. Bir diğer güçlü yönümüz doğamız. Bize bahşedilen doğal zenginlikler; bunların başında coğrafi özellikler, jeolojik yapı, değişik bitki habitat ve topluluklarının olması, orman, göl, şelale ve yüksek dağ, alpin ve kaya benzeri yapılar güçlü yönümüz. Bolu Bölgesi, Ilgaz'dan sonra Koroğlu Dağları ile Batı Karadeniz'in en yüksek ikinci bölgesidir. Bu özellikle bölgeye ormanlık bir örtü kazandırmıştır. Her ne kadar Düzce'de çok olmasa da Bolu'daki orman alanları çok zengin ve çok önemli bir güçlü yanımızdır. Bununla birlikte kültürel zenginliğimiz, hala keşfedilmemiş alanların varlığı, doğal kaynak, kültürel miras gibi alanların kırsalda hala saklı olması çok güçlü yön. Bu nedenle bu ortak yön hepimizi bekliyor. Hani hep denir ya Antalya'da Beydağları Olimposlar'da kayak yaparken aşağıda Çıralı'da denize girilir. Aslında bizim burası da (Kocaeli, Düzce) öyledir. Dileyen denize de girebilir, dileyen kayak da yapabilir. Hatta kaplıca'yı da ekler isek sıra dışı bir destinasyon ortaya çıkar. Bu da bizim bir diğer çok güçlü yönümüz. Metropollere yakın olmamız ara tatili bizler için çok önemli kıldı. Bu önemi biz özellikle Bolu'dan, Düzce'den çok iyi görebiliyoruz. Bölgemizde bir "Ara Tatil Turizmi" başladı. Özellikle özel okullar niş bir Pazar niteliğine dönüştü. Örneğin Topuk Yaylası başta Fenerbahçe Okulları olmak üzere İstanbul'daki varlıklı bireylerin devam ettikleri okullar için önemli bir varış noktası haline geldi. Bölge hafta sonları

günübirlik ziyaretlerin yanı sıra kamp yapılan bir alan olarak öne çıkıyor. Anılan okullar artık Bursa Uludağ yerine Bolu ve Düzce yaylalarına gidiyorlar. Ancak bunun güçlendirilmesi için paket programların oluşturulması gerekiyor. Burası artık potansiyel bir alandır. Ancak ilgililer daha çok çalışıp güzel seçenekler ortaya koymalıdır. Bunların dışında bir diğer güçlü yönümüz ise bölge üniversitelerinin yanı sıra Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı kurumlarda turizm ile ilgili programların var olması, ortaöğretim, ön lisans, lisans ve lisansüstü düzeyde turizm eğitimlerinin veriliyor olması. Şu an içinde bulunduğumuz kurum da bunlardan bir tanesi. Aynı zamanda Ormancılık ve Tabiat Turizmi Alanı'nda bir ihtisas üniversitesi. Bununla birlikte Batı Karadeniz Üniversiteleri'nde orman, ziraat, mühendislik ve turizm fakültelerinin, meslek yüksek okullarının, Gastronomi ve Mutfak Sanatları (aşçılık) bölümlerinin bulunması. Yine MEB'e bağlı bölümlerinin bulunması bölgenin çok önemli bir zenginliğini gösteriyor. Bu bölge için de çok büyük bir avantaj. Bu zenginlik aynı zamanda turizm olayının bilimsel altyapısını sunması açısından da çok önemli ve birçok fırsatı da bünyesinde barındırıyor. Özellikle COVID-19 Salgını gibi Dünya ölçeğinde kitlesel nitelikte yaşanan salgın, afet ve benzeri olağanüstü yaşam koşullarında Batı Karadeniz Bölgesi yönetimlerinin, kriz yönetimi hususunda başarılı oldukları ve bir belleğe sahip oldukları düşünülüyor. Bu nedenle kriz yönetimi ve kurumsal belleğin bölge açısından güçlü bir yön oluşturduğunu söyleyebiliriz. Bu durum bir yönü ile dezavantaj ve zayıf yön olarak da düşünülebilir. Zira beyaz yakalılar Sapanca'yı doldurdular. Uzaktan çalışma olanağına sahip bu kitle kırsala hücum etti ve doldurdu. Düzce'den ev alan birçok beyaz yakalı oldu. Kimileri ev kiraladı. (Home) Ofiste doğaya yakın olayım. Fırsat buldukça doğaya kaçayım güdüsüyle hareket ettiler. Çünkü büyük kentlerde özellikle salgın ve diğer yaygın hastalık hallerinde böyle bir olanağa sahip değillerdi. Bunun üzerine nasıl bir çalışma, örgütlenme düzeni yapılabilir? Bu ayrıca yanıtlanması gereken bir soru(n). Bu konu üzerine halk sağlığı birimlerinin, tıpçıların da akıl yorması ve çözümler üretmesi gerektiğine inanıyoruz. Başarılı bir doğa turizmi planlaması için Bolu ve Düzce'de yeterli sayıda acenta ve konaklama tesisinin bulunmasını öneriyoruz. Yine aynı zamanda Kültür ve Turizm Bakanlığı, diğer turizm kuruluşlarının taşra teşkilat temsilcilerinin, örneğin; TGA, TÜRSAB, TUREB benzeri STK'ların ve Doğa Grupları'nın katılımını yararlı görüyoruz. Ancak hemen belirtmeliyim ki çok sayıda

Doğa Grubu var. Herkes bir Instagram Hesabı açmış, Doğa Yürüyüşleri yapıyor. Bunun eğitimi ve standardizasyonu nasıl olacak? Bunu bilmiyorum/bilmiyoruz. Ancak bunun bir potansiyeli var. Ve Türkiye nüfusunun ¼'ünü bünyesinde barındıran coğrafya burası. Marmara'yı da içine alır iseniz 20-25 milyon kişi. Hele bir de Ankara'yı da katar ise ülke nüfusunun neredeyse yarısı. Bu inanılmaz bir şey. Dahası en üretken ve verimli işletmelerin (sanayi kümelenmesinin) olduğu bölge. Dolayısıyla turizm psikolojik bir olgu ve insan odaklı olduğu için büyük bir potansiyel oluşturuyor. Ve bu potansiyeli cezbedecek bir yapılanma gerektiriyor. Aslında şöyle, hani bir gün demişler idi; üstad sol jargonda şöyle bir şey var. Kapitalizm, gölgesi olmayan ağacı satmadıkça mutlu olmaz. Şimdi bakın bu suyumuz; pet şişede. Hava da bir gün pakette sunulacak. **All:** Tek o mu kaldı? Vatandaşın bedava tükettiği tek şey hava mı kaldı? Havayı da paralı yaptık mı tamamdır bu iş... **NA:** Onu söyleyeceğiz. Şu an Düzce Ovası içilebilir su ve kaliteli oksijen göstergesi olan bir şeye sahip. Mesleki olarak affınıza sığınarak bir bilgi vermek istiyorum. Hani kayın ve göknar ağaçlarında sakal gibi sarkan püsküller vardır ya. Terminolojide İspanyol Sakalı veya liken deriz. Onlar var oldukları yerdeki temiz oksijenin göstergesidir. Ve biz oksijenin kaynağının sıra dışı bir şey olduğuna inanırız. Ve bunun potansiyeli özellikle bizim Bolu ve Düzce coğrafyamızda, yayla ve açık alanlarda çok yüksektir. İsviçre'de likenleri koruma kanunu vardır. Bu nedenle birçok kişi İsviçre'de likenleri koruma amaçlı Alplere spora gider. Bu likenlere karşı duyulan hassasiyetin göstergesidir. Kıssadan hisse olaya bütüncül bakmamız gerektiğini vurgulamak zorundayız. Özellikle su; ileride açıklayacağız su dezavantajı avantaja dönüştüren önemli bir madde. Özellikle yayla alanlarını oluşturması, Bolu ve Düzce'de jeotermal alanlarda şifa olarak kullanılması, suyu daha da önemli kılıyor. Bunlar güçlü yön olarak değerlendiriliyor. UNESCO Adayı ve Citta Slow gibi kentlere sahip olunması iki diğer güçlü yönümüz. Yine kamp, kamping ve karavan alanlarına sahip olunması bir diğer güçlü yönümüz. Günü birlik ve iki günlük doğa turizmi potansiyelinin yüksek olmasından dolayı uzun süreli konaklama olanakları için çalışmalar yapılması gerekiyor. Dolayısıyla 1,7 gün ile Bolu, 1,5 gün ortalamayla Düzce'nin çok düşük konaklama sürelerinin nasıl arttırılabileceği ile ilgili öneriler var. Bunu grubumuzda şöyle belirledik. Özellikle Doğa Turizmi'nin hobi denilen özel ilgi alanları flora (botanik), kuş gözleme (ornitoloji), foto safari, mantar toplama gibi turistik ürün

çeşitleriyle birleştirilmesiyle potansiyelin efektif talebe dönüştürülebileceği inancımızı vurgulamak istedik. Doğa ya da Kırsal Turizm İstanbul'un beş altı milyon nüfusu sahip olduğu zamanlar Mayıs'ta malum derelerin taşmasıyla başladı. Sonra halka halka buralara genişledi. Doğa Turizmi olgusu dönüşüyor. Bu değişimin ölçümünün çok iyi yapılması gerekli. Örneğin benim de çok iyi tanıdığım ünlü mikolog Jilber Barutçıyan Bolu'da, Kastamonu'da bir mantar toplama etkinliği düzenlese anılan iller yalnızca mantar ile marka olur. İnanır mısınız yurtdışından bile bu etkinliğe gelenler olur. **İŞ:** Yıllar geçti. Jilber Hoca dışında kimse çıkmadı mı? Bir kişi de bizden çıksın! **AT:** Çıktı çıktı Üstat. Sinop Üniversitesi'nden Yakup Erdem Hoca, mantar üzerine çok çalıştı. Kitabı var. **NA:** Üstadım doğru. Jilber Beyin dışında da bireyler olmalı. **İŞ:** Jilber Jilber Ama Jilber Bey geldi, bazı sorularımız oldu. Tamam mantar önemli. Ama bizden biri çıksın. Kastamonu'da çok mantar var. **AA:** Kastamonu'da Sabri Ünal Hoca'da mantar çalışıyor. **NA:** Şimdi Üstadım şöyle söyleyeyim. Doğru Jilber Barutçıyan kültür ve hobi alanlarında markalaşmış bir kişi. Doğru, daha çok kişi çıkmalı. **İŞ:** Belki de Kastamonu'nun eksikliği bu. Ne olur şöyle kendi içimizden bir Üstat çıkarsak.... **NA:** O bir amatördür bakınız. Bir akademisyen değildir. Siz herhangi bir hobiden bunu yapabilirsiniz. Ağaçlar üzerine yapabilirsiniz. Her zaman açığız. **AA:** Kastamonu Üniversitesi bünyesinde bir Mantar Araştırma Merkezi var. Sabri Ünal Hocamız bu merkezin kurulması için çok çabalamış idi. Ayrıca Daday'da kurulu İksir Resort Town işletmemiz her yıl mantar toplama şenliği yapmaktadır. Geçmişte Jilber Hocamızı da başlarda mentör olarak getirmişlerdi. Dahası otel aşçısı konukların toplamış olduğu mantarlardan farklı yemekler hazırlayıp sunuyor idi. Dahası artan mantarlardan konuklar turşular kuruyor idi. Aslında konu bildiğimiz ve uzun süredir üstünde çalıştığımız bir konu. Ama pandemi süreci bu tür etkinliklerin sürekliliğini olumsuz etkiledi ve bir ara vermemiz sonucunu doğurdu. **NA:** Şu iki şeyi ayırmamız gerekiyor. Bizim üniversite de ihtisaslaşma kapsamına mantar araştırma ve uygulama merkezi var. Bizimkiler Ganoderma (Reishi) mantarı üretiliyorlar. Bu üretim tekniği ile doğada o mantarı tanımak, toplamak ve zehirli zehirsizini ayırmak ve yaşam formlarını anlamak apayrı bir konu. Dolayısıyla bu çok farklı bir derya. Bu nedenle bu ve benzeri kişileri sahip oldukları potansiyel bakış açısıyla değerlendirmek gerekir. Jilber Barutçıyan Beyin bir potansiyeli var mı? Var. Halk kullanıyor mu? Kullanıyor. Yılda yalnızca üç ya da dört gün olsa da kullanıyor.

SK: Ben sadece bir itirazı dile getirmek istiyorum. Jilber Bey için akademisyen değil, amatör tanımlamasını yaptınız. Ben beyefendinin akademisyen olup olmadığını bilmiyorum. **Al:** Değil...**SK:** Ama Üstat diyor sunuz! Bizim Bolu'da Üstat seviyesinde iki ağabeyimiz var. Bu ağabeylerimiz tek yumurta ikizi olup 10 yaşlarından günümüze 50 yıldır mantarlarla ilgili mentörlük yapıyorlar. Latince isimlerinden, tıbbi ve aromatik etkilerine dek bilirler. Geçen yıl onların aracılığıyla yöre halkına bir mantar eğitimi verdik. Bu arkadaşlarımızın Jilber Bey'den çok daha yetkin olduklarına inanıyorum. **İŞ:** Peki ama niye sahip çıkmıyoruz. **SK:** Ben sahip çıkmaya çalışıyorum. **İŞ:** Demek ki toplum sahip çıkıyor. **NA:** Bakınız sorun da burada. Örneğimizde herkesin bir katkısı var. Ama Üstat Jilber Barutçıyan'ı da harcamayalım. Zira kendisi Francophon ekolündendir. Fransa ile bağlantısı vardır. Siz şu an bu mevsimde Avrupa'ya gidin. Kadın-çocuk herkesin ellerinde sepetler bizim Ayı Mantarı dediğimiz (Boletus Edulis) Mantarı peşinde koştuklarını görürsünüz. Bu iş böyledir. Ama bizim Bartın'da, dışarıdaki Çam Ormanlarında bir kuzu göbeği mantarını toplama o kadar değerlidir ki. Çok yüksek fiyatla alıcı bulur. Şimdilerde yavaş yavaş kanlıcalar çıkmaya başlar. Bu bir ayrı hobidir ama, Seyfettin Kardeşim, bizim yatırımlar yapmamız lazım. Endüstriyel mantar üretmekle, yabandaki mantar üzerinde uğraşmak, toplayıp yemeğini yapmak çok farklı şey. Bunu lütfen çok iyi ayıralım. Bakın İstanbul'a göç olduğu için hala mantardan ölenlerin hikayelerini haberlede duyarsınız. Bu yerel kaynağı kullanmak gerekiyor. Bunun potansiyeli var mı? Var. Sonbahar'da Bolu ve Düzce için olduğu kadar Batı Karadeniz Bölgesi için potansiyeli var mı? Var. Yapıyor muyuz? Yapmıyoruz. O halde bu potansiyeli kullanmalıyız. Örneğin bir turizm öğrencisi mantar konusunda doktora yapmalı; Yetiştirilme biçimi doktora konusu olmalı, keşif rotaları çıkarılmalı; iklimi araştırılmalı. Her şey hazır olunca da bir paket hazırlayıp tanıtımını yapmalıyız. Devam edelim. Bolu ve Düzce Bölgesi'nde sağlık turizmini destekleyecek tıp. Alternatif ya da destekleyici tıp çok önemli. Bu gıdalar, tarımsal ürünler aslında destekleyici tıp kapsamına girer. Modern tıbbın yerini tutmaz. Ama söz konusu tıbbi ve aromatik bitkilerin bir tedavi edici bir potansiyeli vardır. Kaynak değerleri var. İşte Apiterapi dediğimiz olay. Bal. Hala bizde çok önemli olan bir kestane balı tüketme geleneği var. Bölgenin Komar dediğimiz Orman Gülü Balı, Ihlamur Balı, Çiçek Balı potansiyeli çok yüksektir. Polen ve arı sütü potansiyeli var. Bunların hepsi arıcılıkla

ilgili. Diğer tıbbi bitkilerle orman yan ürünlerini destekleyecek çok büyük bir potansiyelimiz var. Ama tüm bunların bütüncül bir bakış açısıyla planlanmalı. Yine bu bölgede uluslararası sözleşmelere göre Milli park, her ne kadar Düzce'de olmasa da Bolu'da var. Sulak alan (Ramsar Sözleşmeleri), Sıcak Noktalar, Jeositler, Doğal Sitler, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtları, Tabii Koruma Alanları ve Rezerv Alanları var. Tüm bunları turizme sunduğumuzda dış etkiye karşı nasıl bir önlem alacağız? Ve asıl iş şurada! Yine makro politikayla ilgili. Düzce İstanbul Su ve Kanalizasyon İşletmesi (İSKİ) su havzasındadır. Bolu, Gerede, Dörtdivan'da Ankara Su ve Kanalizasyon İşletmesi (ASKİ)'nin su havzasındadır. Buradaki belediyeler çok zengindir. Doğayı, ekolojik turizmi, Yavaş şehri, doğal gıdayı destekleyecek kaynakları vardır. Bunu yapmak zorundadırlar. Bunun için gerekiyor ise hukuki ve idari yaptırımlar uygulanmalıdır. Bu sorunları bürokrasi çözmelidir. Bu da bölge için büyük bir fırsat.

Zayıf yönler; Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın bölge illeri üzerinden geçiyor olması en büyük zayıf yön ve aynı zamanda çok büyük bir tehdit. Ayrıca depreme dirençli kentler, yapılar ve depreme dayanıklı kent sistemleri olmaması büyük bir dezavantaj ve zayıf yön. Yine sel, heyelan ve benzeri doğal afetler için önleyici yapı ve sistemlerin olmaması turizm başta olmak üzere diğer yaşam etkinlikleri olumsuz etkileniyor. Bu da önemli bir zayıf yönümüz. Örneğin geçtiğimiz hafta Samandere Şelalesi ciavarında sel oldu ve Düzce'nin suyu gitti. Sebebi ne biliyor musunuz? Nehir Tipi Hidro Elektrik Santral (HES) yapımı. Kentin yanı sıra üniversitenin de suyu bu süreçte kesilmiş idi. Doğa Turizm Alanları'nda taşıma kapasitelerini aşacak yoğunlukta konuk kabulü; plansız gelişim bir olumsuz yön olduğu kadar, doğa turizmini ortadan kaldıracak tehditleri de içinde barındırıyor. Yerel Halkın ve Doğa Turizm Alanları'nda/İşletmeleri'nde çalışan işgörenlerin eğitim eksiklikleri; bu eksikliğin hizmet sektöründe planlamadan diğer alanlara dek yansımaları bir diğer zayıf yön (Bu durum aynı zamanda turizmin sürekliliği açısından da bir tehdit olarak kabul edilmelidir). Doğa Turizmi yapılan alanlar ve işletmelerde turizm bilinci, bilgi birikimi ve profesyonelliğin bulunmaması bir diğer zayıf yönümüz olarak kayda geçti. Ayrıca bu bilinçsiz ve plansız çabalar yüksek işgören devir hızına yol açmakta, hizmet kalitesinin sürekliliği sağlanamamaktadır. Sulak Alanlar, Sıcak Noktalar, Jeositler, Doğal Sitler, Tabiat Parkları, Tabiat Anıtları, Tabii Koruma Alanları ve Rezerv Alanları gibi yerlerin ziyaretlerinde özel uzmanlık gerektiren rehberlik hizmetleri

(Alan kılavuzluğu, yerel ve profesyonel rehberlik) için eğitim ve uygulamaların sınırlı olması. Bu çok önemli. Yerel rehberlik ya da alan kılavuzluğu için Turizm Bakanlığı ve Milli Parklar Genel Müdürlüğü'nün bir eğitim programı sağlaması ve profesyonellik gerekiyor. Bu eksiklik mevzuat açısından da geçerli. Bölgede köyden kente göçün artması, kır/kent nüfus yoğunluğunun kentler lehinde gelişirken, kırsal/köylerin boşalması. Bu tabiat turizmi açısından çok büyük bir zayıflık ve tehdit olarak değerlendirilmesi gereken bir durum. Zira bu durum Doğa Turizminin yaşanması beklenen kırsal alanlardaki yaşam biçimini etkiliyor. Doğal Kaynak Alanları'nda biyo çeşitliliği oluşturan bitki, hayvan, kuş, böcek, mantar, liken ve benzeri maddelerin ziyaretçiler tarafından izinsiz ve aşırı toplanması bir zayıflık. Bu zayıflık aynı zamanda bir tehdit. Yine söz konusu maddelerin hangilerinin endemik, nadir, hangilerinin zararlı (zehirli) olduklarının bilinmemesi de bir zayıflık ve tehdit. Bir başka zayıf yönümüz ise Doğal Kaynak Alanları'ndaki geleneksel sivil mimari yapıya uyulmaması. Ben açıkçası bu seyir, cam teras ve benzeri oluşumların doğayla uyumlu olduklarını düşünmüyorum. Bunlar sürdürülebilir turizmi olumsuz etkileyebilecek potansiyel tehlikeleri bünyelerinde barındırıyorlar. Şayet illa ki yapılacaksa yöreye özgü Sivil Mimari Yapısı özelliklerine uygun yapılması gerektiği kanısındayız. Kırsal alanlardaki Sivil Mimari Yapı ve Kent arasında etkileşimin ve rekabetin olmaması. Gastronomi açısından marka değerinin oluşmamış olması bir diğer zayıf yönümüz. Turistik işletmelerin sundukları ürün çeşitliliğinin sınırlı olması. Yeme içme işletmelerinin profesyonellikten uzak olmaları. Bölge turizminin kayıt dışı, denetimsiz olması. Kaçak rehberlikten tutun da, okul taşıtlarının hafta sonları kaçak tur yapmasına dek bir dizi izinsiz ve kayıt dışı etkinliğin yapılması. Bir deneyimimi paylaşayım. Okul servisi hafta sonu Yedigöller'e bir minibüs dolusu insan getirmiş. Mangalı yakmışlar. Yakındaki tuvalete kablo çekerek elektrik de almışlar. Yüksek sesle yapılan müzik eşliğinde halay çekiyorlar. Gittim yanlarına. Nerede okuyorsunuz ve burada ne yapıyorsunuz? Kimden izin aldınız? Diye sordum. Eğitim Fakültesi'nde okuyorlar imiş. Yarın öğretmen olduğunuzda öğrencilerinize Yedi Göller Milli Parkı'nda herkesi rahatsız etme pahasına nasıl halay çektiğinizi mi anlatacaksınız? Diye sordum. Ar ettiler, utandılar. Böyle turizm olmaz. AA: Hocam, bu deneyimler gerçekten çok büyük bir katkı sağlıyor. Ama zaman hızla akıp gidiyor. Böyle gider ise öğle yemeğini akşam saatlerinde yiyebileceğiz. NA: Hocam çalıştay geceye dek sürer,

sempozyum ise yemekleri, eğlenceyi de içine alacak biçimde yürür. **All:** Biz mutluyuz. Devam edelim. Salondan çıkan da yok. **NA:** Evet, ulaşımın zor olması. Gününbirlik ziyaretlerin artması, Konaklama süresinin azalması hepsi birer zayıflık. Burada ayrıca endüstriyel odun üretimiyle, derelerde HES yapımıyla, ekosistemi bozacak yol yapımı ve inşaatları doğa turizmi için en büyük tehdit. Ben burada Orman Bakanlığı'yla ekosistem planlaması yapıyorum. Milli Parklar ise sen buraya tesisi kur diyor. Orada da orman üretimi yapılıyor. Ondan sonra odun ürettiği için ormancılık suçlu oluyor. Milli parklar korumadığı için suçlu oluyor. Böyle bir kaos yaşıyoruz. Bence bu bölge için çok büyük bir tehdit oluşturuyor. Yine bürokratik sorunlar. Buradaki en büyük sorun bürokrasi. Çünkü mevzuatın yönetiminde Turizm Bakanlığı, Tarım ve Orman Bakanlığı Milli Parklar, Valilik, Ulaştırma Bakanlığı bir tarafından çekiştiriyor. Bunların birleştirilmesi, ya da uyumlu hale getirilmesi gerekiyor. Yine Wikilogs, Google Maps ve diğer kurum ve bireyler tarafından üretilerek yüklenmiş rotalar ile olması gereken konumlama arasındaki uyumsuzluklar çok ciddi bir sorun ve zayıf yön. Biri kaybolduğunda telefonun kapsama alını dışında kalan bireyi bulmak neredeyse olanaksız. Bu türden talihsizliklerin faciayla sonuçlanmaması için uyarıcı ve yer gösterici uygulamaların geliştirilmesi gerekiyor. Anılan uygulamaların hâli hazırda olmaması bir zayıf yön ve tehdit. Doğa Turizmi Alanları'nda yaşanan olumsuz etkilere karşın koruyacak uyarı sistemlerinin eksik olması bir başka zayıf yönümüz ve aynı zamanda tehdit olarak da kabul edilebilecek bir zayıflık.

Fırsatlar; Neredeyse bitti. Fırsatlar çok az. Birkaç maddede inşallah bitirmiş olacağım. Alternatif ve destekleyici olmak üzere başta sağlık turizmi, spor turizmi, 65 yaş üstü bireylere yönelik üçüncü yaş turizmi (ben 65 yaş genç biliyor idim. Ama yaşlı kabul ediliyor imiş) ve termal turizmin öne çıkarılarak bir fırsata dönüştürülmesi. Termal kaynaklar Bolu ve Düzce'de var. Doğa sporları için yüksek ormanlık alanlar, açıklık ve yaylalar içerdikleri yüksek oksijen nedeniyle özellikle spor turizmi açısından büyük fırsatlar var. Kamp, yaz ve kış kampları bunlardan yalnızca bir kaçı. İstanbul'daki kulüpler hedeflense bile yeterli talep oluşacaktır inancımızı yansıttık. **İŞ:** Futbol Kulüpleri geliyor mu? **NA:** Geliyorlar. Ama büyük bütçeli kulüpler maalesef gelmiyor. İkinci, üçüncü lig takımları geliyor. Beşiktaş, Fenerbahçe ve Galatasaray gibi simge kulüplerin bölgeye çekilmesi gerekli. Bunun için de standardın yükselmesi gerekli. Standardı yükseltmek için de sistemli çabalar gerekli. **İŞ:** Antalya bu konuda

çok başarılı. Özellikle kış aylarında çok güzel paralar kazanıyorlar. **NA:** COVID-19 Salgını süreci ve sonrası doğaya dönüşte bölge Metropoller arası konumuyla öne çıktı ve bir çekim merkezi haline geldi. Bu büyük bir fırsat idi. Bolu ve Düzce bu süreçte nasıl bir avantaj elde etti tam olarak bilmiyorum. Ancak özellikle Sapanca bunu çok iyi kullandı. Bu gelişmelerle bölge artık farklı bir kimliğe bürünüyor. Ancak bölgedeki fırsatların daha iyi kullanılabilmesi için sayısal tanıtım uygulamaların yanı sıra üst kullanım uygulamalarının yapılması gerekir. Örneğin Bolu Uygulaması ya da Yedi Göller Uygulaması indirilerek yürüyüş yollarını çizecek akıllı sayısal uygulamalar geliştirilebilir. Bu uygulamalar ortak projelerle yaşama geçirilebilir. Maalesef bölgemizde proje yapma kültürü henüz yeteri kadar gelişmiş değil. Örneğin ulusal, uluslararası hibe fonlarından, STK'nın sağlamış olduğu fonlardan bölge adına projeler geliştirildiğini duymuyoruz. Bu konuda herkesin cesur olması. **İŞ:** Para veriyoruz o fonlara. **NA:** İşte asıl sorun da burada. Para bizden gidiyor. Ama çaresi var. Profesyonel proje hazırlayan danışmanlık ofisleri ve bireyler var. Bunlara gerekir ise üniversiteler, STK'lar, özel turizm şirketleri, parasını vereceksiniz; onlar bu proje ya da projeleri gerçekleştirecekler. **Bir Katılımcı:** Belediyemize proje yazacak bir kişi istihdam edin; yalnızca proje yazsın. Avrupa Birliği (AB)'ne göndersin. İller Bankası ve diğer kamu kaynaklarından gelen paralar kadar hibe sağlarsınız diye önerdim. Vay efendim (proje yazacak kimse) bulamıyoruz. Vay efendim bizim burada yaşamak istemiyorlar kabilinden bahaneler duydum. **NA:** Üniversiteler içinde bunu tek bir üniversite Süleyman Demirel Üniversite' (SDÜ)si gerçekleştirdi. O kişi gitti. Şimdi gidin bakın ne oldu? Günümüzde ise en iyiler özel üniversiteler. Koç ve Sabancı. Çok iyi projeler çıkarıyorlar. Nedeni proje yazım ofisleri var. Üniversitelerin dışında söz konusu projeleri yerelde ilgili bakanlıkların taşra birimleri yapabilir. Valilik proje ofisleri bu konuda yetkinleşebilir. Belediyeler, Milli Parklar, acentalar, TÜRSAB, Turizm Bakanlığı, Rehberler Odası (TUREB) ve diğer STK'lar bu projeleri yapabilirler. Üstat toparlıyorum. Soru geldiği için biraz uzadı. Kıyıları kullanamıyoruz. En uzun kıyı aslında sizde (Kastamonu'da) var. Akçakoca'da Kastamonu kadar uzun olmasa da kıyı var. Kıyılarımızın jeolojik miras değeri var. Sahil Kumu Dikeni'ninden tutun, deniz ürünleri, kumu ve tarihsel süreçteki miraslara kadar geniş bir fırsatlar demeti var. Ancak biz denize, sahillere küsüz. **İŞ:** Batı Karadeniz'de Kum Zambakları var. Olağanüstü bir değer. **NA:** Çalışma sürecimizde

çok ilginç bir şey çıktı. Doğa turizmi yapılan yerlerde film setleri, çekim platoları, çekimi yapılan dizi, belgesel, film, yazı ve dokümanlar toplanıp bir turizm çekim unsuru olarak kullanılmıyor. Oysa bölgede bu amaçla kullanılabilir çok fazla materyal var. Bu birikim büyük bir avantaj ve fırsattır. Sayılan materyaller üzerine yazılacak ve etkin ve yaygın olarak yapılacak yayınlar da ayrı fırsatlar yaratacak potansiyeli bünyesinde barındırıyor. Mevsimsel döngülere göre taşıma kapasitesi planlanmıyor. Şimdi Ekim ayından sonra Yedi Göller'e gidin ve görün. Pınarbaşı'nı görün. Herkes sararan, kızıllaşan yaprakların görsel bir şölen sunduğu Sonbaharı fotoğraflamaya buralara akın ediyorlar. Böylesi bir iklim değişikliğinin tehdit potansiyeli yüksektir. Aynı zamanda bölgesel anlamda iyi korunan dirençli doğal alanlarda ise bir avantajdır. Bunun iyi planlanması gerekir. Yani ısı bizim burada iki derece arttığı zaman bütün illerde, bütün bölgelerde simülasyon ile hangi coğrafyada ekonomik etkinliklerden turizme ne yaşanacağını bizim öngörmemiz lazım. Bu özellikle de doğal afetlerin yol açacağı yıkımlar içinde önceden önlem alabileceğimiz bir fırsatı da bünyesinde taşır. Turizm, özellikle de Tabiat Turizmi böylesi bir simülasyonla ziyaretçi planlamasını çok daha doğru ve olası tehlikeleri de öngörerek yapma olanağına kavuşmuş olur. Bir başka zayıf yönümüz ise denetleme mekanizmalarının sağlıklı çalışmaması. Şayet aşırı kullanım (katılım) olur ise denetlemeden uzak duruyoruz. Bu aynı zamanda bir tehdit unsuru olarak kabul edilmektedir. Bir başka mesele yöre halkının ve yatırımcının karşı karşıya gelmesi. Sosyal, ekonomik ve kültürel. Bu unsurların uyuşması gerekiyor. Bir arabulucu, disiplin sağlayıcı, ombustman ya da danışmanların olması gerekiyor. Bu çatışmayı giderici bir geçişin sağlanması gerekir. Mevzu da yönetmelikler, güncel turizm uygulamalarının ve yasal zeminde bir araya gelmesi; bir otorite tercihen belediyeler tarafından yönetilmesi. Adam geliyor Tiny House'nu bir yere park ediyor. Ama kanunu yok. Ya da ormana gidiyor. Bir şeyler yapıyor. Yönetmelikte yok. Örneğin şimdi Yedigöller'de bulunan bungalovların hiç biri yasal değil. Geçici olarak, ayaklarından kaldırılabilir biçimde kuruluyor. Lütfen samimi olalım. Kafamızı kuma sokmayalım. Bir şekilde bu sorunları bizim çözmemiz lazım. Ve yapacak işek de adam gibi yapalım. Örneğin sulak alanlar ve tarım arazileri sanayi ve turizme açıldı. Bu kabul edilebilir bir şey değil. **İŞ:** Hocam yerleşim alanlarını da açabilirlerdi. Bu daha büyük bir tehlikedir. **NA:** Oraya geliyordum. Madencilğe dayalı çimento,

kömür, taş ocağı, kum ocağı, sanayilerinin artması, buna bağlı olarak taş ocakçılığı ve madencilik doğa alanlarına açılması. Şimdi Yedi Göller Bölgesi açılıyor. Bu çok büyük bir tehdittir. Bizim Yedigöller Yığılca Mevkiine Çimento Fabrikası kuruldu. Dağ taş ocağı patladı. Yedi Göller Bölgesinin çimento ve taş ocağıyla ne ilgisi var. Daha sonra kırsal alanlarda, doğa turizmi alanlarında gıda sektörünün örneğin tavukçuluk, balıkçılık, büyük baş hayvancılık ve gıda işletmelerinin artması. Bunların kontrolsüz ve aşırı kaynak kullanmaları; bunların atıklarını yaban hayatını ve turizmi olumsuz etkilemesi. Örneğin şu an aylar bir tavuk üretim merkezinin ölen ve kontrolsüz bir biçimde doğaya atılan leşlerle beslendiklerini biliyor muydunuz? Bu konuyla ilgili makale yazdık. Ve bu ayıların ölmüş tavuklardan hastalık olarak diğer yaban hayatına aktarmaları, belki de kuduz yaymaları olasılığı var. Bu çok büyük bir risk ve tehlike ve zamanla halk sağlığı problemine dönebilir. Hatırlayınız en son Bolu'daki su olayı. Unutturuldu. Doğa Turizmi alanlarındaki en önemli sorunumuz ekolojik restorasyon ve rehabilitasyon merkezi eksikliği. Bu nedenle bu alanlarda antropojenik etki (insan etkisi) ölçümü yapamıyoruz. Bunu yapamadığımız sürece de bu alanlarda sürdürülebilirliği sağlayamayız. Bu eksikliği bir an önce gidermeliyiz. Doğal alanlardaki biyoçeşitliliğin göstergesi lokal olarak bulunan endemik ve nadir bitki, hayvan, mantar, yosun ve liken türlerinin korunması çok önemli. Biz bunları açıyoruz. Örneğin Abant Çiğdemi açık. Hatta şunu söyleyeyim; Abant Çiğdemi ile Ankara Çiğdemi aynı zamanda aşar. Bir sapsarıdır. Diğeri ise masmavi. İkisinde bir melezi var tıpkı Fenerbahçe forması gibi. Abant Çiğdemi çok küçük bir alanda bulunur. Biliyor musunuz bu hibrit çiğdemleri görmek için yurt dışından çok insan gelir. Bizim burada yapmamız gereken şey onların açtıkları yere girişleri kısıtlamak. Kontrol altına almak. Ve anlatılarla, hikâyelerle tanıtımını yapmak. Bir tanıtım ofisi kurulabilir. Diğeri yandan yerel halktan kişiler bu çiğdemleri toplayarak satarlar. Bunu da doğru bulmuyoruz. **İŞ:** Benzer bir olgu sahlep (orkide) içinde geçerli. Büyük bir talan var. **NA:** Bartın'a gidin. **İŞ:** Ben İl Tarım Müdürüne söyledim. Ama bana sen halkın geçim kaynağına engel mi olmak istiyorsun diyerek karşı çıktı. Ben danışmanım. Ben fikir veririm. Sen uygular ya da uygulamazsın. Şimdi iki tane çayır var. Birini kısıtlamaları lazım. Ama her ikisinde de orkide talanı devam ediyor. Alanları düşük gelirli insanlara vermişler. **NA:** Üstat haklı. Biz Jeofit deriz. Yani uygun olmayan mevsimde gövdeleri toprak altında olan bitkilerdir. Yani toprağa sahip

olan aslında bitkinin kendisi. Yumru dediğimiz şey aslında bitkinin gövdesi. Toprak altı gövdesidir. Dolayısıyla şu aldatmaya gidiyorlar. Burada orkide (sahlep) üretiyoruz. Hayır. Siz bitkiyi söküyorsunuz. **İŞ**: Komple alıyorlar. **NA**: Burada üretimin standardizasyonu yok. Son olarak diyoruz Kayıt dışı konaklama ve başı boş köpekler sorunu. Örneğin kent ile köy arasındaki doğal alanlarda çok sayıda başı boş köpek var. Bunlar doğaya birileri tarafından bırakılıyor ve yaban hayatına çok zarar veriyor. Çok uzağa gitmeyin. İstanbul'da Belgrad ormanlarında bazı köyleri giriş yasak. Çünkü kuduz riski var diyor ve sözlerimi bitiriyorum. Beni dinlediğiniz için çok teşekkür ederim. Katkı sunmak isteyen, sorusu olan var mı?

1.9.1. Bir bakışta MARKA İlleri GZTF Analizi

MARKA İlleri Güçlü Yönler:

- Ulaşım kolaylığı (Cengiz Topel) havaalanının her iki ile yönelik hizmet sunması.
- Değişken yapıda doğal coğrafik özelliklere (jeolojik yapı) sahip değişik bitki toplulukları, değişik habitat tipleri (orman, göl, şelale), orman varlığının yüksek olması.
- Ekosistem hizmetlerinin Doğa Turizmi amaçlı kullanılması.
- Kültürel zenginliklerin yanında keşfedilmemiş olan Doğa Turizmi'ne dair yeni fırsatlara sahip olması.
- Kayak ve Deniz Turizmi'nin bir arada yapılabilir olması.
- Batı Karadeniz Bölgesi Metropollerine yakınlığın sağlamış olduğu; özellikle ara tatillerde doğayla ilgili eğitimlerin, yaz kamplarının, spor etkinliklerinin (oryantringten kayağa kadar) aile çocuk kamplarının, yaz kamplarının düzenlenebilme potansiyelinin varlığı.
- Batı Karadeniz'deki üniversitelerde ve Milli Eğitim Bakanlığı (MEB)'na bağlı eğitim kurumlarında Doğa Turizmi'yle ilgili bilimsel ve mesleki birimlerin örneğin; turizm fakülteleri, orman fakülteleri, ziraat fakülteleri, spor bilimleri fakülteleri, turizm meslek yüksekokulları, aşçılık liselerinin varlığı.
- COVID salgını gibi kitlesel salgın, doğal afet vb. olağanüstü yaşanan durumlara karşı Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki illerin Doğa Turizmi kriz yönetimiyle ilgili belleğe ve bilgi birikimine sahip olmaları.

- Bölge illerinin yönetsel açıdan olası salgın ve doğal afetlere karşı hazırlıklı olmaları ve diğer bölgeler için bir örnek teşkil etmeleri.
- Doğa Turizmi planlaması için yeterli sayıda seyahat acentası ve otel işletmesinin varlığı.
- Turizm Bakanlığı ve diğer turizmle ilgili kurumların örgüt ve temsilcilerinin (TGA, TURSAB, TUREB), yerel STK ve amatör doğa gruplarının bulunması.
- Yerel yönetimler ve kamu kuruluşlarının arasında Doğa Turizmi'ne dayalı uygulamalar konusunda iş birliği potansiyelinin ve ilginin yüksek olması.
- Bölgenin içilebilir doğal su kaynak rezervlerine ve oksijen oranı yüksek olan orman tiplerine ve yayla alanlarına, jeotermal sulara sahip olması.
- Bölgenin UNESCO aday ve citta slow kentlere sahip olması.
- Özellikle kamping (çadır, karavan vb.) gibi potansiyel alanlara sahip olması.
- Hafta sonları için günübirlik ve iki günlük Doğa Turizmi ziyaretçilerinin potansiyelinin yüksek olması.
- Bölgede uzun süre konaklama olanakları üzerine çalışmalar yapılıyor olması.
- Doğa Turizmi'nin özel ilgi alanları olan Botanik Turizmi, Kuş Gözlemi, Foto Safari, mantar vb. potansiyelinden dolayı özel turizm alanlarının geliştirilmesi.
- Batı Karadeniz Bölgesi'ndeki yöresel ve bölgesel Sağlık Turizmi'ne ve destekleyici tıbbi yönelik uygulamaların geliştirilmesi ve var olan kaynak değeri olarak örneğin apiterapi ve kaplıca benzeri seçenekler olarak ortaya çıkarılması.
- Batı Karadeniz Bölgesi'nde uluslararası sözleşmeler göre milli park, sulak alan (ramsar), sıcak noktalar, doğal sitler, jeo sitler, tabiat parkları, tabiat anıtları, tabiat koruma alanı ve biyo genetik rezerv alanlarının varlığı.
- Melen Havzası'nın (Düzce) İSKİ Su Havzası'nın, Gerede- Dörtdivan (Bolu) Su Havzaları'nın Ankara için ASKİ Doğa Turizmi'nin destekleyici doğaya zarar vermeyen koruyucu projeleri desteklemesi.

MARKA İlleri Zayıf Yönler:

- Bölge illerinin Kuzey Anadolu Fay Hattı'nın ve yan kollarının üzerinde kurulu olmaları; deprem üretebilme potansiyelinin olmasından dolayı dirençli kenetler ve yapılar ve kent sistemleri kurulamaması; deprem dışında doğal afetler, sel,

heyelan gibi diğer afetlere göre kentlerin ve turizm alt yapılarının yeteri kadar dirençli olmamaları.

- Dönemsel olarak Doğa Turizmi yapılan alanlarda taşıma kapasitesinden fazla turizm faaliyetlerinin yol açtığı negatif etkiler.
- Yerel halkın ve turizmdeki çalışanların Doğa Turizmi konusunda eğitimlerinin yetersiz olması, bunların hizmet sektöründen planlamaya kadar diğer alanlara yansımaları
- Doğa Turizmi üzerine ve Doğa Turizmi'nin yapıldığı yerlerde kolektif bilgi birikiminden ve organizasyondan uzak olduğu gerçeğinden hareketle, bunun geliştirilmesi için sürdürülebilir bir çalışmanın yapılmadığı bunun üzerine ileri perspektif eğitim ve planlamaların olmayışı.
- Korunan alanlar ve doğa koruma kapsamında bulunan milli parklar, tabiat parkları gibi özel alanlarda, alan kılavuzluğu ve yerel ve profesyonel rehberlerin bölge üzerinde eğitimlerinin ve uygulamalarının sınırlı olması.
- Bölgedeki kır ve kent arasındaki nüfus dağılımının kent yönünde artması Doğa Turizmi'nin yoğunluğunun olduğu kırsal (orman köyleri, köyler, yaylalar) yaşam biçimini olumsuz etkilemesi.
- Doğal kaynak alanlarındaki biyoçeşitliliği oluşturan (bitki, hayvan, flora, mantar, yosun, diken ve jeolojik yapının) materyallerin, ziyaretçiler tarafından izinsiz ve bilinçsiz olarak toplanması ve ilgili kurumların denetiminden izinsiz toplanması.
- Doğal kaynak alanlarındaki biyoçeşitliliği oluşturan (bitki, hayvan, flora, mantar, yosun, diken ve jeolojik) yapıyı tanıtan bilgilendirme, koruma, endemik zehirli gibi bilgilendirme levhalarının ve tanıtım broşürlerinin yetersizliği.
- Doğal kaynak alanlarındaki geleneksel mimari yapısına uyulmaması.
- Doğa Turizmi'nin yapıldığı kırsal alanla kent arasında etkileşiminin olmaması ve buna dair gerekli alt yapının kurulmaması.
- Son yılların gözde turizm türü Gastronomi alanında marka değerinin oluşmaması.
- Turistik işletmelerin ürün çeşitliliğinin sınırlı olması.
- Var olan turizm işletmelerinin yenilikçi, rekabetçi ve profesyonel olmamaları.

- Bölgede turizm süreçlerinin denetimsiz ve kayıt dışı olmaları.
- Bölgede rehberlik hizmetlerinin kayıt dışı (kaçak) yürütülüyor olması.
- Ulaşımın dezavantaj olması, günü birlik ziyaretlerin artması ve konaklama sayısına olumsuz etkisi.
- Ormanlık alanlardan endüstriyel odun üretimi, derelerde kanal tipi HES yapımı, ekosisteminin yanı başındaki yol yapım çalışmalarının turizmi olumsuz etkilemesi, Doğa Turizmi etkinliklerinin çakışması ve doğal yaşamın olumsuz etkilenmesi.
- Yerelde doğal kaynakların ve alanların yönetimindeki bürokratik sorunlar (bürokrasi) ve yönetmeliklerde yetki çatışması.
- Wikiloc, Google Maps gibi Android uygulamalarda kullanıcıların yüklemiş olduğu rotaların sorumlu otorite tarafından kontrol edilmemesi, denetlenmemesi nedenleriyle serbestçe kullanılmakta olmaları; yanlış bilgilendirme ve benzeri nedenlerle tehdit oluşturulmaları.
- Doğa Turizmi alanlarında yaşanacak olumsuz etkilere karşı koruyucu önlemlerin ve erken uyarı sistemlerinin eksikliği ve denetimsizliği.

MARKA İleri Fırsatlar:

- Doğa Turizmi'nin yanında alternatif ve destekleyici olarak başta Sağlık Turizmi olmak üzere Spor Turizmi, Üçüncü Yaş Turizmi, Termal Turizmi'nin öne çıkarılması.
- Bölgenin yüksek ormanlık alanlarındaki açıklık ve yayalarda yüksek oksijen miktarı yaratmış olduğu yaz çalışma kamplarının bölgede yapılma potansiyellerinin yüksekliği.
- COVID-19 Sonrası doğaya dönüşte Batı Karadeniz Bölgesi'nin yakın metropollerdeki potansiyel talebi çekme olasılığının yüksekliği.
- Doğa Turizmi'nin yerel, bölgesel ve ülkesel dönük şekilde dijital tanıtım ve uygulamalarla birlikte üst çatıda ülke uygulamalarıyla uyumlu olması.
- Ulusal ve uluslararası hibe fonlarının sunmuş olduğu Doğa Turizmi desteklerinin artması.
- Deniz ve kıyıların turizm için etkin şekilde kullanılması (jeolojik miras, sahil, kumul bitkileri ve deniz ürünleri üzerine) ve buradaki tarihsel ve arkeolojik yapılara göre yeniden planlanması.

- Küresel iklim değişikliğinin tehdidinin Doğa Turizmi'yle fırsata dönüştürülme potansiyeli vardır.
- Doğal alanlarda ve Doğa Turizmi'nin yapıldığı yerlerde oluşturulan film setleri ve çekimi yapılan film, dizi, belgesel, yazı ve dokümanların toplanarak basınla ve halkla beraber kullanılması.
- Ekonomide yaşanan sorunlar ve kur değişiminin dış aktif turizm talebi açısından yarattığı fırsat.

MARKA İleri Tehditler:

- Taşıma kapasitesine göre doğal kaynakların aşırı kullanımı.
- Küresel iklim değişikliğinin yol açacağı potansiyel olumsuzlukların getirmesi olası tehditler.
- Doğanın sürdürülebilirliğinin turizmde yaşanan yoğunluk sebebiyle sağlanamaması, denetleme mekanizmalarının yetersizliği.
- Yöre halkı ile yatırımcının karşı karşıya gelmemesi, (sosyal, ekonomik, kültürel).
- Mevzuat ve yönetmelikler güncel turizm uygulamaları ve aktivelerinden geride gelmesi.
- Sanayi sektörlerinin turizm, tarım, orman ve su alanlarında organize sanayi bölgeleri şeklinde kontrolsüz artması.
- Madencilğe dayalı çimento, kömür, taş ocağı, kum ocağı vb. sanayinin artması ve buna bağlı maden ve taş ocaklarının doğal alanlarda açılması.
- Gıda sektöründe kırsal ve doğal alanlarda tavukçuluk, balıkçılık ve büyükbaş hayvancılık gibi kitlesel tarım işletmelerinin artması, bunların kontrolsüz ve aşırı kaynak kullanımı, bunların atıklarının yaban hayatı başta olmak üzere insan sağlığını ve doğal alanları etkilemesi.
- Ekolojik restorasyon ve rehabilitasyon yönetmeliğinin eksikliğinden dolayı tahrip olmuş doğa ve turizm alanlarının geri kazanımının olmaması.
- Hayvan varlığı (fauna) zenginliğinden beslenen kaçak avcılık tehdidi.
- Doğal alanlarda biyoçeşitliliğin göstergesi olan ve yöresel olarak bulunan endemik ve nadir bitki hayvan, yosun, mantar, liken vb. türlerinin korunmasına yönelik eksiklik.
- Kayıt dışı konaklama ve yaratacağı olası olumsuzluklar.

- Doğal alanlara başı boş köpeklerin bırakılması bunların yaban hayatı başta olmak üzere gelen ziyaretçileri ve turizm aktivitelerini olumsuz etkilemesi.
- Ekonomide yaşanan sorunlar ve kur değişiminin dış pasif turizm talebi açısından yarattığı tehdit.

BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI YOL HARİTASI

Çalıştayı son gününde Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Yol Haritası Belirleme Oturumunda bir araya gelindi. Oturumda Dr. Aydoğdu'nun önerisi; Dr. Türker'in Kabulü ile Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi Rekreasyon Bölüm Başkanı Prof. Dr. Nuray Türker Moderatör olarak görev aldı.

Aydoğdu bu bölümün işleyişi hakkında katılımcılara açıklayıcı bilgiler sundu. Aydoğdu Plan Yol Haritası'nın ilk ana başlığının "**yönetişim**", ikinci ana başlığın ise "**sürdürülebilirlik**" olduğunu; alt başlıkların ise aşağıdaki gibi sıralandığını ifade etti:

- Yönetişim

- Uygulama Eylem Planı tanımı
- Uygun paydaşlar
- Yönetimsel Yapı ve Eşgüdüm
- Benzer projelerle Bütünleşme ve Sinerji olduğunu

- Sürdürülebilirlik

- Ekolojik Sürdürülebilirlik
- Ekonomik Sürdürülebilirlik
  - Alan Yönetim Maliyetlerinin Karşılanması
  - Tabiat Turizmi Seçeneklerinin Önceliklendirilmesi
  - Alan Ekonomik Çeşitliliği ve Sürdürülebilirliği
  - Ziyaretçi Yönetimi ve Sürdürülebilirliği
- Kültürel Sürdürülebilirlik

- Sosyal Sürdürülebilirlik
- Proje Somut Çıktıları ve Stratejik Plan.

Dr. Türker, teşekkür ederek Moderatörlük görevine başladı. Eş anlı olarak KÜ, Turizm Fakültesi Araştırma Görevlileri Demet Güner, Özge Çaylak Dönmez ve Selda Yordam Dağıstan'da notlar almak üzere kürsüde yerlerini aldılar.

Dr. Türker Yol Haritası için öngörülen maddelerle ilgili kavramların açıklanıp açıklanmamasının gereğini sorguladı. Gerek olmadığı ifade edildi. Dr. Türker "Yönetişim" başlığı altında katkıları talep etti.

Tablo 8: Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Yol Haritası ve Kapanış Oturumu Katılımcı ve Kurum Bilgileri

Sıra No	Adı Soyadı	Kurumu	Unvan ve Görevi	Çalıştay Görevi
1	Abidin Kansız	Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB)	BTK Kastamonu İl Temsilcisi	Çalışma Grubu Üyesi
2	Alpay Tırıl	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Dr. Öğretim Üyesi	Çalışma Grubu Moderatörü
3	Aydoğan Aydoğdu	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Doç. Dr.	Çalıştay Koordinatörü
4	Aygün Köse Çıtlak	Tarım ve Orman Bakanlığı IX. Bölge Müdürlüğü	Orman Y. Müh. Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
5	Begüm Hazal Kurt	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
6	Demet Güner	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
7	Ercan Karaçar	Sinop Üniversitesi, Turizm İşletmeciliği ve Otelcilik Yüksekokulu	Doç. Dr., Yüksekokul Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
8	Erkan Yalıtırlı	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Cide Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
9	Fahrettin Şenoğlu	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
10	Hasan Evrim Arıcı	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Dr. Öğretim Üyesi, Dekan Yardımcısı	Çalışma Grubu Üyesi
11	İbrahim Furkan Bektaş	Batı Karadeniz Kalkınma Ajansı (BAKKA)	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
12	İlknur Aynan	Düzce İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	İl Müdüresi	Çalışma Grubu Üyesi
13	İsmail Şahinbaş	Sırt Çantam	Kırsal Kalkınma Uzmanı	Çağrılı Konuşmacı

14	Mehmet Pekkaya	Zonguldak Bülent Ecevit Üniversitesi, Ereğli Turizm Fakültesi	Prof. Dr. Dekan	Çalışma Grubu Üyesi
15	Nagihan Yüce	Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü	Turist Rehberi	Çalışma Grubu Üyesi
16	Necmi Aksoy	Düzece Üniversitesi, Orman Fakültesi	Prof. Dr., Öğretim Üyesi	Çağrılı Konuşmacı, Çalışma Grubu Moderatörü
17	Nedim Emre Gürgen	KUZKA	Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
18	Nuray Türker	Karabük Üniversitesi Safranbolu Turizm Fakültesi	Prof. Dr. Rekreasyon Bölüm Başkanı	Çalışma Grubu Moderatörü
19	Nurten Çiçek	Düzce DKMP	Orman Y. Müh., Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
20	Özge Çaylak Dönmez	Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
21	Seda Çakar Bulut	DKMP Sinop Bölge Müdürlüğü	Kastamonu Şube Şefi	Çalışma Grubu Üyesi
22	Selda Yordam Dağıstan	Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi	Araştırma Görevlisi	Çalışma Grubu Raportörü
23	Serpil Uysal	DKMP Bolu İl Müdürlüğü	Orman Mühendisi, Uzman	Çalışma Grubu Üyesi
24	Seyfettin Kınış	Bolu Orman Bölge Müdürlüğü	Dr., Şube Müdürü	Çalışma Grubu Üyesi
Notlar				

Dr. Öğretim Üyesi Alpay Tırıl söz aldı. Dr. Tırıl bu çalışmayla çok önemli bir adımın atılmış olduğunu; şimdiye kadar Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesinin süreçte yapmış olduğu il ziyaretlerinde destek almış olduğu kişi ve kurumları bu çalıştay vasıtasıyla bir araya getirmiş olduğunu, böylelikle ilgili paydaşların tanışma olanağı bulunduğunu ifade ederek sözlerine başladı. Çalıştay sürecinde bir araya gelinen toplantılar dizisinin başlangıç açısından çok önemli olduğunu vurgulandı. İlgili paydaşların konuya ilgisinin ve dolayısıyla Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı çabalarının sürekliliğinin sağlanması için (toplantının) dijital ortama taşınması; dijital ortamda oluşturulacak bir katılımcı gruba bundan sonraki görüş ve önerilerin toplanarak devamında yarar gördüğünü vurgulayan Dr. Tırıl; bu grubun katılımının sağlıklı bir biçimde yürütülebilmesi için söz konusu grubun yanında herkesin (olan bitenle ilgili) bilgi alabilmesini, bir başka ifadeyle eşgüdümü sağlayacak ve fiilen iş görecektir daha dar kapsamlı bir yürütme kurulu önerisinde bulundu. Dr. Tırıl ayrıca “Yönetişim” dendiğinde akla yönetilenlerin katılımının geldiğini; pek tabii bireysel katılımların olabileceğini vurguladı. Dr. Tırıl, ayrıca sivil

toplum kuruluşlarının katılımının önemli olduğunun altını çizdi. Söz konusu STK'ın oluşturulacak yönetim organı içerisinde yer almalarında iki önemli ilkenin mutlaka gözetilmesi gereğini; somut olarak bir tarafta “*turizm*” diğer tarafta ise “*doğa koruma*” ile ilgili STK'ların sürece dâhil edilmesi gereğine olan inancını paylaştı. Dr. Tırıl böylesi bir seçimin/tercihin “bazen birbirlerini yönlendirir iken, bazen de dengeleyecek bir işlev görürler” görüşünü de ilettiler.

Daha sonra Düzce Orman Bölge, Doğa Koruma ve Milli Parklar Müdürlüğü'nde Orman Yük. Müh. Nurten Çiçek söz aldı. Çiçek yönetim ile ilgili temel sorunun kurumlar tarafından hazırlanan plan ve projelerin her yönetim değişikliğinde ya rafta kalması, ya da keyfi bir yaklaşımla masaya konması olduğunu ifade ederek sözlerine başladı. Örneğin biz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı'nı yaklaşık on yıl önce hazırladık. Bazı valiler ilgilendi, bazıları ilgilenmedi. Önceki dönem bazı belediye başkanları söz konusu planın arkasında idi. Şimdiki değil. Haliyle yönetim kadrolarının değişmesi, sizin hazırlamış olduğunuz planlara yönelik bakış açılarının da sürekli değişmesi sonucunu doğuruyor. Ama değişmeyen bazı şeyler var. “*İl İmar Planı*” değişmez, “*İl Çevre Durum Raporu*” değişmez. Çünkü bunları belirli bir takım komisyonlar onaylar. Diğer yandan sizin turizm hakkında bir fikriniz var ise; ve bir destinasyon da oluşturmuş iseniz. Bunu “*İl Çevre Durum Raporu*”na etki etmesini sağlamanız bir yöntemdir. Böylece idari değişiklikler sizi etkilemez ve İl Çevre Durum Raporu'na yerleşmesini sağladığınız o çerçeveye herkes uymak zorunda kalır. Bu nedenle bu tip bir plan, proje ve yöntem belirlenmesi yapılmalıdır. Örneğin ilin turizm gelişim haritası yapıldığında imar planını nasıl tüm taraflar onaylıyor ise, bunu da tüm kurumlar onaylamalı ve kendi planlarını da buna göre şekillendirmelidirler. **NT:** Böyle bir onay mercii yok. **NÇ:** Doğru ancak burada bizler bazı komisyonların yer almasını, örneğin TGA'nın böylesi bir yapı içerisinde yer almasını öneriyoruz. Diğer yandan kırsalda “*turizm kanunu*” değişti. Kanunun ucu o kadar açık ki; bununla sürdürülebilirliği sağlamak neredeyse olanaksız. Şayet bu kanunun uygulama yönetmelikleri çıkmaz ise; ekolojik restorasyon ve rehabilitasyon yönetmeliğine bağlanmaz ise turizm işi geçici olarak patlar, firmalar geçici olarak büyük paralar kazanır. Ancak biz hiçbir zaman fark etmeyiz. **NT:** Planlar uygulanabilir değil. Zira yöneticiler değiştikçe söz konusu planların arkasında duracak insanlar olmuyor. Dolayısıyla rafa kalkıyor. Diğer yandan yerelde (tabiat) böyle bir merci (onay)

bildiğim kadarıyla yok. Örneğin bizim orada (kentlerde) bir koruma kurulu var. Söylediği kanun. O ne derse onu yapıyoruz. Ama az önce de vurguladığım gibi tabiat turizmi konusunda kurala uymadığımızda bunu denetleyecek, cezayı kesecek bir kurum yok. **NÇ**: Çok haklısınız. Örneğin Uludağ'da, Uludağ bir milli park olmasına rağmen orayı yöneten dağdaki otelciler ve belediyenin de içinde olduğu bir birlik. Ancak yönetim anlamında çok başarılı olamadılar. Sırası gelmişken birliklerin kurulumunun ve yönetiminin bir şekli (mevzuatı) var. Ormanın kendi mesire alanları var. Bizim mesire alanlarımız var. Bunların dışında mülkiyetli olan turizm belgeli yerler var. Haliyle hepsinin entegre olduğu ortak bir dil, ortak bir platform oluşumu gerekiyor. Bu alanlarda Milli Parklar onay mercii olsa, belki de sorun çözülebilir. Evet Kastamonu İl Kültür ve Turizm Müdürü (İKTM) Fahrettin Şenoğlu (FŞ) Bey söz istiyor. Buyrun lütfen. **FŞ**: Sözü ettiğiniz koruma kurulu konusunda ilgili olarak; Koruma Kurulu önceleri Kültür ve Turizm Bakanlığı (KTB)'na bağlı idi. Ancak sonradan Çevre ve Şehircilik Bakanlığı'na bağlandı. Tabiat ile ilgili alınacak kararlarda Tabiat Varlıklarını Koruma Kurulu onay merciidir. **NT**: Peki bu planları onaylama ya da onaylamama gibi bir yetkileri var mı? Örneğin siz bir doğa planı yaptınız diyelim. **FŞ**: Nasıl kültür ile bir karar gerektiğinde Kültür Varlıkları Koruma Kurulu karar veriyor ise; söz konusu tabiat olunca Tabiat Varlıkları Koruma Kurulu karar ve onay merciidir. **NT**: Peki turizmle ilgili bir planlama yaptığınız da bunu onaylayan, ya da yanlış bir şey var ise ne oluyor? **NÇ**: Onu takip etmiyor. Evet; İsmail Şahinbaş Bey söz istemiş idi. Buyrun lütfen. **İŞ**: Çok teşekkür ediyorum. Yine aynı yerden bakıyoruz. Buradan bakıyoruz. Dışarıdan bakmıyoruz. Buradan bakacak isek; hatırlayacaksınız, sabah ilk konuşmacı bendim. On buçuk da aldınız beni. Her neyse....Şimdi 1. Sabah size Paflagonya Turizm Birliği'ni önermiş idim. Esin kaynağım deneyimim. Daha önce Bursa Valiliği'nde çalışmış idim. Valilik ile anlaşmam yok idi. Bursa Kültür ve Turizm Birliği ile anlaşmam var idi. Bütün ödemeyi orası yaptı. Bütün işi valilik denetiminde olan Birlik yaptı. Birlikler Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) Yasaması yoluyla kurulurlar. Kurulumu biraz zor olabilir. Şöyle ki tüm belediyeler üye olur. Üye belediyelerin toplam bütçelerinin %'si Birlik Bütçesi'ne aktarılır. Böylece Belediye Kültür ve Turizm Birliği kasasında müthiş bir para birikir. Tanıtım da Bursa Kültür ve Turizm Tanıtım Birliği tarafından yapılır. Birliğe üye hiçbir belediye tanıtım için para harcamıyor. Zaten bütçesinin

%2'sini birliğe vermiş. Birlik vali denetiminde idi. On beş Temmuz Kalkışması sonrasında büyükşehir belediyesine geçti. Zira büyükşehir belediyesi çok para harcıyor idi. Valilik beni bu işe karıştırmayın. Alın birliği siz denetleyin dedi. Birlik de doğrudan Türkiye Seyahat Acentaları Birliği (TÜRSAB) Güney Marmara BTK ile çalışıyor idi. Turizmci bir örgüt ile çalışıyor idi. Orada da bir ağabeyimiz var. Birlik bunu belki sağlayamayabilir. Çünkü birlik belediyelerinin bakışlarıyla, Bursa BB'nin bakışları çok farklı. Neyse, konumuza dönelim. Önerim Batı Karadeniz diyebilirsiniz, Küre Havzası diyebilirsiniz, Paflagonya diyebilirsiniz. Öncelikle bir platform oluşturmak. Bu platform WhatsApp üzerinden olabilir. Çeşitli paydaşların dâhil olduğu bir platform oluşturabilir isek çok iyi olur inancını paylaşıyorum. Bu önemli bir konu. WhatsApp grubumuz olur ise birbirimizden haberdar oluruz. İşte Milli Parkların, Orman Bölge'nin, İKTM'nün paydaş olduğu bir platform. Bununla birlikte bizim gibi insanların da içinde olduğu bir platform olsun. Birlik zor iş. Zira bütün valileri bir araya getirmek ve tek tek ikna etmek zor iş. Şimdi hep buradan bakıyoruz. Hepiniz devlet memurusunuz. Biz birkaç kişi dışarıdan geldik. Biz turizmden para kazanan insanlarız. Para kazanma işi biraz daha karmaşık. Bir sistem kurmak gerekiyor. Çünkü kâr-zarar işi olunca daha dikkatli davranmak gerekiyor. Bizim müşterimizin büyük çoğunluğu, açık ara İstanbul'dan geliyor. İzmir, Eskişehir, özellikle Adana, Mersin, Antalya'dan yazın çok müşteri geliyor. Çünkü çok sıcak olduğu için gezmeye geliyorlar. Şimdi biz bu insanlar hangi turizmi ne zaman tükettiğini bilmediğimiz sürece hep off-side da kalacağız ya da futbolda olduğu gibi top taca atılmış olacak. Ya da outa atıyoruz demektir. Bu nedenle eğilimlere bakmalıyız. Öğleden önce hızlı hızlı anlattım. Şimdi ben Doğa Sporları Derneği'nin başkanım. Safranbolu'da Fotoğraf Gönüllüleri Derneği Başkanı'yım. Ayrıca İstanbul'da da Trekking Travel isimli seyahat acentam var. Yani kâr-zarar işim var. Dükkân kirası ödüyorum. Sigortalı çalışanın ücretini ödüyorum. Kendim geçineceğim. Bir şekilde turizm yapacağım. Program yapacağım. Nasıl yapacağım programı? Eğilimlere bakıyorum. Müşteri eğilimi nasıl? Yani turizm tüketicisinin eğilimine iyi bakmamız gerekiyor. Likya programı yazıyorum. Nisan, Mayıs aylarında buralarda havalar sıcak, deniz var. Ve turizme alışık bir halk var. Herkes turizm yapmak istiyor. Bu nedenle işler çabucak halloluyor. Seralar bu bölgede. Soğandı, patatesti, patlıcandı, domatesti, biberdi, balık orada. Hemen bir şeyler alıp salata, balık

yapabiliyorsunuz. Muazzam bir turizm ağı var. Demek ki Mart, Nisan ve Mayıs ayında bir haftalık gezginler sırt çantalı turist baharın gelişinde sıcak yerler, Akdeniz tercihi var. Yazın da tam tersi Kuzey'e gidiyor. Trans Kaçkar, Trans Aladağ, Kaçkar Yayla Turu, Yayla pansiyonlarında kalıyorlar. Biz hala bu grupta yokuz. Biz ancak fotoğrafçıların Sonbahar'da tercih ettiği bir destinasyon olduk. Ve ısrarla Yenice'de aynı hatayı yapıyoruz. Pınarbaşı'nda aynı hatayı yapıyor. Pınarbaşı'nı Sonbahar'da gördün mü? Kardeşim Pınarbaşı'nı bir de Kışın gör. Biraz ezber boz. Yani algıyı değiştirmeliyiz. Fotoğrafçılar arasında bir algı var. Sonbahar'da Batı Karadeniz'e gidilir. Batı Karadeniz'e gidilir ama Kocaeli bir şey yaptı. Bir plan yaptı. Şenlikler var. Sakarya yaptı. Düzce'de muazzam bir Sonbahar var. Bolu'da da muazzam bir Sonbahar (hele Göller Bölgesi) oluyor. Yenice'ye kadar zaten denizin suyu (para) tükeniyor. Ve orada kalıyor. Safranbolu'da da müthiş bir Sonbahar var. Kalan deniz de (para da) orada bitiyor. Çok spesifik Erfelek Şelaleri'nde Sonbahar çok güzel olduğu için, Pınarbaşı'nda Sonbahar çok güzel olduğu için fotoğrafçılar geliyor ve bu yerler turizmden, yerel anlayışta o kadar bir pay alabiliyorlar. Kışın zaten yok. Biz müşterilerin genel eğilimlerine bakarak yanlarında olmamız lazım. Bir de coğrafyamızın bize vermiş olduğu değerlere kullanarak, herkes turizm yapacak diye bir şey yok. Bazımız turizm yapmayacak.

Bir proje daha önermiş idim; “Üç Kız Kardeş Modeli”. Genel Turizm Anlayışı'nı Kalkınma Ekonomisi içerisinde değerlendirebilir isek çok daha farklı olabileceğinden söz etmiş idim. Şimdi ben en nihayetinde kırsal kalkınma uzmanıyım. Kırın nasıl kalkınacağını bilen, dışarıdaki örgütlerin seçtiği bir adamım. Bunun üzerine biraz daha gitmek gerekiyor. Kırsal kalkınmayı, kalkınma ekonomisi içerisinde nasıl değerlendirmeliyiz? Tarım, hayvancılık ve turizmi bir arada nasıl harman edip iş yapabiliriz? İşte burada söylemiş idim. Pirinç'in, Mantar'ın ve Sarımsak'ın olduğu yerde müthiş bir Gastronomi Turizmi olabilir diye. Müşteri eğilimlerine göre iki tür proje var; 1. Müşteri eğilimine göre kendinizi hizaya almak, ona göre bir hikâye yapmak. 2. Bir de yine müşteri eğilimlerine göre platform olup sürekli olmak. Çünkü süreç beklemiyor. O beyefendinin kirası var. O beklemiyor, siz plan yapacaksınız. İki, üç, beş yıl. Ama pansiyoncu bekliyor; otobüsçü bekliyor; tur operatörü bekliyor; rehber bekliyor. Bunun için de pratik bir şey yapmak gerekiyor. Hocam bu iş size düşüyor. Pratik bir şey düşünüp...Siz herkesi tanıyorsunuz. Valiyi, belediye başkanını,

İKM'yi platform içine alın. Ya da bir isim versinler. Çünkü o arkadaş orada otobüsünü dolduracak, bu arkadaş otelini dolduracak, o rehber yevmiyesini alacak. Yani bir taraftan pratik bir davranış içinde olalım ki; paydaşları küstürmeyelim. Turizmcileri küstürmeyelim. Bir taraftan da aksın, damlasın. Lütfen düşünürken de, planları yaparken Hocam, bu damlatma sistemini de düşünelim. Söyleyeceğim bu kadar. **NT:** Hocam bir şey mi diyecek tiniz? **AA:** Hayır ben bir şey demek istemiyorum. Bütün konuşmacıları dinliyorum. Aslında ifade etmek istedikleri şey; bizim Yol Haritası alt başlıklarımıza düşen olguları söylüyorlar. Kıssadan hisse şayet... **NT:** Ben de onu söyleyecektim. **AA:** Sayın Moderatörümüz sırayla alt başlıkları ele almayı sürdürür ise; işte burada Eylem Planı'nın bir tanımı gerekiyor. **İŞ:** Platform...Hemen altında uygun paydaşlarla ilgili bir görüş ortaya konması gerekiyor. İsmail Bey onu birlikte ortaya koymaya çalışıyoruz. Biz bir inisiyatif mi olmalıyız? Bir platform mu olmalıyız? Ya da bir sivil toplum kuruluşu mu olmalıyız? **İŞ:** Hocam biz öncelikle "Umut" olmalıyız. Turizmcilere umut olmalıyız. Pansiyonculara umut olmalıyız, Pansiyonculara umut olmalıyız, otelcilere, restoranlar, tüm paydaşlara umut olmalıyız. **AA:** Tamam işte bu. Şu ana dek yol haritasıyla ilgili dört kişi konuştu. Dördünün de söylediği bir takım eksiklikler var. Zaten Çalıştayı'nın amacı da bu (Bu eksikleri tespit edip çözüm öneriler sunmak). Bu bir gereksinim. Ama bizim hukuki bir tanımlamamız yok. Yapacağımız "eylem planı"nın da hukuki bir tanımlaması olmayacak. İşte ortaya koymaya çalıştığımız Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı'nı gerçek anlamda işlevsel kılacak, sürekliliğini sağlayacak bir yapıya ihtiyaç var. Bu da Eylem Planı'nın tanımı içinde açıklanacak. **NT:** Siz başlık başlık gidelim mi diyorsanız? Dünden beri, çok özür dilerim. Bütün olarak bizim grupta bunları tek tek herkes bir tur üzerinde durur ise çok uzun sürer kaygısı yaşandı. Bu nedenle genel bir değerlendirme yapıldı ve onları gerekli yerlere dağıttık. **NA:** Eylem planında eylem planının başlangıcı ile ilgili kafa yormalıyız. Platform işi çok doğru. Ben şunu çok merak ediyorum. Kastamonu bir İhtisas Üniversitesi mi? **AA:** Evet. **NA:** Hangi alanda? **AA:** Ormancılık ve Tabiat Turizmi! **NA:** Peki İhtisaslaşmanın altında size koordinatörlükler verilmiş olması lazım. Hangileri var? **AA:** Başladık. **NA:** Hangileri? **AA:** İhtisaslaşma konusu zaten bir koordinatörlük. Ancak alt araştırma birimleri kurulmaya başlandı. Örneğin "Tabiat Turizmi Araştırma ve Uygulama Merkezi" kuruldu. **NA:** Olabilir. Şimdi bir adres. Yuva. Şayet burası konuyla ilgili bir baş, önder

olacak ise Batı Karadeniz Turizminde bir rol model olacaksa. Bunun halkalarıyla oluşturulacak ise. Bunun yuva sistemi ile oluşturulması lazım. Bunun Ormancılık ayağı, Kültürel ayağı ve Turizm ayağı da var. Sizin kendi içinizde de öyle dağılmadan bunu toplayacak bir biçimde, herkesi koordine edecek bir biçimde model olacak ise bu model olabilir. **AA:** Biz bunu zaten yapacağız. Ama İhtisas Üniversitelerinin bir misyonu var ve süreli. **NA:** Ben Düzce Üniversitesi tecrübesinden size aktarayım. Koordinatör ve İhtisas Üniversitesi olduğumuz için çok sayıda araştırma merkezi ve çok sayıda lisansüstü program açabilirsiniz. **NÇ:** Bizim gelişme planlarımız üniversiteler hazırlıyor. Zaten burada bahsettiğimiz de Eylem Planı. Siz şimdi turizm yapıyorsunuz. Turizm fakültesi eylem planlarını hazırlar. İKT’de uygular. Valilik de koordine eder. Böylelikle bizim kendi alanlarımızda mikro düzeyde yapmış olduğumuz eylem planını İl Kültür ve Turizm Müdürlüğü kendi planına bağlayarak uygular. Şimdi uygulama yönetmeliğimiz yok ama. Bunu hazırlamak için buradayız. **AA:** Peki o zaman şöyle bir şey öneriyorum. Eylem Planı Tanımını sona bırakalım. **NT:** Ben de onu önerecek idim. Çünkü bu alt maddeleri ele aldıktan sonra, sürdürülebilirliği de ele aldıktan sonra yapmak lazım. **NA:** Şimdi bir şeyi kaçıyoruz. Üniversiteler neden ihtisaslaşıyor? Çünkü Bölgesel Kalkınma Odaklı ve Kollektif İşbirliği. Bu yalnızca burayla ilgili değil. Bu yüzden çok önemli. Bunun il temelinde olmaması gerekiyor. Örneğin Bolu’da; ihtisaslaşma değil, çok eski bir üniversite olduğu için Bolu’da öyle bir kavram var. Sinop’ta var mı? **AT:** Yeni yeni başladı. Güzel, ihtisaslaşma sizin paranızı arttırıyor. Araştırma görevlisi sayınızı, bütçenizi arttırıyor. Çok sayıda merkezi kurabilmenizi sağlıyor. Bu üniversite ayağı. Bakınız bizler yine de uygulamada değiliz. Burada Batı Karadeniz Üniversiteler Birliği var mı? Batı Karadeniz Kalkınma Birliği var mı? **NT:** Birlik var ama; Birlik ne kadar etkin? İşte tüm bunlara kollektif bir işlev kazandırabilirsek; şuradan önerilen Paflagonya, buradan önerilen Bitinya Birliği; bununla ilgili olarak siz kollektif bir yapı, sistem kurmaz iseniz; bu eylem salt sizin burası için yapılmış bir olguya dönüşür. Sonuç olarak Düzce gider bir başka şey söyler, Bolu başka bir şey. Sonuçta bu kurumsal bir şey. Orman bölge olarak Düzce nerede? Dokuzuncu Bölge. Kastamonu 10. Orman Bölge Müdürlükleri farklı. Ekosistem Daire Başkanlığı çok farklı. Dolayısıyla Tarih ve Kültür Varlıkları Koruma, başka ne kaldı? BTK var. Evet içinde acentelerin de olduğu bir sistem olmaz ise; bizim şu ana dek konuştuğumuz yine genellik dışında

bölgesel kalır. Evrensele gitmez. Yerellikte kalır. Bölgesel noktaya yığılmaz. **AA:** Hocam biz Düzce'den Sinop'a bütünleşik bir yapı oluşturmaya çalışıyoruz. **NA:** Hocam “kuram” ile “uygulama” yani “eylem” çok farklı. **İŞ:** Tanışalı iki yıl oldu. İki yıl önce yaptığımız sempozyumdaki şeyleri konuşuyoruz. **AA:** Şimdi bir adım ilerideyiz. **NT:** Paydaşlarla ilgili bir şey söylendi. Bu paydaşlardan yola çıkarak bu örgütsel yapının ne olması gerektiğini tartışalım. İsmail Beyin söylediği siz hep buradan bakıyorsunuz. Dış paydaşları dikkate almıyorsunuz diyor. Buna da katılıyorum. Paydaşlar ile ilgili var mı başka öneriniz? Şu paydaş olur ise daha efektif sonuçlar alırız diye. **AA:** Sayalım. Üniversiteler ve ilgili bölümleri; **AT:** STK'lar turizm, doğa vb. fark etmez. **NT:** Yerel yönetimler zaten çok önemli paydaş. **NÇ:** Paydaşlara eşit haklar vermemek lazım. Kimin talep eden olduğu, kimin onaylayıcı ve kimin inceleyici olduğunu ve kimin başkan olduğunu netleştirmek gerekir. **AA:** Yetki ve sorumluluklar. **NT:** Milli Parklar diğer bir paydaş. İKTM, valilikler, orman bölge, çevre ve şehircilik de paydaş olmalı. Çünkü tescil mercii onlar. **İŞ:** İlgi kaybolmamalı. **NT:** Kanaat önderleri. Turizm alt yapı birlikleri, İl özel idareleri. **AT:** İl gençlik ve spor müdürlükleri; **AA:** TUREB, TÜRSAB, bölge kalkınma ajansları, TKDK, **NT:** Kırsal turizm dernekleri var ise; **AA:** YEG dernekleri. **İŞ:** Şimdi platform tamam mı? Şayet tamam ise bunun üniversite önderliğinde olması gerekir. **AA:** İsmail bey, tamam. Biz sonuçta bir ihtisas üniversitesiyiz. Ortada bir bütçe de var. Bunu pek tabii üstleneceğiz. Ancak sürekliliğinin sağlanması için şu an tartıştığımız yol haritası ve ilgili maddelerinin altlarının doldurulması gerekli. **NT:** Paydaş konusunda hem fikir miyiz? Kooperatifler. **NŞ:** Katılmak isteyenler. **AA:** Paydaş sayısı arttıkça karar alma ve eşgüdüm zorlukları oluşuyor. **BS:** Cumhurbaşkanlığı burada bir yerde olmalı. **AA:** Cumhurbaşkanlığı İletişim Daire Başkanlığı. İl Sağlık Müdürlükleri, **NT:** Paydaş kısmını burada kapatıyorum. Şimdi önemli olan uygun paydaşlardan nasıl bir yönetsel yapı oluşturabileceğimiz.

AA: Benim önerim sayılan tüm paydaşların bulunacağı bir üst kurul. Üst kurul da geniş bir yapı. Onun altında da daha rafine bir yönetim kurulu. Böylesi bir yapıda üst kurul yılda bir ya da üç aylık dönemlerde bir kez toplanır. Bu toplantılarda stratejik kararlar alınırken, yönetim kurulunda da daha adrese telim bir yönetim anlayışı olur. **NÇ:** YK'nun her şeyi yazabilecek kadar bilip, altına imza atabilecek kadar içinin doldurulması lazım. Laf kalabalığı olmamalı. **NT:** Yetkin kişilerden oluşmalı. **NA:**

Kaç kişilik bir yapı oluşacak? Sayılan tüm paydaşların katılacağı bir yapı çok hantal olur. Aklıma bir fikir geldi. Yedi ili kapsayacak “**Tabiat Turizmi Ajansı**” kurulsun. Şayet bu önerim, ya yasa, ya da Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ile yaşama geçirilir ise, bütçesi de olur. **NT**: O halde bu yönetsel yapı kısmında hem fikir miyiz? **AA**: Şayet ajans olur ise zaten bunların tüm yönetsel süreçleri belli. Oradan alınıp simüle edilebilir. **NT**: Böylesi bir durumda eşgüdüm sorunu da olmayacak. Zira işlerlik belli olunca, eşgüdümlemek de sorun olmaktan çıkar. **NT**: Yetki ve sorumluluklar da hallolmuş oldu. **NA**: Ajanslar daha çok planlama, proje ve diğer konularda daha güçlüdür. **İŞ**: Şimdi üstadım birliklerin kurulumu belli. Üye belediyelerden gelen %2’lik paylarla bütçe sorunları da yok. Ajans kurdunuz, merkezden para bekleyeceksiniz. TÜRSAB bunu yapıyor. Bu iş parasız dönmez. Ajans ise bu yıl bütçesi yok. Birlik olur ise sistem daha iyi işler. **AA**: A Planı ajans, B Planı birlik. **HEA**: Necmi Hocama katılıyorum. Ajans doğru fikir. **NT**: Yetki ve sorumluluklar tamam. Yönetsel sürdürülebilirlik? **NA**: O da halloldu. **NT**: Diğer projelerle sinerji. Yabancı ülkelerle işbirliği olacak mı? **NA**: Her yerle işbirliği. **AA**: Bu bir destinasyon yönetim modelidir. İyi uygulama örneklerini alıp uygulayalım....

Sürdürülebilirlik. Ekolojik; - Ekolojik Sürdürülebilirlik

- Ekonomik Sürdürülebilirlik

- Alan Yönetim Maliyetlerinin Karşılanması

- Tabiat Turizmi Seçeneklerinin Önceliklendirilmesi

- Alan Ekonomik Çeşitliliği ve Sürdürülebilirliği

- Ziyaretçi Yönetimi ve Sürdürülebilirliği

- Kültürel Sürdürülebilirlik

- Sosyal Sürdürülebilirlik

Ekolojik olmayan bir turizm, ekonomik açıdan sürdürülebilir olamaz. Çöp yönetimi önemli. Vahşi depolama ile yapılıyor. Bunları çözmemiz gerekiyor. Biyolojik paket arıtmalar önerilebilir. Kompostlama yapılabilir. **AA**: Turizm eğitimi alanlar sürdürülebilirlik konusunu öğrenirler. Ve çok zaman taşıma kapasiteleri konusunda kafa yorarlar. Bu projenin bileşeni tüm tabiat turizmi türleri ve yapılacağı yerleşkeler ya da alanlar için beş taşıma kapasitesini içeren, koruma ve kullanma dengelerini temel

alan, aynı anda kabul edilebilecek ziyaretçi sayıları tespitinden, atıkların geri kazanımı ve bertarafına hesaplamaların yapılmasıdır. Bu başlık altında ele alınan tüm kalemleri kucaklayacaktır. Bunu da sempozyum içerisinde irdelemekte yarar var.

Hanımfendiler, Beyfendiler, Çok Kıymetli Dostlar, 15 Eylül 2023 Cuma günü saat 09:37'de başlatmış olduğumuz “Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı” 16 Eylül 2023 Cumartesi günü, saat 18:00 itibarıyla sonlanmak üzere. Açıkçası böylesi bir yola çıkarken ne yapacağımızı pek bilmiyoruz idik. Ortak akılları neler yapmamız gerektiği konusunda birçok üretimde bulduk. Büyük bir memnuniyetle öngörmüş olduğumuz tasarımın gerçekten isabetli olduğunu gördük. Bununla birlikte bu iki gün içerisinde somut olarak belirlenmiş olan program başlıkları altında yapılan çalışmalarda hepimizin bir enfomasyona sahip olduğu ortaya çıktı. Bu enfomasyon hem bilgi dağarımızı arttırdı. Hem de kurumların hangi konularda ne tür çalışmaları yaptıkları hususundaki eşgüdümü de sağlamış oldu. Dahası böylesi bir farkındalık kurumlar arası iletişimin ve maalesef sinerjinin çok düşük bir düzeyde olduğu ve bu konuya özel bir önem atfedilmesi gerektiği gerçeğini bir kez daha yüzümüze çarpmış oldu. Çalıştayımızda ortak amaç için yedi ilden çok farklı gruplardan 50 ile başlayan şu an 25'e kadar düşmüş paydaş olağanüstü isteklilikle çok büyük bir katkı sağladı. Bu da en çok gereksinim duyduğumuz birlikte iş görme kültürümüze olağanüstü bir katkı sağlamış oldu. Ben bu açıdan (en sonda da şükranlarımı sunacağım ama) şimdiden hepinize hem kurumum, hem adım, hem de Batı Karadeniz Tabiat Turizmi ve Türkiye Turizm Dünyası adına çok teşekkür ediyorum ve hepinizden çok büyük bir alkış istiyorum.

Kıymetli Dostlar özetlemek gerekir ise; çalıştayımız birçok açıdan çok verimli ve öğretici oldu. Gerek çağrılı konuşmacıların sunumları, gerek çalıştay çalışma gruplarının durum tespiti, GZTF analizi ve yol haritası çalışmalarında ortaya konan yaklaşım ve bakış açıları, çalıştayın amaçlarına büyük ölçüde ulaşmasını sağladı. Bilmem bu saptamama katılır mısınız? Ve nihayetinde böylesi bir sempozyum için eğer kabul buyurursanız burada bulunan tüm dostları Düzenleme Kurulu'nda görmek isterim. Ayrıca gerek düzenleme kuruluna, gerekse de bilimsel kurula önerebileceğiniz bireyler var ise sizlerden isimlerini bildirmenizi istirham ediyorum. Ve bir müjde de vereyim. Bütün konuştuklarımızı kucaklayacak, en azından başlangıcı yapacak, nihai çıktı olarak Bolu'dan Sinop'a Batı Karadeniz tanımına giren illerdeki doğa temelli

turistik arz verilerini potansiyel ziyaretçilerin kolaylıkla bulabileceği, kullanıcı dostu dolaşma konforu (yabancıların navigasyon friendly dedikleri) olan bir sayısal portalda, dijital bir uygulamada hem doğa severlerin, hem de diğer tarafta tüm paydaşların yararlanabileceği bir ihtisas projesini hazırlamayı da huzurlarınızda hepinize taahhüt ediyorum.

Kıymetli Hanımefendiler, Beyefendiler katılımınız, sabrınız, katkılarınız ve her şeyden önemlisi özveriniz için kurumum Kastamonu Üniversitesi ve Turizm Fakültesi adına, şahsım, Batı Karadeniz Turizmi ve Türkiye Turizm Dünyası adına çok çok teşekkür ediyorum. Sizlere bundan sonraki yaşamlarınız için öncelikle sağlık, huzur ve aynı zamanda başarı ve gönenç diliyorum. **NT:** Ben de bir şey söyleyebilir miyim? **AA:** Hay hay buyrun lütfen. **NT:** Tamam bu grup alkışı hak ediyor ama en çok alkışı da Aydoğan Hoca hak ediyor. Çünkü bizi bir araya getirdi. Bize birbirimizi tanıma fırsatı verdi. Eski dostlarımızla bir aradan sonra uzun süre bir arada olma fırsatı verdi. Bizi ağırladı, zaman ayırdı. Asıl biz size çok teşekkür ediyoruz. **AA:** Ben teşekkür ediyorum. Sürç-ü lisan eyledi isem affola...

BATI KARADENİZ TABİAT TURİZMİ UYGULAMA EYLEM PLANI SONUÇ BİLDİRGESİ

On beş Eylül 2023 Cuma sabahı 09:37’de başlayıp, 16 Eylül 2023 Cumartesi saat 18:30 sularında sona eren Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Çalıştayı arama çabaları birçok açıdan çok verimli geçti. Gerek çağrılı konuşmacıların, gerekse de çalışma gruplarının ortaya koymuş oldukları durum tespiti, GZTF analizleri ve yol haritası çabaları aracılığıyla yüzlerce konu dile getirildi. Ancak bunlar içerisinde tüm katılımcılar tarafından üzerinde en çok durulan bazı hususlar, Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı’nın nasıl evrilmesi gerektiği hususuna da ışık tutan ipuçları ve öneriler ortaya koydu. Bunlar özlüce; çalıştay sürecinde en çok üzerinde durulan husus Batı Karadeniz tanımına giren yedi ilin tabiat temelli turistik arz yönlü verilerinin ne kadar güçlü olduğu idi. Bununla birlikte söz konusu verilerin güncellenerek geçerli ve güvenilir bir envanterinin ortaya konması gereği de çok kez yineleni. Gerek tabiat turizmi tanımına giren konularda, gerekse de somut ve somut olmayan kültürel miras tanımına giren hususlarda var olan durumun (envanterin) tespit

edilmesi; kapsamının genişletilerek yerleşkeleri de içine alan bir genişlikte ve derinlikte yapılması gerektiği herkes tarafından vurgulandı. Hoş, envanter açısından da elimizde çok sayıda araştırma raporunun ve uygulamanın örneğinin TGA “Gezsen” ve “Go” hesapları, ekotabanlar, 81 il Tabiat Turizmi Master Planları, Bölge illeri Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planları olduğu vurgulandı. Yapılan sunum ve tespitlerde en çok öne çıkan bir diğer husus tabiat turizmi alanlarında yapılan etkinliklerin büyük bir bölümünün hukuki bir dayanaktan yoksun olduğu; mevzuat eksikliğinin çok olduğu, var olan mevzuatın ise ya güncelliğini yitirdiği, ya da uygulama açısından yetersiz olduğu, eşgüdümünden uzak uygulanmaya çalışıldığı saptaması idi. Dahası anılan yasal boşluğun ya da yürürlükte olan mevzuatın tabiat turizminin gelişimindeki en büyük engel olduğu güçlü bir biçimde dile getirildi. Bu olgu kapsamında ayrıca ilgili otoriteye gerek kamu, gerek iş insanları, gerekse de STK’lardan, tabiat turizmi alanları üzerinde yürürlükteki mevzuata uygun olmayan yapılaşma ve tasarruf taleplerinin geldiği ifade edildi. Dahası tabiat turizmi alanlarında halen süregelen etkinliklerin denetimsiz, çevreye duyarız ve dolayısıyla sürdürülebilirlikten uzak gerçekleştiği dile getirilen bir başka önemli husus idi. Bu kapsamda değerlendirilebileceğine inanılan bir diğer husus ise sürdürülebilir bir tabiat turizmi için vali ve diğer üst düzey yöneticilerin konuya bakış açıları ve sahiplenme konusunda yaşanan farklı tutumlar idi. İl valilerinin ortalama iki veya üç yıllık görev sürelerinde genelde turizm, özelde ise tabiat turizmine bakış açıları ve adanmışlıklarının çok önemli olduğu vurgusu idi. Ancak zaman zaman valilik görevini yüklenen bürokratların turizm olayına yeteri kadar önem vermediği ve tabiat turizminin gelişimine olumsuz etki ettiği güçlü bir biçimde ifade edildi.

Tabiat turizmi alanlarının kullanımında öne çıkan çok önemli bir başka husus ise ziyaretçi sağlığı ile ilgili idi. Söz konusu sağlık kaygılarının gerçekleşmesi halinde “*acil durum müdahale*” olanaklarının hemen hemen hiçbir tabiat turizmi alanında olmadığı vurgusu, bu hususta çok yönlü çabaların gerekli olduğu gerçeğini bize belletti. Çalıştay çalışma gruplarının üstünde uzlaşa sağladıkları bir diğer husus da yerel halkın turizm bilincindeki eksiklikler idi. Bunun yanı sıra tabiat turizmi alanlarında konaklama başta olmak üzere, yeme-içme ve diğer ağırlama tesislerinin hem nicelik, hem de nitelik açısından çok az olması dile getirilen bir diğer olumsuz yön idi. Önceki iki tümcede dile getirilen ve birincisinin aynı zamanda ikinci sorunun

da kaynağı olabileceği düşünüldüğünde verilecek farkındalık eğitimlerinin sorunu aşmada yararlı olabileceği kayda geçen bir diğer durum idi.

Çalıştayda çalışma gruplarının üzerinde uzlaştığı bir diğer husus ise Batı Karadeniz tanımında yer alan tüm üniversitelerde ve MEB'e bağlı kurumlarda turizm eğitimi veren birimlerinin olması idi. Bu bölge illeri için güçlü bir yön ve fırsat kapısı olarak değerlendirilir iken, öğrencilerin Türkiye'nin güney ya da güneybatısındaki gözde turizm merkezlerinde çalışmak istemeleri zayıf bir yön ve tehdit olarak değerlendirildi.

Çok yalın olarak yüzlerce farklı konuda çok yönlü saptama, öneri ve yapıcı eleştirici ortaya kondu. Örneğin etkin ve sürdürülebilir bir Batı Karadeniz Tabiat Turizmi için “*Paflagonya Turizm ve Tanıtma Birliği*”nın yanı sıra “*Bitinya Bölgesi Turizm Bölgesi*”nin oluşturulmasından; *Kırsalın kalkınması için “Tarım, Hayvancılık ve Turizm”*in bir arada harmanlandığı “*Üç Kız kardeş Modeli*”ne birçok öneri ortaya kondu. Kastamonu için olduğu kadar sürekliliği sağlandığında tüm Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı'nı kucaklayacak bir markalaşma önerisi olduğuna inanılan “*göz alıcı bir renge, kulağa hoş gelecek bir müziğe, güçlü bir stratejiye ve en az üç yıllık bir harmoniye*” gereksinim olduğu vurgulandı. Anılan önerilerin odaklandığı husus ise yapılacak tüm çabaların *bütüncül, toplumcu, dengeli ve sürdürülebilir olması gerektiği* idi. Ama hepsinden önemlisi tüm bu çabaların bir örgütsel yapı altında yapılması önerisi idi. Örgütsel yapının ise bütçesi olan, kendi içerisinde yetki ve sorumlulukları tanımlanmış, net ölçülebilir ölçütlerle denetlenebilecek bir örüntüde olması gereği vurgulandı. Önerilen yapının halen başarılı bir biçimde uygulanan kalkınma ajanslarının örgütlenmesiyle bire bir örtüştüğü ve “*Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Ajansı*” adı altında bir ajans olması; Cumhurbaşkanlığı Kararnamesi ya da meclis kararı ile oluşturulması çalıştayın en önemli ve somut “*Sonuç*”u olarak kabul edildi.

Dahası iki güne sığdırılmaya çalışılan bir çalıştayın yedi il tanımına giren çok geniş bir coğrafyanın Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı için yeterli olmayacağı; bu çalıştayda gerek mevcut durum tespitlerinde eksik, ya da güçlendirilmesi gerekli görülen, gerek GZTF analizlerinde birer zayıf yön ya da tehdit olarak görülen hususların, gerekse planlama ya da zaman kısıtları nedeniyle değinilemeyen konuların derinlemesine ele alınacağı ulusal bir sempozyumun konuya çok daha farklı bakış

açıları getireceği; çok daha güvenilir ve geçerli çözümler önereceği kanısı oluştu. Bu kaniya koştur aşağıda sıralanan konuların ele alınacağı geniş katılımlı ulusal bir “Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı Sempozyumu”nun düzenlenmesi kararına varıldı.

- ✓ Batı Karadeniz Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Nüfus ve Tersine Göç
- ✓ Batı Karadeniz Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Atık Yönetimi
- ✓ Batı Karadeniz Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Yönlendirme, Yön Bulma ve Yer Belirleme
- ✓ Batı Karadeniz Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Kurumlar Arası İletişim, Eşgüdüm, İşbirliği ve Sinerji
- ✓ Batı Karadeniz Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Rehberlik
- ✓ Batı Karadeniz Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ulaştırma, Toplu Taşıma Olanakları ve Seçenekler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Mevzuat Temelli Engeller, Çelişkiler ve Olası Çözüm Önerileri
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Girişim Fırsatları ve Girişimcilik
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Reklam ve Tanıtım
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Pazarlama
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Seyahat Acentacılığı ve Paket Tur Yönetimi
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Küresel İklim Değişikliği, Fırsatlar ve Tehditler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Mikroklima Değişimleri ve Modellemeler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Aşırı (Over) Turizm
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sosyal Medya ve Sivil İnisiyatif Etkisi
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Yönetişim

- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Yapılaşma
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sosyal, Kültürel, Rekreatif ve Sanatsal Etkinlikler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ayı-insan çatışması
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Hikâyeler ve Anlatılar
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sürdürülebilir Vahşi Yaşam
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Yaşayan Müzeler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Yerel Yönetimler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Üniversitelerarası İşbirliği
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Taşıma Kapasiteleri
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sayısal Uygulamalar
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Doğal Afetler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sivil Toplum Örgütleri
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Kamu, İşbirliği, Eşgüdüm ve Sinerji
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ziyaretçi Profili
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ziyaretçi Memnuniyeti
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Orman Endüstri Üretimi
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Korunan Alanlar, Yönetim ve Ziyaretçi Yönetimi
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ziyaretçi Güvenliği
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Acil Müdahale
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Standardizasyon
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Kültür Rotaları
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ürün Çeşitlendirmesi
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ekolojik Ayakizi
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Hukuki Mevzuat
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Uygun Paydaşlar
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Yönetişim
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sürdürülebilirlik

- Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Kültürel Sürdürülebilirlik
- Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sosyal Sürdürülebilirlik
- Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ekolojik Sürdürülebilirlik
- Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Ekonomik Sürdürülebilirlik
- Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Psikolojik Sürdürülebilirlik
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Glamping, Orman Banyosu, İklim Terapisi ve Dijital Detoks Bütünleşik Tabiat Turizmi Yaklaşımları
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sağlıklı Altyapı
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Sağlıklı Üstyapı
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Tabiat Turizminde Güncel Eğilimler
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Yerel Halkın Farkındalığı, Eğitim ve Yetkinliği
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve Bir Bütün Olarak Yönetmel Sürdürülebilirliği
- ✓ Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Çekim Merkezleri ve diğer konular.

Sempozyumun Kastamonu Üniversitesi, Turizm Fakültesi öncülüğünde, tabiat turizmiyle ilgili tüm paydaşların katılımının sağlanacağı bir biçimde 2024 yılı içerisinde yapılması benimsendi. Çalıştaya katkı sağlayan tüm paydaş ve katılımcıların düzenleme kurulunda yer alması ve ilgi alanlarına uygun bildirimlerle desteklemeleri karara bağlandı.

Yapılacak ulusal sempozyumun yararlı, işlevsel ve sürdürülebilir bir sonuç sağlaması için ise Kastamonu Üniversitesi Turizm Fakültesi öğretim elemanlarının inisiyatifiyle bir “Batı Karadeniz Tabiat Turizmi Uygulama Eylem Planı” ihtisas projesinin hazırlanmasına karar verildi.

ÇALIŞTAY EKLERİ

1.10. Çalıştay Fotoğraflarından Bir Seçki

1.11. Bitki Biyolojik Çeşitliliğinin Korunması ve Sürdürülebilir Botanik Turizmi Bağlamında Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi'nin Rolü.

Necmi AKSOY¹, Haldun MÜDERRİSOĞLU², Engin EROĞLU², Neval GÜNEŞ ÖZKAN¹, Turgay BİRTÜRK¹, Nihan KOÇER³, Bilge TUNÇKOL⁴, Özgür YERLİ², Şemsettin KULAÇ⁵, Bilal ÇETİN⁵, Murat SARGINCI⁶, Sertaç KAYA², Serdar ASLAN¹, Salih Sercan KANOĞLU⁷, Nermin BAŞARAN², Tuba GÜL DOĞAN², Ahmet AYTEĞİN⁸

- 1) Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Orman Botaniği Anabilim Dalı, Düzce
- 2) Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Peyzaj Mimarlığı Bölümü, Düzce
- 3) Düzce Üniversitesi, Ormancılık Meslek Yüksek Okulu, Düzce
- 4) Bartın Üniversitesi, Ormancılık Meslek Yüksek Okulu, Ulus, Bartın
- 5) Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Silvikültür Anabilim Dalı, Düzce
- 6) Düzce Üniversitesi, Orman Fakültesi, Toprak İlmi ve Ekoloji Anabilim Dalı, Düzce
- 7) Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi, İstanbul
- 8) Düzce Üniversitesi, Lisans Üstü Eğitim Enstitüsü, Düzce

e-posta: necmiaksoy@duzce.edu.tr

Özet

Düzce İli zengin florası ile bir biyoçeşitlilik merkezi olmasının yanında, sahip olduğu doğal güzellikleri ile doğa turizmi açısından da Batı Karadeniz Bölgesinin önemli merkezlerinden birisidir. Botanik turizmi açısından Düzce İli'nin potansiyeli değerlendirilirken, düzenlenecek ekolojik, botanik ve doğa turizmi aktiviteleri, biyolojik zenginliğin sürdürülebilir olmasını sağlayabilmelidir. Bu çalışma ile Batı Karadeniz Bölgesi'nin bitki biyolojik çeşitliliğinin korumasına temel altlık oluşturması, bütünleşik doğa koruma ve eğitimine hizmet etmek amacı ile kurulan Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi'nin yerel ve bölgesel anlamda, sürdürülebilir botanik turizmi açısından rolünü ortaya koymak amaçlanmıştır. Bu amaçla botanik bahçesi içerisinde tasarlanan bahçe tipleri ve bu bahçe tiplerine ait parseller ile parsellere dikilen taksonlarla ilgili bilgiler verilmiştir.

Her bir bahçe tipinin botanik turizmi açısından dikkat çeken ve ziyaretçiler açısından öne çıkan özellikleri üzerinde durulmuştur.

Anahtar kelimeler: Düzce, Bitki çeşitliliği, Botanik Bahçesi, Flora, Turizm

Abstract

In addition to being a biodiversity center with its rich flora, Düzce Province is one of the important centers of the Western Black Sea Region in terms of nature tourism with its natural beauties. While evaluating the potential of Düzce Province in terms of botanical tourism, the ecological, botanical and nature tourism activities to be organized should be capable of ensuring the sustainability of biological richness. This study aims to reveal the role of Düzce University Ornamental and Medicinal Plants Botanical Garden, which was established to create a basic ground for the conservation of plant biodiversity of the Western Black Sea Region and to serve integrated nature conservation and education, in terms of sustainable botanical tourism in local and regional terms. For this purpose, information was given about the garden types designed in the botanical garden, the plots belonging to these garden types and the taxa planted in the plots. The prominent features of each garden type in terms of botanical tourism and the prominent features for visitors were emphasized.

Anahtar kelimeler: Düzce, Plant diversity, Botanical Garden, Flora, Tourism

1. Giriş

Kent yaşamının getirileri olan betonlaşma, trafik ve gün boyu teknolojik aletlere maruz kalma gibi olumsuz etkiler, günün sonunda insanları doğaya ve doğallığa ulaşma arzusuna itmektedir. Özellikle pandemi süreci ile de insan aslında doğanın bir parçası olduğunu hatırlamış ve tam anlamıyla bir “doğaya dönüş” gündeme gelmiştir. Bu nedenlerle daha çok kentsel yaşamın stresinden uzaklaşmak isteyen insanların tercihi olan doğa turizmi, giderek ön plana çıkmıştır.

İnsanların doğanın kıymetini anlamasını sağlayan bu gelişmeler turizm sektörü içerisinde doğa temelli turizmin, yani ekoturizmin doğmasına neden olmuştur. Ekoturizm “çevrenin korunmasını, yerel halkın refahının sürdürülmesini ve hem

hizmet verenlerin, hem de turistlerin eğitimini içeren, doğal alanlara yönelik sorumlu seyahat” olarak tanımlanmaktadır (ecotourism.org, 2023). Günümüz ihtiyaçları dikkate alındığında ekoturizm, turizm endüstrisinin en hızlı büyüyen kısmı olarak görülmektedir (Fullard, 2007).

Önceleri ekoturizmin alt dalı olarak kabul edilen botanik turizmi, giderek ekosistemin diğer unsurlarına göre ön plana çıkmış, ayrı bir turizm türü olarak kabul edilmiştir. Ekoturizm ve botanik turizmi kapsamında elde edilen gelirler büyük ölçüde ekonomik durumu düşük seviyede olan yerel halka dönmektedir. Bu özelliği ile botanik turizmi kırsal kalkınmaya katkıları bakımından da önem taşır (Eminağaoğlu ve diğ., 2015, Ateş ve diğ. 2020).

Doğal kaynakların düzensiz ve denetimsiz kullanılması ve tüketimi, sürdürülebilir kalkınma kavramını gündeme getirmiştir. Doğal kaynakların korunmasını ve sürdürülebilir kullanımını esas alan, sosyo-ekonomik gelişmeyi hedefleyen bir kalkınma süreci olan ve gelecek nesillerin ihtiyaçlarından ödün vermeden günümüz nesillerinin ihtiyaçlarının karşılanması olarak tanımlanan sürdürülebilir kalkınmanın en önemli bileşenlerinden birisi de biyoçeşitliliktir (Eminağaoğlu ve diğ., 2015). Botanik bahçeleri biyoçeşitliliğin korunması yanı sıra, bilimsel araştırma, sergileme ve eğitim amacıyla canlı bitkilerin belgelenmiş koleksiyonlarını barındıran kurumlar olmaları dolayısı ile botanik turizminin önemli bir parçası olarak görülmektedir (bgci.org, 2023). Dünya genelinde yaklaşık 1800 botanik bahçesini yılda ortalama 300 milyon kişi ziyaret etmektedir (Williams vd, 2015).

Turizm olgusu dünyada olduğu gibi Türkiye’de de insanların ekonomik ve kültürel gelişmişlik düzeyine bağlı olarak değişmekte, gelişmekte ve çeşitlenmektedir. Geçmişte turizm faaliyeti olarak eğlence ve rekreasyon turizmine rağbet gösteren insanlar günümüzde çevre bilincinin artmasıyla birlikte kültür ve doğa turizmi faaliyetlerine de katılmaya başlamıştır. Botanik turizmi dünya turizm pazarından daha fazla pay almak isteyen hükümetler ve bireysel arazi sahipleri için büyük potansiyel taşımaktadır (Ateş ve diğ 2020). Bunda insanların farklı ya da nadir türleri görmek ve tanımak istemelerinin payı büyüktür. Bu nedenle tercihen gezilecek yerlerde bulunan bitkileri tanımak önemli hale gelebilir. Bu noktada botanik bahçeleri doğa turizmi açısından önem kazanır.

Düzce kenti, bulunduğu coğrafya açısından önemli bir konuma sahiptir. Batı Karadeniz Bölgesi'nde bulunan Düzce, floristik olarak Euro-Siberian (Avrupa-Sibirya), Mediterranean (Akdeniz) ve Irano-Turanian (İran-Turan) flora alanlarının etkisinde bulunmaktadır. Bu durum bölgenin biyoçeşitliliğini artırmakta, farklı toleranslara sahip bitki türlerinin bölgede yetişmesine imkan sunmaktadır. Düzce 259.300 ha alana sahip olup, Düzce Florası 102 familya, 471 cins, 1200 tür ve tür altı taksona sahiptir. Düzce ili ve Batı Karadeniz Bölgesi'nin sahip olduğu bitki biyolojik çeşitliliğin korunması, sürdürülebilirliğini sağlayarak gelecek nesillere aktarılması ve bütünlük doğa koruma ile eğitime hizmet edilmesi amacıyla Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi kurulmuştur. Bu çalışma ile, kurulan botanik bahçesinin süs ve tıbbi bitki üretimi ve korunması çalışmaları yanı sıra sürdürülebilir botanik turizmi açısından rolüne dikkat çekmek amaçlanmıştır.

2. Materyal ve Yöntem

Çalışma alanı, Düzce Kenti'nin kuzeyinde yer alan Düzce Üniversitesi Konuralp Yerleşkesi sınırları içerisinde yer almaktadır. Düzce kenti, bulunduğu coğrafya açısından önemli bir konuma sahiptir. Botanik bahçesi Düzce Üniversitesi sınırları içerisinde bulunan, tabanından cılız bir suyun aktığı yaklaşık 51,45 m² alana sahip bir vadidir ve yeşil alan miktarı toplam 38293 m²'den oluşmaktadır. Botanik Bahçesi, kuzey-kuzeydoğu yönünden güney-güneybatı aksına uzanan dikdörtgen şeklinde bir alan olup yerleşke içi yollarla çevrilidir. Bahçe içinde kuzey-güney aksında akmakta olan dere, doğu-batı yönünde yükselen arazi ile vadi oluşturmaktadır (Şekil 1). Proje alanında genel olarak Karadeniz iklimi hakimdir.

Şekil 1. Düzce Üniversitesi Yerleşkesi ve yerleşke içerisinde çalışma alanının konumu

Düzce ve Batı Karadeniz Bölgesindeki, endemik ve nadir bitki taksonlarının doğal habitatları dışında *Ex-situ* korunmasını ve gen kaynaklarının devamlılığını sağlamak amacıyla, Düzce Üniversitesi kampüsü içerisinde 6 ha büyüklüğündeki bir alanda Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi projesi tamamlanmıştır. Bu proje çalışmasının temel amacı, geçmişten günümüze, Düzce ve Batı Karadeniz Bölgesi'nde yapılmış flora çalışmalarında listesi çıkarılmış olan flora ya ait olan endemik ve nadir bitkiler başta olmak üzere, süs ve tıbbi bitki kullanım potansiyeli olan bitki taksonlarının başta botanik turizmi olmak üzere doğa eğitiminde kullanım potansiyellerini belirlemektir. Özellikle endemik ve nadir bitkilerden lokal yayılıştaki ve nesli tehdit altında bulunanların, doğa koruma ve sürdürülebilir doğa turizmini temel alan doğa eğitimi içerisinde korunmasını ve bu konuda temel eğitim çıktılarını botanik bahçesindeki geziler ve eğitimler içerisinde verilmesini sağlamaktır.

3. Bulgular

Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi toplam 51.45 ha alanda 43 ana parsel üzerine kurulu, canlı yaşam biyomlarının tanımlandığı koleksiyon ve bahçe sergilerinden oluşan; teraslı bahçe, kaya bahçeleri, şelale, dere, gölet gibi ekolojik sistemler ile birlikte amfi tiyatro, doğa evi, Doğa ve Botanik müzesi bünyesinde oluşturulan eğitim sistemlerini içeren canlı doğa müzesidir. Alt yapısı Düzce Üniversitesi Rektörlüğü tarafından yapılan botanik bahçesi projesinin yönetim işleri Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Üretim Uygulama ve Araştırma Merkezi tarafından yapılmaktadır.

Toplamda 43 adet parselden oluşan 12 bahçe tipinde, 452 bitki taksonuna ait 13852 adet bitkinin dikim işlemleri bitkilendirme projesine göre yapılmıştır. Bu parsellerde doğa eğitimi ve turizmi başta olmak üzere, bilimsel doğa koruma ve botanik bilimi çalışmaları yapılmaktadır (Şekil 2).

Şekil 2. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi'nin konumu ve sınırları

3.1. Yapısal Elemanlar

Botanik bahçesinin sadece üniversite için değil, aynı zamanda kent ve hatta bölge ölçeğinde bir cazibe ve çekim noktası niteliğinde olması gerektiği düşünülmüştür. Buradan hareketle ziyaretçilerin talep ve ihtiyaçlarının karşılanabileceği yürüyüş yolları, oturma/dinlenme alanları, manzara seyir noktaları, yeme içme birimleri, eğitim tanıtım birimleri gibi kullanımlara yer verilmesi gerekmektedir. Bu kapsamda üniversite bünyesinde özel bir firma ile anlaşarak arazide eğimin fazla olduğu alanlarda kazı-dolgu çalışmaları yapılmış olup, istinat duvarları ve şev çözümleri yapılarak alanda yapısal mekanlar tasarlanmış ve uygulanmıştır. Botanik Bahçesi'nde yer verilen yapısal mekanlar şunlardır (Şekil 3):

* **Giriş Kapısı (Güvenlik):** 15 m² ve 22,5 m² büyüklüğünde iki ayrı giriş bulunmaktadır. Burada botanik bahçesinin girişinde ana harita, parsel ve özel nitelikli bitkilerin keşiflerinin sağlandığı keşif yollarının bulunduğu başlangıç alanıdır. Botanik Bahçesi için giriş biletleri, tanıtım broşür ve kitapçıkları buradan dağıtılacaktır.

* **Doğa evi (Doğa ve Botanik Müzesi):** Botanik Bahçesi'ne gelen misafirlerin ana girişten sonra ilk karşılandığı, eğitimlerin verildiği, bahçenin idari işlerinin yürütüleceği yerdir. Yapı tasarlanırken genel olarak doğal ve doğaya özdeş yapı malzemelerinin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Bu materyaller kullanılırken

modern mimari etkinin yansıtılmasına dikkat edilmiştir. 283 m² büyüklüğündeki alan Hoş geldin Bahçesi içerisinde yer almakta olup, çevresi ile bütüncül bir yapı karakterine sahiptir. Yapı içerisinde idari ofis, derslik, toplantı salonu ve WC birimleri bulunmaktadır.

* **Botanik Kafe / Restoran:** Botanik Bahçesi'nin güneydoğu yakasında yer alan kafeterya, 165 m² kapalı, 42 m² açık oturma alanına sahiptir. Temel olarak rahat hizmet alabilmesi için yola yakın, manzara hâkimiyeti olan bir noktada seçilmiştir. Buradan konser, tiyatro, oyun ve doğa eğitimlerinin yapılacağı amfi tiyatroya yakın tasarlanmış ve inşa edilmiştir. Arazinin eğiminden yararlanılarak yerleştirilen yapı, arsanın topoğrafik yapısı değerlendirilerek üzeri çim çatı teras olarak tasarlanmıştır. Böylece yapının üst kısmında 265 m²'lik açık oturma alanı ortaya çıkmıştır. Kafeterya bünyesinde; 20 m² mutfak ve servis alanı, 95 m² kapalı oturma alanı ve 42 m² açık oturma alanı bulunmaktadır. Vadinin üst kotlarında yer almasından dolayı kafeterya, manzara kaygısı ile konumlandırılmıştır. Bu yönüyle kullanıcının her noktadan farklı görsel deneyimler yaşaması amaçlanmıştır. Seyir terası olarak da kullanılabilen bu düzlem, hem bir dinlenme noktası hem de bahçenin görsel keyfinin çıkarılabileceği bir "landmark" niteliğindedir.

* **Şelaleler ve dereler:** Düzce İli'nin çok sayıda şelale ve akarsuya sahip olmasından dolayı, botanik bahçe arazinin eğiminden yararlanılarak yerleştirilen yapı, arsanın topoğrafik yapısı değerlendirilerek şelale ve akarsu habitat tiplerini temsil edecek şekilde inşa edilmiştir.

* **Ekolojik Gölet:** Düzce İli'nin en önemli biyoçeşitlilik merkezlerinden ve Melen Havzası'ndaki hidrolojik sistemin toplanma merkezi olan Efteni Gölü'nü temsilen ve buradaki habitat tiplerini yansıtması açısından tasarlanmıştır. Burada bulunan heliophyte ve aquatik endemik ve nadir bitkiler ile bunların habitatları temsil edilecektir.

* **Oturma Birimleri (bank, gazebo vb.):** Botanik Bahçesi'ndeki planlanan parsellerin yürüyüş ve keşiflerden sonra, gölet ve şelale gibi özel habitat alanlarının keşfinde ve tıbbi, aromatik bitkiler alanına yakın alanda görsel değeri olan manzaralı alanlar seçilmiştir. Botanik ve flora amaçlı yürüyüş ve keşiflerde buralarda dinlenme amaçlanmıştır.

* **Demir konstrüksiyon üzeri ahşap kaplama köprü:** Botanik Bahçe’indeki, şelale, dere ve göl sistemleri arasında, botanik bahçenin orta kısmından geçen ve “Botanik Vadisi” olarak adlandıracağımız alanın orta yerinden bağlantı oluşturacak, yürüyüş yollarının botanik vadisindeki iki anan yamacı birleştiren köprüdür. Rekreasyon ve botanik turizmi açısından en iyi görsel sunum yapan alanların başında gelmektedir.

* **Amfi Tiyatro:** Botanik Bahçe’indeki her türlü doğa eğitimi ve gezisi sonucunda katılımcıların, botanik vadisinin en yüksek kısmında toplandıkları, açık amfidir. Burada, sanat festivallerindeki müzik, tiyatro ve sahne sanatları alanında gösterilerin yapıldığı, açık hava mekanıdır. Aynı zamanda çocuklar için doğa eğitiminde kullanımı olan Botanik Bahçesinin en önemli alanlardan birisidir.

* **Yürüyüş Yolları:** Botanik Bahçe’sine gelen ziyaretçilerin bitkilerin bulunduğu, ana habitat tiplerini özel koleksiyon alanlarını ve bahçedeki özel yapı ile rekreasyon alanlarına ulaşımının sağlandığı yürüyüş yollarıdır. Yürüyüş yolları arazinin eğimine ve iki ana giriş aksine göre, yürüyüş yolları planlanmıştır. Yürüyüş yollarına göre, doğa eğitiminde ve keşif gezisi sonucunda katılımcıların, hedeflediği mekan, parsel ve bitki türüne göre rahatça yürüyebileceği, doğal yapı ve mimari ile uyumlu kesme taş sistemi ile botanik bahçenin bulunduğu vadinin her iki yamacına, yerleştirilmiş, ana ve yan yürüyüş yolları ile bunlara bağlantılı patika yollardan oluşmaktadır.

Şekil 3. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi’nin yapısal elemanları

3.2. Koleksiyonlar

Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi içerisinde 43 parselde oluşturulan canlı koleksiyonlar; arboretum ve rekreasyon alanı, tıbbi aromatik bitkiler bahçesi, Ex-situ Düzce bitkileri, İç Anadolu step bitkileri, kaya bahçesi, maki Akdeniz bitkileri, otsu-odunsu bitkiler, geofit bahçesi, egzotik türler, gölet ve sucul bitkiler, nemli dere vejetasyonu ve hoş geldin bahçesi olmak üzere 12 tip ana bahçe bünyesinde tasarlanmıştır (Şekil 4).

Şekil 4. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi canlı bitki koleksiyonları

Botanik Bahçesi'nde yapılan bitkilendirme projesi için Türkiye'nin çeşitli fidanlıklarından satın alma ve hibe yoluyla 452 takson ait 13852 adet bitkinin temini yapılmıştır. Bu kapsamda Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi ile Eskişehir ve Bolu Orman Bölge Müdürlükleri'nden 4444 adet bitki hibe yoluyla, 9408 adet bitki ise satın alma yoluyla temin edilmiştir. Ayrıca Afyonkarahisar Tıbbi ve İtri Bitkiler Merkezi ve

Zeytinburnu Tıbbi Bitkiler Bahçesi'nden bağış yoluyla temin edilen tıbbi bitkilere ait tohumlar çimlendirme işlemleri başlatılana kadar tohum bankasında saklanmaktadır.

3.2.1. Arboretum Parselleri (2-3-4-6-7-28-29 nolu parseller)

Bu parseller Kolşik flora bitkileri, bodur koniferler, Akdeniz koniferleri gibi çok çeşitli sınıflandırma yapılarak gruplandırılmıştır. *Pinus mugo* "Mughus", *Pinus halepensis*, *Quercus pallustris*, *Quercus vulcanica*, *Taxus baccata*, *Thuja occidentalis*, *Abies concolor*, *Abies grandis*, *Juniperus excelsa*, *Juniperus virginia* 'Skyrocket', *Picea orientalis* "nana" gibi türler Arboretum parsellerinde değerlendirilmiştir (Şekil 5).

Şekil 5. Arboretum parsellerinden görünüm

3.2.2. Kaya Bahçesi Parselleri (9-10-11 nolu parseller)

Bu parseller, botanik bahçesinde daha çok şevli alanlarda ve kayalık alanlarda sınıflandırılmış olup ayrıca, daha sonrasında getirilecek olan kayalar ile birlikte de tasarım aşaması devam edecektir. Bu kapsamda öncelikli olarak, fidanlıklardan temin edilmiş olan, kaya bahçesinde yetişmesini uygun olduğu türlerden, *Ilex aquifolium* 'Argenteo Marginata', *Grevillea juniperina*, *Buxus sempervirens*, *Cistus creticus*, *Picea glauca* 'Conica' gibi türler kaya bahçesi olarak sınıflandırılmış olan parsellerde kullanılmıştır (Şekil 6).

Şekil 6. Kaya Bahçesi parsellerinden görünüm

3.2.3. Maki Akdeniz Bitkileri Parselleri (13-14-15-16 nolu parseller)

Akdeniz otsu vejetasyonu, alçak ve boylu maki bitkileri, Cupressetum ve Akdeniz meyve bahçeleri olarak sınıflandırılmış olan bu parsellerde Akdeniz iklimine uygun bitki türlerinin dikim işlemleri yapılmıştır. Bu kapsamda özellikle, *Arbutus unedo* "Compacta", *Acacia dealbata*, *Hydrangea macrophylla*, *Juniperus foetidissima*, *Osmanthus heterophyllus*, *Olea europaea*, *Phoenix canariensis*, *Trachycarpus fortunei* gibi daha çok ılıman ekosistemlerde yetişmeye müsait olan türler ise bu parsellerde konumlandırılmıştır (Şekil 7).

3.2.4. Egzotik Türler Parselleri (19,20,21,22,23 nolu parseller)

Bu parsellerde egzotik soliter iğne ve yapraklı ağaçlar, budamaya ve şekil vermeye elverişli çalı ve ağaç türleri kullanılmıştır. Özellikle günümüzde modern yaklaşımlar esas alınarak şekil verilebilir bitki türleri tercih edilerek yaratılan bitki festival parseli ile bitkisel tasarım ilkelerinden özellikle renklerin etkisi göze çarpmaktadır. Ayrıca egzotik ağaçlar kullanarak bu ağaçların kaligrafik etkilerinden yararlanılmıştır. *Campsis radicans*, *Hibiscus rosa* "Sinensis", *Hydrangea quercifolia*, *Loropetalum chinense* 'Dark Purple', *Rhaphiolepis umbellata*, *Weigelia coraensis*, *Betula litwinowii*,

Kouleria paniculata, *Morus platanifolia* gibi türler bu parsellerde tercih edilmiştir (Şekil 8).

Şekil 8. Egzotik Türler parsellerinden görünüm

3.2.5. Ex-situ Düzce Bitkileri Parselleri (24-25-26 nolu parseller)

Carpinus betulus “Fastigiata”, *Laurocerasus officinalis*, *Quercus robur*, *Acer platanoides* gibi Batı Karadeniz Bölgesi’nde yetişmekte olan türler ile birlikte özellikle Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi’nden gelmiş olan *Abies pinsapo* 'Kelli', *Betula alleghaniensis*, *Prunus subhirtella* 'Pendula', *Rhamnus alaternus* gibi bitki taksonları *Ex-situ* koruma parseli olarak nitelendirilmiş olan parsellere dikim işlemleri gerçekleştirilmiştir (Şekil 9).

Şekil 9. Ex-situ Düzce Bitkileri parsellerinden görünüm

3.2.6. Gölet ve Sucul Bitkiler Bahçesi (27 nolu parsel)

Botanik bahçesinde tasarlanmış olan biyolojik gölet çevresinde daha çok su seven ve sucul ekosistemlere adapte olabilen türler kullanılarak bu parsel tasarlanmıştır. Bu kapsamda, *Cortaderia selloana*, *Carex oshimensis* 'Evergold', *Bambusa* sp. gibi bitki türleri kullanılmıştır (Şekil 10).

Şekil 10. Gölet ve Sucul Bitkiler Bahçesi parselinden bir görünüm

3.2.7. Nemli Dere (Riperian) Vejetasyonu Parseli (30-31-32-33 nolu parseller)

Temin edilen bitkilerden bu parsel için uygun olan türlerin ağırlıklı olarak ağaç katmanında olduğu görülmüş olup, bunlardan *Ulmus minor*, *Platanus orientalis*, *Celtis orientalis* gibi daha çok nemli toprak seven türler Nemli Dere Vejetasyonu olarak isimlendirilmiş olan parsellere dikilmiştir (Şekil 11).

Şekil 11. Nemli Dere (Riperian) Vejetasyonu Parsellerinden bir görünüm

3.2.8. Tıbbi Aromatik Bitkiler Bahçesi (34-35-36-37 nolu parseller)

Tıbbi ve aromatik bahçe bitkilerinin potansiyellerine bakıldığında hem ekolojik hem de estetik değerleri tasarımlarda oldukça etkili olabilmektedir. Bu kapsamda özellikle, *Lavandula dentata*, *Rosmarinus officinalis*, *Sorbus acuparia*, *Diospyros kaki*, *Ginkgo biloba*, *Punica granatum*, *Salvia officinalis* gibi bitki türleri ise Tıbbi Aromatik Bitkiler Bahçesi olarak sınıflandırılmış olan parsellere yerleştirilmiştir.

Şekil 12. Tıbbi Aromatik Bitkiler Bahçesi parsellerinden bir görünüm

3.2.9. Hoş Geldin parseli

Botanik bahçesi girişinde ziyaretçileri karşılayacak olan görsel ve estetik açıdan değeri yüksek olan bitki türleri ve heykeller ile birlikte bir hoş geldin bahçesi tasarlanmıştır. Bu kapsamda form, renk ve doku etkisi olan ve budanarak şekil verilebilir bitki türlerinin kullanılmasına dikkat edilmiştir. *Picea pungens* “Glauca”, *Laurus nobilis*, *Olea europaea*, *Platanus orientalis* gibi türler bu parselde kullanılmıştır (Şekil 13).

Şekil 13. Hoşgeldin parselinden bir görünüm

3.3. Tasarımı Tamamlanmış -Devam Eden Çalışmalar

3.3.1 . Türk Bahçesi

Göçebe kültürden ötürü bir sentez olarak ortaya çıkan Türk bahçeleri; Türk tarihi, kültürü ve dini değerlerinin insan eliyle yapılandırılmış sosyo-mekansal yansımalarıdır. Yüzyıllar boyunca farklı kültürlerin, inançların, milletlerin, coğrafya ile topografik yapının etkileri neticesinde oluşmuştur (plantdergisi, 2023). Türklerde doğa ve bahçe algısının da kökeninde inanç olduğu görülmektedir. Türk bahçelerinde görselliğin yanı sıra, faydalanma ve kullanışlılığın da vazgeçilmez unsurlar arasında yer aldığı görülmektedir. Bahçelerde kullanılan ağaçlar; gölge, koku ve renk özelliklerine göre seçilmiştir. Bahçe sınırında yoğun şekilde ağaç tercih edilirken, iç kesimlerde gölgeleme ve görsel amaçlı bitki kullanımına özen gösterildiği belirtilmektedir (Aslan ve Yazgan, 2016; Eskisarılı, 2019).

Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi'nin 1 nolu parselinde geleneksel Türk bahçelerinde kullanılan türler ve görsel özellikler kullanılarak "Türk Bahçeleri"ne örnek bir tasarım yapılmıştır (Şekil 14).

Şekil 14. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi içerisinde yer alan Türk Bahçesi

3.3.2. Tıbbi ve Aromatik Bitkiler ve Geofit Bahçesi

Bölgesel ölçekte önemli tıbbi aromatik bitkilerden oluşan bu alan, ekolojik açıdan sağlayacağı katkının yanı sıra aynı zamanda görsel açıdan da mekânsal bir etki yaratacaktır. Tıbbi ve aromatik bahçe bitkileri hem ekolojik hem de estetik potansiyelleri dolayısıyla ile tasarımlarda oldukça etkili olabilmektedir. Bu kapsamda özellikle, *Lavandula dentata*, *Rosmarinus officinalis*, *Sorbus acuparia*, *Diospyros kaki*, *Ginkgo biloba*, *Punica granatum*, *Salvia officinalis* gibi bitki türleri Tıbbi Aromatik Bitkiler Bahçesi olarak sınıflandırılmış olan parsellere yerleştirilmiştir.

Şekil 14. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi içerisinde yer alan Türk Bahçesi

3.3.3. Arı ve Böcek Oteli

Botanik Bahçesine dikimi gerçekleştirilen 451 taksonun nektar ve polen özellikleri belirlenmiştir. Buna göre 172 takson (%38.14) arıcılık bakımından önemlidir. Bu taksonların 14'ü nektar, 29'u polen, 121'i ise hem nektar hem de polen içermektedir. 8 takson ise böcek salgısı (BS) veya tatlı özsu (TÖS) içermesi dolayısı ile ballı bitki sınıfındadır. Botanik bahçesine dikilen taksonların ballı bitki özelliklerinde olması ekosistem bütünlüğü açısından önemlidir. Tozlayıcıları alana çekmek alanda bulunan bitkilerin tozlaşması açısından önemli olduğu kadar tozlayıcılara besin sağlamak açısından da önemlidir. Bu amaçla botanik bahçesine bir arı oteli de yerleştirilmiştir (Şekil 15).

Şekil 15. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi içerisinde yer alan arı oteli

3.3.4. Çatı Bahçesi

Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi bitkiler Bahçesi bünyesinde tasarlanan çatı bahçesi ekstensif çatı bahçesi özelliğindedir. Ekstensif yeşil çatılarda 5 ila 20 cm derinliğinde bir toprak katmanı mevcuttur. Bu nedenle bu tip bahçelerde saçak köklü bitkiler tercih edilmektedir (Ekşi, 2021). Tasarlanan çatı bahçesinde *Lavandula officinalis*, *Sedum* sp., *Festuca* sp., *Oxalis triangularis* ve *Hemerocallis fulva* gibi türler tercih edilmiştir. Çatı bahçesindeki türlerin keşfini kolaylaştırmak amacıyla parseller arasında yürüyüş yolları tasarlanmıştır.

Şekil 16. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi içerisinde yer alan çatı bahçesi

3.3.5. Doğa ve Botanik Müzesi

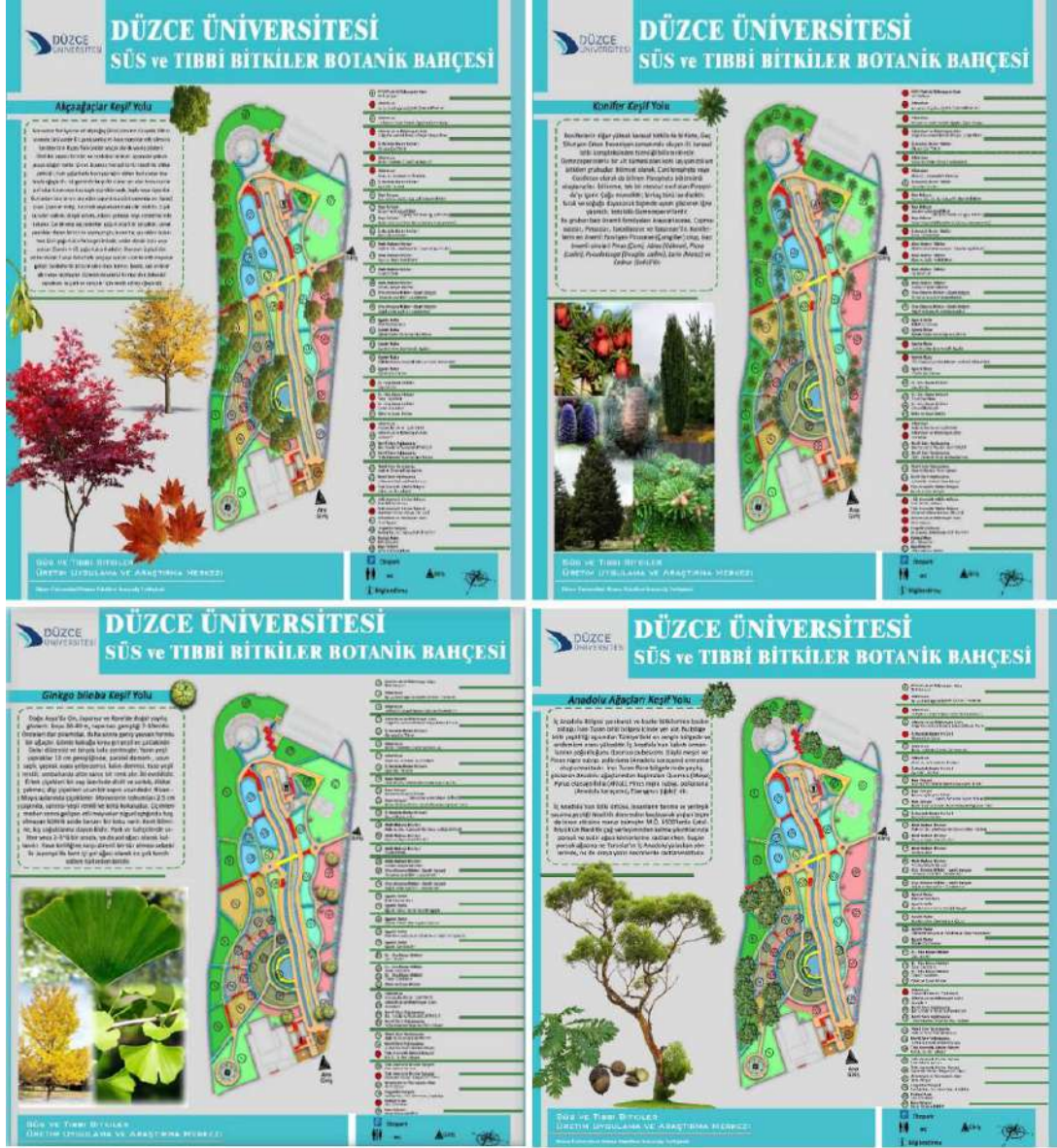
Botanik Bahçesi'ne gelen misafirlerin karşılandığı, eğitimlerin verildiği, bahçenin idari işlerinin yürütüleceği yerdir. Yapı tasarlanırken genel olarak doğal ve doğaya özdeş yapı malzemelerinin kullanılmasına özen gösterilmiştir. Bu materyaller kullanılırken modern mimari etkinin yansıtılmasına dikkat edilmiştir. 283 m2 büyüklüğündeki alan Hoş geldin Bahçesi içerisinde yer almakta olup, çevresi ile bütüncül bir yapı karakterine sahiptir. Yapı içerisinde idari ofis, derslik, toplantı salonu ve WC birimleri bulunmaktadır (Şekil 17).

Şekil 17. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi içerisinde yer alan *Doğa ve Botanik Müzesi*

3.4. Ziyaretçi Keşif Yolları

Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi (DÜSTBB)'nde yapılan bitkisel tasarıma ilave olarak hem eğitsel hem de rekreasyonel amaçlı olarak gezi rotaları oluşturulmuştur. Bu kapsamda Akçaağaçlar Keşif Yolu, Konifer Keşif Yolu, *Ginkgo biloba* Keşif Yolu ve Anadolu Ağaçları Keşif Yolu rotaları oluşturulmuştur (Şekil 18).

Şekil 18. Düzce Üniversitesi SWS ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi içerisinde yer alan Keşiş Yolları

3.5. Etiketleme Uygulamaları

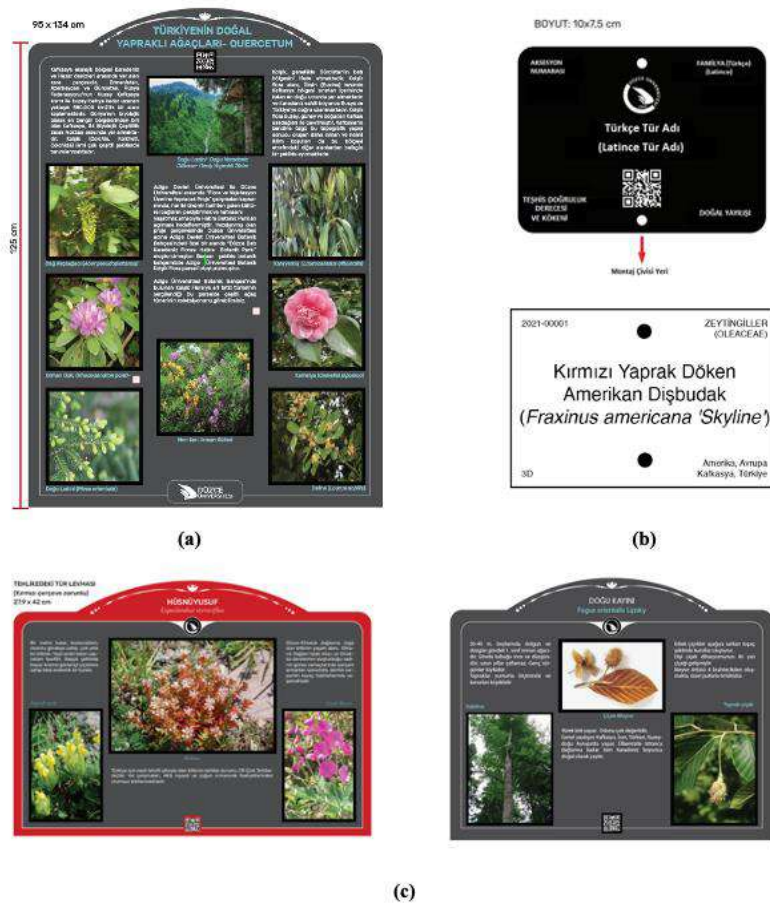
Botanik bahçesinde yer alan her bir parsel ve parsellerde yer alan her bir bitki taksonu için tanıtım ve bilgilendirme etiketleri hazırlanmıştır. Bu etiketler ziyaretçilere bitkilerle ilgili bilimsel anlamda bilgi edinme imkanı sağlamaktadır.

Botanik bahçesindeki parseller için hazırlanan bilgilendirme etiketleri parselin sahip olduğu tema ile ilgilidir. Böylece ziyaretçilerin keşif esnasında parsel hakkında genel bilgiler edinmesi hedeflenmektedir. 95 x 134 cm ebatındaki tanıtım etiketinde ilgili temanın genel özellikleri, parselde yer alacak bitki taksonları, temanın öne çıkan

özellikleri ve ilgili fotoğraflar yer almaktadır. Ayrıca Düzce Üniversitesi logosu ve QR-kod bulunmaktadır (Şekil 19-a).

Parseller içerisinde yer alan odunsu bitkilerin bilimsel adlarını içeren bilgi etiketleri, her bir taksonun bilimsel adlandırma yasasına göre Latince adının yer aldığı şekilde tasarlanmıştır. 10 × 7,5 cm ebatındaki tanıtım etiketinde ilgili taksonun aksesyon numarası, familya adı, Latince adı, ile Düzce Üniversitesi logosu ve QR-kod bilgileri yer almaktadır (Şekil 19-b).

Ayrıca her bir parsel içerisinde yer alacak otsu ve odunsu bitkilerin botanik özelliklerini içeren bilgilendirme etiketleri hazırlanmıştır. 27,9 × 42 cm ebatındaki tanıtım etiketinde ilgili taksonun habitus, gövde, kabuk, sürgün, tomurcuk, yaprak, çiçek ve meyve özellikleri, habitat ve yayılış özellikleri, ülkemizde doğal olup olmadığı ve varsa kültür varyeteleri hakkında bilgilere yer verilmiştir (Şekil 19-c).

Şekil 19. Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi'nde kullanılan etiket örnekleri: a- Parsel bilgi etiketi, b-Ağaçlara asılacak etiketler, c- Ağaç (Botanik) Bilgi Etiketi

4. Tartışma ve Sonuç

Düzce çiçek özellikleri, yaşam formları, peyzaj ve ekolojik özellikleri gibi kriterlere göre; dendroloji gezileri, arı safarisı, orman banyosu, geofit gezileri, alpin çayır yürüyüşleri gibi tabiat turizmi aktiviteleri açısından dikkate değer bir potansiyele sahiptir. İnsanların dinlenme ve turizm ihtiyaçlarını gidermek için ilgili mevzuatlarla yararlanmanın düzenlendiği korunan alanlar, sahip oldukları doğal ve kültürel kaynak değerlerinin korunması yanı sıra doğa turizmine de hizmet etmektedir. Düzce ili; sahip olduğu habitat çeşitliliği, florası, endemik taksonları ve korunan alanları ile doğa turizmi açısından yüksek potansiyele sahiptir. Ancak, bu koruma alanlarının statüleri sürdürülebilir ekolojik turizm açısından yeterli olmayıp, bazı alanların ve özel habitatların flora turizmi kapsamında yeniden tanımlanması ve planlanması gerekmektedir, (Güneş Özkan & Aksoy, 2021).

Düzce Üniversitesi Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi Batı Karadeniz ve Düzce ili bitki biyolojik çeşitliliğinin korunması amacıyla kurulmuş bir canlı bitki müzesidir. Biyolojik çeşitliliğin korunması, süs ve tıbbi bitkilerin üretimi ve biyolojik zenginliğin gelecek nesillere aktarılabilmesi için gerekli doğa bilincini oluşturacak eğitimlerin verilmesinin yanı sıra botanik turizmine yapacağı katkılar bakımından da önem arz etmektedir.

Herbaryumlar da bitki koleksiyonları ile bitkisel mirasımızın gelecek nesillere aktarılmasında önemli bir kaynaktır. Bu bağlamda Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Herbaryumu (DUOF) kurulduğu günden bu yana yaklaşık iki bin yüz kişi tarafından ziyaret edilmiştir. Araştırmacılara bilimsel amaçlı materyal sağlamanın yanı sıra, örgün eğitim kurumlarının her kademesinden ve çeşitli yaş gruplarından öğrencilere, araştırma kurumlarında görevli personele ve halktan ziyaretçilere doğa bilinci aşılama konusunda da önemli bir görevi üstlenmektedir.

İstanbul'da bulunan Nezahat Gökyiğit Botanik Bahçesi örneğine bakıldığında 2022 yılı içerisinde bahçeyi ziyaret eden kişi sayısı 397.823'tür, (Aksoy ve diğ., 2023). Bu rakam İstanbul il nüfusu göz önüne alındığında oldukça küçük bir rakam olarak gözükse de, Düzce İli nüfusuna yakın bir yıllık ziyaretçi sayısı bulunmaktadır. Botanik

Bahçesinin taşıma kapasitesi düşünüldüğünde, bu rakam oldukça yüksektir ve botanik turizmi bakımından potansiyelini göstermektedir.

Düzce Üniversitesi Orman Fakültesi Herbariumu (DUOF)'nun ziyaretçi potansiyeli ve doğa eğitime katkıları, geçmişten günümüze Düzce İli ve Düzce Üniversitesi için oldukça önemli bir altlık oluşturmaktadır. 2009 yılından itibaren Düzce ilinin yaklaşık yarı nüfusundan fazlasının DUOF Herbariumunu ziyaret ettiği gözlenmiştir, (Aksoy ve diğ., 2023). Bütüncül olarak üniversitemiz Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi ile DUOF Herbariumu ve kurulacak olan Botanik ve Doğa Müzesi düşünüldüğünde ziyaretçi sayısı potansiyeli oldukça yüksek ve biyolojik çeşitliliğin korunmasında eğitiminin rolünün Düzce ve Batı Karadeniz Bölgesi için önemli olacağı ön görülmektedir.

Bütüncül olarak ele alındığında, Botanik Bahçeleri, Arboretumlar, Herbariumlar ve Botanik Müzeleri ve koleksiyonları, doğa ve doğa tarihi eğitimi içerisinde rolleri çok önemli olup, yeryüzü mirası biyolojik çeşitliliğin korunmasını temel almaktadır. Bu nedenle bu birimlerin önemli özelliği, doğa eğitimini ve doğa felsefesini gelecek kuşaklara, biyolojik çeşitliliğin korunmasını aktaracak şekilde verilmesini ve eğitilmesini sağlamaktadır.

Botanik Bahçesi söz konusu bitki taksonlarının üretimi ve gurbette (*Ex-situ*) korunmalarına hizmet etmesi yanında Batı Karadeniz ve Düzce İlinde farklı lokalitelerde yayılış yapan bu bitki türlerinin örneklerini bir arada görebilme imkânı sunmaktadır. Botanik ve bütünleşik doğa turizmi planlanması ve açısından değerlendirilebilecek yeni bir merkez ve çekim alanı olarak ön plana çıkmaya adaydır. Düzce Otları Tyche Bereket Festivali gibi birçok etkinliğin ve botanik eğitimin temel atlığını oluşturan DUOF Herbariumu ve Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi ile bölgesel bitkisel biyolojik çeşitliliğin sürdürülmesinde önemli rol oynayacaktır. Düzce ili; sahip olduğu habitat çeşitliliği, florası, endemik taksonları ve korunan alanları ile doğa turizmi açısından yüksek potansiyele sahip olup; bu çeşitliliğin korunabilmesi hem habitatların hem de bitki popülasyonlarının korunmasını ve bütünleşik doğa koruma, eğitim, turizm ve kültürel çalışmalar ile gerçekleşmelidir.

Teşekkür

Bu çalışma, Düzce Üniversitesi DÜBAP 2021.02.02.1254'nolu proje tarafından desteklenmiştir.

Kaynaklar

Aksoy, N., Müderrisoğlu, H., Eroğlu, E., Yerli, Ö., Güneş Özkan, N., Çetin B., Koçer, N., Sargıncı, M., Birtürk, T., Kulaç, Ş., Tunçkol, B., Aslan, S., Kanoğlu S.S., Kaya, S., Başaran, N., Tuba Gül Doğan, T.G. ve Ayteğin, A. (2023). “Düzce ve Batı Karadeniz Bölgesindeki Endemik ve Nadir Bitki Taksonlarının *Ex-situ* Korunması, Süs ve Tıbbi Bitkiler Olarak Kullanım Olanaklarının Belirlenmesi Amacıyla Süs ve Tıbbi Bitkiler Botanik Bahçesi Oluşturulması”, Düzce Üniversitesi Bilimsel Projeler Araştırma Koordinatörlüğü, BAP - 2021.02.02.1254 numaralı Bilimsel Araştırma Projesi Sonuç Raporu, Düzce Üniversitesi, Düzce.

Ateş, A., Akmeşe, H., Sunar, H., Coşkun, M., Büyükşalvarcı, A. ve Kılıç, C. C. (2020). Chapter 5. A Research on Botany Tourism and Plant Museums: Applicability in Turkey. (pp. 71-95). In: The Current Approaches In Tourism (Eds: Alper Ateş, Kadriye Alev Akmeşe), Iksad Publications, Ankara, ISBN: 978-625-7954-23-5

Ekşi, M. (2021). Çatı Bahçeleri. Yeni İnsan Yayınevi.

Eminağaoğlu, Ö. ve Akyıldırım Beğen, H. (2015). Artvin'de botanik turizm potansiyeli, Şu eserde: Eminağaoğlu, Ö. (ed.), Artvin'in Doğal Bitkileri, s. 95-108. İstanbul.

Fullard, D. (2007). Eco-tourism and botanic gardens—An education perspective A case study of education programmes at Kirstenbosch National Botanical Garden and how they are used to promote eco-tourism. In Building a sustainable future: the role of botanic gardens. Proceedings of the 3rd Global Botanic Gardens Congress, Wuhan, China, 16-20 April, 2007 (pp. 1-5). Botanic Gardens Conservation International.

Güneş Özkan, N. ve Aksoy, N., (2021). Düzce İli'nin Flora Turizmi Potansiyeli ve Doğa Korumadaki Rolü. Kastamonu Tabiat Turizmi Sempozyumu Bildiri Özetleri Kitabı, s. 31, 22-26 Kasım 2021, Kastamonu/ Türkiye

Aslan, H. ve Yazgan, M.E. (2016). Anadolu Türk Kültüründe Bahçe Tasarımında Süs Bitkileri Kullanımı, VI. Süs Bitkileri Kongresi, VI. Süs Bitkileri Kongresi, 19-22 Nisan 2016, Antalya

Eskisarılı, Ş. (2019). “Geçmişten Günümüze Türk Bahçe Kültürü Ve Tasarım Özellikleri, Kahramanmaraş Sütçü İmam Üniversitesi Fen Bilimleri Enstitüsü, Yüksek Lisans Tezi .

İnternet Kaynakları:

Botanic Gardens Conservation International (2023).

"<https://www.bgci.org/about/botanic-gardens-and-plant-conservation/>", Erişim tarihi: 18.09.2023.

The International Ecotourism Society (2019). "<https://ecotourism.org/what-is-ecotourism/>", Erişim tarihi: 18.09.2023.